

**A Budapesti
Városdiplomáciai
Akadémia
Évkönyve
2023-2024**

**BUDAPESTI
VÁROSDIPLOMÁCIAI
AKADÉMIA**

Kirándulás Pozsonyban

Látogatás Spanyolország Nagykövetségén

**A Budapesti
Városdiplomáciai
Akadémia
Évkönyve**

2023-2024

Kiadó: Fővárosi Önkormányzat,
1052 Budapest, Városház utca 9-11.
Szerkesztette: Dr. Balázs Péter
Tervezés és tördelés: Sándor Zsolt
Nyomdai munkálatok: Főpolgármesteri Hivatal, Nyomdacsoport
Budapest, 2024

TARTALOM

A negyedik akadémiai tanév

A városok és városhálózatok szerepe a nemzetközi kapcsolatokban	7
<i>Karácsony Gergely</i> főpolgármester	
Európai, demokratikus és békés – Budapest városdiplomáciai üzenete	9
<i>Kenderney János</i> , a Főpolgármesteri Hivatal Városdiplomáciai Csoportjának vezetője	
A 2023-2024. akadémiai év tanulságai – a városdiplomácia növekvő szerepe	11
<i>Balázs Péter</i> , a Budapesti Városdiplomáciai Akadémia igazgatója	
A 2023-2024. akadémiai év hallgatói	15
A Budapesti Városdiplomáciai Akadémia Tanácsa	18
A 2023-2024. akadémiai év tanulmányi programjának teljesítése	20
Hallgatói beszámolók a foglalkozásokról és a látogatásokról	29
A hallgatók értékelése	40
Mit tart az Akadémia leghasznosabb hozadékának?	49
<i>Schermann Fruzsina</i> <i>Devecseri Mátyás</i>	

„A város és a világ” – Nemzetközi kapcsolatok és tapasztalatok

Válogatás az Akadémia hallgatói által készített városdiplomáciai esszékből	53
---	----

LAKÓHELYÜNK MINŐSÉGE

Lakhatási válság Budapesten és Európa nagyvárosaiban?	54
<i>Bagyánszki Alexa</i>	

<i>Budapest Revitalised: From Districts to Neighbourhoods</i> (Megújuló Budapest: Kerületekből szomszédságok)	64
Sándor Petra	
<i>Be smarter: The opportunities for Budapest to become a smart(er) city.</i> (Budapest "intelligens várossá" válásának lehetőségei)	73
Oláh Marcell	
A városok és a felsőoktatás nemzetköziesítésének kapcsolódásai	83
Igaz-Öhler Katalin	

KÖZLEKEDEÉS

Emberléptékű közlekedésszervezés, avagy a városi mikromobilitás lehetőségei	94
Korodi-Vass Lóránt	
<i>Electric micro mobility – its effects and potentials in cities</i> (Az elektromos mikromobilitás hatásai és lehetőségei a városokban)	103
Havasi Dávid	
Budapesti iskolabuszok – A városi mobilitás új perspektívái....	113
Nagy Roxána Afrodité	
A fővárosi tömegközlekedés és elővárosi közlekedés fejlesztésének konfliktusai a fővárosi önkormányzat és a kormány között 2023-ban	123
Taraczközi Anna	

ENERGIA, KÖRNYEZET

Az energiaközösségek lehetőségei és előnyei Budapesten..	137
Pintér Dániel	
„Cool city” – Nemzetközi innovációk a nyári hőség leküzdésére.....	150
Schermann Fruzsina	
<i>City Diplomacy between Budapest and Singapore for Urban Green Energy Production</i> (Városdiplomácia Budapest és Szingapúr között a városi zöldenergia termelésében).....	162
Tóth Alex	

OKTATÁS, IFJÚSÁG

Tartózkodási helyem: Budapest.....	175	
Devecseri Mátyás		
<i>How can cities help youth to manage their careers?</i> (Hogyan segíthetnek a városok a fiataloknak a karrierjük kezelésében?)		186
Fülöp Emese Andrea		

MŰVÉSZET

Fesztiválfőváros – Budapest nemzetközi, városdiplomáciai szerepe a fesztiválok tükrében	194
György Anna	
Civil művészeti kezdeményezések lehetőségei egy nagyváros életében a BudapestPiano példáján keresztül....	208
Demeter Márton	
Kultúra a mentális egészség szolgálatában	218
Wiseman Noémi	

Városfejlesztési témák és városdiplomácia

*Válogatás az Akadémia hallgatói csoportjai által készített
városdiplomáciai tanulmányokból*

A kétszintű önkormányzás kihívásai és megoldásai.....	230
Devecseri Mátyás, Igaz-Öhler Katalin, Korodi-Vass Lóránt, Szelényi Kristóf	
Fenntartható városok.....	254
Havasi Dávid, Oláh Marcell, Pintér Dániel, Sándor Petra, Wiseman Noémi	
Budapest rejtett kincsei: kulturális és politikai tematikájú séták a városban	274
Bagyánszki Alexa, Demeter Márton, Fülöp Emese Andrea, Nagy Roxána Afrodité, Schermann Fruzsina	

Table of content..... 290

(Angol nyelvű tartalomjegyzék)

A negyedik akadémiai év

A VÁROSOK ÉS VÁROSHÁLÓZATOK SZEREPE A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOKBAN

Elhangzott a 2024. november 5-i évváltó ünnepségen

Karácsony Gergely
főpolgármester

„A 19. század a birodalmak évszázada volt, a 20. század a nemzetállamok évszázada volt, a 21. század pedig a városok évszázada lesz” írja önéletrajzában Wellington Webb, Denver korábbi polgármestere. Bár a szomszédunkban tomboló háború nap mint nap emlékeztet minket a nemzetállamok fontosságára, a városok és a városi politika világszerte egyre hangsúlyosabbá válik.

Ennek a változásnak a legfontosabb mozgatórugója kétségtelenül a városi lakosság növekedése: ma a világ népességének 56%-a lakik városban, azonban ez az arány a Világbank előrejelzése szerint 2050-re 70%-ra fog nőni. A városi lakosság növekedése nemcsak lehetőséget, hanem kihívást is jelent az önkormányzatoknak – az egyik legfontosabb ilyen kihívás a belső területek elnéptelenedése. A dráguló lakhatási költségek miatt sokan csak az agglomerációban tudnak lakhatáshoz jutni, ahol sokszor hiányzik a megfelelő infrastruktúra a megnövekedett igények kiszolgálására. A belvárosi munkahelyekre ingázók viszont olyan közlekedési terhet rónak a városokra, amelyek élehetlenné teszik a belső területeket, tovább gerjesztve a folyamatot.

Korunk számos globális kihívásához hasonlóan a városi elnéptelenedés sem egyedül Budapest sajátossága. Kézenfekvő tehát, hogy más városokkal együtt dolgozzunk a megoldásokon. Ehhez

elengedhetetlen nemzetközi kapcsolatrendszerünk kiépítése, ami kiváló városdiplomataink feladata. Kollégáink együttműködnek más városokkal a jó gyakorlatok megszerzésében és terjesztésében, és tárgyalnak nemzeti kormányok, vagy akár nemzetközi szervezetek képviselőivel. Segítségükkel létrehoztuk a Szabad Városok Szövetségét, ezt a több, mint 40 város polgármesterét tömörítő, városi demokráciát támogató polgármesteri hálózatot. Aktívan tárgyalunk az Európai Unió intézményeivel, hogy Budapest minél több uniós forrásból részesüljön. A fővárosban működő cégekkel együttműködve megalapítottuk a Budapest Global platformot. A demokráciáról és a fenntarthatóságról szóló nemzetközi diskurzus aktív résztvevőiként pedig elindítottuk a Budapest Fórum éves konferenciánkat.

Ehhez az ambiciózus munkához tapasztalt városdiplomatakra van szükség. Balázs Péter volt külügyminiszter és uniós biztos, a Budapesti Városdiplomáciai Akadémia igazgatója immár ötödik éve biztosítja a szakképzett utánpótlást. Az Akadémia volt hallgatói közül már többen dolgoznak a Városházán, de kerületi önkormányzatok, nemzetközi szervezetek, vagy éppen civil szervezetek, kutatóintézetek munkáját is segítik volt hallgatóink. Hálás vagyok ezért a pótolhatatlan munkáért, és gratulálok minden hallgatónknak, akik sikeresen elvégezték a képzést. Biztos vagyok benne, hogy az Akadémián megszerzett tudás Budapest és hazánk érdekeit fogja szolgálni.

EURÓPAI, DEMOKRATIKUS ÉS BÉKÉS – BUDAPEST VÁROSDIPLOMÁCIAI ÜZENETE

Elhangzott a 2024. november 5-i évváltó ünnepségen

Kenderney János

*a Főpolgármesteri Hivatal
Városdiplomáciai Csoportjának vezetője*

A Budapesti Városdiplomáciai Akadémia 2019-től kezdődően zászlóshajó projektként járult hozzá Magyarország fővárosa nemzetközi kapcsolatrendszerének erősítéséhez. Az Akadémia tevékenysége nemcsak kibővítette a városok közötti együttműködést, de értékes tartalommal is megtöltötte azt. Emellett olyan kezdeményezések, mint a Budapest Fórum létrehozása, a Szabad Városok Kezdeményezés visegrádi partnereinkkel, valamint a Budapest Global Egyesület alapítása és működtetése mind alapkövei lettek Budapest 21. századi városdiplomáciájának. A jövőben e tevékenységek mentén tovább erősíthetjük Budapest nemzetközi elismertségét és kapcsolatait.

Az Akadémia – hallgatói és oktatói közösségével – fontos szerepet játszik abban, hogy a felhalmozott ismeretek és tapasztalatok révén egy valódi tudásközpont alakulhasson ki, amely egyben Budapest Városháza nemzetközi szellemi műhelyévé is válhat. Évről évre olyan hallgatók vesznek részt a BVDA képzésein, akik saját tudásukkal, szakmai tapasztalataikkal és széles látókörrükkel értékes gondolatokat és javaslatokat fogalmazhatnak meg a városvezetés számára. Ez az évkönyv, ahogyan a korábbiak is, összegyűjti és bemutatja ezeket az értékeket.

Egy város diplomáciai tevékenysége természetéből adódóan eltér az államokétól, korlátozottabb forrásokkal és sajátos eszkö-

zökkel rendelkezik. Mindez éppen ezért rugalmasságot és innovatív megoldások keresését kívánja meg. Nem véletlen, hogy mennyire népszerűvé vált rövidebb-hosszabb szakmai gyakorlatot töltetni a Városdiplomáciai Csoportnál, illetve ösztöndíjas státuszban, egy-éves szerződés keretében tanulni és gyakorolni az izgalmas városdiplomáciai szakmát. Ez a szakma, a szubnacionális nemzetközi igazgatás átfogó, de egyben specifikus tudást, készségeket kíván meg, amelyet egy jó egyetemi képzés után tovább lehet fejleszteni professzionális szintre. Ebben alkot maradandót a BVDA, oktatóinak és hallgatóinak közössége.

A következő évek új lehetőségeket nyitnak a városdiplomácia előtt. A pandémia utáni időszakban ismét megnövekedett az igény a személyes találkozások iránt, azonban a fenntarthatóság szempontjait is szem előtt kell tartanunk. Ezért a hagyományos kapcsolódásokon túl mindinkább előtérbe kerülhet a digitális városdiplomácia fejlesztése és olyan új módszerek bevezetése, amelyek révén Budapest még szélesebb körben ismertté teheti sikereit.

Európai, demokratikus és békés – ezek a szavak ragadják meg Budapest lényegét, és ezt az üzenetet kívánjuk eljuttatni a nagyvilágba.

A 2023-2024. AKADÉMIAI ÉV TANULSÁGAI, A VÁROSDIPLOMÁCIA NÖVEKVŐ SZEREPE

Elhangzott a 2024. november 5-i évváltó ünnepségen

Balázs Péter
az Akadémia igazgatója

A Budapesti Városdiplomáciai Akadémia negyedik tanévét 2024 májusában egy izgalmas pozsonyi tanulmányi kirándulással zártuk. Az eredményhirdetésre ma kerül sor a szokásos „évváltó” ünnepség keretében, ahol egyrészt értékeljük és elismerjük a végzett évfolyam teljesítményét, másrészt üdvözljük a sikeresen felvételizett új, ötödik évfolyamot. A 2023-2024. tanévre gondos kiválasztás alapján 19 hallgatót vettünk fel, közülük egy külföldre távozott. Az előírt feltételek teljesítése alapján kilenc hallgató „megfelelt”, hat pedig „kiválóan megfelelt” tanúsítványt kap a képzés elvégzéséről. Három hallgatónak, aki részt vett az oktatás és a programok nagy részén, de a követelményeket csak részben teljesítette, emléklapot adunk át. A mai „évváltó” ünnepség az első alkalom arra, hogy a két szomszédos évfolyam résztvevői megismerhessék egymást.

A 2023-2024. tanév során az akkreditációban előírt minden feltételt teljesítettünk. Nyolc hónapon át, októbertől májusig, a 15 kötelező foglalkozási napon összesen 55 nemzetközi szakértő, diplomata és városi vezető szerepelt előadóként. A témák és az előadók részletes felsorolását az Akadémia évkönyve tartalmazza. Tovább bővítettük a városdiplomáciai vonatkozású programokat. Látogatást tettünk Kiss Ambrus főpolgármester helyettesnél, előadást tartott Jávor Benedek, Budapest brüsszeli képviselője, Balogh Samu, a főpolgármester kabinetfőnöke, Kendernay János, a

Városdiplomáciai Csoport vezetője és Diós Dávid, a Főváros rendészeti igazgató-helyettese. A budapesti kerületek polgármesterei közül a foglalkozásokon szerepelt V. Naszályi Márta, az I. kerület, Soproni Tamás, a VI. kerület és Pikó András, a VIII. kerület polgármestere és meglátogattuk hivatalában Örsi Gergelyt, a II. kerület polgármesterét. A helyszínen ismerkedtünk meg két fontos fővárosi intézménnyel: vezetett látogatás keretében jártunk a Zeneakadémián és a Budapesti Közműveknél, ahol megtekintettük a Fővárosi Hulladékhasznosító Művet és a Köztisztasági Múzeumot.

A program fontos része a különböző országok budapesti diplomáciai képviselőiteinek meglátogatása. Hallgatóinkat az elmúlt tanévben szakmai beszélgetésre fogadta Németország, Hollandia, Spanyolország, Dánia és Japán budapesti nagykövete. A képzés végén az említett tanulmányi kirándulás keretében Pozsonyban részt vettünk a „*Pact of Free Cities*” rendezvényén, találkoztunk Pozsony főpolgármester-helyettesével, látogatást tettünk a GLOBSEC konferencia központban és a Pozsonyi Liberális Tudományok Iskolában (BISLA).

Az oktatás minőségének állandó emelése céljából a képzés eredményességét két alkalommal írásbeli tudásfelméréssel ellenőriztük. A hallgatók úgyszintén két alkalommal, decemberben és a tanév végén egy részletes kérdőívre adott névtelen válaszokban minősítették az előadások és foglalkozások színvonalát és hatékonyságát. Az összesített eredményt azután személyesen vitattuk meg, egyes javaslatokat már menet közben alkalmaztunk, másoknak a következő évfolyam lesz a hasznélvezője.

A hallgatók a tanév során két írásbeli feladatot teljesítettek. Ezek tárgyát úgy határoztuk meg, hogy kutatásaik és javaslataik hozzájáruljanak a városdiplomáciai ismeretek gyarapításához és gyakorlati hasznosításához. Az első egy egyéni témaválasztás alapján megírt esszé volt egy városdiplomáciai témáról. A színvonalas dolgozatok a lakóhelyünk minőségével, a közlekedéssel, az energiafelhasználás és a környezetvédelem ügyével, az ifjúságpolitikával és a művészet témakörével foglalkoztak. A dolgozatok széleskörű nemzetközi tekintés alapján fogalmaztak meg javaslatokat Budapest számára, túlnyomó részük megjelenik az Akadémia évkönyvében. A második írásbeli feladat keretében a hallgatók csoportokba szerveződve három komplex témakört dolgoztak fel „Fenntartható városok”, „Két-

szintű önkormányzás” és „Budapest rejtett kincsei” címmel. Ezek a tanulmányok is szerepelnek az évkönyvben. A főváros részéről – egy-két vezetőjétől eltekintve – nem sikerült igazán felkelteni az érdeklődést az Akadémián folyó nemzetközi kutatások iránt, de nem adjuk föl a reményt. Annál érdekesebb viszont, hogy a hallgatók kíváncsiak voltak egymás munkájára, és öntevékenyen megszerveztünk két plusz szombati összejövetelt, ahol rövid előadások keretében bemutatták az egyéni esszék témáit és a javaslataikat, amit kérdések és beszélgetés követett. Az együtt töltött nyolc hónap, az előadások, viták, a különféle fakultatív látogatások, az írásbeli feladatok és azok közös feldolgozása mind hozzájárultak ahhoz, hogy az évfolyam közösséggé kovácsolódott és a tanév lezárulta után is találhatnak alkalmat a találkozásra.

Az Akadémia munkáját a neves szakemberekből és volt hallgatóinkból álló Akadémiai Tanács felügyeli és segíti. A Tanács tagjai alkották a felvételi vizsgák bizottságait (az Akadémia vezetése mellett Bódai Zsuzsa, Inotai Edit, Jeszenszky Géza, Kendernay János, Rácz András, Robák Ferenc, Szombati Béla) és szakterületüknek megfelelően előadásokat is tartottak (Jávor Benedek, Jeszenszky Géza, Kendernay János, N. Rózsa Erzsébet, Rácz András, Robák Ferenc, Szombati Béla). Az oktatásnak az akkreditációban rögzített felételeit a Budapesti Művelődési Központ felügyeli az Akadémia vezetésével szoros és harmonikus együttműködésben. A Központ gondoskodik a program finanszírozásáról is. E tekintetben idén fontos fordulat történt. A képzést kezdettől fogva egészen 2023 végéig támogatta a Friedrich Ebert Alapítvány, azonban a németországi költségvetési megszorítások miatt ezt 2024-ben már nem tudta folytatni, ezért további takarékosági intézkedéseket tettünk. Az előadók egy része nem tart igényt honoráriumra (önkormányzatok és fővárosi intézmények munkatársai, az Akadémia vezetői és az Akadémiai Tanács tagjai), úgyszintén nincs költségvonzata a nagykövetségi és egyéb látogatásoknak. Csökkentettük a szombati foglalkozásokon a büfé költségeit és választékát (amire egyébként a 9-16 óráig tartó programokon szükség van). A hallgatók ösztöndíjat nem kapnak, számukra a képzés ingyenes, de idén maguk állták a pozsonyi látogatás szállásköltségét, mivel arra már nem jutott forrás.

Összességében és más, hasonló tárgyú képzésekhez viszonyítva az Akadémia rendkívül szerény költségkeretből gazdálkodik, ugyan-

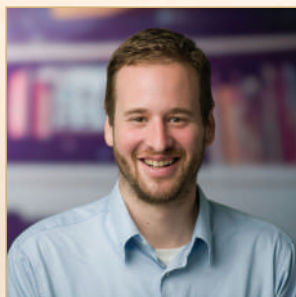
akkor kiemelkedően színvonalas oktatást nyújt. A fizikai infrastruktúrát (terem, hangosítás, online kapcsolatok) a Főpolgármesteri Hivatal biztosítja. Az egyéb költségek előzetes becslés szerint a 2024-2025. akadémiai évre vonatkozóan 18 millió forintot tesznek ki, vagyis egy hallgató városdiplomáciai képzése ténylegesen mintegy 700 ezer forintba kerül. Miután a Főváros vezetése jóváhagyta az akadémiai képzés folytatását és költségeinek viselését, az új tanévet 2024. július hó folyamán meghirdettük. A jelentkezési határidő szeptember 22. volt, a több mint háromszoros túljelentkezésből 27 pályázót választottunk ki. Az első foglalkozásra 2024. október 12-én került sor.

Az új évfolyam részben hasznélvezője az elődök észrevételeinek és javaslatainak, ezt tükrözi a program, a benne szereplő témák és előadók, de olyan technikai részletek is, mint például, hogy a tudásfelméréseket a reggeli első órában fogjuk írni, vagy a meghosszabbított ebédszünet, amely így több lehetőséget kínál az egymással való kötetlen beszélgetésre. Beiktattunk továbbá egy „aktuális félórát”, ami alkalmat nyújt a legfontosabb napi politikai és diplomáciai események áttekintésére, márpedig ilyen mindig bőven akad, jelenleg küszöbön áll az amerikai elnökválasztás és következnek a magyar EU-elnökség befejező rendezvényei.

A 2023-2024. AKADÉMIAI ÉV HALLGATÓI

Bagyánszki Alexa

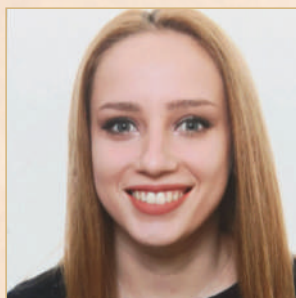
Demeter Márton

Devecseri Mátyás

Dr. Havasi Dávid

Fülöp Emese Andrea

György Anna

Igaz-Öhler Katalin

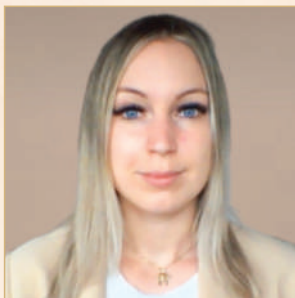
Kelemen Tamás

Korodi-Vass Lóránt

Krakóczy Ádám

Nagy Roxána Afrodité

Oláh Marcell

Pintér Dániel

Sándor Petra

Schermann Fruzsina

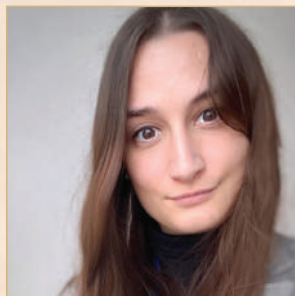
Szelényi Kristóf

Taraczközi Anna

Tóth Alex

Wiseman Noémi

A BUDAPESTI VÁROSDIPLOMÁCIAI AKADÉMIA TANÁCSA 2023-2024

Balázs Péter

a BVDA igazgatója,
volt külügyminiszter
és EU-biztos

Bócai Zsuzsanna

az ELTE Egyetemi
Stratégiai Iroda
projektmenedzsere
a BVDA volt hallgatója

Eichner Viktor

a Vatikáni Képviselői
Iroda Igazgatója, World
Jewish Congress
a BVDA volt hallgatója

Inotai Edit

újságíró

Jávorka Benedek

Budapest főváros
brüsszeli képviselőtér-
nek vezetője

Jászszentgyörgy Géza

történész,
volt külügyminiszter

Kendernay János Zsigmond
Budapest főváros
Városdiplomáciai
Csoportjának vezetője

N. Rózsa Erzsébet
egyetemi tanár
Nemzeti Közszeroláti
Egyetem

Rác András
történész, poszt-
szovjet szakértő,
a Német Kölpolitikai
Társaság kutatója

Robák Ferenc
vlt nagykövet
Nemzeti Közszeroláti
Egyetem

Szombati Béla
a BVDA tanulmányi
igazgatója,
vlt nagykövet,
vlt EU-diplomata

Tófalvi Zselyke
titkár, a BVDA
tanulmányi előadója

A 2023-2024. AKADÉMIAI ÉV TANULMÁNYI PROGRAMJÁNAK TELJESÍTÉSE

2023. október 14.

1. Foglalkozás

Bevezetés, ismerkedés, tanulmányi követelmények

A Városdiplomáciai Akadémia vezetősége

Az Ukrajna elleni háború oroszországi következményei: gazdaság, kül- és belpolitika

Sz. Bíró Zoltán történész, Oroszország szakértő

A nemzetközi kapcsolatok eljárásrendje – hibák és mesterfogások

Robák Ferenc volt nagykövet, a Közszolgálati Egyetem c. docense

2023. október 24.

Évváltó ünnepség

Moderál: Sípos Júlia, 2023-ban végzett hallgató

Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere üdvözli a Budapesti Városdiplomáciai Akadémia végzett és újonnan felvett hallgatóit és az Akadémia vezetőit

Az akadémiai képzés eredményei és célkitűzései

Balázs Péter, a Budapesti Városdiplomáciai Akadémia igazgatója

Budapest városdiplomáciai stratégiája

Pilz Olivér, a Főpolgármesteri Hivatal Városdiplomáciai Csoportjának munkatársa

Mit tanultam az Akadémián?

Takácsy Dorka és Huszár K. Norbert, 2023-ban végzett hallgatók

Az Akadémia elvégzését tanúsító oklevelek átadása

2023. október 28.

2. Foglalkozás

Dezinformáció, „fortélyos hatalom” és külpolitika

Krekó Péter, szociálpszichológus, a Political Capital igazgatója, az ELTE PPK docense

Az Európai Unió regionális politikája és a feltételelesség, Magyarország esélyei

Heil Péter, a Corvinus Egyetem c. docense, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség volt elnökhelyettese

A külpolitikai környezet áttekintése, a városcsúplomácia feladatai

Balázs Péter, a BVDA igazgatója, volt külügyminiszter

Káncz Csaba külpolitikai elemző

2023. november 7.

Látogatás a Holland Királyság Nagykövetségén

Beszélgetés *Désirée Bonis* nagykövettel

2023. november 11.

3. Foglalkozás

Városcsúplomácia és lobbí a gyakorlatban, Budapest Brüsszeli Képviseletének tevékenysége

Jávör Benedek, Budapest Főváros brüsszeli képviselője

Az Európai Unió helyzete, felkészülés a 2024. évi tisztújításra és a magyar elnökségre

Hegedűs István, a Magyarországi Európa Társaság elnöke

Fordítás és tolmácsolás a diplomáciában

Sáringer Zoltán szabadfoglalkozású szinkrontolmács

Vadász Linda szabadfoglalkozású szinkrontolmács

Az 1. városcsúplomáciai esszé témáinak megbeszélése

2023. november 25.

4. Foglalkozás

Az energiaválság következményei a nagyvárosok szempontjából

Holoda Attila energetikai szakértő (online)

Németország bel- és külpolitikája

Hegedűs Dániel, Senior Fellow and Senior Program Officer,
The German Marshall Fund of the United States

Karaktergyilkosság és kríziskommunikáció...*Hardy Mihály, a Klubrádió főszerkesztője**Az 1. városdiplomáciai esszé témáinak véglegesítése*

2023. december 4.

Látogatás Spanyolország Nagykövetségén*Beszélgetés Alfonso Dastis nagykövettel**A csoport Spanyolország Nagykövetségén, Alfonso Dastis nagykövettel*

2023. december 9.

5. Foglalkozás***Városfejlődési dilemmák, Európai uniós politikák és többszintű kormányzás Budapesten****Tosics Iván PhD városszociológus, Városkutatás Kft.****Izrael és a palesztinok****Prof. Dr. N. Rózsa Erzsébet, Nemzeti Közsolgálati Egyetem ÁNTK, Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia Tanszék, Világgazdasági Intézet****Otthon Budapesten – új paradigma a városfejlesztésben****Balogh Samu, a főpolgármester kabinetfőnöke
Tudásfelmérő teszt*

2024. január 13.

6. Foglalkozás

Az egészségben maradás feltételeinek biztosítása, az önkormányzatok szerepe

Pusztai Erzsébet, a belgyógyászat és fertőző betegségek szakorvosa,

oktató coach, volt szociális és egészségügyi államtitkár

Az ukrajnai háború aktuális eseményei és nemzetközi összefüggései

Rácz András történész, poszt-szovjet szakértő, a DGAP senior kutatója

Budapest VI. kerület (Terézváros) nemzetközi kapcsolatai

Soproni Tamás, Budapest VI. kerületének polgármestere

2024. január 17.

Látogatás Dánia Nagykövetségén

Beszélgetés *Erik Vilstrup Lorenzen* nagykövettel

2024. január 23.

Látogatás Kiss Ambrus főpolgármester-helyettesnél

Beszélgetés a főváros költségvetéséről és gazdálkodásáról

2024. január 27.

7. Foglalkozás

Gazdaságdiplomácia, külföldi beruházások fogadása, kereskedelemfejlesztés

Garamhegyi Ábel egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, Üzleti Tudományok Intézete

Törökország és a török „közel külföld”

Egeresi Zoltán, Nemzeti Közszerződési Egyetem, EJKK,

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, tudományos segédmunkatárs

Viselkedés, öltözködés a diplomáciában

Görög Ibolya protokoll szakértő, c. főiskolai docens

Beszámoló a Dánia Nagykövetségén tett látogatásról

Beszámoló a Kiss Ambrus főpolgármester-helyettesnél tett látogatásról

Az első harmadév hallgatói értékelésének megbeszélése

2024. február 7.

Látogatás Japán Nagykövetségén

Beszélgetés *Otaka Masato* nagykövettel

2024. február 10.

8. Foglalkozás

Budapest VIII. kerület (Józsefváros) eredményei, gondjai és nemzetközi kapcsolatai

Pikó András polgármester

A Nyugat-Balkán helyzete és európai integrációs perspektívái

Márkus László történész, diplomata,
OHR, Bosznia-Hercegovina főképviselő-helyettes

Városiasodás és jólét: fenntarthatóak-e a globális trendek?

Pogátsa Zoltán, a Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Karának habilitált egyetemi docense

Beszámoló a Japán Nagykövetségen tett látogatásról

2024. február 13.

Látogatás Budapest II. kerületénél

Beszélgetés *Örsi Gergely* polgármesterrel

2024. február 21.

Látogatás a Budapesti Közműveknél

Mártha Imre vezérigazgató

A Fővárosi Hulladékhasznosító Mű megtekintése

Jászay Tamás erőművi igazgató

A Köztisztasági Múzeum megtekintése

Hegedűs András kommunikációs munkatárs

2024. február 24.

9. Foglalkozás

Közzoktatás és városdiplomácia

Radó Péter oktatáskutató, oktatáspolitikai elemző, CEU Demokrácia Intézet

V4: felzárkózás és/vagy bezárkózás? – szlovák szemszögből

Kollai István, a Pozsonyi Comenius Egyetem kutatója

Budapest városdiplomáciája, aktuális feladatok és programok

Kendernay János, a Főpolgármesteri Hivatal Városdiplomáciai csoportjának vezetője

Beszámoló a Budapest II. kerületénél és a Budapesti Közműveknél tett látogatásról

A 2. esszé feladatának megbeszélése

2024. március 2.

A városdiplomáciai esszék rövid bemutatása I. rész

2024. március 9.

10. Foglalkozás

Being a foreign correspondent in Budapest – as the media world moved on the Internet

Kester Eddy, freelance journalist, former FT correspondent for Hungary

Hogyan működik valójában az Európai Bizottság?

Andor László, az Európai Progresszív Tanulmányok Alapítvány (FEPS) főtárgya,
volt EU-biztos

Budapest I. kerület (Budavár) eredményei, gondjai és nemzetközi kapcsolatai

V. Naszályi Márta polgármester

2024. március 14.

Látogatás a Német Szövetségi Köztársaság Nagykövetségén

Beszélgetés *Julia Gross* nagykövettel

2024. március 23.

11. Foglalkozás

Washingtoni választások az amerikai elnökválasztás fényében

Horváth Gábor, a Népszava főszerkesztő-helyettese, volt amerikai tudósító

Egyesült Királyság: Ez nem Amerika – de nem is Európa...

Szombati Béla, volt nagykövet, volt EU-diplomata

Közbiztonság, rendvédelem, közterület felügyelet

Diós Dávid, a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság igazgató-helyettese

Beszámoló a Német Szövetségi Köztársaság Nagykövetségén tett látogatásról

2024. április 6.

12. Foglalkozás

Városok sebezhetőségei és biztonsági kihívásai; az ellátásbiztonságtól a városharcig?

Csiki-Varga Tamás PhD, tudományos munkatárs, NKE Eötvös József Kutatóközpont, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

A lengyel politikai élet törésvonalai napjainkban

Mitrovits Miklós, történész, polonista

Közép-Európa biztonságának őre, a NATO

Jeszenszky Géza történész, volt külügyminiszter, volt washingtoni nagykövet

2024. április 12.

Látogatás a Zeneakadémián

Erdődy Orsolya, a Budapesti Fesztiválzenekar menedzser-igazgatója

Lakatos Gergely mérnök, Szcenikai és Gyártási Igazgatóság

2024. április 13.

A városdiplomáciai esszék rövid bemutatása II. rész

2024. április 20.

13. Foglalkozás

Kína a világrendváltás kezdetén: Irányt keres az óriáspanda?

Kusai Sándor, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem címzetes docense,

Magyarország volt nagykövete Kínában, Mongóliában és a KNDK-ban

Kulturális hidak, a kultúra szerepe a (város)diplomáciában

Erdődy Orsolya, a Budapesti Fesztiválzenekar menedzser-igazgatója

Néhány tanács és gyakorlat a hatékony kommunikációhoz

Sós Éva kommunikációs szakértő

2024. április 29.

Évkönyv átadó találkozó

Karácsony Gergely főpolgármester

2024. május 4.

14. Foglalkozás

Magyarország második EU-elnöksége

Balázs Péter, volt külügyminiszter, volt EU-biztos

Kelet-Ázsia, a világ közepe – Társadalmi, politikai, gazdasági és biztonságpolitikai körkép

Bartók András tanársegéd, NKE Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia Tanszék

A május 11-i tárgyalási szimuláció előkészítése, a szerepek elosztása

Csíki-Varga Tamás PhD, tudományos munkatárs, NKE Eötvös József Kutatóközpont, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

2024. május 11.

15. Foglalkozás

Nemzetközi tárgyalási szimuláció

Csíki-Varga Tamás PhD, tudományos munkatárs, NKE Eötvös József Kutatóközpont, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Közös értékelés

2024. május 26-28.

Tanulmányi kirándulás Pozsonyban

Látogatás a Pozsonyi Liberális Tudományok Iskolában (BISLA)

Slovak Politics in the Wake of the May 15 Shooting

Panel discussion with Prof. James Thomson and Prof. Péter Balázs

Meeting with Iveta Radičová, former Prime Minister of Slovakia

Fogadás a BISLA kertjében

A Pact of Free Cities Summit rendezvényén Karácsony Gergellyel

Részvétel a Pact of Free Cities Summit rendezvényén

1. Panelbeszélgetés: Polgármesterek a demokráciáért
Andriy Sadovyi, Lviv polgármestere
Rafał Trzaskowski, Varsó főpolgármestere
Matúš Vallo, Pozsony főpolgármestere
Ihor Terekhov, Harkiv polgármestere (videón)
2. Panelbeszélgetés: Városok mint a demokrácia bölcsői
Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere
Erion Veliaj, Tirana főpolgármestere
Anouch Toranian, Párizs főpolgármester-helyettese
Aleksandra Dulkiwicz, Gdańsk polgármestere

Látogatás a Globsec-nél

Beszélgetés *Miroslav Wlachovsky* volt szlovák külügyminiszterrel
Találkozás *Luka Anatolvá Plavuchová*-val, Pozsony helyettes főpolgármesterével

HALLGATÓI BESZÁMOLÓK A FOGLALKOZÁSOKRÓL ÉS A LÁTOGATÁSOKRÓL

Szemelvények a hallgatók által készített összefoglalókból

Budapest Brüsszeli Képviselétének tevékenységéről, a városdiplomáciáról és a lobbizás gyakorlatáról rendkívül fontos és hasznos információkat hallhattunk *Jávor Benedektől*, Budapest város brüsszeli képviselőjétől. Az elmúlt két évtizedben a városok és így a városdiplomácia szerepe is jelentősen megnőtt nemzetközi szinten. A városok gazdaságdiplomáciával, a tőke és tudás vonzóképességével, valamint globális és regionális szerepek választásával válnak egyre fontosabbá. Példaként szolgálnak olyan városhálózatok, mint a C40, a *Covenant of Mayors*, az *Eurocities*, az *Energy Cities*, amelyek lehetővé teszik a városoknak a tapasztalatcserét és a közös fellépést globális kihívások esetén. A városok versengenek egymással és fontos, hogy stratégiát alakítsanak ki, amely meghatározza, milyen területen kívánják növelni a vonzerejüket. Budapest példáján a városdiplomáciai szerep négy kulcsfontosságú aspektusát emeltük ki. Először, a Szabad Városok Szövetsége, ahol a V4 fővárosok polgármesterei együttműködnek, például közös fellépéssel az emberi méltóság, demokrácia és szabadság értékeiért. Másodszor, a Budapest Fórum nevű rendszeres konferencia, amely a fenntartható demokráciát és a klímavédelmet helyezi előtérbe. Harmadszor, a Városdiplomáciai Akadémia, amely városdiplomáciai ismereteket ad át és kutat. És végül a brüsszeli képviselő, amely az EU-s intézményekkel való kapcsolattartásra, képviselőre és a jó városimázs fenntartására összpontosít, valamint képviseli Budapestet a nemzetközi szervezetekben (*Eurocities*, CCRN stb.). Az előadás végén kitértünk a Budapest EU-s forrásokhoz való hozzáféréseire. Az EU lobbizási tevékenység és jogalkotási eredmények, (például az ERDF SUD, CEF, *Just Transition Fund*, REACT-EU és RRF) terén elért sikerek mellett az is fontos, hogy miként lehet ellenőrizni a végrehajtást és biztosítani az operatív programok betartását. (NR)

„Gazdaságdiplomácia, külföldi beruházások fogadása, kereskedelemfejlesztés” témában tartott előadást *Garamhegyi Ábel*. Az előadás legfontosabb megállapításai, hogy sok gazdasági mutató tekintetében Magyarország ma már sereghajtó a régiójában; az érkező tőke célja legfőképpen az EU-n belülre kerülés; a magas foglalkoztatás előnyös, de a régóta nem foglalkoztatott réteget már-már lehetetlen bevonni újra a munkaerőpiacra; az autógyártás túlsúlya miatt a gazdaságunk sérülékeny és érzékeny lehet az iparágat megrengető változásokra; kereskedelmi mérlegünk javuló jeleket mutat, de ez lehet csak átmeneti; illetve, hogy leginkább az IT területén jellemző a technológiai befektetés. Az előadáson a kecskeméti Mercedes-gyár mint a külföldi tőkebefektetés példája került bemutatásra: megtudhattuk, hogy mennyire komplex és titkos egy ekkora óriásberuházás megszerzése és előkészítése. Konklúzióként megállapíthattuk azt is, hogy szemmel láthatóan nő a beruházások társadalmi érzékenysége, és hogy komoly szükség lenne önálló környezetvédelmi hatóságokra és szervekre, hogy a létező szabályok be legyenek tartva és a közjót szolgálják. Nagyon fontos továbbá az országok, települések megítélése, a gazdasági hírszerzés és az országok, városok közötti együttműködés és információmegosztás a gazdaságdiplomácia során. (DM)

Az **energiaellátás** helyzete és kihívásai Európában és Magyarországon volt *Holoda Attila*, az Aurora Energy Kft. ügyvezető igazgatója, energetikai szakértő előadásának témája. Ezen belül elsősorban Magyarország és Európa energiaellátási problémáiról, a földgázellátást érintő gyors változásokról beszélt. Kitért az energiamix és az egyes beszállítóktól való energiafüggésben történt módosulásokra, valamint Magyarország jövőbeni kilátásaira az energiaellátás stabilitásának biztosításában. Az előadás naprakész adatokra és statisztikákra épült, ezáltal átfogó és aktuális képet nyújtott a BVDA hallgatóinak az energiapiac helyzetéről. (HD)

Az **orosz-ukrán háború** aktuális eseményeiről és nemzetközi vonatkozásairól tartott előadást *Rácz András* történész, posztszovjet szakértő, a Német Külkapcsolatok Tanácsa (DGAP) senior kutatója, a Budapesti Corvinus Egyetem Globális Tanulmányok Intézetének mesteroktatója. Naprakész térképekkel szemléltette az aktuális frontvonalakat, illetve felvázolta a meghíúsult orosz haditervet. A továbbiakban részletes áttekintést nyújtott az orosz és ukrán készletekről, a fegyverzetről és a felszerelésről, a katonai utánpótlásról és a kikép-

zések körülményeiről mind az orosz, mind az ukrán oldalon. Bemutatta a lassan két éve tartó háborúban a jelenlegi katonai fáradtságot, amelynek jeleit az ukrán közvélemény intézményekbe vetett hitének csökkenése is jelzi. Végül, de nem utolsósorban, átfogó képet adott az ukránok nyugati támogatásáról, elsősorban az Európai Unió és az USA részéről. Rácz András ellátta az Akadémia hallgatóit a hivatalos ukrán, orosz és amerikai közvéleménykutató intézetek listájával. (SZK)

Hegedűs István előadásának központi témája a kormánypárt és a kormányfő startégiája és politikája volt az **Európai Unióhoz** fűződő viszonyt illetően. Az előadó először rövid áttekintést nyújtott a FIDESZ és Orbán Viktor rendszerváltást követő politikai törekvéseiről, majd a főbb irányváltásokat és az Európai Unióhoz való csatlakozás utáni stratégiai átalakulást tárgyalta, végül a jelenlegi politikai helyzet alapján a kilátásokat és a kormány lehetőségeit elemezte. (HD)

Németország 2022-es, *Zeitenwende* elnevezésű kül- és biztonságpolitikai fordulatával ismertette meg a hallgatókat *Hegedűs Dániel*, a German Marshall Fund munkatársa. Előadását Magyarország és Németország viszonyának definiálásával indította, majd részletesen ismertette a német külpolitika II. világháború óta fennálló, idealista és realista tradíciókon nyugvó kettősségét. Az Ukrajnával szembeni orosz invázió 2022 elején drasztikusan formálta át Németország kül- és védelempolitikáját, az ennek nyomán kialakuló új tendenciákat aktuálpolitikai, geopolitikai és gazdasági helyzetértékelésen keresztül mutatta be. Az előadás lezárásaként kitért a német nemzetközi szerepvállalás hosszú távú kilátásaira, hangsúlyozva, hogy az új stratégia végleg maga mögött hagyta a 2022-t megelőző irányvonalat. (SP)

A **Nyugat-Balkán** történelméről és politikai fejlődésének legfontosabb állomásairól tartott átfogó előadást *Márkus László*, Bosznia-Hercegovina főképviselő-helyettese. Első kézből tudott információval szolgálni a régió, de legfőképpen a boszniai politikai helyzetről. Megismerhettük a nemzetközi közösség bosznia-hercegovinai főképviselőségének pontos működését, azon belül is a Banja Luka-i képviselet feladatait. (TA)

Dezinformáció, fortélyos hatalom címmel *Krekó Péter* tartott előadást. Amikor a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozunk, gyakran revelációként éljük meg, ha azt gondoljuk, átlátunk a szitán és egy kisebb konfliktus mögött egy nagyobb hatalom támogatását sejtjük. De vajon biztos-e, hogy ők tették? Az órán egy olyan eszközről tanultunk,

amely egy nagyhatalom tekintélyének, vélt erejének növelésére szolgál. Ezzel éri el, hogy a jelentősebb konfliktusok, a balul elsült választás, vagy az álhír mögött őt sejtjük, és szintén ez áll a háttérben, amikor a gazdasági, katonai és technológia fejlettségben önkéntelenül előrébb soroljuk őket a világranglistán, mint a tényleges helyzetük. Ez nem más, mint a realizmus és a neorealizmus valós fizikai erőre építő fundamentumát kihívó *sharp power* (fortélyos hatalom), ami a *soft* (puha) és a *hard* (kemény) *power* taktikus ötvözete. Ennek segítségével egy ország nem a gazdaságának dinamikája, hadseregének erőssége alapján lesz megítélve, hanem az átszabott kép alapján, amit magáról szeretne mutatni. Ez a valóság torz mása, egy igazságmaggal rendelkező hazugság. Az autoriter infláció a *sharp power* egy formája, aminek célja, hogy egy ország erősebbnek, befolyásosabbnak, gazdaságilag potensebbnek tűnjön és inkább féljék, mint szeressék. A tekintélyelvű országok, mint Oroszország vagy Kína, előszeretettel élnek vele. Ennek egyik alappillére a rendszerszintű dezinformáció, ami az ország radikális propagandisztikus narratíváját vagy zavaros információkat használva próbálja megtéveszteni a közvéleményt. Ezzel bogarat ültetnek a fülünkbe, s állandóan ott motoszkál bennünk: „ez tényleg Oroszország/Kína műve, vagy csak érdekük, hogy ezt higgyük?” (SF)

A diplomáciai protokollról tartott előadásában *Robák Ferenc* volt nagykövet, protokoll szakértő kiemelte az 1961-es bécsi egyezmény fontosságát, különös tekintettel az állami látogatások és hivatalos munkalátogatások közötti különbségekre. A protokoll alapelveinek fontos szerepet tulajdonított és hangsúlyozta, hogy például a zászlók elrendezése vagy a miniszterek rangsorolása kulcsfontosságú diplomáciai üzenetek közvetítésében. A 2021-es „*sofagate*” incidens (Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnökének méltatlan ültetése Törökországban) tartalmaz példaként szolgált, amely aláhúzta a protokoll szigorú betartásának fontosságát. Az előadás rámutatott, hogy a diplomáciai eseményeknek mindig szorosan követniük kell a protokoll szabályait, függetlenül a látogatás jellegétől. (TA)

A politikai tolmácsolás kulisszatitkairól kiváló előadást hallhatunk két mestertolmáctól, *Sáringer Zoltántól* és *Vadász Lindától*. Mindketten sok éves tapasztalattal rendelkeznek mind a hazai politikai és közéleti tolmácsolásban, mind nemzetközi, NATO és EU-s szinten. Úgyisint rendelkeznek az Európai Parlament és a NATO által megkövetelt tolmácsolási vizsgákkal és biztonsági átvilágítás-

sal. Az előadás során Linda az elméletet adta át, míg Zoltán történetekkel színesítette a prezentációt. Hallhattunk a tolmácsolás három típusáról (konszekutív, szinkron, *chuchotage*) és szó esett az online fordításról is. Az előadás végeztével még jobban beleláttunk a tolmácsok érdekes, változatos, de ugyanakkor nem könnyű világába. Az előadásnak hála most már irántuk is megértőbben, az ő munkájukat jobban segítve fogunk tudni tolmácsolást megkövetelő helyzetekben együttműködni velük. (OM)

Budapest I. kerület polgármestere, V. Naszályi Márta a kerület eredményeiről, gondjairól és nemzetközi kapcsolatairól adott elő. Kifejtette, hogy az I. kerület nemcsak Budavárból áll. Hangsúlyozta célját, miszerint polgármesterként a mai közösségekre szeretné áthelyezni a fókuszot és integrálni a kerület lakosságát a „városi szövetbe”. A továbbiakban részletes betekintést nyerhettünk a Hauszmann Programba, annak reális kihívásaiba, illetve a kormány és a kerület közötti párbeszéd hiányába. V. Naszályi Márta bemutatta az I. kerület sikereit, úgymint az általuk felújított transzparens weboldalt, vagy a Lánchíd forgalmának szabályozását. Előadásán kitért a társadalmi innováció jelentőségére és átfogó tájékoztatást nyújtott a kerület lakhatási válságáról. Végül a polgármester asszony kifejtette a kerület kihívásait mint a műemlékvédelem, akadálymentesítés és energiatakarékosság összehangolásának hiánya, a légszennyezés és a szociális segítségnyújtás problémái. (SzK)

Ellátogattunk **Budapest II. kerület önkormányzatának** Polgármesteri Hivatalába, ahol a kerületi polgármester, *Örsi Gergely* egy kollegiális beszélgetés keretében fogadott minket és mutatta be a kerületben végzett munkát, a kerületet érintő legfontosabb aktuális kihívásokat, illetve a közelmúltban elért eredményeket helytörténeti, társadalmi, ökológiai és közéleti vonatkozások mentén. Történelmi érdekesség, hogy a II. kerület az egyetlen Budán, amelynek nincs saját neve. Ez a kerületi identitás erősítése szempontjából gondot jelenthet, ezért úgy hivatkoznak magukra, mint „budaiak”, ugyanis Újbuda lemondott e megnevezés használatáról, Óbuda neve pedig történelmi okokra vezethető vissza. A kerület tudatos identitásépítése és a helyi történelmi gyökök azonosítása párhuzamosan zajlik. A kerületben 23 közterület kapta a nevét a világháborúk után elcsatolt területekről. Buda harmada odaveszett a II. világháború utolsó másfél évében. Az önkormányzat igyekszik tudatosan újrakerekíteni a 20. század traumáit, hogy ne csak

aktuálpolitikai vonatkozások mentén lehessen ezeket megközelíteni. Próbálnak teret adni annak, hogy a személyes sorsokról is lehessen beszélni és így fel lehessen dolgozni őket, mivel ezekben a tragédiákban szinte minden budai család érintett. Cél, hogy ezeket az eseményeket megjelenítsék a köztereken (például a Széna téren, amely sok szempontból történelmi helyszín) olyan tárgyak elhelyezésével, amelyeknek nincs közvetlen közük az 1956-os forradalomhoz és szabadságharc-hoz, de akkoriban használták őket, így beszélgetést kezdeményezhetnek nagyszülők és unokák között. Így próbálnak meg saját identitást adni a kerületnek és leépíteni azt a sztereotípiát, hogy csak befutott és gazdag emberek élnek itt, illetve költöznek ide.

Az önkormányzat közéleti tevékenységében igyekszik azt a szerepet felvállalni, hogy a gondok megoldása közben nem mutogatnak másra, hanem szükség esetén elvégzik azt is, ami a főváros vagy a Csatornázási Művek feladata lenne, továbbá látványépítkezések helyett kézzelfoghatóbb kihívásokra reagálnak (például padok felújítása). Az MSZP-pártiroda helyén orvosi rendelő nyílt, a világháborús bunkert pedig helytörténeti múzeummá kívánják alakítani. Az orosz-ukrán háború kitörését követően az összes üresen álló önkormányzati lakást, óvodát, művelődési házat megnyitották a menekülők számára. Sajnos az elszegényedő lakosság a kerületben is jelen van: számos kisnyugdíjas él nagypolgári lakásban, amit nem tud fenntartani, viszont elköltözni sem szeretne, mivel itt élte le az életét. Az önkormányzat igyekszik megtalálni és méltányos eltartási szerződésekkel segíteni őket. Jelenleg csökken a kerület lakossága, sokan az agglomerációba költöznek. A statisztikákban még nem jelenik meg, de az utóbbi időkben jelentős számú kínai vásárol lakást a kerületben.

Az önkormányzat igyekszik növelni a lakosság részvételiségét, jobban bevonni őket a döntéshozatali folyamatokba, például egy adott utcában tervezett forgalomcsillapítás kapcsán az ott lakók értékes meglátásokkal tudnak hozzájárulni ahhoz, hogy az utcát melyik irányba érdemes egyirányúvá alakítani. Az önkormányzat igyekszik katalizátor szerepet betölteni a kerület életében: előfordul, hogy a szomszédok a helyi utcabálon találkoznak egymással először. A civil szervezetek bizonyos témákhoz jobban értenek, például lakhatási kérdésekben hathatós segítséget tudnak nyújtani az önkormányzatnak. Az éghajlatváltozással összefüggésben kihívást okoz, hogy bár számos árok található a kerületben, ezek általában

szárazak, miközben két-három évente előnti a víz, mert nincs, ami felfogja és a területben tartsa az esővizet, továbbá a csatornahálózat túlterhelt. Ezért kiterjedt zöldítésbe kezdtek és a legzöldebb kerületté váltak: uszodavízzel még lehet aszfaltot mosni, de a cél, hogy bevonják az esővizet is a hálózatba.

Városdiplomáciai területen megtudtuk, hogy Mosbach német testvérváros, a területben a mai napig élnek svábok, akiket a kollektív büntetés részeként kitelepítettek, egy részük azonban visszatért. Törökországgal a legerősebb a nemzetközi kapcsolat, erős török közösség él a területben, itt található Gül baba türbéje, illetve török fürdők is. Béccsel és Pozsonnyal is nagyon jó a viszony, sokat tanulhatnak tőlük, például Pozsonyban elkezdtek kiürülni a piacok a plázák térnyerése miatt és megfelelő intézkedésekkel sikerült ezt a folyamatot megállítani. A területben található a legtöbb nagykövetség, illetve a Koreai Kulturális Intézet, amelyekkel jó kapcsolatot ápolnak.

A polgármester rávilágított, hogy a közlekedés terén problémát okoz az agglomerációból átmenő forgalom: egy átlagos hétköznap reggel 8-kor a Szilágyi Erzsébet fasort 80%-ban az agglomerációból érkező és oda visszatérők terhelik le. A Solymár, Nagykovácsi és Remeteszőlős irányából beérkező autóforgalom 35%-át a gyermekeiket az iskolába hordó szülők gépkocsijai teszik ki. Szükség van P+R parkolókra, viszont azt a tévképzetet meg kell dönteni, hogy ezeknek Budapesten kell megépülniük: az agglomerációnak is részt kell vállalnia, illetve szükség van az ottani önkormányzatok hozzájárulására. Néhány kisebb utcát a dugók elkerülése érdekében átjárónak használnak, ami gondot okozott a helyi lakosoknak, ezek lezárása azonban a szomszédos települések lakóinak nem tetszett. A közlekedési problémákat az I., III. és XII. kerülettel, illetve Solymár, Nagykovácsi és Remeteszőlős településekkel együttműködésben kell megoldani. Nagykovácsival konfliktusos a viszony amiatt, hogy noha a II. kerületi önkormányzat iskolabuszrendszer működtetésével igyekezett megoldást találni a közlekedési problémák egy részére, nem sikerült megfelelő együttműködést kialakítani. A beszélgetés megerősített minket abban, hogy Örsi Gergely polgármester a területben végzett aktív munkájából kifolyólag megalapozott reményekkel készülhet az önkormányzati választásokra. (GyA)

Látogatás a holland nagykövetségen

A Várospanomáciai Akadémia hallgatói meglátogatták **Hollandia budapesti nagykövetségét**, ahol *Désirée Bonis* nagykövet és *Farkas György* jogi szakreferens, képzésünk egykori hallgatója fogadta a résztvevőket. A nagykövet előadását a magyar-holland történelmi kapcsolatok bemutatásával indította. Az egészen a 17. századra visszanyúló barátságos viszonyt az évszázadok során nagyfokú tudományos, kulturális és humanitárius együttműködés jellemezte, a protestáns egyetemi diákok Magyarországról Hollandiába vándorlásától az első világháborút követő gyermekmentő vonatokig. Jelentős holland beruházások és vállalati szereplők vannak jelen Magyarországon. A nagykövetség aktív szerepet vállal várospanomáciai relevanciájú rendezvényeken. Hollandia díszvendégként volt jelen a 2023-as Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon, ahol nagyszámú könyvet mutattak be magyar fordításban. A nagykövetség támogatja az évente megrendezett „I Bike Budapest” felvonulást, amely célja a kerékpáros közlekedés népszerűsítése. Budapesten kívül az együttműködés kiemelt példái közül az egyik a Zöld Városok kezdeményezés, amelynek keretében a fenntartható városfejlesztésre irányuló üzleti kapcsolatépítés, technológia- és tudástranszfer zajlik. A másik pedig a Hollandiában megrendezett, innovatív kertészeti megoldásokat bemutató Hortikulturális Konferencia, amelyre számos magyar mezőgazdasági szereplő is meghívást kap. A látogatás során aktuálpolitikai témák is szóba kerültek, úgymint a jogállamiság kérdése és a közelgő hollandiai választások. (SP)

Ellátogattunk a **Spanyol Királyság budapesti nagykövetségére**, ahol *Alfonso María Dastis Quecedo* nagykövet közvetlen, barátságos hangnemben fogadott minket és mutatta be a nagykövetség munkáját, Magyarország és a Spanyol Királyság viszonyát, különös tekintettel a diplomáciai, kereskedelmi és kulturális kapcsolatokra. Spanyolország ekkor éppen az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét látta el (2023. július 1. és december 31. között), trióban Belgiummal (2024. január 1.–június 30.) és Magyarországgal (2024. július 1.–december 31.) az aktuális 18 hónapos ciklusban. Megtudtuk, hogy Magyarország és Spanyolország jó politikai kapcsolattal rendelkezik, vendégszeretőek vagyunk egymással, napi 13 repülőjárat közlekedik a két ország között. A gazdasági kapcsolataink is kiválóak: több spanyol autóalkatrészgyártó vállalat található Magyarországon, amelyek a nagyobb autóipari vállalatokkal együttműködésben dolgoznak (az Antolin Kecskeméten és Esztergomban rendelkezik gyárakkal, míg a Gestamp Mórton). A nagykövet beszélt a fenntartható energia fontosságáról, és hogy a legújabb magyarországi vonatok spanyol gyártásúak. Kérdésünkre elmondta, hogy jelenleg mindkét ország küzd az illegális bevándorlás, az alacsony születésszám és a háborúk okozta problémákkal, azonban mivel Magyarország földrajzilag közelebb van a konfliktusokhoz, illetve nem rendelkezik tengerparttal, eltérőek a két ország kihívásai. Spanyolországban a számos latin-amerikai bevándorló csökkenti a munkaerőhiányt, azonban sok tanuló megszakítja a középfokú tanulmányait, ami ellen a mindenkori kormányzat az oktatási törvények javításával igyekszik tenni. Végül elmondta azt is, hogy ő eredetileg jogot végzett, de úgy találta, hogy a jog csak esz-köz, ezért választotta a diplomáciát hivatásául. Ő viszonylag idősnek számít már a szakmában, a diplomácia elkezdett megváltozni, új formái jelennek meg, és az új technológiák új kihívásokat támasztanak a jövő diplomatáival szemben. (GyA)

Ellátogattunk a **Dán Királyság budapesti nagykövetségére**, ahol a képviselet mindennapi tevékenységéről és Dánia és Magyarország kapcsolatáról esett szó egy szakmai beszélgetés keretében. A minket fogadó *Erik Vilstrup Lorenzen* nagykövet bemutatta a munkáját és átfogó áttekintést adott országaink kapcsolatairól. Megtudtuk, hogy politikatudományt hallgatott, 1991-ben kezdte pályafutását, 2020 óta van Magyarországon és idén, 2024 nyarán köszön le, továbbá ő képviseli a Dán Királyságot Szlovéniában is. Kiemelte az

élethosszig tartó tanulás fontosságát, és hogy a diplomácia lehetőséget nyújt arra, hogy tanuljunk más országoktól. Megtudtuk, hogy Dánia és Magyarország diplomáciai kapcsolata több, mint 100 éves múltra tekint vissza. A legnagyobb, Magyarországon is jelen lévő dán gyár a LEGO, öt külföldi gyára közül a magyarországi a legnagyobb, ahol az inkluzivitást nagyon fontosnak tartják, és folyamatos párbeszédet folytatnak ez ügyben. Dánia kereskedik Ázsiával, Afrikával és ezzel összefüggésben fontosnak tartja az emberi jogokat. Az orosz-ukrán háború kapcsán úgy véli, Ukrajna nem kezeli megfelelően a magyar kisebbséget, továbbá Dánia és Magyarország nem ért egyet mindenben a háború kapcsán, de Magyarország régóta NATO-tag, tehát a két ország egymás szövetségese. Magyarország az Európai Unió, illetve az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetének szilárd tagja, és szükséges, hogy ezen szervezeteknek tagja is maradjon. Finnország és Svédország történelmi okokból a II. világháború után semleges kívánt maradni az Oroszországhoz való közelségük miatt, azonban az orosz-ukrán háború kezdete után megváltozott a hangulat, különösen Finnországban, ezért döntöttek a NATO-csatlakozás mellett. Érdekesség, bár ez nem túlságosan köztudott, hogy sok magyar érkezik Dániába és él ott egy jelentősebb számú magyar közösség. Emiatt is fontosak a kapcsolatok a két ország között. A Dán Királyság uralkodójának nincs politikai befolyása, személye inkább jelképes jelentőségű. (GyA)

Ellátogattunk **Japán budapesti nagykövetségére**, ahol *Otaka Masato* nagykövet kollegiális viszonyban fogadott minket és beszélgetett velünk Japán és Magyarország diplomáciai, kereskedelmi és kulturális kapcsolatairól. Nyitottan válaszolt a kérdéseinkre és személyes tapasztalatai alapján kialakult véleményét is megosztotta Magyarország tekintetében. Megtudtuk, hogy a nagykövetségen zajló munka legfontosabb területei: a politikai részlegen a kapcsolattartás a magyar kormánnyal, a gazdaságban a Magyarországon is jelen levő japán vállalatok segítése, továbbá a kulturális területen a csereprogramokból kifolyólag kapcsolattartás a japán hallgatókkal, akik szinte az összes magyar egyetemen megtalálhatóak. A japán diákok szemében Magyarország hatalmas potenciállal rendelkezik a klasszikus zene területén, többek között Liszt Ferenc, illetve Bartók Béla munkásságának köszönhetően, ezért sokan kívánnak ilyen módon csatlakozni a közösséghez, amit a magyar kormány támo-

Látogatás a japán nagykövetségen

gat és a nagykövet bízik abban, hogy ez a jövőben is így marad. A nehézségek kapcsán kiderült, hogy bár külügyi téren Magyarország és Japán nem mindig és mindenben ért egyet, mindkét fél érdekelt az együttműködésben, a gazdasági és a kulturális kapcsolatok okán is. A nagykövet rávilágított a magyar sajtóval kapcsolatos problémákra, továbbá megjegyezte, hogy a II. világháborúval kapcsolatos eltérő tapasztalatok is szerepet játszhatnak a japán és magyar hozzáállás közötti különbségekben az orosz-ukrán háborút illetően. Japán Oroszország közvetlen szomszédja, és neki nagykövetségként fontos megértenie, hogy Magyarország véleménye miért nincs összhangban a többi európai uniós országéval. Szó esett arról, hogy az energiaárak miatt az autóipar, illetve a szórakoztató elektronika terén érdekelt japán vállalatok jelenleg nehézségekkel néznek szembe Magyarországon. A biztonsági problémák kapcsán megtudtuk, hogy éber figyelemmel követik a kínai és tajvani eseményeket, úgy látják, hogy Kína egyre agresszívebbé válik. A technológia terén az okostelefonok, illetve közösségi oldalak kevésbé, viszont a kiszolgálók (szerverek) inkább jelenthetnek biztonsági kihívást. Kulturális érdekességgént szóba került az is, hogy magyarok is gyakorolják a japán teaszertartást. Meglátása szerint főként a kultúra teszi vonzóvá Magyarországot az ideérkező japán diákok számára, azonban mivel az európai történelem nagyon más, mint a japán, ő mindig azt ajánlja nekik, hogy olvassanak sokat a magyar történelemről, enélkül ugyanis nehezebb lehet számukra megérteni az országot. (GyA)

A HALLGATÓK ÉVÉRTÉKELÉSE

Szemelvények az akadémiai év végén a kérdőívre adott névtelen válaszokból

1. Mit tart a legfontosabbnak abból, amit az Akadémián tanult?

Rengeteg információt specifikus témákból, a saját szakmájukban a lehető legjobb szakemberek tartottak nekünk előadásokat.

Az aktuálpolitikai kihívásokat szakértői szemmel, illetve hogy egy várost mennyi kihívás érhet többféle szinten és irányból.

Nem is tudom, honnan kezdhetném... A sikeres felvételi után elhittem magamról, hogy meg tudom csinálni, sok önbizalmat adott és büszkén mesélhettem mindenkinek, hogy mivel töltöm minden második szombatom, kiknek a szervezésében áll az Akadémia, milyen előadók vannak és milyen szuper a társaság.

Talán a legfontosabb üzenet számomra az volt, hogy a különböző nézőpontok és célok megvizsgálása, a komplex gondolkodás és a folyamatos tanulás, információszerzés elengedhetetlen ahhoz, hogy átlássuk a különböző folyamatokat a világban.

Az egyik legfontosabbnak a témák változatosságát tartom és azt, hogy sok olyan témakör volt, amit több szempontból is megismerhettünk, így különféle véleményt és szempontot hallottunk, akár egymásnak ellentmondókat is, például a Kína-USA kapcsolatokat a Kína előadáson és az USA előadáson is megvizsgáltuk. Személy szerint én az arab-izraeli konfliktust elemző előadást tartottam a leghasznosabbnak.

Nagyon fontosnak tartom azt, hogy személyes tapasztalatokat és élményeket hallgathattunk meg első kézből, ezek talán fontosabbak is, mint a lexikális tudás bővítése.

A számos szakértőtől és fontos pozíciókban dolgozó személyektől szerzett rengeteg információ volt a legérdekesebb. Sok izgalmas, belső információt tudtunk meg, amiből rájöttünk, hogy milyen izgalmas és változatos ez a szakma, valamint, hogy milyen fontos a hiteles információhoz való jutás.

Az a lehetőség tette az Akadémiát nagyon erőssé és érdekessé, hogy számos szakértővel találkozhattunk és kérdezhettünk különböző témákról.

Majdnem mindegyik téma fontos volt, átfogó képet kaptunk a városdiplomáciáról.

Sokat frissült a tudásom a világpolitika, a diplomácia és a városok működése kapcsán.

Az összefüggések elemzését.

2. Milyen hallgatói közösség alakult ki?

Egy nagyon vidám, életrevaló társaság, ami főleg az Akadémián kívül mutatkozik meg.

Nem is kívánnánk jobb hallgatói közösséget. Az előadások, programok utáni közös beszélgetések már megszokottá váltak, gyarapodnak az ezen felüli közös programjaink és egyre mélyülnek a kapcsolataink. Nagyon sok értékes ember van ebben a társaságban és hálás vagyok, hogy mind szakmailag, mind emberileg gazdagítanak engem. Köszönöm ezt is az Akadémiának.

Nagyon kedves és összetartó közösség alakult ki, talán csak azt sajnálom, hogy az első néhány foglalkozás után még nem mentünk el kocsmazni, illetve, hogy az Akadémia vezetése és előadói közül nem tartott velünk senki a kocszába.

Nagyon jó, összetartó csapat, sokat tanultunk egymástól.

Nagyon jó hallgatói közösség alakult ki, sokat kommunikálunk az akadémiai alkalmakon kívül is, az órák után pedig általában szervezünk valamilyen programot.

Nagyjából fél év után kezdtünk összejárni és remek csapat alakult ki.

A hallgatói közösség nagyon barátságossá, és szorosá alakult. Rengeteget találkoztunk, beszélgettünk és biztos, hogy az Akadémia után is tartani fogjuk a kapcsolatot.

3. Milyen volt a viszonya az Akadémia vezetésével és az előadókkal?

Jó a viszony, jó, hogy van lehetőség közvetlen, informális kommunikációra.

Közvetlen, tisztelttudo, megértő, és külön köszönet, hogy „kollégák” lehetünk.

Nagyon jó. Mindenki mindig nagyon kedves, megértő és rugalmas volt. Bármilyen problémával, javaslattal, kérdéssel bármikor lehetett fordulni a vezetéshez, az előadók pedig az előadások előtt és után is rendelkezésünkre álltak.

Nincs okunk panaszra, többen közülünk azóta szakmai levelezést is folytatnak egyes előadókkal, így a jövőben is hasznosak lehetnek az itt megszerzett kapcsolatok.

Az Akadémia vezetésével nagyon jó kapcsolat alakult ki. Nyitott, kedves emberekkel tanulhattunk együtt, akiknek fontos volt a véleményünk és hogy izgalmassá tegyék a képzést. Az előadókkal is pozitív volt a viszony.

Akadémia vezetése kiváló, Balázs Péter és Tófalvi Zselyke mindent megtesznek a hallgatókért. Az előadók közül a legtöbben jól fogadták a nehéz kérdéseket is. Néhány előadót megkerestem a foglalkozások után és készségesen válaszoltak a kérdéseimre.

4. Mely témák voltak a legfontosabbak és a leginkább hasznosak?

Azok a témák, amelyek mindennapi életünket is nagyban befolyásolják. A nemzetközi kapcsolatokban a különböző országokról és konfliktusokról szóló előadások. A protokoll is nagyon tetszett és rendkívül hasznos volt.

Sok témával a korábbi tanulmányaim során már megismerkedtem, ezért számomra itt a kifejezetten Budapest fókuszú órák voltak a legfontosabbak.

Nagyon örültem az angol nyelvű előadásnak.

Az arab-izraeli és az orosz-ukrán háborúról többször is nagyon alapos elemzést kaphattunk.

A külföldi tőkebefektetés előadás számomra kifejezetten szakmába vág, ezért nagyon élveztem.

Európai Unió, gazdasági témák, Ukrajna, különböző országok történelme és külpolitikája, önkormányzatok, protokoll.

Ukrajna – Rácz András, Kína, Kelet-Ázsia, Izrael és a palesztinok, USA, UK, EU Bizottság, EU elnökség, Lengyelország!

Azok a külpolitikai előadások, amelyek reflektáltak éppen aktuális problémákra, illetve a városigazgatás különböző területeit taglaló előadások.

Nagyon hasznosak voltak a protokoll, tolmácsolás, etikett és kommunikációs előadások.

Az önkormányzati hatáskörök, fővárosi cégek működése, energiahelyzet, urbanizáció.

5. Mely előadókat emelné ki és miért?

Rácz András – szakmája legjobbjá; Horváth Gábor előadására végig tudtam figyelni, annyira izgalmas volt; Szombati Béla előadása is kifejezetten élvezetes volt; valamint Bartók András előadása is nagyon érdekes volt, őt is jó előadónak tartom.

Krekó Péter, Mitrovits Miklós, Rácz András, Görög Ibolya, Balázs Péter. Szuper témák, sok újdonság, hasznos és „nem mindenhol halott” információk, kedves személyes történetek.

Külön dicséretet érdemel Bartók András, aki az egyik legjobb előadást tartotta az évben.

Számomra nagyon jó előadók voltak és izgalmas témákról beszéltek: Sz. Bíró Zoltán, Krekó Péter, Káncz Csaba, Hegedűs István, Holoda Attila, Hardy Mihály, Tosics Iván, Rácz András, Kusai Sándor, Bartók András, Pogátsa Zoltán.

Rácz András, N. Rózsa Erzsébet nagyon jó előadók és aktuális konfliktusokról adtak képet.

Pogátsa Zoltán, Holoda Attila – összetett témákat mutattak be, aktuális adatokkal és informatív ábrákkal.

A polgármesterek nekem különösen érdekesek voltak, gyakorlati szemszögből ismertették a tananyagot.

6. Milyenek tartotta az oktatás szervezését, mit változtatna?

Az Akadémia alapvetően jól szervezett, jól vannak felépítve a foglalkozások és a külön programok is. A kommunikáció néha kicsit utolsó pillanatos, de talán ez nem a szervezők hibája.

Megfelelőnek, szerintem semmit nem változtatnék.

Minden rendben volt, mindent előre tudtunk és fel tudtunk készülni. A google drive linkbe feltöltött előadásokhoz tartozó olvasmányok és napi tematikák jobban átláthatóbbá tették a félét, ahogy haladtunk előre jobban vissza lehetett keresni, így eredményesebben tudtunk a vizsgákra is készülni, hiszen nem kellett e-maileket keresgélni, hanem minden egy helyen volt, így ennek a megtartását javaslom a következőkben.

Több olyan alkalomnak is teret adtam volna, amikor mi fejtjük ki a véleményünket, ütköztetjük a világnézetünket, eszmét cserélünk.

Kevesebb frontális oktatás, több workshop jelleg.

Az előadásokat én felvettem volna, hogy egy fajta tudásbázist jelentsenek az Akadémiának.

Szerintem túl nagy hangsúlyt kapott a frontális oktatás, az előadók gyakran túllépték a nekik szánt időt, ami érdekes kérdésektől és beszélgetésektől vette el a lehetőséget.

Javasolnám, hogy az oktatóknak maximum egy óra jusson, ennyi bőven elég egy téma bemutatásához. Így a hallgatói kérdésekre is elég idő marad, és ha a kérdések nem töltik ki a maradék időt, akkor az előadó még mindig előveheti saját gyakorlati példáit, vagy tehet fel gondolatébresztő kérdéseket a hallgatónak.

7. Hogyan értékeli az egyéni és a csoportos esszéket?

Aktuális és fontos témák, amelyek nagyon érdekesek is voltak, nem véletlenül kezdeményeztük az esszék csoportos megbeszélését plusz alkalmakkor.

Az egyéni esszéikben én kellemesen/pozitívan csalódtam, nagyon érdekes témák lettek feldolgozva, élveztem az önkéntes extra szombatokat, ahol ezeket megvitattuk.

Az egyéni esszéikkel semmi bajom nem volt, a csoportosoknál a probléma akkor merül fel, amikor nem hajlandó az egész csoport a feladatot egyáltalán elkezdni.

A csoportos esszénkkel még sehogy sem állunk, talán szánhatunk volna rá dedikált időt, néhány szombat délután a foglalkozás után és akkor biztosan minden csoport dolgozott volna rajta.

Pozitívan, fontos és jól van kigondolva.

Több konzultációs kör hasznos lehetett volna.

Az egyéni esszé írását nagyon élveztem, a csoportos nekem nehézkes volt, mert a csoportom nem igazán volt proaktív. Egyébként jó ötlet a csoportos esszé, hiszen egy munkahelyen is rengeteget kell csapatban dolgozni (elemzéseket, jelentéseket írni), így aki még nem dolgozott, ezt is megtapasztalhatja.

Az egyéni esszé esetében jó, hogy mindenki szabadon választhatja az érdeklődésének megfelelő témát és jók voltak azok az alkalmak, ahol bemutattuk az esszéket egymásnak. A korábbi évfolyamok csoportos témái jobban tetszettek, az ideik talán kicsit túl tág és így nehezebb megfogni, hogy miről is írjunk.

Sajnos nem kaptunk visszajelzéseket a városvezetésről az esszék kapcsán.

8. Mi a véleménye a menet közbeni tudásfelmérésekről?

Megfelelőek voltak.

Szükségesek és hasznosak. Visszaigazolást adnak arról, hogy mennyire mélyültünk el a témákban. A kérdések jók voltak, nehezebbek, könnyebbek, minden a megbeszéltek szerint.

Nem okoztak gondot, a saját időgazdálkodásunkon múlott, hogy mennyire készültünk fel rájuk.

Nem látom sok hasznát, mert sok az anyag. Sokszor volt olyan kérdés, amely nagyon konkrét terminológiára vagy részletre kérdezett rá. Az esszékkal kombinálva szerintem egy kicsit sok. A többi hallgatóval beszélve kevesen tudtak felkészülni.

Az én koromban a tárgyi tudásra és memorizálásra épülő felmérők már nem igazán mennek. Szerintem az elsajátított tudást jobban mérnék az összefüggésekre, analitikus készségekre, vagy éppen fiktív szituációkra épülő kérdéssorok.

A második tudásfelmérő az elsőhöz képest több előadás anyagát fogja át, de menedzselhető. Jobb lenne viszont ezeket reggel, az előadások előtt megírni, mert a nap végére már fáradtabbak vagyunk.

Számomra túl sok volt a lexikális tudást számon kérő feladat, ezekre szöveges választ kellett adni. A tudásfelmérésre jobb lenne valamilyen szóbeli elbeszélgetés vagy egy teszt.

9. Milyennek találta a nagykövetségi látogatásokat? Melyik a legemlékezetesebb és miért? Mely nagykövetségekre látogatna el még?

Nagyon tetszettek! Örülök, hogy erre is lehetőséget kaptam, különben nem hiszem, hogy bármikor lett volna esélyem ilyen alkalmaikra. Mindegyik más volt és más nézőpontot adott. Talán a japán nagykövettel való találkozás volt a legemlékezetesebb, a szívélyes fogadtatás és az őszinte érdeklődés, beszélgetés.

Minden nagykövetségi látogatás tetszett. Talán azt hiányoltam, hogy a nagykövetek általában egy órát értek ránk, és nem tudtuk utána megnézni magát a nagykövetséget, viszont nagyon érdekes volt, ahogy a holland nagykövetségen Akadémiánk volt hallgatója a közös foglalkozás után körbevezetett minket.

A német nagykövetségi látogatás tetszett legjobban, talán a nagykövet asszony személye, illetve a helyszín miatt. Személy szerint érdekelt vagyok bármilyen nagykövetségi látogatásban.

Egyik legjobb része az Akadémiának, rendkívüli lehetőség. Számomra a japán nagykövettel való találkozás volt a legérdekesebb.

Kiválóan szervezettek voltak és nagyra értékelem, hogy a nagykövetek ránk szánták az idejüket. Nekem a holland volt a legemlékezetesebb, mert azelőtt nem jártam még nagykövetségen. Érdekes lenne szerintem a koreai nagykövetség, tekintettel nagyszámú hazai beruházásaikra.

Nem tudtam mindegyiken részt venni, de a japán nagykövetnél tett látogatás nagyon jó volt. Kár, hogy az USA nagykövetségére nem jutottunk el.

Nagyon sajnálom, hogy az USA nagykövetségi látogatás elmaradt, szívesen részt vennék rajta, ha a jövőben mégis megszervezésre kerülne.

Érdekesekek és jól szervezettek voltak, mindenhol szívesen fogadtak minket. A japán nagykövetség kifejezetten érdekes volt az eltérő kultúra miatt. Érdekes lehet még az USA, Nagy Britannia, valamilyen dél-amerikai, ázsiai nagykövetség, vagy egy iszlám kultúrájú országé is.

A japán volt az egyik legizgalmasabb, ezen kívül az amerikai lett volna, de sajnos elmaradt.

10. Mi a véleménye fővárosi létesítmények megismeréséről? Mire lenne még kíváncsi?

Érdekesekek, jó programok és kellemes, hasznos időtöltések voltak. Én szívesen vettem volna, vagy szerveznék a jövőben egy körbevezetést a fővárosi városházán. A helyszín adott, egy hétköznapon jobban bele lehetne látni a mindennapi munkafolyamatokba és meg lehetne ismerni a munkatársakat, akik fontos szerepet játszanak a főváros vezetésében, egy gyors körbevezetést, bemutatást minden osztályon lehetne csinálni.

Tudom, hogy valószínűleg költséges lenne, de további kulturális létesítményekben való körbevezetés is jó program lenne, pl. Opera, Pesti Vigadó, vagy várostörténeti séta. Az ELTE-n részt vettem egy Andrássy úton való vezetésen építészeti témában, nagyon érdekes volt, emellett jó kis kirándulás.

A hulladékhasznosító látogatása volt az egyik legjobb program az egész évben, de nagyon jó volt a Zeneakadémiás lehetőség is. Kár, hogy a BKK látogatás nem jött össze és jó volna pl. a vízműveket is meglátogatni.

A rákospalotai hulladékhasznosító látogatás nagyon jó volt. Lehetne jóval több ilyen látogatás, hiszen a városdiplomácia témái miatt a városi működés mélyebb megismerése fontos, pl. a közlekedést érintő intézmények, vagy akár egészségügyi intézmények is.

A Zeneakadémia bejárására több időt hagytam volna,

Nagyon szívesen megnéztem volna a MŰPÁ-t.

Borzasztóan érdekes volt minden!

11. Ha lenne még egy év oktatás, miről tanulna szívesen?

Több olyan téma volt, amely egy év múlva már nem, vagy máshogy aktuális (orosz-ukrán háború, izraeli-palesztin ellentét), ezeket mindenképp megtartanám. A meglévő témákban mélyednék el jobban (biztonságpolitika, külkapcsolatok, nemzetközi kapcsolatok, protokoll, energia stb.).

Makrogazdaságpolitikai és technológiai témákról szívesen hallgattam volna még előadást, de szívesen részt vettem volna egy foglalkozáson Bajnai Gordonnal, Oszkó Péterrel is.

Más régiókról, távoli országokról, terrorizmus, titkosszolgálat, innovatív városfejlesztési megoldások, rendőrség.

India, Dél-Korea és Észak-Korea kapcsolata.

Budapest gyakorlati érdekérvényesítési sikereiről és kudarcairól és más magyar és külföldi városokkal, illetve nemzetközi intézményekkel való viszonyáról. Budapesten lévő külföldi beruházásokról és az itt élő nemzetközi közösségekről, hogyan tudja őket a város saját javára fordítani a nemzetközi kapcsolathálózat építésében.

Szerintem ez a két félév nagyjából lefedi a szükséges témákat, ha több idő lenne, akkor a létesítményekhez és kerületi önkormányzatokhoz látogatást lehetne oktatási napokra időzíteni (amennyiben ott is megoldható), és esetleg több külföldi tanulmányi kirándulást szervezni testvérvárosokba.

Többet a városok működéséről, a városi hatáskörökről, valamint a tényleges városdiplomáciai tevékenységekről.

Önkormányzatiság, feladatok, feladatkörök, tanácsulések, tervezetek. Emelte volna a színvonalat, ha legalább egy alkalommal maga a főpolgármester is jelen van és/vagy előadást tart.

12. Egyéb megjegyzés, javaslat?

Egy kicsit hiányoltam a főváros támogatását és elkötelezettségét irányunkban abban a tekintetben, hogy nagyjából minden héten van a városvezetésnek valamilyen konferenciája, rendezvénye, és szerintem mint Budapest saját nevelésű diplomatainak ezeken nekünk hivatalból az első sorban kellett volna ülnünk, de a főváros ezekre nem hívott meg célzottan minket.

A főváros által szervezett kiemelt konferenciákra, workshopokra kapjunk meghívót és menjünk el csoportosan (pl. Budapest Fórum)

Köszönjük a szervezést és a lehetőséget, sokat tanultunk!

Örök emlék, tapasztalat, készségek és ismeretek. Köszönöm!

Nagyon élveztem ezt a tanévet, nagyon szépen köszönöm!

Összességében nagyon hálás vagyok mindenért, ha a jövőben tudok valamiben is segíteni az Akadémiának, állok rendelkezésre!

MIT TART AZ AKADÉMIA LEGHASZNOSABB HOZADÉKÁNAK?

Elhangzott a 2024. november 5-i évváltó ünnepségen két végzett hallgató részéről

Schermann Fruzsina

Köszönöm a lehetőséget, hogy az évfolyam legfiatalabbjaként kezdhettem meg a tanulmányaimat és hogy most Devecseri Matyi mellett én értékelhetem az évet. Számomra rengeteget adott az Akadémia tudás, olvasnivaló, kapcsolatok és csapat szempontjából is. Kevés olyan program van, amiért érdemes szombaton felkelni munka, egyetem és szakdolgozat írás mellett, az Akadémia biztosan egy ezek közül.

Számos tényező tette különlegessé ezt az évet: többek között az, hogy milyen különböző előadók voltak: szakmailag egytől egyig kiváló, ám különböző látásmódú és habitusú előadóktól tanulhattunk és tehettük fel nekik a különbnél külön kérdéseinket, nem kevésszer a szünet rovására. Kaptunk protokoll és öltözködési útmutatást Görög Ibolyától, régiós politikai iránymutatást Rácz Andrástól, Sz. Bíró Zoltántól és Kusai Sándortól, világpolitikai megfigyelt és sok-sok aggódni valót Káncz Csabától. Sós Évával pedig jobban megismerhettünk egymást, magunkat és fejleszthettük kommunikációnkat. A témák, amelyekkel foglalkozunk, valóban fontosak, relevánsnak és segítenek megérteni a jelenleg zajló globális és regionális folyamatokat. Felsorolni is nehéz, milyen sok óránk volt: az EU-elnökségtől kezdve, a Közel-keleti konfliktusokon keresztül Terézváros legapróbb ügyéig. És ugyan az előadók különbözőek voltak, mind ugyanarra buzdítottak minket, hogy érdeklődjünk, tájékozódjunk, kételkedjünk és keressük az igazságot.

A hétköznapi programokon is érdemes volt részt venni, mert szinte igazi diplomataként fogadtak minket a német, spanyol, holland, dán és japán nagykövetségen, ahol betekintést nyerhettünk a nagykövetek életútjába, világlátásába, munkafelfogásába és kicsit a személyiségükbe is. Ha valakit a fővárosi intézmények érdekelték, annak külön kedvére tett a Budapesti Közművek, a hulladékéke-

tő látogatás. És természetesen, ha nem tudunk ott lenni, az órai beszámolók mindig visszaadták az élményt és a szerzett tapasztalatokat. De érdemes volt ott lenni, mert senki nem jelentheti ki felelősségteljesen, hogy ismeri Budapestet, amíg ezeknek az intézményeknek a hátterét, működését nem látja át.

Ami számomra a legkülönlegesebbé tette az évet, az mégis csak a közösség volt. Ilyen kiváló „osztályfőnökkel”, mint Balázs Péter és koordinátorral, mint Tófalvi Zselyke nehéz volt rossz osztálynak lenni. De az, hogy 5-10-15 év korkülönbséggel, különböző szakmai háttérrel, politikai és világnézettel, életfilozófiával sikerült egy összetartó, befogadó, jó hangulatú közösséggé formálódnunk, ahol meg lehet beszélni a tanultakat, kulturáltan lehet egyet- és egyet nem érteni, számomra az jelentett a legtöbbet.

Hatalmas köszönetet szeretnék mondani a városvezetésnek, hogy meglátták és fenn is tartották az igényt egy új városdiplomata generáció kinevelésére! Szintén hatalmas köszönet jár az Akadémia vezetőinek a magas színvonalú szervezésért és a kiváló előadókért!

Emlékszem, amikor tavaly ilyenkor, az előző évváltón egy csapat ismerős kinézetű, de még ismeretlennel együtt vártam, hogy vége legyen a beszédeknek és közösen tárgyaljuk ki, milyen év is áll előttünk, megismerjük egymást és közösen vágjunk bele az ismeretlenbe. Tudom, most ti is a beszédek véget várjátok, így rövid leszek, de két tanácsot még hadd adjak: Mindig olvassátok el a szakirodalmat, vagyis ne a nehezebb úton jussatok erre a következtetésre. És ne halasszátok sokáig az első órák utáni közös programot, hogy nektek is sokszínű, összetartó és befogadó közösségetek legyen, mint a miénk!

Devecseri Mátyás

Az előző tanév néhány érdekes statisztikájával szeretném kezdeni. Először arról, hogy az évfolyam mennyi időt töltött közösen az év során. Bár pontosan megszámolnom nem sikerült, az előadások és látogatások időtartama bőven meghaladta a száz órát, és ebben nincs benne a háromnapos pozsonyi kirándulásunk. Ez nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy ilyen erős közösség tudott kovácsolódni belőlünk. Erős volt az online kommunikáció is: csupán Zselykétől a tanév folyamán 78 darab e-mailt kaptunk, bár ebből jó néhány érkezett Demeter Marci közvetítésével, amikor a technikai problémák megkövetelték.

Rengeteg témát érintettünk, de amikor azon gondolkoztam, miről beszéljek itt a mai napon, akaratlanul is az jutott eszembe, hogy a képzés júniusi befejezése óta milyen sok esemény történt, történik a világban. Az előadások felsorolása helyett inkább vessünk ezekre egy pillantást. Az élet nem áll meg, és az új tudásunkkal egy értőbb szemüvegen keresztül tudjuk ezeket az eseményeket is szemlélni: háború Gázában, Libanonban; az orosz-észak-koreai-ukrán háború fejleményei, kínai katonai gyakorlatok, az Európai Parlament új tagjai és frakciói, az új Európai Bizottság felállása. A mai napon pedig elnökválasztás az USA-ban.

Ha pedig közvetlen környezetünkre fókuszálunk, akkor látjuk az új összetételű fővárosi vezetés működésének kezdő pillanatait, a nyilvánosakat éppen ebben a teremben. Továbbra is folyamatos kampány lengi be a mindennapjainkat, és közben a történelem újraértelmezése is a szemünk előtt zajlik: rejtélyesen eltűnő korábbi Facebook posztok, vagy éppen '56 értelmezésének kitágítása.

Biztosan állíthatom, hogy az akadémia, olyan nézőpontokkal és eszközökkel ismertetett meg mindannyiunkat, amelyek segítenek abban, hogy a mindennapos információs zajban sikerüljön meglátunk a lényegét, bátrabban igazodjunk el a külpolitika, a diplomácia és a városok működésének területén. Ennek a lehetőségnek a megteremtéséért szeretnék köszönetet mondani a városvezetésnek, az előadóinknak és a vendéglátóinknak. Hatalmas köszönet Balázs Péternek és Tótfalvi Zselykének, akik kitartóan és kimeríthetetlen energiával koordinálták a teljes tanévet, biztattak, segítettek bennünket. Végül szeretném nektek, résztvevő társaimnak megköszön-

ni az együtt töltött időt, hiszen a képzés minden előnye mellett a legnagyobb hozzáadott érték egymás megismerése volt.

Az új évfolyam hallgatóinak útravalóul ezek alapján éppen ezt a két üzenetet szeretném átadni: Értelmezzétek a körülöttetek levő világot, használjátok hozzá az itt tanultakat, segíteni fog! És ismerkedjétek hamar össze, építsetek kapcsolatokat!

Látogatás a Hulladékhasznosítóban...

... és a Köztisztasági Múzeumban

„A város és a világ” Nemzetközi tapasztalatok és kapcsolatok

Válogatás a Budapesti Városdiplomáciai
Akadémia hallgatói által készített esszékből

LAKÓHELYÜNK MINŐSÉGE

Lakhatási válság Budapesten és Európa nagyvárosaiban?

Bagyánszki Alexa

Mai globalizált világunkban a városok kiemelkedő szerepet töltenek be mint dinamikus központok, ahol a gazdasági, kulturális és társadalmi folyamatok összpontosulnak. A jelenlegi lakhatási helyzet Budapesten egyre komolyabb kihívások elé állítja a város lakóit. 2023-as adatok alapján¹ Budapesten 1,7 millió ember él, más magyarországi városokban több mint 5 millióan. Az urbanizáció és a munkahelyek városokba összpontosuló eloszlása hozzájárulhat a lakhatási problémák kialakulásához. A városi növekedés, az emelkedő ingatlanárak és az egyre erősödő gazdasági vonzerő mind szerepet játszanak abban, hogy a lakhatás válságos méreteket öltjön. E problémák következtében a lakhatási körülmények fontos tényezők mind az itt élők, mind pedig az újonnan érkezők életében. A városok fokozott telítettsége ellenére, bár Budapest lakossága átlagosan csökkent, az agglomeráció népessége 2022-ben markáns növekedést mutatott.² Ugyanakkor az ingatlanpiaci befektetések terén szignifikáns emelkedés tapasztalható, különösen a befektetési céllal vásárlók számában. Ezt jelzi, hogy a befektetők a fővárosi ingatlanpiacra irányultak.³

Az esszé célja, hogy feltárja a lakhatási válság okait, következményeit és lehetséges megoldásait, amihez elengedhetetlenül szükséges a városfejlesztés, a lakhatási politika és az ingatlanpiac szoros együttműködése. Az elemzés a társadalmi-gazdasági tényezők, a városfejlesztési stratégiák és az ingatlanpiaci dinamikák összefonódását vizsgálja, hogy megértsük, milyen intézkedések szükségesek a fenntartható, inkluzív és kiegyensúlyozott lakhatási feltételek megteremtéséhez Budapesten.

1 KSH: Népesség településtípus szerint.

2 KSH: Állandó belföldi vándorlás vármegye és régió szerint.

3 24.hu: Visszatértek a befektetők a budapesti ingatlanpiacra.

A városi lakhatási válság fogalmának tisztázása, a probléma dimenziói

Mit is értünk lakhatási válság alatt? A lakhatási válság összetett és szubjektív kérdés, amelyet nem lehet egyetlen általános szempontból értelmezni, számos, az egyén életét meghatározó tényező érthető ezen.⁴ Esszém címe is felteszi a kérdést: van-e lakhatási válság Budapesten és Európa nagyvárosaiban? A válasz attól függ, kinek a szemszögéből, élethelyzetéből, hogyan és miként értelmezzük ezt. A városi lakhatási válság több dimenziót ölel fel, és számos tényező járulhat hozzá. Az alábbiakban a városi lakhatási válság fogalmának néhány fontos aspektusát emelem ki, hogy ezután mindezekre az aspektusokra külön-külön vagy csoportban lehessen megoldást találni. A megfizethetőség az egyik kulcsfontosságú tényező.⁵ A lakóingatlanok magas árai vagy a bérlakások drágasága miatt sok lakosnak nehézséget okoz megfelelő körülményeket teremteni magának. Következő szempont, hogy a városi területeken a kereslet gyakran meghaladja a kínálatot, ami a lakások hiányához vagy elégtelenségéhez vezethet. Ez a helyzet tovább növeli az ingatlanárakat és nehezíti a lakásokhoz való hozzáférhetőséget. Mindezek hozzájárulhatnak a szociális kirekesztettséghez, mivel az alacsony jövedelmű, például pályakezdő fiatalok vagy hátrányos helyzetű csoportok nehezebben férnek hozzá megfizethető lakhatáshoz és gyakran szorulnak perifériára vagy rosszabb minőségű lakóhelyekre. Jelentős aspektus a tömegközlekedés és a tömegközlekedési kapcsolatok, vagy azok hiánya.

A városi lakhatási válság káros hatásokkal járhat a társadalomra, az egyének jólétére és a városok gazdasági fejlődésére is. A városvezetésnek és döntéshozóknak átfogó stratégiákat kell kidolgozniuk annak érdekében, hogy megelőzzék vagy enyhítsék a városi lakhatási válságot és biztosítsák a városi területeken élők számára megfizethető, biztonságos és minőségi lakhatást. „Európában lakhatási válság van, ez tagadhatatlan” – jelentette ki Nicolas Schmit európai biztos.⁶

4 M. Orbán András: Viszonyítás kérdése a lakhatási válság Magyarországon.

5 Kálmán Attila: Kibírhatatlanul drága a lakhatás, és ehhez csendben a kormány is asszisztált.

6 u.o.

Összefüggések más nagyvárosokkal

Más európai nagyvárosok is hasonló kihívásokkal küzdenek. Az Európai Unióban több mint 220 millió háztartás van, és aggasztóan sok, 82 millió európai embert terhelnek túl a lakhatási költségek. Már 2015-ben az Európai Unió népességének több mint 11%-a olyan háztartásokban élt, amelyekben a rendelkezésre álló jövedelmük 40%-át vagy annál többet költöttek lakhatásra. Figyelembe kell venni, hogy az Európai Unió lakásainak 44%-a 1980 előtt épült, és további beruházásokra lenne szükség, például felújításokhoz, korszerűsítésekhez. A lakásárak különösen a dinamikusan növekvő városokban gyorsabban emelkednek, mint az európai emberek keresete. Mindezek az adatok azt mutatják, hogy megoldásokat kell kidolgozni az európai lakáshelyzet javítása érdekében.⁷

A „*bubble index*” egy olyan mutató vagy értékelési eszköz, amelyet a gazdasági szakemberek, elemzők vagy intézmények használnak a túlértékelés felismerésére és mérésére. A buborék index arra törekszik, hogy értékelje egy adott piacon az eszközök – ez esetben az ingatlanok – árainak túlzott növekedését és felhívja a figyelmet a potenciális piaci összeomlás veszélyeire. Mindezek alapján az európai nagyvárosokban, különösen a német nagyvárosokban (például Münchenben és Frankfurtban) kiemelkedő a lakások ára mind piaci szinten, mind a bérlet szempontjából, de Amszterdam, Stockholm, Párizs és Madrid is magas számokat mutat.⁸

Milyen törekvések vannak Európa metropoliszaiban a lakhatási válság kezelésére? A konkrét intézkedések és politikák változhatnak városonként és országonként, de általános tendenciák is megfigyelhetők a lakhatási válság kezelése terén. Néhány példa:

Berlin (Németország)

Németországban az új építési engedélyek száma több mint 27 százalékkal esett vissza 2023-ban (miközben Franciaországban 28 százalékos a csökkenés, Svédországban pedig az 1990-es évek válsága óta a legsúlyosabb visszaesés tapasztalható: az építési ráta kevesebb mint harmada annak, amit a kereslet kielé-

7 Susanne Bauer: The European Housing crisis, Vienna: Wiener Wohnen, 2019.

8 UBS: Global Real Estate Bubble Index 2023.

gítéséhez szükségesnek tartanak). Mindez hazánkból nézve talán nem tűnik annyira vészesnek: itthon 2023 első három negyedévében 43 százalékkal esett vissza a kiadott építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján építendő lakások száma az előző év azonos időszakához képest. Németországban a megfizethető lakhatás volt az egyik legfontosabb vállalás, amelyet Olaf Scholz kancellár kormánykoalíciója 2021-ben tett, de közgazdászok becslése szerint a kormány 2026-ig nem fogja elérni az évi 400 ezer új lakás építésére vonatkozó célját, sőt a tendencia egyenesen az ellenkező irányba mutat.⁹

Berlinben megfontolták, hogy államosítsák azokat az ingatlanokat, amelyeknél az ingatlanos cégek több mint 3000 bérlakással rendelkeznek, erre népszavazást is kezdeményeztek és a berliniek 56%-a támogatta az elképzelést. Az intézkedés célja az, hogy az önkormányzathoz kerüljenek azok az ingatlanok, amelyeket a nagyobb ingatlankezelő cégek birtokolnak, így segítenék elő a megfizethető lakások előretörését; ez 250 ezer lakást érinthet és átalakíthatja a város ingatlanpiacát.¹⁰ Berlinben a városi vezetés a bérlakások árának túlzott emelkedését is próbálja kezelni. Egyes bérlakásoknál bevezették az árkorlátokat, és további terveik között szerepel a megfizethető lakások építésének fokozása és a spekuláció elleni intézkedések bevezetése.¹¹

Salzbrug (Ausztria)

A Verein für Wohnbauförderung (VWBF) 2023-as éves közgyűlésén a non-profit lakhatás jelenlegi kihívásainak megoldására irányuló intézkedéseket dolgoztak ki. A VWBF elnöke, Michael Gehbauer úgy véli, hogy a megfizethető bérlakások iránti növekvő kereslet csak a kínálat növelésével elégíthető ki, különféle támogató szolgáltatásokkal válaszolva az emelkedő bérleti díjak és energiaköltségek okozta terhekre. Mivel Ausztriában növekedtek a lakhatási támogatásra fordított összegek, ezeket az erőfeszítéseket támogatni kell, azonban szükség van egy lakásépítési tervre is, amelyet az új épüle-

9 Tiszóczy Roland: Európa nagy lakáspiaci válsága csak most kezdődik, és lavinát indíthat el.

10 Világgazdaság: Államosíthatják a berlini bérlakásokat.

11 Berliner Mieterverein: Die Mietpreisbremse bei Wiedervermietung.

tek további lakhatási támogatásával finanszíroznak a megfizethető lakhatás biztosítása érdekében.¹²

Barcelona (Spanyolország)

Katalónia fővárosában kidolgozott terve van a vezetésnek arra, hogyan szeretnének a lakosság számára lakhatást garantálni. Mindez négy stratégiai tengely körül forog: a lakhatási szükséghelyzet megelőzése és kezelése, a lakhatás tényleges szociális funkciójának biztosítása, a megfizethető lakások számának növelése és a meglévő lakásállomány felújítása. 2017-ben megalakult a Barcelonai Városi Lakásügyi és Rehabilitációs Intézet (IMHAB), amely az állami lakásépítés támogatásáért és építéséért, a rendelkezésre álló lakásállomány kezeléséért, valamint a lakások és épületek rehabilitációjáért felelős önkormányzati szerv.¹³

Párizs (Franciaország)

A francia főváros azt tervezi, hogy irodákat, üres iskolákat és garázsokat szociális és megfizethető otthonokká alakít. Ian Brossat, a párizsi városháza lakhatásért felelős alpolgármestere szerint a Párizsban dolgozók évről évre szorulnak ki a városból, mert nem engedhetik meg maguknak, hogy ott éljenek, emiatt a lehető legtöbb párizsi lakost meg kell védeni az ingatlanspekulációtól.¹⁴

Az európai nagyvárosokat figyelembevéve elmondható, hogy az árak magasak, az infláció úgyszintén, a lakhatás egyre elérhetetlenebbé válik a fővárosokban. Erre válaszul a legtöbb város korlátozásokat vezet be és igyekszik új otthonokat teremteni. A megfizethető lakhatás hiánya egyre nagyobb problémát jelent az Európai Unióban, a lakásárak és a bérleti díjak az évek során folyamatosan növekednek. 2021. január 21-én az Európai Parlament állásfoglalást fogadott el, amelyben arra szólítja fel a tagállamokat, hogy alapvető emberi jogként ismerjék el a megfelelő lakhatást, amit jogszabályokkal is támogassanak. Az EP-képviselők szerint mindenkinek egyenlő hozzáférést kell biztosítani a jó minőségű ivóvízzel,

12 Immobilien-redaktion: VWBF fordert eine neue Wohnbauoffensive für leistbare Mietwohnungen.

13 United Nations: Barcelona Right to Housing Plan 2016-2025.

14 Véronique Chocron: Adapting the existing: Paris' plan to reach 40% affordable housing by 2035.

megfelelő szennyvízelvezetéssel és stabil energiaellátással rendelkező otthonhoz.

Az Európai Parlament képviselői konkrét intézkedéseket javasolnak a lakhatási problémák megoldására: célul tűzik ki a hajléktalanság felszámolását 2030-ig; a Zöld Megállapodással összhangban ösztönzik a lakásfelújításokat a kibocsátáscsökkentés és energiahatékonyság növelése érdekében; a tagállamokat arra buzdítják, hogy együttműködjenek a szociális beruházások terén; felhívják a figyelmet a kiszolgáltatott csoportok hátrányos megkülönböztetésére a lakáspiacon és szorgalmazzák, hogy mind a Bizottság, mind a tagállamok többet fektessenek szociális, állami, energiatakarékos, megfelelő és megfizethető lakhatásba.¹⁵

Ötletek és javaslatok a városvezetésnek

A lakhatási válság kezelése összetett kihívás, és számos tényezőt kell figyelembe vennie a városvezetésnek. Az alábbiakban néhány saját ötletem olvasható a lakhatási válság csökkentésére.

Az elsődleges probléma, amely a társadalom szélesebb rétegét érinti, a megfizethetőség. Az *elérhető otthon elősegítése* az egyik legkedvezőbb megoldási lehetőséget kínálhatja a főváros és a fővárosban élni vágyók számára is. A lakhatási programok létrehozásával a főváros támogatásával, de nem teljes finanszírozásával segíthető lenne a lakosság lakhatása. Ez pályázás útján, különböző spektrumok figyelembevételével lenne adható. Zuglóban már indult egy rendszeres lakásfenntartási támogatás,¹⁶ amelynek alapján hasonló hozzájárulást lehetne kezdeményezni.

Szó esett a Budapesten *befektetési céllal* vásárolt lakásokról. Ezt érdemes lenne megragadni és kiaknázni a benne rejlő lehetőségeket. A befektetőket ösztönözni lehetne a főváros bevonására ezekbe a projektekbe, itt főként a többlakásos lakóparkokra gondolok. Ezt akár lakóparkok építésének támogatásával vagy adókedvezménnyel is el lehetne érni, és így a közös erővel létrehozott terv kisebb befektetéssel (bár sok munkával) hosszútávon befektetést hozna és a főváros bevételeit növelné. Partnerséget lehetne kialakí-

¹⁵ European Parliament, Parliament calls for action to solve housing crisis.

¹⁶ Zuglói lapok, 2015.03.04.

tani non-profit szervezetekkel és lakásépítő társaságokkal, erről az oldalról megközelítve inkább kölcsönök adásával lehetne hosszútávot profitot termelni.

Az *üres épületek hasznosításának* elősegítése érdekében bevezethetünk intézkedéseket, amelyek ösztönzik ezekben az ingatlanoknak a lakássá történő átalakítását, korszerűsítését a tulajdonosok számára. Ezen kívül adókedvezmények, az ingatlanadó csökkentése alkalmazható az üres ingatlanok tulajdonosaira a hasznosítás ösztönzése céljából.

A város *tömegközlekedési rendszerének javítása* érdekében érdemes kialakítani, fejleszteni a kiemelt tömegközlekedési vonalakat, amelyek megkönnyítik a város különböző részein élők számára a könnyű hozzáférést a munkahelyekhez és más frekventált helyekhez.

Támogatni lehetne a *rugalmas munkavégzési lehetőségeket* a munkahelyek számára, hogy a lakosoknak ne feltétlenül kelljen a belvárosban dolgozniuk, és így csökkenthető legyen a lakáskereslet a városközpontban, illetve növelhető lenne a külső kerületek népessősége.

Az innovatív lakhatási megoldások, például *moduláris lakóegységek* támogatása segíthet a hatékonyabb és rugalmasabb lakáshozzáférés biztosításában, illetve pénzügyi szempontokból is kedvezőbb lehetne.

A *közösségi tervezés és részvétel* előmozdítása érdekében létrehozhatók platformok, amelyek bevonják a lakosságot a városfejlesztési döntésekbe, különösen azokba, amelyek a lakhatást érintik. A támogatás irányítható a közösségi kezdeményezésekre és szervezetekre, amelyek a lakhatási problémákkal foglalkoznak.

A *fenntartható városfejlesztés* elősegítése érdekében elengedhetetlen fenntartható építési gyakorlatokat követelni a lakóprojektek esetében, ideértve az energiatakarékosságot és a környezetbarát anyagok használatát.

Az *adatelemzés* és városi tervezési eszközök felhasználása segíthet a lakhatási igények és folyamatok jobb megértésében, lehetővé téve ezzel hatékonyabb megoldások tervezését. Mindezek mellett fontos hangsúlyozni a helyi körülményekre való alkalmazkodást.

Összefoglalás

Esszémben hangsúlyozom, hogy a városi lakhatási válság komplex probléma, amelyet számos tényező, például az urbanizáció, az infláció, az emelkedő ingatlanárak és a befektetők növekedése hozott létre. Rávilágítottam a lakhatási válság dimenzióira, egyértelműsíttem, hogy mennyiben tekinthető „városi” problémának a lakhatási válság kérdésköre és hogyan érinti ez Budapestet. Nemzetközi kitekintést végeztem, megvizsgáltam több európai nagyváros lakhatási körülményeit és törekvéseit ennek megoldására, amiből a budapesti városvezetés is építkезhet, megvizsgálhatja európai társaink megoldási javaslatait és eredményeit. Ezután az Európai Parlament javaslatait és célkitűzéseit is ismertetem. Felsorakoztatam ötleteimet, hogy hogyan lehetne csökkenteni a lakhatási válságot Budapesten, hogyan juthatnának minél többen megfizethető otthonhoz. Fontos megjegyezni, hogy a költségvetési korlátok miatt valószínűleg kompromisszumokat is kell kötni. Meg kell határozni a legkritikusabb területeket, ahol a beavatkozás a legnagyobb hatást hozza. Ezzel elkerülhető, hogy a költségvetés túlzottan szétszóródjon. Az egyensúly megtalálása a költségvetési korlátok és a lakhatási válság kezelése között kihívást jelenthetnek, de a kreatív megoldások, nemzetközi kapcsolataink és együttműködések segíthetnek ezen a területen, és az Európai Unió forrásaira is pályázhatunk.

Hivatkozások

24.hu: Visszatértek a befektetők a budapesti ingatlanpiacra:

<https://24.hu/otthon/2023/11/08/ingatlanpiac-budapest-befektetok-visszatertek/>

Bauer, Susanne: The European Housing crisis, Vienna: Wiener Wohnen, 2019. https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/folder_action_plan_of_the_euua_housing_partnership.pdf

Berliner Mieterverein: Die Mietpreisbremse bei Wiedervermietung <https://www.berliner-mieterverein.de/recht/infoblaetter/info-169-die-mietpreisbremse-bei-wiedervermietung.htm>

Chocron, Véronique: Adapting the existing: Paris' plan to reach 40% affordable housing by 2035 https://www.lemonde.fr/en/france/article/2022/11/22/adapting-the-existing-paris-plan-to-reach-40-affordable-housing-by-2035_6005169_7.html

European Parliament: Parliament calls for action to solve housing crisis <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20210114STO95643/parliament-calls-for-action-to-solve-housing-crisis>

<https://telex.hu/belfold/2022/12/08/lakhatas-berlakas-lakasberles-ingatlan-befektetes-ado-investigate-europe>
Immobilien-redaktion, VWBF fordert eine neue Wohnbauoffensive für leistbare Mietwohnungen, <https://immobilien-redaktion.com/pressemeldung/vwbf-fordert-eine-neue-wohnbauoffensive-fuer-leistbare-mietwohnungen>
Kálmán Attila: Kibírhatatlanul drága a lakhatás, és ehhez csendben a kormány is aszisztált.
KSH: Állandó belföldi vándorlás vármegye és régió szerint: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0046.html
KSH: Népeség településtípus szerint: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0037.html
Lakáspolitikai jelentés, 2023. november <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/lakaspiaci-jelentes/lakaspiaci-jelentes-2023-november>
M. Orbán András: Viszonyítás kérdése a lakhatási válság Magyarországon. <https://www.vg.hu/hirek/2022/12/viszonyitas-kerdese-a-lakhatasi-valsag-magyarorszagon>
Tiszóczy Roland: Európa nagy lakáspolitikai válsága csak most kezdődik, és lavinát indíthat el 2023.11.13. https://hvg.hu/gazdasag/20231113_ingatlan_ingatlanpiaci_lakhatasi_valsag_Europai_Unio_Nemetorszag_Magyarorszag_bevandorlas_nepes-segnovekedes_szelsojobb_politikai_valsag
UBS Global Real Estate Bubble Index 2023, 2023.09.20. <https://www.ubs.com/global/en/wealth-management/insights/2023/global-real-estate-bubble-index.html>
United Nations: Barcelona Right to Housing Plan 2016-2025, <https://sdgs.un.org/partnerships/barcelona-right-housing-plan-2016-2025>
Világgazdaság, Államosíthatják a berlini bérlakásokat. <https://www.vg.hu/kozelet/2021/09/allamosithatjak-a-berlini-berlakasokat>
Zuglói lapok, 2015.03.04. <https://www.zuglo.hu/rendszeres-lakasfenntartasi-tamogatas/>

Housing crisis in Budapest and in big European cities

Abstract

In our globalized world, cities like Budapest, with 1.7 million residents, grapple with an escalating housing crisis driven by urban growth, soaring property prices, and increased economic allure. Despite a slight decline in Budapest's population in 2022, the agglomeration witnessed a substantial rise. Concurrently, a notable surge in real estate investments, especially from those with investment goals, signals a focus shift towards the Budapest real estate market, constituting 41 percent of transactions. This essay explores the causes, consequences, and potential solutions for the housing crisis, emphasizing the pivotal collaboration needed between urban development, housing policy, and the real estate market to establish sustainable and inclusive housing conditions in Budapest.

Az első, ismerkedő ülés: bemutatkoznak a hallgatók

Budapest Revitalised: From Districts to Neighbourhoods

Petra Sándor

Budapest is a city of unique features where the cityscape and identity is largely defined by the historical division between Buda and Pest, as well as the distinction between the city centre and the outer districts. The city's 23 districts all have their own characteristics and advantages, and most of them have undergone immense changes in the past decades. Parts of District XIII. that used to house factories have now transformed into an affluent business area with modern offices. District IX. has also transformed from an industrial zone to a lively cultural district, hosting contemporary art galleries and design studios. On the other side, some areas in the city are stagnating in development or even becoming depopulated. One of the biggest forces to attract both the population and investments are sustainable infrastructure and attractive facilities. However, what can be done when large investments are not so easily realised due to a lack of funds? Below, I would like to present some modern, forward-thinking examples I observed during my time abroad that are not as cost-intensive as large infrastructural investments, and that might provide inspiration for areas to develop into more appealing neighbourhoods.

The power of symbols

Symbols and logos carry powerful meanings and can evoke emotions by reflecting a community's identity and values, while they are also tools that help to identify and recognise the group, object or concept that they represent.¹ Many symbols are associated with the historical past, cultural heritage or social movements, and they often have relevance dating back to a long time. An interesting strategy is when a successful local brand builds on the neighbourhood's identity in their visual representation. An example from Hamburg is Astra beer, originally brewed in the quarter of St. Pauli,

1 Newfoundland and Labrador: The Importance of Symbols.

Hamburg and now sold Germany-wide. St. Pauli is a harbour district with rich maritime history and a strong identity related to sea trade. The brewery in this neighbourhood closed in 2003, but the brand still proudly presents itself as the quarter's product.² Astra is a great example of how a successful business can use a certain identity to market itself, and at the same time give visibility to a neighbourhood. Their characteristic logo, which depicts a heart with an anchor (a maritime symbol), honours their origin, and the brand often references St. Pauli in their marketing campaigns. This part of town is, amongst others, famous for their red-light district, which Astra is cleverly incorporating in their branding by having named some of their beers after the area (*Rotlicht* meaning red light; *Kiezmische*, meaning mixture of the neighbourhood).³ The most noteworthy feature about Astra is how well aligned the image and design of the beer is with the flamboyant and unique character of the city quarter.

A Hungarian parallel of keeping a district's name on the map is *Kőbányai* beer, produced in District X. by Dreher Breweries, a well-known beer all around Hungary. Although their symbolism is not as advanced as the above example, the beer still carries the district's name as its place of origin, which is a unique phenomenon in the city. The brewery deals with many other popular brands and offers guided brewhouse tours, which is a good initiative to attract tourism into the area⁴ and could provide an excellent basis of further deepening collaboration between the district and the brand.

As opposed to reflecting traditions or history, symbols can also be the result of conscious decisions. Several years ago, Budapest Bank called their customers for a game of picking the new logo for the bank. The clients were provided with a few designs, with the request to pick the logo they felt most resonate with the bank's values. Some parents let their children pick, such as it happened in our family. Even as an adult, every time I passed a Budapest Bank, I fondly recalled the children passionately advocating for the 'butterfly' logo, which in fact won the contest. This is just a reminiscent

2 Hamburg News: Astra kehrt mit einem Brauhaus auf den Kiez zurück.

3 Astra: Biersorten.

4 Dreher Sörgyárak: Sörutazás.

anecdote, nevertheless, shows how symbols and logos are a great tool of adding a personal touch.

Districts that have not yet done so, could easily call their residents to participate in modernising symbols and logos for their community. The new logos that locals helped pick out could reappear on social media, in public spaces, in district publications, at community events, or even on branded promotional items. I recently spotted a great example – an elderly lady pulling a wheeled shopping bag with the contemporary coat of arms of District VI. *Terézváros*. Their easily recognisable logo is rather simple, while still carrying meaningful reference to *Oktogon* place and the district's famous boulevards: *Andrássy út* and *Teréz körút*.

Finding common ground

Collaboration plays a crucial role in the economic growth, the social cohesion, and the long-term development of an area. Certain forms of cooperation are brought to life by shared challenges and the desire to resolve issues that transcend boundaries. Other types of partnerships build on cultural heritage, historical experiences, or similar visions for the future. Cooperative initiatives between cities have a long tradition, and establishing direct relations between districts has also started to gain ground especially in recent years.

An international example of district-to-district collaboration is the cultural twinning project between Brixton in London, UK and Harlem in New York, USA. The two multicultural business improvement districts started their project in 2021, building on their common principles, values, and cultural similarities. The main event of their cooperation is a small summer festival in Brixton, where artists inspire explore the similarities between the two communities.⁵ Although the project is relatively small-scale, it is certainly worthy of mention as a modern and well marketable idea.

The II. districts of Budapest and Vienna, Austria also signed a partnership agreement in 2022, working together on municipal matters (Vienna and Budapest also have a sister city relationship). The two districts base their cooperation on similarities in mobility, green

5 Brixton X Harlem: A Bond Across the Pond.

initiatives, and social housing, and intend to give more visibility to women through street names.⁶ The project also aims to strengthen the exchange of experiences between the markets of *Naschmarkt* in Vienna and *Fény Utcai Piac* in Budapest.⁷ A 30-year-old cooperation is in place between District XIII. of Budapest and Ochota in Warsaw, Poland, which base their relationship mainly on culture, education, and sport. Over the decades thousands of children participated in exchange summer camps, artists gained opportunities to perform and exhibit abroad, and the teams of the two districts competed in a variety of sports.⁸

We do not necessarily need to look as far as international district-to-district cooperation, similar campaigns could be easily implemented between the districts of Budapest, especially between those with a similar mindset or ongoing challenges. Shared infrastructure, cooperative urban planning and resource optimisation are crucial for overall integrated development, however as mentioned in the introduction, this essay focuses on smaller scale and less cost-intensive solutions. Most local governments recognise the importance of civil initiatives and support grassroot projects as important actors in developing the community. Some neighbourhoods in Budapest have impressive civil groups that are actively working on making their environment more sustainable and appealing through community collaboration, such as organising clean-ups, maintaining community gardens, or hosting communal yard sales. *Kisközösségek Átalakulásban* (Small Communities in Transformation) is a network connecting 15-20 such neighbourhood initiatives to aid best practices exchange amongst them,⁹ and they are a great example of how civilians can self-organise and establish relationships.

Such initiatives typically require some form of funding, but the local leadership can also be supportive without costly investments. It is generally important not to interfere with independent initiatives, or to try politicising them, district governments however could play an indispensable role in increasing the visibility of such initiatives

6 Stadt Wien: Leopoldstädter Bezirkspartnerschaft mit Budapest.

7 II. kerület: Együttműködik Bécs és Budapest második kerülete.

8 XIII. kerület: Folytatódik a magyar-lengyel testvérkerületi együttműködés.

9 Átalakuló Közösségek: Kisközösségek Átalakulásban.

by promoting their achievements with recognition programmes. The local councils of multiple districts can also work together to offer matchmaking services where necessary, fostering information exchange between different organisations. It is also important that the local leadership is open to share their facilities such as meeting rooms or equipment, since this can significantly reduce costs for the civil organisation, at the same time it is not particularly costly for the provider. Some neighbourhoods extend over the borders of districts, in such cases the local governments could decide to show appreciation to the exceptional initiatives by joint awards, acknowledging communities that exist on the borders.

‘Districts of the month’

Over the past years there have been several events and attractions in Budapest, of which I found the advertising very limited – there was little to no appearance of them on any ads in public spaces, on social media platforms, or in local publications. There are several websites that inform residents and visitors of upcoming cultural, sport, gastronomy, music, and other events, to name a few: budapestinfo.hu, programturizmus.hu, welovebudapest.com, budapest-bylocals.com, 150.budapest.hu and the websites of each district. It must be appreciated that many of the programmes are advertised on either of the websites, but the abundance of sources can sometimes be overwhelming, and information might easier become overseen. Launching the *ÉnBudapestem* app¹⁰ was a milestone in compiling programmes, sights, businesses, and discounts into one platform. As for now, the app unfortunately did not live up to my expectations as a user, but there are good potentials in it, such as further developing the location or category-based search functions.

Budapest, with its exceptionally rich variety of attractions even on an international scale, should attempt to coordinate and guide the attention of locals and tourists alike. I am particularly fond of the idea of ‘districts of the month’ as a once-off marketing campaign to showcase district identities, give exposure to local businesses, and provide an opportunity for the neighbourhoods to promote them-

10 *ÉnBudapestem*: Budapest a kezedben.

selves as an attractive destination for potential investors, residents, and tourists. As there are nearly twice as many districts as months in the year, the leadership of the city needs an understanding whether to assign two (or more) districts by voluntary decision, random draw, or based on already established relationships. It would be a convenient way to market the districts of the month by using already existing digital platforms, such as the *ÉnBudapestem* app, or the website of the brilliant initiative Budapest Tuning.¹¹ Simply highlighting the district-specific programmes and projects in these tools is of very little cost, yet helpful in drawing attention.

Local businesses and residents need to be granted creative freedom in launching initiatives that reflect the values of their community. The project does not have to be particularly large-scale or cost-intensive, one could consider something as relatively easily implemented as setting up a section of all-local or handmade produce in the market hall, exhibiting contemporary artists of the district in a public park, or introducing thriving businesses of the neighbourhood in the local conference centre. Budapest Tuning already showcased some inspiring examples; however, it only allows outdoor activities. Established businesses in the district might forge business associations in preparation of the promotion, which they could upkeep after the project as well. Participating businesses would have to be granted freedom about the means of promotion, whether they give discounts, introduce loyalty programmes, or cross-promote each other – and participation should be expected on a voluntary basis only. The dedicated four weeks might even coincide with already existing local festivals or fairs, however if not, the month could provide a great opportunity to advertise ongoing attractions happening throughout the rest of the year.

The main concept of the districts of the month is to:

- encourage the districts to make coordinated efforts;
- inspire Budapest residents to get to know their city better;
- ignite community pride in district residents.

By improving the advertising visibility, refining the strategies currently in place, and efficiently leveraging the existing platforms, the city might be able to refocus attention to its areas which might need an image boost to become more attractive.

11 Budapest Tuning: Töltsd meg a várost az ötleteddel!

Conclusion

In conclusion, the districts of Budapest possess untapped potential for growth and development through more effective branding. As the city evolves, the districts have the opportunity to redefine themselves, not just as geographical entities but as vibrant communities with unique identities and thriving local economies. The three strategies discussed in this essay emerge as powerful tools to attract investment and foster community pride.

The first is to capitalise on the use of symbols and logos, which play a crucial role in reflecting and evoking emotions tied to community values and identity. The second is to establish innovative cooperative mechanisms with other districts, such as cultural twinning, joint recognition programs, shared facilities and other cross-district initiatives. The third suggestion is the concept of 'districts of the month' marketing campaign, which aims to coordinate drawing attention on neighbourhoods through already existing digital platforms.

Looking ahead, the implementation of these strategies requires proactive engagement from local authorities, businesses, and residents. By leveraging digital platforms more efficiently, districts can coordinate their efforts and inspire residents to explore and appreciate the diverse facets of their city. Ongoing evaluation and adaptation of these strategies are crucial to ensuring their effectiveness and relevance. Regular assessments can enable districts to refine their approaches and respond to changing community needs and aspirations. In the broader context, Budapest's experience can serve as a model for other cities facing similar challenges in reinvigorating their neighbourhoods and might provide an excellent ground for attracting international attention.

References

- Astra: Biersorten. Accessed 18 December 2023. <https://www.astra-bier.de/bier-sorten/>
- Átalakuló Községek: Kisközségek Átalakulásban. Accessed 20 December 2023. <https://kozossegek.atalakulo.hu/kiskozossegek-atalakulasban>
- Brixton X Harlem: A Bond Across The Pond. Accessed 18 December 2023. <https://www.brixtonxharlem.com/about>
- Budapest Tuning: Töltsd meg a várost az ötleteddel! Accessed 22 December 2023. <https://www.budapesttuning.hu/>
- Dreher Sörgyarak: Sörutazás. Accessed 21 December 2023. <https://www.dreherzrt.hu/sorutazas/>
- énBudapestem: Budapest a kezeden a főváros hivatalos applikációjával! Accessed 22 December 2023. <https://enbudapestemapp.hu/>
- Hamburg News: Astra kehrt mit einem Brauhaus auf den Kiez zurück. Accessed 18 December 2023. <https://www.hamburg-news.hamburg/unternehmen/astra-kehrt-mit-einem-brauhaus-auf-den-kiez-zurueck>
- II. kerület: Együttműködik Bécs és Budapest második kerülete. Accessed 19 December 2023. <https://masodikkerulet.hu/cimlap/egyuttmukodik-becs-es-budapest-masodik-kerulete>
- Newfoundland and Labrador: The Importance of Symbols. Accessed 22 December 2023. <https://www.gov.nl.ca/exec/brand/the-importance-of-symbols/>
- Stadt Wien: Leopoldstädter Bezirkspartnerschaft mit Budapest. Accessed 19 December 2023. <https://www.wien.gv.at/bezirke/leopoldstadt/politik/bezirkspartnerschaft-budapest.html>
- XIII. kerület: Folytatódik a magyar-lengyel testvérkerületi együttműködés. Accessed 21 December 2023. <https://www.budapest13.hu/2023/06/01/folytatodik-a-magyar-lengyel-testverkeruleti-egyuttmukodes/>

Megújuló Budapest: Kerületekből szomszédságok

Összegzés

Az esszé a budapesti kerületek vonzerejének növelésére szolgáló költséghatékony stratégiákat vizsgálja, a szimbólumokra, az együttműködésre és a célzott promóciós kampányokra összpontosítva. Három javaslatot tesz arra, hogy a kerületek a már meglévő adottságaikra építve miként fejleszthetik marketing stratégiájukat annak érdekében, hogy befektetéseket és potenciális lakosságot vonzzanak területükre. Az első a vizuális reprezentáció, szimbólumok és logók használatának kiaknázása, amelyek fontos szerepet játszanak a közösségi értékek kifejezésében és az identitás tükrözésében, valamint elősegítik a márkaépítést. A második a kerületek közötti innovatív együttműködési mechanizmusok feltérképezése és kiépítése, úgy mint – akár nemzetközi, akár városon belüli – testvérkerületi kapcsolatok, közös kitüntetési programok, a rendelkezésre álló létesítmények kollektív használata és egyéb kerületeken átívelő kezdeményezések. A harmadik javaslat a „hónap kerületei” marketing-kampány koncepciója, amelynek célja, hogy a már létező digitális platformokon keresztül, koordinált módon összpontosítsa a kerületekre irányuló figyelmet, ezzel támogatva a helyi vállalkozásokat. Ezen előremutató ötletek megvalósításával a budapesti kerületek újra definiálhatják az arculatukat, előmozdíthatják a befektetések magukhoz vonzását és erősíthetik a közösségi kötelékeiket.

*Be smarter:**The opportunities for Budapest to become a smart(er) city***Marcell Oláh**

Since ancient times, the evolution of cities has been a cornerstone in the development of human society, shaping the landscape of our civilization. Historically, cities have been epicentres of culture, commerce, and community, playing an indispensable role in societal advancement. In contemporary times, this significance has only intensified. Currently, cities are home to about 55 per cent of the world's population according to the United Nations, while in Europe this figure is around 74 per cent, however, this number is projected to rise to nearly 70% by 2050 globally.¹ This urbanisation trend underscores the critical importance of cities in shaping future societal trajectories.

As the world grapples with unprecedented challenges such as climate change, resource depletion, and population growth, the transformation of urban areas into smart cities emerges as a vital necessity. The city of Budapest is not an exception, therefore, transitioning into a smart city represents an opportunity for sustainable urban development. As a historical and cultural beacon, Budapest's metamorphosis into a smart city could set a precedent for blending heritage with innovative and sustainable solutions. Hence, this essay will explore some pathways through which Budapest could evolve into an even better smart city, by drawing examples from the international community as well as highlighting the current state of the implementation of smart city initiatives.

I will first elucidate the conceptual framework underpinning the notion of smart cities, critically examining various definitions to identify the most cogent conceptualization of this phenomenon. Subsequently, I will focus on Budapest, analysing how its municipal

1 68% of the World Population Projected to Live in Urban Areas by 2050, Says Un | UN Desa Department of Economic and Social Affairs, United Nations, accessed December 16, 2023, <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>.

strategies embody smart city principles. Thereafter, I will broaden the scope to include international paradigms, with a particular emphasis on Vienna's pioneering strategies in smart city development. Finally, I will propose recommendations to enhance the actualization of Budapest as a smart city.

The conceptualisation of the phenomenon of smart city

The concept of the "smart city" first appeared in the international literature in the 1990s and has roots primarily in North America, Australia and Southeast Asia. Early researchers such as Gibson D. V. and Mahizhnan A. were already working on this topic in the 1990s, and the concept has evolved significantly over the past decades.² However, it received little attention until the early 2000s, but after the turn of the millennium, the number of publications and research on the topic started to grow exponentially, especially in the 2010s. Historically, the notion of a "smart city" emerged from the techno-centric perspective, which primarily focused on the deployment of Information and Communication Technologies (ICT) as a means to enhance the efficiency of urban services.³ This early phase, dating back to the late 1990s and early 2000s, viewed technology as a tool to optimize city operations, traffic management, and energy consumption.

As the concept matured, scholars like Caragliu et al. (2011) broadened the definition, proposing that a smart city does not merely adopt technology, but also fosters human and social capital, sustainable economic development, and high quality of life, with wise management of natural resources through participatory governance.⁴ This shift marked a transition from a technology-centric to a more human-centric approach, emphasizing the role of citizens and their quality of life. This multidimensional approach was

2 Hajduk, Sławomira: Multi-Criteria Analysis of Smart Cities on the Example of the Polish Cities, *Resources* 10, no. 5 (2021): 44, <https://doi.org/10.3390/resources10050044>.

3 Arvai, Anett: Az Okos Város Fogalom Megjelenése a Magyar Közép- és Nagyvárosok Fejlesztési Dokumentumaiban," *Földrajzi Közlemények* 146, no. 1 (2022): 16–32, <https://doi.org/10.32643/fk.146.1.2>.

4 Caragliu, Andrea, Del Bo, Chiara and Nijkamp, Peter: Smart Cities in Europe, *Journal of Urban Technology* 18, no. 2 (2011): 65–82, <https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601117>.

furthered by the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), published in 2015, especially Goal 11, which aims to make cities inclusive, safe, resilient, and sustainable, and has significantly shaped the current understanding of smart cities.⁵ This perspective aligns with the work of Kitchin (2015), who argues that smart cities should not only be efficient but also equitable and sustainable.⁶

Furthermore, the European Union also applied a multifaceted approach, as the Commission defines smart cities as “places where traditional networks and services are made more efficient with the use of digital solutions for the benefit of its inhabitants and business. A smart city goes beyond the use of digital technologies for better resource use and less emissions. It means smarter urban transport networks, upgraded water supply and waste disposal facilities and more efficient ways to light and heat buildings. It also means a more interactive and responsive city administration, safer public spaces and meeting the needs of an ageing population.”⁷ The Hungarian legal and strategical conceptualization of the idea is in line with the multidimensional approach; therefore, the next section will focus on Budapest.

Smart City Initiatives in Budapest

The Hungarian academic and public sphere did not lag behind the international rise of the discussion on the concept of smart cities. Already in the early 2010s, an in-depth detailed study was commissioned by IBM Hungary, which became the cornerstone of the Hungarian conceptualisation of smart cities.⁸ In this paper, the authors

5 The 17 Goals, Sustainable Development, United Nations, accessed December 16, 2023, <https://sdgs.un.org/goals>.

6 Kitchin, Rob: Making Sense of Smart Cities: Addressing Present Shortcomings, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 8, no. 1 (2014): 131–36, <https://doi.org/10.1093/cjres/rsu027>.

7 Smart Cities: European Commission, accessed December 16, 2023, https://commission.europa.eu/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_en#what-are-smart-cities.

8 Horváthné Dr. Barsi, Boglárka and Lados, Mihály: Smart Cities' Tanulmány Győr, Magyarország : MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet (2011) , 119 p. ISBN: 9789630817394, February 17, 2020. http://www.rkk.hu/rkk/news/2011/smart_cities_tanulmany_IBM_RKK.pdf.

investigated the liveability of Hungarian cities in a similar way to what Giffinger, R. and colleagues did in 2007, analysing the seven basic systems of urban areas including people, business, urban services, communication, transport, energy management, and water management. Therefore, this study has already utilized the broad conceptualization of smart cities with an added emphasis on the human side of the phenomenon.

This notion of a multidimensional approach was embraced by the lawmakers as the concept appeared in the legislation in 2017 when the definition of the smart city and the smart city methodology was included in the interpretative provisions of the government decrees (Government Decree No. 218/2009; Government Decree No. 314/2012) regulating the various urban development policy documents by means of a legislative amendment (Government Decree No. 56/2017).⁹ According to the legislative amendment, “a smart city is a municipality or group of municipalities that develops its natural and built environment, its digital infrastructure, the quality and economic efficiency of the services it provides, using modern and innovative information technologies, in a sustainable way and with the increased involvement of its inhabitants.”¹⁰ With this governmental decision to highlight the importance of smart cities, the actual strategy development could be started in the capital city too.

Albeit already in 2013, the General Assembly of Budapest adopted the “Budapest 2030” strategy, which emphasized liveability, sustainability and efficiency as a goal that Budapest ought to achieve by the deadline, the first smart city strategy was deve-

9 314/2012. (XI. 8.) Korm. Rendelet a Településfejlesztési Konceptióról, Az Integrált Településfejlesztési Stratégiáról és a Településrendezési Eszközökről, Valamint Egyes Településrendezési Sajátos Jogintézményekről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye. a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye, Wolters Kluwer Hungary, Accessed January 7, 2024. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200314.kor>.

10 Lechner Tudásközpont: Okos Város, Okos Város Példatár. Accessed January 7, 2024. <http://okosvaros.lechnerkozpont.hu/hu>.

loped 4 years later.¹¹ In 2017, the document titled Smart Budapest – Budapest Smart City Vision was published by the municipality.¹² The Smart Budapest strategy was an integral part of the greater development concept of the city, outlined in the Budapest 2030 strategy. This initiative identified six key areas, including ones connected to the region or environment, and beyond these, the Vision identifies twelve action areas as a means to achieve the strategic goals: these are the breakout points where the vision's main objective, Smart Budapest, can be realised.

The Smart Vision of Budapest aimed to establish the city as an international innovation hub and a key destination for knowledge transfer. It focused on the sustainable use of resources and waste management to protect the environment, coupled with the development of a sustainable mobility system to enhance city liveability. Additionally, it addressed the challenges of the 21st century by embracing environmental and technological advancements, fostering an open and cooperative society, and promoting the growth of a sustainable, local economy. Even though this document was quite novel in its purpose, it – I believe – also lacks some crucial elements, consequently it went under revision two years later. The newer version of the smart city strategy was published in 2019, under the title of Smart City Framework Strategy, in this document the strategy has been refined and amended in some aspects with a more detailed approach to feasibility.¹³

This newer edition lays an even greater emphasis on the human side of the smart city concepts, as it explicitly states that “Smart Budapest aims to promote a people-centred, complex approach that puts the tools of evolving technology at the service of sustainability and liveability.” This strategy also adopts a more horizontal and holistic approach, as the document is built upon six focus areas

11 Budapest 2030: Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió, Budapest.hu, April 2013. https://budapest.hu/Documents/varosfejlesztesi_konceptio_bp2030/Budapest_2030_varosfejlesztesi_konceptio.pdf.

12 Smart Budapest: Budapest Okos Város Jövőképe, Budapest.hu, 2017. https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Smart_Budapest_summary_ENG.pdf.

13 Smart Budapest: Okos Város Keretstratégia, Budapest.hu, 2019. https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Smart_Budapest_summary_ENG.pdf.

and eleven values. The former includes, among others, the focus area of “smart people, smart economy and sustainable resource usage,” hence these focus areas already incorporate a broader realm compared to the vision’s twelve action areas. The eleven values stand for such horizontal qualities that are the cornerstones of a smartly functioning municipality, including efficiency, environmental consciousness, or solidarity. Furthermore, the true novelty of the Framework Strategy lies in its final chapter, which draws a framework for evaluation criterion. This criterion creates an aid for project planning to ensure that the principles of the Strategy are implemented by the stakeholders in designing projects. Albeit the Smart City Framework Strategy is a comprehensive document with detailed goals and a profound implementation plan, I believe there is still some room for improvement, therefore in the next section, I will elaborate upon suggestions by shedding light on the best practices drawn from the smart city strategy of Vienna.

International examples and suggestions

Searching for and analysing international best practices are beneficial to further improve the smart city strategy of Budapest. Vienna has one of the leading smart city initiatives in the region, first launched in 2014 and updated in 2022, hence drawing conclusions is advantageous.¹⁴ The strategy makers in Vienna were keen to lay their smart city strategy on international initiatives and thus harmonize the smart city strategy with the internationally agreed principles. Vienna’s strategy explicitly starts with the depiction of the UN Sustainable Development Goals and states that “the Smart City goals and the UN SDGs are very closely interlinked.” I believe a similar approach ought to be utilized in Budapest’s strategy too. By using internationally accepted principles, Budapest could not only show commitment to global initiatives but both evaluation and communication would be easier on smart city goals. As for evaluation, the criterion which is described in the Smart City Framework Strategy of Budapest is a promising start, however, a more com-

14 Smart Climate City Strategy, Smart City Wien, December 5, 2022. <https://smartcity.wien.gv.at/en/strategy/>.

prehensive approach would be beneficial to provide clear feedback on the progress and the practical steps, that need to be taken to achieve smart city goals. For instance, the International Standard Organization published the ISO 37120 standard, which “sets the definitions and methodology for 100 indicators to steer and measure the delivery of city services and the quality of life. This set of standardized indicators provides a uniform approach to what is measured, and how that measurement is to be undertaken.”¹⁵ By adopting such an independent measurement system, it would be possible to identify the most pressing issues, which stakeholders need to address.

Additionally, neither Budapest nor Vienna indicates in its strategy the importance of international cooperation and knowledge sharing, therefore one cannot find reference to international organizations that address with smart cities. However, there are several such bodies, for instance, both the World Bank¹⁶ and the UN¹⁷ have their designated programme, while the European Smart Cities Association¹⁸ or the internationally operating Smart Cities Council¹⁹ are perfect opportunities to get involved in the discussion and know-how transfer. Consequently, putting these or similar organizations on the agenda of the city diplomats of Budapest would be beneficial, and the municipality could even become a trendsetter in this domain. Unfortunately, it seems there is no functioning national or municipal-level official organization which leads the smart city transition of Budapest. Although the Budapest Enterprise Agency was founded in 1993 and has a dedicated smart initiative launched in 2021, after the early peak, its activity fell considerably, thus setting it again into motion which adequate funding would be important.

Finally, it seems that the mobility of the future cannot be imagined without electric cars, however charging in urban areas is a rather cumbersome process, with limited charging space available.

15 Kelemen, Robert - Zdjelar, Robertina - Jakšić, Mišel and Hleb, Maja: Modeling the Smart City Performance, Croatian Case. *Smart Cities and Regional Development (SCRD) Journal* 1, no. 1 (2017): 21–42. <https://doi.org/10.25019/scrd.v1i1.7>.

16 <https://www.worldbank.org/en/programs/global-smart-city-partnership-program>

17 <https://uncrd.un.org/content/sc>

18 <https://europeansmartcities.eu/>

19 <https://www.smartcitiescouncil.com/>

Thus, creating a programme for condominiums to incorporate charging stations into the walls of existing multi-storey buildings that border street parking would be an ideal solution. In that case, vehicle owners could use their cables to connect their cars to these wall-mounted units, laying the cable through a narrow channel in the sidewalk. In this arrangement, the building owners would be entitled to receive a significant portion of the profits generated from these charging sockets. Since multi-storey buildings often have surplus power capacity, which is seldom fully utilized during working hours, such a system would not only provide a convenient charging option for electric vehicle owners but also financial benefits for building owners.

Conclusion

The transformation of Budapest into a smart city represents a significant stride towards sustainable urban development, embodying a blend of innovation, heritage, and sustainable solutions. This essay has explored the conceptual evolution of smart cities, highlighting their progression from a techno-centric to a more human-centric approach. The adoption of this multidimensional framework is evident in Budapest's approach to smart city initiatives, as demonstrated by the city's strategies and legislative amendments.

The analysis of Budapest's smart city initiatives reveals a commitment to improving liveability, sustainability, and efficiency. The strategies implemented, such as the Smart Budapest Vision and the Smart City Framework Strategy, reflect an increasing emphasis on human-centric development and a holistic approach to urban challenges. These initiatives show promise in addressing contemporary urban issues through the integration of technology, environmental consciousness, and social inclusivity.

The essay also underscores the importance of learning from international examples, with a particular focus on Vienna's smart city initiatives. Adopting internationally recognized standards and principles, such as the UN SDGs and ISO indicators, can enhance the evaluation and communication of smart city goals. Furthermore, engaging in international cooperation and knowledge sharing can accelerate progress and innovation in this domain.

Considering these insights, it is evident that while Budapest has made commendable strides in its journey towards becoming a smart city, opportunities for enhancement remain. Embracing a more comprehensive evaluation framework, fostering international collaborations, and innovating in areas like urban mobility can further advance Budapest's smart city initiatives. Ultimately, the city's journey towards smart urban development is not only about technology adoption but also about fostering a sustainable, inclusive, and resilient urban environment for its inhabitants.

Sources

- Arvai, Anett: Az Okos Város Fogalom Megjelenése a Magyar Közép- és Nagyvárosok Fejlesztési Dokumentumaiban, Földrajzi Közlemények 146, no. 1 (2022): 16–32, <https://doi.org/10.32643/fk.146.1.2>.
- Caragliu, Andrea, Del Bo, Chiara and Nijkamp, Peter: Smart Cities in Europe, Journal of Urban Technology 18, no. 2 (2011): 65–82, <https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601117>.
- Hajduk, Sławomira: Multi-Criteria Analysis of Smart Cities on the Example of the Polish Cities, Resources 10, no. 5 (2021): 44, <https://doi.org/10.3390/resources10050044>.
- Horváthné Dr. Barsi, Boglárka and Lados, Mihály: Smart Cities' Tanulmány Győr, Magyarország : MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet (2011) , 119 p. ISBN: 9789630817394, February 17, 2020. http://www.rkk.hu/rkk/news/2011/smart_cities_tanulmany_IBM_RKK.pdf.
- Kelemen, Robert - Zdjelar, Robertina - Jakšić, Mišel - Hleb, Maja: Modeling the Smart City Performance, Croatian Case. Smart Cities and Regional Development (SCRD) Journal 1, no. 1 (2017): 21–42. <https://doi.org/10.25019/scrd.v1i1.7>.
- Kitchin, Rob: Making Sense of Smart Cities: Addressing Present Shortcomings, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 8, no. 1 (2014): 131–36, <https://doi.org/10.1093/cjres/rsu027>.

Budapest "intelligens várossá" válásának lehetőségei

Összegzés

Az esszé Budapest "okos várossá" válásának útját vizsgálja, amely koncepció jelentősen kibővült az 1990-es évek óta. Az esszé az okos városok sokrétűségének feltárásával kezdődik, a techno-központú megközelítésről az emberközpontúbb megközelítésre való áttéréssel, ezzel a fenntarthatóságot, az életminőséget és a részvételen alapuló kormányzást hangsúlyozza. Ezután a dolgozat Budapest okosváros-kezdeményezéseire összpontosít, továbbá elemzi az Okos Budapest Jövőképét és az Okos Város Keretstratégiát, kiemelve az emberközpontú fejlesztési irányt és a városi kihívások holisztikus megközelítésének igényét. Ezek a stratégiák bizonyítják Budapest erőfeszítéseit a technológia, valamint a környezeti és társadalmi szempontok integrálására a városi élet javítása érdekében. A nemzetközi példákra, különösen Bécs "okos város" kezdeményezéseire támaszkodva az esszé javaslatokat tesz a budapesti stratégiák továbbfejlesztésére. Az okos városfejlesztés értékelésének és előrehaladásának megerősítése érdekében a globálisan elismert szabványok elfogadása és a nemzetközi szervezetekben való részvétel mellett érvel. Összefoglalva, a dolgozat azt állítja, hogy Budapest okos várossá válása nem kizárólag a technológiai integrációról szól, hanem magában foglalja a fenntartható, inkluzív és rugalmas városi környezet kialakítását is. Ez az út döntő lépést jelent a fenntartható városfejlesztés felé, amelybe beletartozik az innováció, az örökségek tisztelete és az innovatív megoldások is.

A városok és a felsőoktatás nemzetköziesítésének kapcsolódásai

Igaz-Öhler Katalin

A nemzetköziesítés mint stratégiai folyamat elsősorban a felsőoktatási intézmények fejlesztési terveiben, a felsőoktatásról szóló szakpolitikában jelenik meg, de nemzetköziesítési céljai – ha nem is feltétlenül egy dedikált stratégiába, hanem különböző szakpolitikai anyagokba foglaltan – a városoknak is vannak. Az egyetemek évszázadok óta elválaszthatatlanok a nekik helyet adó városoktól, és a városok is rengeteget profitálhatnak a felsőoktatási intézmények jelenlétéből, a hasonló kihívások pedig nagyszámú kapcsolódási pontot jelentenek az intézmények és az önkormányzatok, a város- és egyetemvezetés számára. A 21. század sikeres egyeteme és sikeres városa nemzetközi.

Jelen esszémben a nemzetköziesítés átfogó témaköréből emelek ki néhány olyan területet, amelyekben a városoknak fontos szerepe lehet, röviden bemutatok nemzetközi jó gyakorlatokat, illetve olyan kiaknázható lehetőségeket, amelyekbe Budapest főváros is aktívan be tud kapcsolódni a fővárosi egyetemek mellett. Az esszém a teljesség igénye nélkül tér ki a felsőoktatás nemzetköziesítésének definíciójára, majd a hallgatótoborzásban és brandépítésben, a nemzetközi és kulturális kapcsolatokban, illetve az Európai Egyetemek kezdeményezésben rejlő néhány lehetőségre.

A felsőoktatás nemzetköziesítése

Az 1980-as évek második felétől kezdve az európai felsőoktatás nemzetközi dimenziója egyre központibb szerepet kapott az oktatást érintő diskurzusokban. A különböző európai oktatási és kutatási együttműködési és kooperációs programoknak (például Erasmus) köszönhetően a felsőoktatás nemzetköziesítése proaktív stratégiai üggyé, folyamattá vált.¹

A felsőoktatás nemzetköziesítésnek nincs egységes definíciója, leginkább az oktatáshoz, a mobilitáshoz és a globalizáció tár-

¹ De Wit, 2015. 5. o.

sadalomra gyakorolt hatásához kapcsolódó kifejezések társulnak hozzá (például *global studies*, *intercultural education*, *borderless education*). Intézményi szinten legjobban az alábbi, Jane Knight által megfogalmazott definíció írja le a nemzetköziesítést: „*the process of integrating an international, intercultural or global dimension into the purpose, functions or delivery of post-secondary education*”.²

Az elmúlt évtizedben az oktatás és kutatás mellett fókuszba került, hogy a nemzetköziesítési elképzeléseket a harmadik missziós tevékenységekkel, azaz az intézmények társadalmi szerepvállalásával is összekapcsolják. Egy 2021-es felmérés szerint az egyetemek ilyen jellegű kezdeményezéseinek, tevékenységeinek elsődleges célcsoportjai a városok, illetve a helyi és regionális intézmények.³ A nemzetköziesítés a felsőoktatás mindhárom fő feladatát – oktatás, kutatás, harmadik misszió – áthatja, azonban a stratégiai célok és tevékenységek országonként, intézményenként eltérnek, annak függvényében is, hogy az adott intézmény mennyire „nemzetközi”.

Magyarországon a 2010-es években a felsőoktatás nemzetköziesedése a felsőoktatás-politika egyik legfontosabb stratégiai területe volt.⁴ Ennek célja a versenyképesség növelése, illetve a nemzetközi láthatóság növelése volt, hogy a nemzetközi hallgatói létszámot – a magyar hallgatók létszámának várható csökkenése miatt is – növeljék az intézményekben. A Tempus Közalapítvány koordinációjában működött a Campus Hungary program, amely többek között központi szakmai támogatást volt hivatott biztosítani a felsőoktatási intézmények nemzetközi megjelenéséhez.⁵ Ezt követte a „Campus Mundi – felsőoktatási mobilitási és nemzetköziesítési program” az Európai Unió és a magyar kormány támogatásával, amely mobilitási ösztöndíjak mellett a hazai felsőoktatás nemzetköziesítését támogatta, többek között egy intézményi nemzetköziesítési tanácsadó-értékelő eljárással, képzések és szakértői kurzusok szervezésével, tanulmányok kiadásával és szakmai műhelyek létrehozásával, amelyek hasznos platformot jelentettek a jó gyakorlatok és tapasztalatok megosztására is. A

2 De Wit, 2015. 9. o.

3 Bogdan et al, 2021. 24. o.

4 Bokodi, 2015. 1. o.

5 TKA, 2015. 3. o.

program támogatta a hazai intézmények részvételét nemzetközi hallgatótoborzó rendezvényeken és intézményi fókuszú felsőoktatási vásárokon, egységes megjelenést és egy közös brand-et (*Study in Hungary*) biztosítva a magyar felsőoktatásnak.⁶

A következőkben kiemelek néhány területet (hallgatótoborzás, nemzetközi együttműködések), vizsgálva az egyetemek és városaik közti kapcsolódási pontokat, amelyek Budapest számára is inspirációt, kiaknázzható lehetőségeket jelenthetnek.

Nemzetközi hallgatók, hallgatótoborzás, brandépítés

A hazai nemzetköziesítés egyik fő célja a magyar felsőoktatás versenyképessé tétele, a nemzetközi hallgatók bevonása és az intézmények idegen nyelvi képzéskínálatának, illetve szolgáltatásainak fejlesztése. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem nemzetköziesítési stratégiájában például több fő cél a nemzetközi hallgatótoborzást szolgálja, cél a nemzetközi hallgatói létszámarány növelése és diverzitásának fokozása, az oktatás színvonalának folyamatos fejlesztése, illetve a hallgatói szolgáltatások fejlesztése.⁷ A Magyarországon tanuló nemzetközi hallgatók létszáma dinamikusan nőtt az elmúlt években. Ennek egyik oka a magyar állam által létrehozott, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve a Tempus Közalapítvány által koordinált, immár 10 éves Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram. A program keretében jelenleg közel 12 ezer nemzetközi hallgató tanul 28 magyar felsőoktatási intézményben, a hallgatók nagyjából fele budapesti egyetemeken.⁸ A Stipendium Hungaricum program hozzájárult az intézmények idegen nyelvi képzéskínálatának és szolgáltatásainak fejlesztéséhez, emellett a nemzetközi hallgatótoborzás elsődleges célja a képzésért fizető, önköltséges hallgatók bevonása. Budapesten a Semmelweis Egyetem jár élen ebben, mivel az orvosi képzések iránt nagy a kereslet.

A hallgatótoborzásban és az egyetemi marketingben, brandépítésben fontos szerep jut a városoknak, sok tradicionális európai

6 TKA Campus Mundi, 2024.

7 ELTE Nemzetköziesítési Stratégia, 2021.

8 TKA SH statisztikák, 2024.

egyetem a városa nevét viseli. Nagyszámú európai város elsősorban egyetemi városként funkcionál, a hallgatók „töltik meg élettel” (például Heidelberg, Tübingen, Groningen). Az intézmények a rekrutáció során nemcsak magát az egyetemet, hanem az országot, illetve a várost is reklámozzák a hallgatók körében. A potenciális hallgatóknak fontos, hogy mennyire biztonságos, befogadó az a város, ahol tanulni fognak, illetve milyenek a lakhatási körülmények, milyen munkalehetőségek vannak és a tanulmányok mellett milyen kulturális és szórakozási lehetőségeket kínál a város. Egy hatékony városi marketing és jól felépített brand erősítheti a nemzetköziesítési tevékenységeket (és fordítva), köztük az egyetemek nemzetközi hallgatótoborzását. Erre a marketingre jó példa az *„I Amsterdam”* és a *„People Make Glasgow”* városi szlogenek.⁹

A Magyarországon tanuló nemzetközi hallgatók összefogására több alumni csoport-kezdeményezés is létezik. A felsőoktatási intézmények saját alumni hálózata mellett a Tempus Közalapítvány létrehozta az Alumni Network Hungary szervezetet, amelyhez elsősorban az általuk koordinált ösztöndíjak kedvezményezettjei csatlakozhatnak. A szervezet kapcsolatot tart külföldi alumni csoportosulásokkal is. Az egyik ilyen csoport, amely aktívan részt vesz a Stipendium Hungaricum program és Magyarország népszerűsítésében, az Azerbaijan-Hungary Alumni Union (AHAU). Úgy gondolom, hogy a Budapesten tanuló, majd később bármely alumni hálózathoz csatlakozó aktív hallgatók mozgósíthatók a város népszerűsítésére is, a felsőoktatás mellett Budapestet is „nagykövetként” képviselhetik külföldön. Az egyetemeken működő „hallgatói nagykövet” csoportok és alumni hálózatok mellett akár a főváros is létrehozhat ilyen hálózatot, amelyhez a város iránt lelkes és elkötelezett volt és jelenlegi hallgatók csatlakozhatnak és különféle tevékenységekkel részt vehetnek a város nemzetközi brand-építésében és népszerűsítésében.

A Fővárosi Önkormányzat 2021-ben indította el a Budapest Global kezdeményezést, amely egy független, a köz- és magánszféra szereplőit tömörítő platformként jött létre, nagyvállalati és start up szereplőkkel, illetve a budapesti egyetemek közül az Eötvös Loránd Tudományegyetem részvételével, majd 2022-ben egyesületté ala-

9 British Council, 2017.

kult 15 taggal, felsőoktatási résztvevő nélkül. Az egyesület tevékenysége három pillérre összpontosít:¹⁰

- Tehetségbarát város
- Okos, technológia alapú város
- Fenntartható város

Elsősorban a tehetségbarát város koncepciója kapcsolódik a nemzetközi rekrutációhoz, hiszen ennek célja a magyar és a külföldi tehetségek bevonása és megtartása. Ebben a témában mindenképp javasolt lenne együttműködni a budapesti felsőoktatási intézményekkel, felmérni és stratégiaileg átgondolni, hogy az intézmények és a főváros miképpen tudnák egymást segíteni a tehetséges hallgatók bevonásában.

A felsőoktatási intézmények többsége szervez nyári egyetemeket, az ELTE-n például minden évben megrendezésre kerül az ELTE Budapest Summer University interdiszciplináris program. Ezek a programok hosszú távon rekrutációs célt is szolgálnak, a nyári egyetemek egyik vonzerejét pedig maga a város jelenti, a diákok az oktatási kurzusok mellett kulturális programokon vesznek részt. A tehetséges fiatalok bevonásának egyik eszköze lehetne akár egy a főváros által, vagy az egyetemekkel közösen indított nyári kurzus.

Nemzetközi együttműködések, kulturális kapcsolatok

A felsőoktatási intézmények általában szerteágazó nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek, mind bilaterális, mind multilaterális szinten. A nemzetközi hálózatok hivatottak az intézmények képviselését az EU-s szakpolitika felé ellátni, illetve a tag egyetemek jó gyakorlatok megosztásával is segítik egymást. Az intézmények nemzetközi kapcsolatrendszerének fontos dimenziója a felsőoktatás nemzetköziesítésének és ez a kapcsolatrendszer hasznos lehet a városok számára, ahogy a városok testvérvárosi és egyéb kapcsolatai is értékesek lehetnek az egyetemek számára.

A Coimbra Group nemzetközi egyetemi hálózat 2016-ban, Poitiers város polgármesterének és a University of Poitiers rektorának közös kezdeményezésére adta ki a Poitiers Nyilatkozatot (*Poitiers Declaration*).¹¹ A Nyilatkozat megerősíti, hogy az egyetemek és városok évszázados kölcsönhatásban segítik egymás fejlődését,

¹⁰ Budapest Global, 2022.

¹¹ Poitiers Declaration, 2016.

valamint deklarálja az intézmények vezetése és a városvezetés közti kapcsolat és együttműködés fontosságát. Az aláíró intézmények és városok 10 célt és kezdeményezést fogalmaztak meg a következő évekre, köztük az egyetemek és városok tevékenységének nemzetköziesítését, tudás- és kulturális alapú szórakoztató rendezvények ösztönzését, az egyetemi épületek védelmére és fenntarthatóságának biztosítására közös politika kidolgozását, a tömegközlekedés újragondolását a hallgatók igényeire tekintettel, illetve a kutatáshoz kapcsolódó fiatal vállalkozói tevékenység támogatását.

A Nyilatkozatot a Coimbra Group egyetlen magyar tagjaként az Eötvös Loránd Tudományegyetem és Budapest is aláírta 2016-ban. Sajnos nem történt aktivitás a két fél részéről az aláírás óta, de a Nyilatkozat olyan keretrendszer mutat a főváros számára, amely kihasználható lenne az egyetemi együttműködésekben, illetve a hálózat által a témában szervezett konferenciákon való részvételi és kapcsolatépítési lehetőséget jelenthet a főváros képviselői számára is. A hálózat a honlapján¹² gyűjti egy 2019-es szemináriumon elhangzott előadások prezentációit különböző városi és egyetemi együttműködésekről, köztük a Turkuban épített Science Parkról, vagy a University of Groningen és Groningen város összefonódásáról.

Az egyetemek számára fontosak a kulturális kapcsolatok, a fővárosi intézmények aktív kapcsolatot ápolnak a városban található nagykövetségekkel. Gyakran érkeznek delegációk a nagykövetségek szervezésében egyetemekről vagy városokból, városi intézményekből vagy kerületekből. 2023. októberben például az V. kerület szülői testvérkerülete, Gangnam 2000 könyvet ajándékozott az ELTE Koreai Tanszékének. A már meglévő testvérvárosi, testvérkerületi együttműködésekbe, találkozókbá bevonhatók a felsőoktatási intézmények, ezzel a kapcsolatok erősíthetők és kiterjeszthetők. Budapestnek érdemes lehet megvizsgálnia a saját kapcsolatrendszerében is (pl. Eurocities, Szabad Városok Szövetsége), hogy milyen jó példák és kiaknázható lehetőségek állnak rendelkezésre az egyetemvárosok és a bennük található intézmények között.

12 Coimbra Group, 2024.

Európai Egyetemi szövetségek

Az „Európai Egyetemek” kezdeményezés (*European Universities Initiative*) 2017-ben indult, amikor Emmanuel Macron francia elnök egy korábbi beszéde nyomán az Európai Tanács decemberi következtetéseiben megjelent annak szükségessége, hogy az Európai Unióban 2024-re legalább húsz „Európai Egyetem” jöjjön létre, amelyek keretében a hallgatók különböző országokból szerezhethetnek diplomát, hozzájárulva az európai felsőoktatás versenyképességének növeléséhez.¹³ Az első felhívás ilyen egyetemi szövetségek létrehozására az Erasmus+ program égisze alatt jelent meg 2018-ban, a következő évben pedig az első 17 szövetség megkezdte működését. 2023-ban már 50 európai egyetemi szövetség működött, az Európai Bizottság célja ezt a számot 60-ra emelni 500 európai felsőoktatási intézmény bevonásával. A kezdeményezés az Erasmus+ program 2021–2027 közötti ciklusának integráns része, valamely szövetséghez csatlakozás ma már gyakorlatilag elengedhetetlen egy, a nemzetköziesítésre stratégiaként gondoló és az Európai Felsőoktatási Térségben versenyképesnek lenni akaró intézmény számára.

A kezdeményezés célja, hogy olyan hosszútávú, stratégiai és fenntartható együttműködések jöjjenek létre a szövetségek formájában, amelyek növelik az európai felsőoktatási intézmények nemzetközi versenyképességét, illetve népszerűsítik az európai értékeket és identitást. A szövetségek keretében a hallgatók diplomát szerezhethetnek egyetemeken átívelő campusokon a tanulmányaik több országban való kombinálásával, illetve az együttműködések égisze alatt a privát szektor, civil szféra és lokális, illetve regionális hatóságok és intézmények bevonásával a felsőoktatási intézmények közösen dolgozhatnak konkrét társadalmi problémák megoldásán.¹⁴

Magyarországon hét egyetem tagja valamely Európai Egyetemek szövetségnek, közülük három budapesti:

- Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem – EELISA szövetség
- Eötvös Loránd Tudományegyetem – CHARM-EU szövetség
- Semmelweis Egyetem – EuniWell szövetség

¹³ European Council, 2017.

¹⁴ European Commission, 2024.

Az EELISA szövetség műszaki egyetemeket fog össze, célja az európai felsőoktatás átalakítása a mérnökképzés és a társadalom közti kapcsolódások erősítése mellett. A CHARM-EU szövetség egy kihívásvezérelt, befogadó, kutatásalapú és a mobilitást működése alapjává tevő európai egyetemi modellt épít, amely igazodik az európai értékekhez, az európai *Green Deal*-hez és a fenntartható fejlődési célokhöz. Ennek egyik eszköze a *Master's in Global Challenges for Sustainability* egyedülálló közös mesterképzés. A CHARM-EU részt vesz az ED-AFFICHE projektkonzorcium munkájában is, amely az Európai Diploma védjegy kialakítására vonatkozó ajánlásokon dolgozik.¹⁵ Az EuniWell szövetség a jól-létre (*well-being*) fókuszál a társadalom, a tudomány és a környezet összekötésével. A szövetség társult partnerei között megjelenik Budapest városa és a VIII. kerület.¹⁶

Szinte minden egyetemi szövetség missziójában kapcsolódik az ENSZ fenntartható fejlődési céljaihoz. Több olyan egyetemi szövetség létezik, amely épít a városokra és a helyi közösségekre. Az egyik ilyen a *European Digital UniverCity* (EDUC), melynek már nevében is megjelenik a város. Ennek a szövetségnek tagja a Pécsi Tudományegyetem. A *European Campus of City-Universities* (EC2U) szövetség célja, hogy akadálymentes mobilitást biztosítson a hét tagegyetem és városaik között. Ebben a szövetségben társult partnerként részt vesznek a városi önkormányzatok is. Közös kutatási projektjük a *Research & Innovation For Cities & Citizens* (RI4C2) célja egy közös párn-európai tudás-ökoszisztéma létrehozása.¹⁷ Az UNIC hálózat szervező-ereje pedig, hogy tagegyetemeik (korábbi) ipari városokban találhatóak, társadalmi problémamegoldó munkájukat az UNIC *CityLabs* kezdeményezés keretében végzik állampolgárokkal, helyi szervezetekkel és a városokkal együttműködve.¹⁸ A CIVIS szövetség szintén hasonlóan működik, identitásukat a városi és regionális környezetben gyökereztetik. A szövetségek számára a Horizon2020 program égisze alatt különböző közös kutatási pályázatok is rendelkezésre állnak. Ilyen a dedikált kutatási-innovációs stratégiai projekt mint a fentebb említett RI4C2.

15 ED-AFFICHE, 2024.

16 EuniWell, 2024.

17 EC2U, 2024.

18 UNIC, 2024.

A városi önkormányzatok számára sokféle együttműködési lehetőség adódik az egyetemi szövetségekkel mind kutatási, mind pedig a harmadik missziós, társadalmi problémák megoldását célzó tevékenységekhez való csatlakozással. Budapestnek több kapcsolódási pontja adódik a városban működő szövetségek fő céljaival. Többek között a Budapest Global egyesület három fő témájának szemszögéből érdemes lehet felmérni az együttműködési lehetőségeket és azt, hogy a szövetségek munkája és eredményei hogyan segíthetik a város céljait.

Javaslatok

Az alábbiakban röviden összefoglalom az esszé előző részeiben kifejtett, különböző nemzetköziesítési területeket érintő kapcsolódási pontokat, amelyeket átgondolásra, megvizsgálásra javaslok Budapest városának:

- Hatékony városi marketing, brand erősítheti a nemzetközi hallgatók toborzását a budapesti egyetemekre;
- Alumni hallgatók bevonása / alumni hálózat vagy nagykövetrendszer kiépítése a város népszerűsítésére;
- A Budapest Global Egyesület hatékony együttműködése felsőoktatási intézményekkel, lehetőségek felmérése, intézmények bevonása (akár konzultációs jelleggel);
- Bekapcsolódás nyári egyetemek szervezésébe, akár ezek mintájára saját program létrehozása a külföldi tehetségek bevonását célzó kezdeményezésként;
- A Poitiers Nyilatkozatba foglalt célok stratégiai átgondolása, városi vezetői részvétel a Coimbra Group releváns rendezvényein;
- Testvérvárosi kapcsolatok tudatos kiterjesztése az egyetemekre, delegációk fogadása, közös rendezvények;
- Saját kapcsolatrendszer áttekintése, mik azok a jó gyakorlatok, lehetséges kapcsolódások, amelyek átvehetők Budapesten is;
- Kapcsolat keresése a budapesti egyetemek részvételével működő Európai Egyetemi Szövetségekkel, többek között közös rendezvények, közös pályázati projektek lehetőségeinek felmérése (a Budapest Global fő témáinak szemszögéből is).

Források

- Bogdan, Martin – Ferencz, Irina – Mitic, Marija – Rodríguez Somlyay, Erika María – Brandenburg, Uwe: The Internationalisation in Higher Education for Society, Mapping Report. IHES, 2021. [LINK](#)
- Bokodi Szabolcs (szerk.): A felsőoktatási nemzetköziesítése. Kézikönyv a felsőoktatási intézmények nemzetközi vezetői és koordinátorai számára. Tempus Közalapítvány, 2015
- British Council Report: Mutual influence? Universities, cities and the future of internationalisation. British Council, 2017. [LINK](#)
- Budapest Global, 2022. <https://budapestglobal.org/2022/08/08/bejegyzes>
- Coimbra Group 2024. <https://www.coimbra-group.eu/poitiers-declaration/>
- De Wit, Hans: Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues. NVAO, 2015. [LINK](#)
- EC2U, 2024. <https://ec2u.eu/what-is-ec2u/#7PddRrRqgoWGYyT9DnNq>
- ED-AFFICHE, 2024. <https://www.elte.hu/charm-eu/ed-affiche>
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Nemzetköziesítési Stratégiája, 2021–2025. ELTE, 2021. [LINK](#)
- EUniWell, 2024. <https://www.euniwell.eu/about/associated-partners>
- European Commission, 2024. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative/about>
- European Council Meeting Conclusions – 14 December 2017.
- Poitiers Declaration, 2016.
- TKA Campus Mundi, 2024. <https://tka.hu/campus-mundi-projekt>
- TKA SH statisztikák, 2024. <https://tka.hu/palyazatok/7619/statisztikak>
- UNIC, 2024. <https://www.unic.eu/en/city-labs>

Connections between the internationalisation of cities and higher education

Abstract

Internationalisation as a strategic process is primarily reflected in the development plans of higher education institutions and in higher education policy, but cities also have internationalisation objectives. For centuries, universities have been inseparable from the cities in which they are located, and cities have much to gain from the presence of higher education institutions. Similar challenges provide a large number of cooperation possibilities between institutions and municipalities. In the 21st century, successful universities and successful cities are international. This essay highlights some of the broad themes of internationalisation in which cities can play an important role, briefly presents international good practices and opportunities in which the capital city of Budapest can actively engage alongside its universities. The essay discusses, including but not limited to, the definition of internationalisation of higher education, followed by some of the opportunities and good practices in student recruitment and branding activities, international and cultural relations and the European Universities Initiative.

KÖZLEKEDÉS

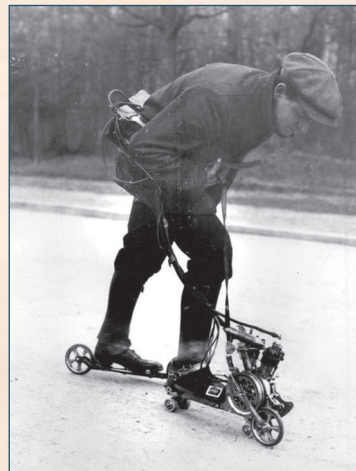
Emberléptékű közlekedésszervezés avagy a városi mikromobilitás lehetőségei

Korodi-Vass Lóránt

A mikromobilitás viszonylag új fogalom, habár a társadalom régi igényére válaszol. Sokan szeretnék ezt valami modern, zavaró városi jelenségnek látni, azonban az egyéni helyváltoztatás régi hagyományokkal rendelkezik, tulajdonképpen magával a keréssel egyidős. Meghatározása általában a fogalom alá besorolható eszközök közös tulajdonságain alapul: kis, könnyű, emberi erővel, elektromos motorral vagy ezek kombinációjával hajtott, korlátozott sebességre alkalmas közlekedési eszközöket (mikrojárművek) és az ezekkel való közlekedést jelenti.¹ Manapság a mikromobilitásba az egyre gyorsabban fejlődő könnyű járművek szinte teljes körét beleértjük, amelyek egyszerre lepi el az utakat világszerte. Naponta kerülnek forgalomba mikrojárművek, legyen szó akár magán-, akár közösségi használatról. Legfőbb előnyük, hogy jelentősen megkönnyítik a városiak számára a zsúfolt urbánus környezetben való közlekedést és az egyéni célpontjaik minél hatékonyabb elérését.

Kortárs jelenség?

A mikromobilitás egyre növekvő fontossággal bír a városokban, az egyén gyorsaságán és kényelmén túl számos más előnnyel is rendelkezik, hiszen a fenntartható városi közlekedés kialakításának elengedhetetlen részét fogja képezni a jövő-

1 MHC: "Mi fán terem a mikromobilitás?" <https://mhcmobility.hu/tudaszona/mi-fan-terem-a-mikromobilitas>

ben. A mikromobilitás kifejezés magába foglalja az olyan magán-tulajdonban lévő járműveket is, amelyeknek az elterjedése már bő egy évszázados: ilyenek a hagyományos biciklik, a lábbal hajtható rollerek, de motorral hajtott eszközökkel már a múlt század elején is kísérleteztek, ahogyan a képen látható francia feltaláló 1912-es motoros görkorcsolyája is jól mutatja. A tömegközlekedés az egy irányba tartó populáció tömeges kiszolgálására jött válaszul, azonban néhány nagyipari létesítményt leszámítva a tömegben belüli di-rekciók egyénileg változtak és változnak.

A mikromobilitás kifejezést Horace Dediu, egy román származású amerikai iparági elemző és befektető tette népszerűvé. Dediu szerint a „mikro” kifejezés utalhat egy bizonyos súlyhatár alatti járműre, de a rövid távolságokra tett utakra is, amelyek szórakoztatóak, olcsók és képesek a kényelmi faktort növelni. Ez a három kulcsszó pedig nagyon jól leírja azt az alapvető igényt, ami az emberi természetet jellemzi, amely a megszokott kényelmével kapcsolatban ritkán hajlandó kompromisszumot kötni vagy áldozatot hozni; különösen nem egy olyan hosszú lefolyású és láthatatlan jelenség kapcsán, mint a környezetvédelem vagy a globális felmelegedés, amely nem érinti közvetlenül a mindennapjait. Dehát ilyenek vagyunk mi, emberek.

Új mikromobilitási eszközök a tömegközlekedésben

A mikromobilitás térhódításának hátterében az a változó városi környezet áll, amelyben az emberek egyre inkább keresik a fenntarthatóbb és környezetbarátabb közlekedési lehetőségeket. Az ökológiai fenntarthatóság iránti igény és a városok zsúfoltságának növekedése miatt a mikromobilitás a városi tervezés és közlekedésszervezés fontos eleme lett. Az elektromos hajtású mikrojárművek ugyanakkor nemcsak felértékelődtek, de hozzájárulnak a városi környezet javításához, ami elősegíti az élhető városok kialakítását a jövő számára.

Kompakt méretük és könnyű kezelhetőségük révén ezek az eszközök korai reneszánszukat élik. Korai, hiszen elterjedésük már egyre jelentősebb, de még sem a közlekedési kultúra, sem az infrastruktúra, sem a közúti rendszabályzat nincsen rájuk igazán felkészülve. Látható, hogy minden érintett országban és nagyvárosban gondot jelentenek a meghatározhatatlan eszközök, hiszen szabályozatlan környezetben közlekednek, látható sebességgel, kötelező biztosí-

tás nélkül, balesetveszélyes helyzeteket okozva, nem feltétlenül saját hibájukból. Párizsban odáig fajult a helyzet, hogy a városból teljesen kitiltották a bérelhető rollereket.² Szinte mindenhol gyors, tűzoltás jellegű kényszermegoldások vannak születőben, mivel megpróbálják beleerőltetni az új eszközöket egy meglévő (általában segédmotoros kerékpár) kategóriába, ám hiába a jogi meghatározások csavarása, kénytelenek leszünk hosszabb távon elfogadni, hogy az egyéni helyváltoztatást biztosító járművek számára egy külön kategóriára lesz szükség, amely mind a KRESZ-ben, mind a jogszabályi környezetben pontosítja ezeknek a helyét a közterületeken.

A klasszikus kerékpárok mellett ma már olyan, a mindennapi közlekedés céljára korábban nem használt, új típusú eszközök jelentek meg a városi elektromobilitás terén, mint az e-rollerek, az elektromos és rásegítéssel kerékpárok, a *monowheel* vagy éppen az (e-)gördeszka, a *hoverboard*, a *segway*. Ezek a megnevezések még sokunk számára ismeretlenül csengenek, hiszen annyira újak a közlekedési térképen, hogy sok esetben a névadás kapcsán is gondban vagyunk vagy szabadidős tárgyaknak képzeljük őket. A fentebb említett, legfontosabb hozzáadott értékük, hogy lehetővé teszik a gyors és hatékony közlekedést a városi hálózatokon belül, valamint hozzájárulnak a közlekedési rendszer optimalizálásához, a forgalmi dugók csökkentéséhez és egy környezetbarát közlekedési kultúra létrehozásához és elsajátításához.

A Nemzetközi Közlekedési Fórum (NKF) jelentése azt javasolja, hogy a mikromobilitást a mikrojárművek használataként határozzák meg: olyan járművek, amelyek tömege nem haladja meg a 350 kilogrammot és a tervezési sebességük nem haladja meg a 45 km/h-t.³ Ez a meghatározás alapvetően magában foglalja az emberi erővel és elektromosan támogatott járműveket, például kerékpárokat, elektromos kerékpárokat, görkorcsolyákat és robogókat. A tág definíció azonban beleérti a kerékpárnál sokkal nehezebb és gyorsabb járműveket is. A legtöbb közlekedési szakértő között még vita van abban, hogy a forgalmi sávok mely szintjét használhatják a külön-

2 Rented E-Scooters Cleared from Paris Streets on Eve of Ban. The Guardian, August 31, 2023. <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/31/rented-e-scooters-cleared-from-paris-streets-on-eve-of-ban>.

3 Safe Micromobility. International Transport Forum, February 26, 2021. <https://www.itf-oecd.org/safe-micromobility>.

bőző teljesítményre képes eszközök, azonban a hatóságoknak tudomásul kell venniük, hogy a mikrojárművek spektruma heterogén, valamint egyre változatosabb is lesz, a szabályozásuk során figyelembe kell venni a jövőt érintő kihívásokat és az értéküket a társadalom számára. Az NKF jelentése új meghatározást és osztályozásra való törekvést javasol, egy olyan keretrendszer létrehozását, amely megkönnyítheti a biztonsági előírások kidolgozását is.

Jelentőségük, piaci válaszok és megoldások

Magyarországon több tízezerre tehető azok száma, akik saját tulajdonban lévő elektromos járművel rendelkeznek. Az ezzel kapcsolatos igényekre a társadalom már azelőtt reagált, mielőtt a téma a törvénykezés szeme elé került volna, hiszen már évek óta léteznek hivatalos- és magánjellegű szervizek, amely ellátják ezeknek a járgányoknak a műszaki ellenőrzését, javítását, fejlesztését, cseréjét. Amíg korábban kizárólag a személyautó jelentette a rövid távú (5-15 km-es) egyéni közlekedésre az egyetlen, városban is működő megoldást, addig az elektromos mikrojárművek megjelenése már a tömegek szélesebb rétegeit tudták megcélozni. Ezek használata olcsóbb és fenntarthatóbb, kisebb méretűek, kevesebb gonddal járnak, parkolási és már járulékos nehézség előfordulása viszonylag alacsony. A rollerek lényegesen megkönnyítették a városlakók számára a gyorsított közlekedéshez való hozzáférést, az anyagi belépési küszöb megugorható és a megtérülése is kiszámítható. Ezek a járművek különösen alkalmasak rövid távú utazásokra, munkába, iskolába, üzletbe járásra vagy éppen városi szabadidős helyszínekre, programok célpontjaira való eljutásra.

Érthető tehát, hogy a közlekedés hirtelen robbanásnak volt kitéve és a mikrojárművek nem várt népszerűsége tettek szert, hiszen széles rétegek számára hoztak tökéletes technikai megoldást. A nemzetközi piac szintén időben reagált, az érintett nagyvárosokban több bérelhető szolgáltatás is elindult, amelyek a gyors és egyszerű hozzáférhetőség ígéretével rendkívüli népszerűsége tettek szert. A közbringarendszerekkel ellentétben, amelyeket különböző városok, önkormányzatok vagy régiók üzemeltetnek, a már létező digitális platformok (Bird, Bolt, Lime, Tier stb.) által lehetőségünk van ugyanazon alkalmazással, ugyanattól a cégtől, ugyanazzal a létrehozott

profilal és bankkártyával nemcsak Budapesten, de akár Bilbao-ban, Tel Avivban vagy Palermóban is kibérelni ezeket az eszközöket, amennyiben szükségünk van rá. Szükségünk pedig adódik, hiszen az eszközök a városi ember részéről jövő keresletre reagáltak, sőt képesek voltak igényteremtő jelleggel megadni a megfelelő választ. A *User Experience* (UX), azaz a felhasználói élmény tekintetében a versenyszféra mai napig verhetetlen ezen a téren.

Miként érinti ez Budapestet?

Kerékpárutak

A 20. század második felére a városok robbanásszerű növekedése, a tömegközlekedési módok fejlődése és az autók térhódítása miatt a kerékpározás háttérbe szorult és nagyrészt szabadidős sporttevékenységgé vált. Ennek köszönhetően ma sokak számára képzavart okoz a városi kerékpárút fogalma, amelyet a fenti jelentéstartalom okán inkább egy folyóparti családi kirándulással, mintsem az urbánus helyváltoztatással társítunk. Ez a forgalom-szervezési szemléletmód okozta később azok az értelmetlen kerülőutakat, amelyek az autók zavartalan közlekedését biztosították, de sem a gyalogos- sem a kerékpáros forgalom számára nem voltak célszerűek, szükségtelenül hosszabbá és bonyolultabbá téve a célpontok megközelíthetőségét. Ezzel szemben egy mikromobilitási sáv konnotációja már cizelláltabb lehetne, és világossá kell tenni, hogy az elsődleges célja azonos az összes többi forgalmi résztvevő céljával: *A* pontból eljutni *B* pontba. Ennek megfelelően többé nem zavaró tényezőként kell rá tekinteni, nem csupán trendként, hanem mint a városi közlekedés praktikus és kiszámítható eszközére, az urbánus közlekedés új forradalmára és egy hibrid megoldására. Hiszen ezek a járművek nem egymás konkurensei, kiváltói vagy ellenségei, hanem mindenképpen egy hibrid térképen érdemes őket kezelni: egy elektromos roller vagy monowheel jelentősen megkönnyíti a közlekedési csomópontok, elővárosi vonatok, buszmegállók vagy metrók megközelítését, ahonnan az utas a megfelelő járművel folytathatja a megkezdett utat a célállomás irányába. Egy ilyen kísérlet korábban már bizonyított Poppenbüttel-Hamburg és Bern külvárosokban, ahol 40 ezer embert vontak be három hónap alatt, javítva ezzel a külvárosi területek elérhetőségeit. A vizsgálat rámutat, hogy

a városoknak nem szabad visszariadniuk attól, hogy magántulajdonban lévő vállalatokra támaszkodjanak és partneri kapcsolatokat alakítsanak ki velük a problémák kezelése érdekében, ugyanis ezek garantálják hosszú távon a fenntartható városi mobilitás felé való átmenetet.⁴ A kérdés korántsem az, hogy az e-járművek maradjanak vagy maradhatnak-e, hanem hogy miként találjuk meg a szerepüket, hogy a városi funkciójukat hatékonyan és biztonságosan ellássák.

Városi hálózatok

Az érvényes jogszabályok jelenleg megkülönböztetnek kerékpárutat, kerékpársávot, illetve kerékpárnyomot is, nagyon helyesen. Ez nagy vonalakban rendben is van, azonban a mentális közlekedési térképünk számára hosszabb távon hasznosabb lenne ezekre egy urbánus környezetre szabott jogi terminológiát használni, vagy a meglévőt pontosítani úgy, hogy már a városi mikromobilitási jellemzőivel bírjon. Ennek olyan közlekedési sávnak kell lennie, amely a járdán közlekedő gyalogosokat nem veszélyezteti, fizikai elemekkel is láthatóan elválasztott, az úttest személyautók és autóbuszok által használt részénél lényegileg alacsonyabb sebességű, de az egyéni testi épség tekintetében továbbra is veszélynek kitett közlekedők számára lenne kialakítva. Ehhez tudatosabb forgalomszervezésre van szükség, illetve olyan városi mobilitási tervek, ahol ezek már nem ad-hoc jelleggel felrajzolt elválasztások, hanem közép- és hosszú távú megoldások garantálják a kialakítandó sávokat. Ugyanakkor ezek infrastruktúrájának tökéletesítését olyan burkolattal és minőségben kell megoldani, ami a kisebb, 6-10" méretű kerekű járművek számára is lehetővé teszi a biztonságos közlekedést. A meglévő hálózatok általában egy már leromlott állapotú, többnyire útszélekre vagy járdára húzott nyomvonalat jelölnek ki, amely a célra alkalmatlan és veszélyes is. Ez ideiglenes megoldásként működhet, azonban nem válasz az egyre növekvő igényre. Ezzel szemben jó hír, hogy egy professzionális, a jövő kihívásaira megfelelő válaszokat adó budapesti közlekedésszervezés nem utópia, hiszen a város jól tervezett, széles gyűrűvel öve-

4 EY Future of mobility: Micromobility: moving cities into a sustainable future https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/automotive-and-transportation/automotive-transportation-pdfs/ey-micromobility-moving-cities-into-a-sustainable-future.pdf

zett blokkokkal rendelkezik, a belvárosi szövet is jól hálózott. Ezáltal a tér gyakorlatilag megadja a lehetőséget arra, hogy egy átgondolt infrastrukturális beruházás során egymástól elkülönített sávok jöjjenek létre a közlekedésben résztvevők számára. A fő artériák nagy része jelenleg kihasználatlan, indokolatlan szélességű aszfalttengerek borítják, amelyek újratervezése minden forgalmi aktor részére előnyösebb lehetne anélkül, hogy ez bárkit negatívan érintene.

Hibrid megoldások

A hibrid közlekedési megoldásokat segítik alapvetően az olyan közbringarendszerek is, mint amilyen a Budapesten működő MOL Bubi. Ezek népszerűsége vitathatatlan, a flotta relatíve jó állapotban van és a gyűjtőállomások is bővülnek. A fejlesztési lehetőségek szempontjából azonban szükség lenne elektromos meghajtású kerékpárokra is, ugyanis ez nemcsak szélesíti a kerékpárosok korcsoportját, de a biciklizés gyakorisága is növekszik és a domborzati akadályok leküzdésében is segít. A kerékpáros közlekedés gyakoriság-távolság Gauss-görbéjének csúcsa 4-5 kilométernél van alkalmanként,⁵ az elektromos rásegítés viszont akár másfél-kétszeresére növelheti ezt. Optimalizálás szempontjából a Washington DC rendszeréhez (CaBi) hasonló, ún. gamifikált megoldás is működhetne, ahol a felhasználók a kényelmük egy részéről lemondva, kerékpárokkal látják el az üres vagy ritkán látogatott állomásokat, normál vagy elektromos biciklizésre alkalmas kreditekért cserébe. A BKK égisze alatt működő MOL Bubi esetében felhasználóbarát megoldás lehetne az is, ha egyszerűen a bérlet részévé tennék azok használatát, így a multimodális jellege magasabb hozzáadott értékkel bírna, jelentéktelen költségek mellett. Emellett a kerékpárszállításra alkalmas BKK járművek számát is jelentősen bővíteni kellene. További javaslat a különböző magyarországi vagy külföldi városok közbringa-rendszereinek harmonizálása úgy, ahogyan ez a piaci szolgáltatók esetében is működik. Ennek megfelelően a magyarországi rendszereken túl, külön regisztráció nélkül válhatna elérhetővé

5 Zách Dániel: Elektromos Rásegítésű Kerékpárokkal Bővíthet a Mol Bubi Közbringarendszer. Telex, 2023. október 27.
<https://telex.hu/techtud/2023/10/27/kerekpar-bringa-bubi-kozbringa-ebike-pedelec-kozlekedes-kerekparozas>.

a bécsi, pozsonyi, prágai vagy varsói infrastruktúra is.

Utcai tehermentesítés

A mikromobilitáson túl a hibrid közlekedési modellbe illeszkednek az ún. *car sharing*, azaz a közösségi autómegosztó megoldások (GreenGo, MOL Limo, Wigo), amelyek szintén egy városi problémára nyújtanak megoldást és esetenként a tömegközlekedésnél is praktikusabb megoldást kínálnak egy család számára. A zsúfoltságot és a hasznosságot ötvözve jó megoldás lehetne, ha a taxiszolgáltatókhoz hasonlóan igénybe vehetnék a tömegközlekedési eszközöknek fenntartott speciális sávokat, ezzel is meggyorsítva és olcsóbbá téve az utazást, tehermentesítve a forgalmat, ugyanakkor támogatva a közösségi megoldásokat.

A *homo urbanus* képes volt az épülettömbök által függőlegesen terjeszkedni, de az autós probléma továbbra is az úttest szintjén maradt. A magánautók köztéri elhelyezésének a problematikája egyre égetőbb, különös tekintettel a sűrűn lakott részekre. Egy nagyvárosban ezek a járművek sok helyet foglalnak el a köztérből és eseti jelleggel vannak elmozdítva. A belvárosi utcák helyzete még bonyolultabb, hiszen szűkösebb keretek között kell elférnie adott esetben a parkoló autók mellett egy trolibusznak is. Ezt a zsúfoltságot nem kizárólag korlátozásokkal lehet csökkenteni, hanem a fővárosi kerületek érvényesíthetnék a településrendezési célú elővásárlási jogukat⁶ azoknak a romló állagú, bontásra ítélt ingatlanoknak az esetében, amelyek az adott célterületeken vannak, amelyek szélessége és mélysége alkalmas többszintes parkolóház létrehozására. A homlokzat teljesen beleolvadhatna az utca tájképébe és a befektetést követően a kerületi lakosok kedvezményesen vehetnék igénybe a szolgáltatást, akárcsak az utcán parkolás esetében.

A lehetőség nyilván vonzóbb, amennyiben egy fedett, biztonságos és az egyes lakosok számára fenntartott hellyel járna együtt és távolságban sem lenne jelentős, ugyanakkor 100-150 gépjármű számára jelentene biztonságos menedéket. Az így levegőhöz jutott utcák visszanyernék tágas, patinás jellegüket, a lakóövezetek vizuális sűrűsége csökkenne, biztonságosabb lehetne a közlekedés, szélesebb járdák, közösségi terek, korzók, zöldövezet és/vagy

6 1997. évi LXXVIII. törvény: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700078.tv>

kétirányú mikromobilitási sávok is létrehozhatóak. Több belvárosi területben vannak erre alkalmas területek, amelyek jelenleg magán-parkolókként üzemelő foghíjtelkek. Ez a láthatatlan homlokzat jó példa lehet több parkolási gonddal küzdő város számára, mielőtt ingatlancélú befektetésekkel még zsúfoltabbá tennénk a köztereket. Olyan kisebb fővárosok, mint Tallinn bizonyos városrészei a *smart-city* megoldások révén teljesen autómentessé teszik a belvárosait; ez hosszú távon kerületenként megvalósítható lehet Budapest számára is. Jó példák vannak és találhatóak a fejlett országokban, azonban a cél sosem egy külföldön működő gyakorlat görcsös átültetése, hiszen teljesen természetes, hogy minden városszerkezet, utcahálózat és domborzati viszony más és más, értelemszerűen egy alapos, adatalapú elemzést követően a megoldás biztosan a "Budapest modell" lesz.

Organizing urban transportation with human dimensions. Possibilities of urban micromobility

Abstract

Micromobility is increasingly important in the ever-changing urban environment. However, it carries many opportunities as it contributes to the development of sustainable and eco-friendlier urban transportation. Such modes of transport, including electric scooters, allow for quick and efficient movement in urban areas due to their compact size and ease of handling. The mental rebranding of urban bike lanes and networks as micromobility lanes can facilitate the management of traffic conflicts among different types of transport. These micro-vehicles can provide the perfect hybrid solution in a highly urbanized space, as well as for entering and exiting it. Their use can optimize traffic management, improve air quality, and even reduce the number of traffic jams.

Electric micro mobility – its effects and potentials in cities

David Havasi

The desire for mobility has always been important for mankind. Although the denser population of cities provide shorter distances to cover, the accelerated lifestyle and the further expansion of populated areas still require quick traveling options. In the past decades cars and public transportation became dominant in larger cities, in many places partially replacing bicycles. However, their negative effects on the city life, the health of inhabitants and the environment are becoming greater concerns lately. Overcrowded roads, traffic jams and poor air quality are nowadays clearly connected to personal vehicles equipped with internal combustion engines (ICEV). Cities therefore need to find alternatives to make the everyday life of inhabitants sustainable. The so-called micro-mobility devices are not necessarily new things, as traditionally all equipment that are relatively small, can be utilized for travelling shorter distances by a single person, could be considered – e.g., including bicycles, skateboards, scooters, etc. With the advance of electric devices, the term is more commonly used for electric bicycles and e-scooters – both shared and personally owned ones.

Micro-mobility and ownership

Generally, anything can be considered as a micro-mobility vehicle that is lightweight (compared to motorbikes and cars), requires human power or an electric engine, and can be driven at lower speed.¹ Since the appearance of the first dockless sharing systems for e-scooters – introduced in Santa Monica (US) in 2017 by Bird and by Lime in the same year – many refer to the shared, electric powered vehicles only by micro mobility. Traditionally, people prefer the ownership of vehicles, as it provides them larger freedom for utilization and can serve as an asset. However, the individual ownership usually results in less use and more storage (parking). A similar trend is clear with individual bicycles and scooters. Besides having a visual

1 McQueen et al. (2021)

effect on cities, such storage takes up large areas from mobility itself, green surfaces, and results in less utilization in a lifecycle.²

The key differentiation on which solution is more suitable for an individual, is in many cases not necessarily cost efficiency, but rather personal habits. Shared devices do not need to be charged and stored at home, whenever the battery depletes, the user can shift to the next one. However, these vehicles might not be available in the whole territory travelled by the user, vehicles might be more damaged due to improper usage, and most of them are designed for a general use. Personally owned vehicles on the other hand are purchased based on the specific requirements of the user, are usually less worn and have the availability on the full distance – but need to be charged and stored at home, require an initial investment.

Effects on mobility habits

Studies show that the users of shared e-scooter are mostly young, higher educated persons, while e-bikes are more popular in the middle-aged class. It is also visible that income has a lower effect on selecting these options, and many chose these as they do not have a car. Research in Zürich has shown that in many cities micro mobility devices draw more people from public transportation and walking than from using cars – less true for personally owned devices, more for the shared ones.³ Such trend results in an overall elevated emission, as the kilometres that were done without electricity are now done with extra. The general 'sharing is caring' concept is therefore challenged by the actual statistics and point to the problem of how shared devices are distributed in cities.

Shared micro-mobility devices are generally appearing first in the city centres, as companies expect a larger potential from the areas where traffic is already denser and start growing slowly towards the outer skirts of the cities. Usually, public transportation is also denser in the middle parts, thus providing competition. From a business point of view, this approach is understandable, however from a city structure and traffic considering view, much less. As the outer

² Jonkeren et al. (2021)

³ Reck et al. (2022)

districts are less covered by fast transportation, more inhabitants will turn to utilize cars for reaching the inner parts. Overall, the mentioned study shows that personally owned vehicles are more likely to replace cars, therefore the promotion of these could have an actual positive effect. As micro mobility vehicles are expected to be used as bicycles, cities with growing bicycle networks can expect a growing utilization.⁴ Considering that the average riding time of shared e-scooters is between 6-12 minutes, the average distance with one trip is around 1.5-2 kms. This distance is equivalent of 1-2 tram stops or a 15-20 min walk in Budapest. Since e-scooters are usually capable of operating at least 20 kms, 4-6 km distances could be easily covered within 20-35 mins – still comparable with car and public transportation trips.⁵

The operation and lifespan of small electric devices are highly affected by the environmental conditions, therefore seasonal and daily weather has a great impact on the utilization. In the case of micro-mobility devices, hot and cold weather can have equally negative effects, e.g., overheating, short circuit due to condensation, etc. Even if such technical problems could be solved, human comfort is still a blocker in travelling to work, requiring special clothing, option for dressing at workplaces, and sometimes road conditions would make riding dangerous.

Local emission

Although the overall greenhouse gas (GHG) emission is a worldwide problem, populated cities also face a different challenge since the industrial revolution: local emission. More than 70 years ago the Great London Smog highlighted how the structure of cities should be reconsidered. With the regulation of power plants and the improvement of heating systems, there had been a clear trend in reducing some of the pollutants, like sulphur-dioxide, however with the rapidly elevating number of cars, different threats rose: NO_x and small particles (PM_{2.5}). Due to the concept and size of ICEVs, the amount of these can be reduced to a point but cannot be avoided.

4 Cubells et al. (2023)

5 Gebhardt et al. (2021)

The COVID pandemic induced changes in city life, including Budapest. A study showed that due to the regulations and concerns about the virus, the share of public transportation dropped drastically, and people shifted to travelling with cars and micro mobility vehicles to avoid transportation forms with a higher chance of human interaction.⁶ With the general trend of suburbanization in Budapest an overall elevation of in-out traffic is visible, which was not broken by the pandemic – and results in elevated local emissions in the morning and afternoon hours.⁷ The short-term advantage of electric vehicles to ICEVs is that local emissions are minimized, as energy for mobility is generated in power plants, usually farther from city centres, and usually utilizing more efficient systems for energy conversion and exhaust gas treatment (a larger power plant is more efficient than the equivalent number of smaller engines). Thus, even if electric micro mobility generates GHGs, they can have a great effect on decreasing local emissions.⁸

Life cycle of devices

Local and associated GHG emission of the usage of vehicles might provide false information on the real environmental impacts of mobility – e.g., the production related emission of an electric car can be ~40% higher than for an internal combustion car, due to the current manufacturing technologies of batteries. One approach for better understanding the overall impact of a product is to investigate its full lifecycle, e.g., summarize the emission generated during its production, transportation, utilization, maintenance, and disassembly/recycling of the vehicle and spare parts themselves, the energy of operation, etc. In a study on shared e-scooter life cycle in Germany, researchers aimed to consider the reliability and lifetime of vehicles in their assessment, as even if a vehicle emits less pollutants during operation, they might only run a limited number of kms and would have a great emission potential through their lifetimes (the first shared devices had a lifetime of 30 days to 6 months only).

6 Bucky (2020)

7 Florida et al. (2023)

8 Albatayneh et al. (2020)

The findings indicate that if the lifespan of vehicles is too short (the study was made on 2020 statistics), the overall global warming potential (GWP – g CO₂ eq/passenger km) can even be higher than for an ICEV. This also indicates that if the lifespan and production lines are upgraded a much lower GWP could be expected.⁹

For cities where sharing systems are operating, it would be crucial to perform similar investigations to see how reliable the vehicles are and if they could really be considered as good alternatives. Slightly different results could be expected for personally used vehicles as they usually have a longer lifespan and do not require maintenance and battery replacement services operating with cars. Mobile devices are currently almost exclusively equipped with lithium batteries. Although in the past electric scooters and bikes were utilizing nickel batteries, due to the lighter weight of lithium-based systems, new vehicles – including cars – are using lithium batteries. Although the chemical properties (flammability and oxygen sensitivity) of these batteries were already known, recent accidents showed that if these devices catch fire, they must be treated differently. Although fires are still rare, they greatly affect the public view on such devices, e.g., apartment buildings and transportation services try to ban e-scooters and e-bikes.

Regulations and safety

Although e-scooters and e-bikes have been available for a longer time, their real widespread only began in the past few years. As a result, the regulation of micro-mobility devices is still a general issue in many countries, and the currently approved laws show a wide range in strictness. In many cases there are still no specific laws (e.g., in Hungary), since they are not even recognised as vehicles yet – in some opinions therefore defining the users of e-scooters as pedestrians. Classification is a complex topic as e-scooters and e-bikes can have a wide range of maximum speed (typically 20-32 km/h but some can reach 50+), maximum power (beside speed affecting the climbing capability), equipment with a seat (definition as a motorcycle), etc.

Since there are no general EU directives yet, European countries started developing their own rules (especially based on the experi-

9 Severengiz et al. (2021)

ence of cities), leading to stricter regulations. In *Germany* the general speed limit for bicycles is 30 km/h and wearing a helmet is not required. However, there is no requirement for a speedometer, thus the speed limits are generally not enforced. On the other hand, electric scooters are limited for 20 km/h use, have a maximum power of 500 W, are required to have licence plates and insurance. In *Finland*, maximum power can be 1000 W, while in *Spain* only 250 W – which greatly affects what steep roads are possible to used.¹⁰ With shared electric scooters, regulations are more easily covered as the control system allows a central power and speed limitation, however as individual ones can be ordered practically from everywhere, users have access to powerful and higher speed vehicles (e.g., many scooters have US, EU, and D versions with the same specifications, only being differentiated by the software speed limit being 32, 25 and 20 km/h).

The current Hungarian plan is to define e-bikes and e-scooters with a maximum speed of 25 km/h to a similar class as bicycles, and put faster, powerful ones to the motorcycle class. The key differences then would be need for insurance, helmet, and the position in traffic (bicycle lanes vs. roads). In most countries, helmets are not mandatory either for bicycles or e-scooters.¹¹ A recent study investigated the typical injuries of e-scooter and bicycle crashes, and it was found that in both cases head injuries are the major consequences. In many countries helmets for the e-scooters are set to be mandatory, however it is highly recommended to not differentiate between these vehicles and make helmets mandatory for both – this would not only lower the number of serious injuries, but both sides would be more willing to adapt.¹²

Public acceptance

The novelty of the shared micro-mobility vehicles quickly drew many adopters, resulting in a growing positive view on such devices. The number of rides and application downloads show an elevating trend, however the public view on these vehicles became much more mixed. Sharable devices are generally controlled from a central hub and

10 Sokolowski (2020)

11 Szemere et al. (2024)

12 Meyer et al. (2023)

the movement and position of devices are continuously monitored. However, until recently, in Budapest (just like in most cities) there was only a regulated zone where the devices could be used, but within that zone the electric scooters could be dropped anywhere. This approach has led many to see these vehicles as 'obstacles' and to think about e-scooter riders as 'careless'. As generally the bad habits are visible and the good ones less, there had been a growing negative view on these and even the personally owned vehicles, in many cities' inhabitants demanding regulations (or even total banishment, after seeing some accidents).¹³

As a solution, many cities and districts adopted the concept of micro mobility points, which are smaller areas within the use zones that are dedicated for the deposition of unused devices. With such dedicated points, the devices could be more easily monitored. However, such approach took away one advantage – the possibility of use from door-to-door commuting, that was previously only available for individually owned devices. Many inhabitants in cities are also afraid of accidents between pedestrians and small electric vehicles. As a solution, cities have come to agreement with sharing companies to ban their devices from some pedestrian-intensive zones, where travelling with scooters or bicycles is hard and would be dangerous. Such an agreement however does not cover personally owned vehicles, these can only be banned if they are defined as vehicles in regulations.

Currently, in Budapest some districts use specific traffic signs that try to ban these vehicles from dense zones, however since regulations are missing, these are more like suggestions. Without the proper regulations, appropriate promotion and education could lead to a more positive view on these devices. It is also important to promote the safe use to riders, as the public will see their actions and in the end that will formulate the overall acceptance.

Suggestions for the Budapest city council

Sharing and ownership: Perform a survey with Budapest citizens on how they currently use, see the micro-mobility vehicles. Investigate, what factors have the greatest importance – price, complex passes

13 Tuncer et al. (2020)

that allow shifting to public transportation, etc. Make public charging available for individual devices – dedicated parking/charging spots to promote the use of personally owned vehicles.

Mobility habits: Investigate the possibility for reconsidering the zones and target users for shared micro-mobility devices – provide possibilities for corridors from the outer districts. Investigate the current concept of bicycle routes and lanes, including their width, materials, and directions – they should not only be suitable for bicycles but slow electric vehicles if they should not ride on sidewalks.

Emission and life cycle: Request sharing companies to perform evaluations on their systems to assess the reality of ‘sharing is caring’. Enforce the utilization of long-lasting vehicles.

Public acceptance: Develop education programs for citizens including general traffic laws and the responsible and safe use of micro-mobility vehicles (including bicycles). Connection of micro-mobility passes with public transportation passes. Promote the use of safety equipment, like helmets.

Regulations: Investigate and compare the regulations and their effects in other cities to avoid overregulation and the public decline of these vehicles. Develop an e-scooter/e-bike regulation recommendation that is suitable for Budapest and its citizens.

E-scooters and e-bicycles are part of a new trend and therefore their use is taken up by the community very fast. Their role in the transition of city mobility is unquestionable, especially if they can be integrated to the public transportation systems. The exact effect on sustainability and emission reduction is still a topic for debates, but since the technologies utilized are quite young, a positive development could be extended. Due to the rapid widespread, a global problem is the regulation of their use, resulting in highly varying levels, even within EU countries, making their use more complex. This, and some personal bad experience led to a highly mixed public view. Since their first appearance, these devices were primarily deployed and used in cities, especially large and tourist attracting ones, therefore formulating public view, developing regulations, and assessing their real environmental and health impacts are similarly important topics for every city.

References

- Albatayneh, A., Assaf, M. N., Alterman, D., Jaradat, M. (2020). Environ. Climate Technol., 24(1), 669.
- Bucsky, P. (2020). Transp. Res. Interdiscip., 8, 100141.
- Cubells, J., Miralles-Guasch, C., Marguet, O. (2023). J. Transp. Geogr., 111, 103664.
- Florida, R., Rodríguez-Pose, A., Storper, M. (2023). Urban Stud., 60(8), 1509.
- Gebhardt, L., Wolf, C., Steiffert, R. (2021). Sustainability, 13(13), 7361.
- Jonkeren, O., Kager, R. (2021). Res. Transp. Bus. Manag., 40, 100581.
- McQueen, M., Abou-Zeid, G., MacArthur, J., Clifton, K. (2021). J. Plan. Lit., 36(1), 46.
- Meyer, H-L., Kauther, M. D., Polan, C., Abel, B., Vogel, C., Mester, B., Burggraf, M., Dudda, M. (2023). Unfallchirurgie, 126, 208.
- Reck, D. J., Martin, H., Axhausen, K. W. (2022). Transp. Res. D Transp. Environ., 102, 103134.
- Severengiz, S., Schelte, N., Bracke, S. (2021). Procedia CIRP, 96, 181.
- Sokolowski, M. M., (2020). Eur. Energy Environ. Law Rev., 127.
- Szemere, D., Iványi, T., Surman, V. (2024). Case Study Transp. Policy, 15, 101135
- Tuncer, S., Laurier, E., Brown, B., Licoppe, C. (2020). J. Transp. Geogr., 85, 102702.

Az elektromos mikromobilitás hatásai és lehetőségei a városokban

Összegzés

Az elektromos rollerek és kerékpárok egy új trend részét képezik, ezért használatukat a közösség nagyon gyorsan adaptálta. Szerrepük a városi mobilitás átalakításában megkérdőjelezhetetlen, különösen, ha a jövőben integrálhatóvá válnak a tömegközlekedési rendszerekbe. A fenntarthatóságra és a károsanyag-kibocsátás csökkentésére gyakorolt pontos hatásuk még vita tárgyát képezi, ugyanakkor mivel a felhasznált technológiák meglehetősen újak, további pozitív fejlődés várható a közeljövőben. A gyors elterjedés miatt globális problémát jelent a használatuk szabályozása, ami még az EU országain belül is nagyon eltérő szinteket eredményez, bonyolultabbá téve mindennapi használatukat. Ez, valamint néhány személyes rossz tapasztalat vezetett a közvélemény általi igen vegyes megítéléséhez. Első megjelenésük óta ezeket az eszközöket elsősorban a városokban, különösen a turistacsalogató övezetekben telepítették és használják, ezért a közvélemény alakítása, a szabályozás kidolgozása és a valós környezeti és egészségügyi hatások felmérése minden város számára fontos és aktuális téma.

Javaslatok a városvezetés számára: megosztás és birtoklás szempontjából érdemes felmérést végezni a budapesti polgárok körében a mikromobilitási járművek kapcsán (használat, megítélés, meghatározó tényezők). Nyilvános töltés lehetőségének felmérése az egyéni eszközök számára. A mobilitási szokásokkal kapcsolatban felülvizsgálhatók a jelenlegi zónák a megosztott eszközök esetén, például külső kerületekből kiinduló folyosók kialakítása. A kerékpárutak és -sávok jelenlegi koncepcióját is érdemes megvizsgálni, hogy azok mennyire alkalmasak lassú elektromos járművek számára. Emisszió és életciklus tekintetében a megosztással foglalkozó vállalatok felkérhetők, hogy végezzék el a rendszereik értékelését, pl. az eszközönkénti futásteljesítményét, ami segítené a fenntarthatóság reális megítélését. A közvélemény általi elfogadás javítása érdekében oktatási programok kidolgozása javasolt a polgárok számára, beleértve az általános közlekedési szabályokat és a mikromobilitási járművek felelős és biztonságos használatát (pl. bukósisak). Ezen kívül felmérhető a mikromobilitási bérletek összekapcsolása a tömegközlekedési bérletekkel. Szabályozás vagy használati javaslat kidolgozása során fontos megvizsgálni és összehasonlítani a más városokban alkalmazott szabályozásokat és azok hatásait, hogy elkerüljük a túlszabályozást és e járművek nyilvános visszaszorulását.

Budapesti iskolabuszok. A városi mobilitás új perspektívái

Nagy Roxána Afrodité

Budapest, mint nyüzsgő metropolisz, a demográfiai, térbeli és társadalmi-gazdasági tényezők kölcsönhatásainak összehangolásával küzd, ami az iskolabuszok hiányát vagy szükségességét a városok egyik alapvető kihívásává teszi. A városi közlekedési struktúra a városi tájakra jellemző fokozott népsűrűség hátterében bontakozik ki, ahol a diákok hatékony mozgása kiemelkedő fontosságúvá válik. A város zökkenőmentes oktatási rendszer iránti elkötelezettsége a megbízható közlekedési infrastruktúrán alapszik, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy a diákok gyorsan átkelhessenek a városi tereken. Mivel a város, különösen Budapest, hajlamos nagy népeiséget vonzani, ez a koncentráció felerősíti a szervezett és hatékony iskolai közlekedési rendszer szükségességét.

A sűrűn lakott területeken az iskolabuszok hiánya súlyosbítja a csúcsidőben jelentkező forgalmi torlódásokat, ami nemcsak a lakosok mindennapi életére van hatással, hanem jelentős kihívást jelent a tanulóknak, hogy időben megérkezzenek az oktatási intézményekbe. A budapesti iskolások túlnyomórészt tömegközlekedésre, gyaloglásra, kerékpározásra vagy szülői autóhasználatra támaszkodnak, az utóbbiak gyakran hozzájárulnak a csúcsidőben megnövekedett forgalomhoz. Az iskolabusz-rendszer bevezetése enyhíthetné ezt, jelentősen csökkentve az egyéni gépjárművek számát a reggeli és délutáni ingázások során. Bár Budapest szűk utcái és korlátozott parkolóhelyei kihívást jelentenek egy átfogó iskolabuszhálózat számára, kulcsfontosságú annak értékelése, hogy a gépjárműforgalom csökkenése elősegíti-e egy ilyen rendszer megvalósítását. Ezen túlmenően a város környezeti fenntarthatóságának kezelése is fontos, mivel az iskolabuszok bevezetése csökkentheti a napi forgalmat és következésképpen az üvegházhatású gázok kibocsátását. Mivel Budapest igazodik a globális fenntarthatósági célokhoz, az elektromos buszok integrációjának vizsgálata tovább segíti a város közlekedési rendszereinek modernizálását.

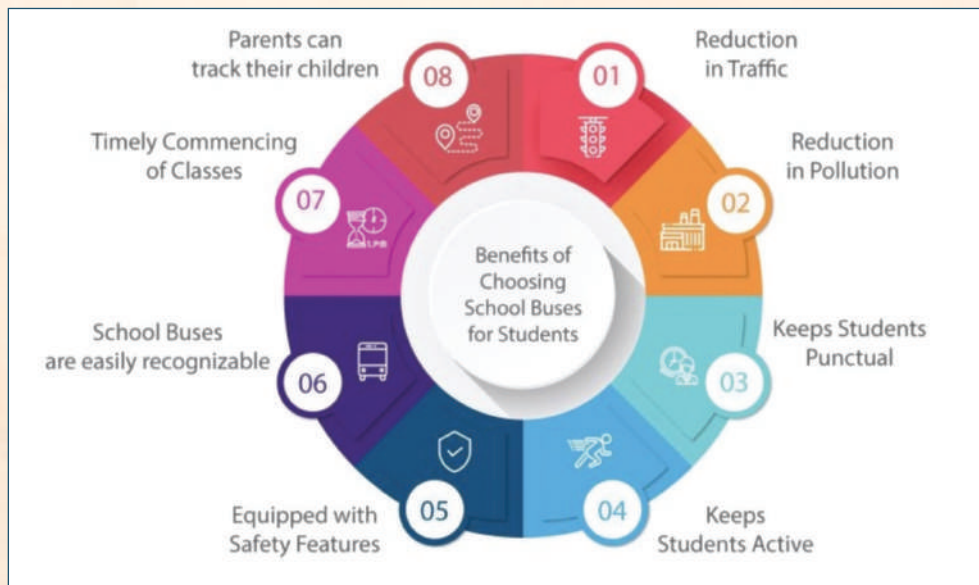
Az iskolabuszok szükségessége Budapesten

Az iskolabuszok hiánya vagy szükségessége több szempontból is tekinthető városi problémának, amely demográfiai, területi és társadalmi-gazdasági tényezők összetettségéből ered. Az iskolabuszok, különösen a sűrűn lakott városi területeken, mint például Budapest, hatékonyak és szükségesek. Az oktatási rendszer zavartalan működéséhez is fontos egy megbízható közlekedési infrastruktúra, hogy a tanulók egyszerűen és minél gyorsabban eljussanak az iskolába, majd hazajussanak.

Ezért fontos a demográfia dinamikai szempontból történő megközelítése, hiszen a városi területek természetüknél fogva nagy népességet vonzanak, ami zsúfoltsághoz és forgalomsűrűséghez vezet. Budapest, mint Magyarország fővárosa és legnagyobb városa, sem kivétel ez alól a tendencia alól. Az iskolák és diákok nagyfokú városi koncentrációja fokozza a szervezett és hatékony iskolai közlekedési rendszer szükségességét. A legtöbb tanuló általában tömegközlekedéssel vagy gyalog, illetve biciklivel jut el az iskolába. Azonban még így is nagyon sok gyermeket visznek autóval a szüleik, akár azért, mert veszélyesnek találják, hogy a gyermek egyedül közlekedjen, vagy mert eltévedhet stb. Ez a trend sok-sok plusz autót jelent a reggeli csúcsforgalomban, amelyek tovább növelik a forgalmi dugók idejét. Egy budapesti közforgalmú busz befogadóképessége kb. 102 fő.¹ Ez azt jelenti, hogy egy ilyen busz, ha iskolabuszként üzemelne, 102 gyermeket tudna elvinni az iskolába, ami jelentősen csökkentené az autók számát a reggeli és délutáni időszakban. Természetesen figyelembe kell venni, hogy Budapest szűk utcái és a korlátozott parkolóhelyek által jellemzett városszerkezet jelentősen nehezítheti egy átfogó iskolabusz-hálózat kiépítését, de mérlegelni kell, hogy az autós forgalom csökkenése könnyítheti-e az iskolabusz-hálózat kiépítését.

További fontos szempont a város környezetvédelmi fenntarthatósága, amire nézve az iskolabusz rendszer bevezetése Budapesten számos előnnyel járhat. Mivel az iskolabuszok által mérséklődhet a napi autós közlekedési forgalom, ennek eredményeként csökken az üvegházhatású gázok kibocsátása és javul a levegőtisztaság a városban. Budapesten már járnak elektromos autóbuszok, illetve 2025-től 50 modern környezetbarát elektromos autóbusszal

1 Budapesti Közlekedési Központ (2014)

1. ábra: Az iskolabuszok legfőbb előnyei a diákok számára. (forrás: Fleetroot)

gazdagodhat a főváros.² Az elektromos autóbuszok közül néhányat lehetne használni iskolabuszként is, amelyek többek között csökkentenék a közlekedési járművek környezeti lábnyomát is.

Az iskolabusz-rendszer globális perspektívái

Az iskolabuszok bevezetésével kapcsolatos budapesti megfontolások összhangban vannak a világ számos más városában, különösen Európában megfigyelhető tendenciákkal. A hatékony és fenntartható iskolai közlekedési rendszerek megvalósításának kérdése túlmutat a földrajzi határokon, közös városi kihívások befolyásolják. Bár Budapestnek lehetnek közös vonásai más városokkal, az infrastruktúra, a várostervezés és a kulturális tényezők eltérései hozzájárulnak az iskolabuszok bevezetésének árnyalt különbségeihez. Számos európai város sikeresen vezette be az iskolabusz-rendszereket a szélesebb körű városi közlekedési stratégiák részeként. Például Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság városai megbízható és integ-

² Budapest Közlekedési Központ (2023)

rált iskolabusz-hálózatokat hoztak létre. Ezek a rendszerek gyakran előnyben részesítik a környezetbarát megoldásokat vagy alternatív közlekedési módokat, összhangban a tágabb európai fenntarthatósági célokkal. Európán kívül is számos világváros felismerte a szervezett iskolai szállítás előnyeit. Észak-Amerikában sok városban jól kiépített iskolabusz-rendszer működik, illetve hasonlóképpen Ázsiában is, olyan nagyvárosokban többek között, mint Tokió vagy Szöul.

E rendszerek sikere gyakran több tényező kombinációján múlik, beleértve a proaktív várostervezést, a közlekedési infrastruktúrába való beruházást és a közösségi elkötelezettséget. Ezekből a globális példákban levont tanulságok segíthetnek Budapestnek az iskolabuszok bevezetésében, betekintést nyújtva a lehetséges kihívásokba és a legjobb gyakorlatokba. Az iskolabusz-rendszerek hatékonysága attól is függ, hogy a megoldásokat az egyes városok sajátos igényeihez és jellemzőihez igazítsák. Budapestnek egyedi városszerkezetével és történelmi megfontolásaival minden javasolt iskolabusz-rendszert úgy kell átalakítania, hogy igazodjon a város sajátos kihívásaihoz és lehetőségeihez. Budapest tehát inspirációt meríthet más városok sikeres modelljeinek vizsgálatával, miközben a megoldásokat a helyi körülményekhez igazítja.

Finanszírozási és politikai kihívások

Az iskolabuszok bevezetését gyakran befolyásolják a fenntartható és inkluzív városi közlekedési rendszereket szorgalmazó nemzetközi szervezetek és egyezmények. Az ilyen kezdeményezések finanszírozása különböző forrásokból származhat, beleértve a nemzetközi szervezeteket, kormányzati ügynökségeket és magánszervezeteket. Budapest vonatkozásában is több nemzetközi szervezet és egyezmény is jelentős szerepet játszik az iskolabuszok bevezetésével kapcsolatos politikák kialakításában. Ezen kívül helyi szinten is azonosíthatók az ilyen kezdeményezések potenciális finanszírozási forrásai.

Budapest, mint a fenntartható fejlődés megvalósítása iránt elkötelezett város, összehangolhatja iskolabuszos kezdeményezéseit az ENSZ irányelveivel. Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai, különösen a 11. cél, keretet adnak a városi fenntarthatósághoz. Budapest kihasználhatja az ENSZ ajánlásait annak érdekében, hogy az iskolabuszok bevezetése összhangban legyen a globális legjobb gyakorlatok

kal.³ Az UNESCO inkluzív oktatásért való kiállása szintén egybecseng Budapest elkötelezettségeivel, hogy minden diák számára egyenlő esélyeket biztosítson. Az UNESCO-val való együttműködés értékes betekintést engedhet és támogatást nyújthat az iskolabuszok Budapest oktatásfejlesztési stratégiájába való integráláshoz.⁴ Budapest közegészségügyének és közbiztonságának javítására irányuló erőfeszítései összhangban lehetnek a WHO célkitűzéseivel azáltal, hogy olyan iskolai szállítási módszereket alkalmaznak, amelyek a diákok jólétét helyezik előtérbe. A biztonságos és egészséges közlekedési lehetőségek hozzájárulnak a város általános egészségügyi céljaihoz.

Budapest a gyermekjogi egyezményt⁵ vezérelvként használhatja annak biztosítására, hogy az iskolabuszok bevezetése összhangban legyen a gyermekek oktatáshoz való hozzáférési jogaival. Az egyezmény hangsúlyozza a gyermekek biztonságos és hozzáférhető közlekedésének fontosságát, megerősítve Budapest elkötelezettségét ezen elvek iránt. Továbbá az éghajlatváltozással és a környezetvédelmi aggályokkal foglalkozó városként Budapest összekapcsolhatja iskolabusz-kezdeményezéseit a Párizsi Megállapodás céljaival.⁶ A környezetbarát technológiák iskolabuszokba történő bevezetése hozzájárul a város szélesebb körű, a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére irányuló erőfeszítéseéhez.

Budapest az EU tagjaként számos, városfejlesztésre szánt alapot használhat fel. Az olyan programok, mint a kohéziós politika és az Európai Regionális Fejlesztési Alap pénzügyi támogatást nyújthatnak fenntartható közlekedési projektekhez, beleértve az iskolabuszok bevezetését is. Természetesen ehhez az kell, hogy a magyar kormány és az Európai Unió közötti nézeteltérések rendeződjenek. Az Európai Unió alapok mellett a kormányzati költségvetésből is lehet minimálisan finanszírozni az iskolabusz-rendszer kiépítését. Budapest önkormányzata a költségvetéséből forrásokat különíthet el a projekt fejlesztésére és támogatására. A tömegközlekedés prioritásként való kezelése a költségvetésben tükrözi a város elkötelezettségét a városi mobilitás javítása iránt. Budapest az isko-

3 ENSZ Fenntartható fejlődési célok

4 UNESCO Inclusive education in action

5 UNICEF (2021)

6 European Council Paris Agreement on climate change

labusz-rendszerek megvalósítása érdekében magánszervezetekkel is figyelembe vehet lehetőségeket és kialakíthat partnerségeket. A magáncégek érdekeltnek lehetnek az ilyen kezdeményezésekbe való befektetésben, akár vállalati társadalmi felelősségvállalásuk részeként, akár koncessziós megállapodások révén, amelyek lehetővé teszik számukra a szolgáltatások üzemeltetését és fenntartását. Végül Budapest felkutatathatja a többoldalú fejlesztési bankok, például az Európai Beruházási Bank pénzügyi támogatását. Az ezen intézmények által nyújtott kölcsönök vagy támogatások kiegészíthetik a helyi a városfejlesztési projektekhez felhasználható forrásokat, beleértve az iskolai közlekedést is.

Budapest jelenlegi és lehetséges jövőbeni részvétele

2023. szeptember 20-án jelentette be Őrsi Gergely, a II. kerület polgármestere, hogy elindul a II. kerületben a gyermekszállítási szolgáltatás próbaüzeme, a II. kerületi iskolabusz.⁷ A helyi önkormányzat tervei szerint ez a tesztüzem 2023. októberétől 2024. január végéig tartott, továbbá fontos megemlíteni, hogy a szolgáltatás ingyenes. A próbaüzem keretében négy járat indult, amelyek nemcsak Budapesten belül, hanem egy környező városból is szállítanak gyermekeket budapesti általános iskolákba. Ebből a városból Budapestre általában magas az autós közlekedés, tehát a próbaüzem útvonalainak választásakor azt is figyelembe vették, hogy mely útvonalakon erős a közúti forgalom a reggeli és délutáni időszakban. Fontos megvizsgálni a fejlesztések során, hogy iskolabuszra az agglomerációs településekről Budapestre vagy inkább Budapesten belül van szükség, és mely útvonalakon csökkenhet jelentősen a forgalom az iskolabuszok segítségével. Jelenleg Budapest úgy járul hozzá a diákok utazásának megkönnyítéséhez, hogy a 14 éven aluliak 2021. szeptember 2-ától ingyenesen vehetik igénybe Budapest közösségi közlekedését, tehát már nemcsak az óvodások számára díjmentes a tömegközlekedés használata. Ezt azonban csak Budapest közigazgatási határain belül tudják igénybe venni a diákok, a kieső környékbeli részekről utazók egyelőre nem.⁸

7 Őrsi Gergely (2023)

8 Budapest Közlekedési Központ Ingyenes közösségi közlekedés 14 éven aluliaknak

Az 1993. évi LXXIX. törvény 13. § alapján a szülőket megilleti a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga.⁹ Tehát ha egy gyermek egy adott kerületben él, az nem jelenti azt, hogy abban a kerületben is jár iskolába. Ez megnehezítheti az iskolabuszok útvonalainak kialakítását, hiszen Budapesten nagyon sok iskola van. Szükség lenne egy felmérésre arról, hogy mely iskolákba jár a legtöbb olyan diák, akiket egy bizonyos útvonalon fel tud venni az iskolabusz. Az egyedi szükségletek és a város jellemzői alapján kialakított rugalmas és adaptív iskolabusz-rendszer segíthet Budapestnek abban, hogy a diákok szabad iskolaválasztása mellett is biztosítsa az elérhető, biztonságos és hatékony iskolai közlekedést.

Mit tehet a városvezetés a cél érdekében?

A városvezetés számára az egyik javaslatom az, hogy az iskolabusz-rendszer kiépítéséhez szükség van dinamikus útvonaltervezésre, tehát Budapest dinamikus városképéhez rugalmas útvonaltervezési rendszere van szükség. A fejlett térinformatika felhasználásával dinamikus módon lehet kialakítani a buszjáratokat, figyelembe véve a diákok lakóhelyének változatos elhelyezkedését a különböző kerületekben. Meg kell vizsgálni, hogy az iskolabusz mely útvonalakon tudja eljuttatni a legtöbb gyermeket az iskolába, illetve hogy az adott iskolába hány diák jár az agglomerációs településekről, hiszen az esetek nagy százalékában ezeket a gyermekeket hordják a szüleik autóval. Fontos megemlíteni, hogy az iskolabusz nem a lakcímük előtt venné fel a gyermekeket egyesével, hanem a kijelölt megállóknál. Elsősorban nem az a cél, hogy minden gyermeket felvegyen, hiszen vannak, akik gyalog, biciklivel és egyéb megoldásokkal be tudnak járni az iskolába. A cél az, hogy azokat a gyermekeket, akik nehezen tudnak bejutni, például a nagyobb távolság miatt, az iskolabusz vigye és hozza, ezzel növelve a gyerekek biztonságos közlekedését a városban és az agglomerációs településeken.

A másik javaslatom az, hogy szükség van rendszeres konzultációra az iskolák vezetőivel, hogy a buszjáratok zökkenőmentesen igazodjanak az iskolák elhelyezkedéséhez, tanrendjéhez és az egyes oktatási közösségek egyedi igényeihez. Továbbá szükség van városközi ülések-

9 Wolters Kluwer, 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

re, felmérésekre és online fórumok lebonyolítására, hogy a közösség és a városvezetés megismerje a preferenciákat, az aggodalmakat és az egyedi közlekedési követelményeket. Létre kell hozni egy online űrlapot, ahol a szülők regisztrálni tudják a gyermekeiket, ezzel is felmérve, hogy mekkora igény lenne az iskolabuszra az adott kerületben. Ezt az űrlapot különböző közösségi platformokon is meg lehet osztani, hogy minél több lakoshoz eljusson, illetve ezeken a platformokon a későbbiekben visszajelzést is tudnak adni a szülők és megoszthatják véleményüket az iskolabusz-rendszerről. Fontos kiemelni a lakosság, illetve a szülők számára, hogy az iskolabusz-rendszer környezetvédelmi és biztonsági szempontból is fontos a városnak és a gyermekeknek.

További javaslataim közé tartozik, hogy fel kell tárni a Budapest-specifikus köz- és magánpartnerségeket, akik befektetnének az iskolabusz rendszerbe. A buszokon megjelenő reklámlehetőségeket vagy vállalati szponzorációkat Budapest üzleti és kulturális környezetéhez lehetne igazítani. A kísérleti iskolabusz program már elindult a II. kerületben, itt figyelembe lehet venni a lakosok és az iskolák visszajelzéseit, illetve további felméréseket végezni a hatékonyságról és a nehézségekről. Mindemellett más országok és városok már működő iskolabusz-rendszere is kiváló minta lehet, amit a budapesti viszonylatra át kell alakítani. Hasznos lehet egy online vagy akár személyes konzultáció is külföldi városok vezetőivel.

Összegezve, egy iskolabusz-rendszer megvalósítása Budapesten dinamikus útvonaltervezést, a különböző oktatási intézményekkel való együttműködést és a közösség teljes körű bevonását igényli. Budapest technológiai központ státuszának kihasználása, a fejlett technológia integrálása kulcsfontosságú, miközben összhangban van a város környezeti fenntarthatóság iránti elkötelezettségével. A köz- és magánszféra közötti partnerségek, a kultúrára szabott tudatossági kampányok és a kerület-specifikus igényeket tükröző kísérleti programok fokozzák a hatékonyságot. Rugalmas díjszabási struktúrák és folyamatos értékelés biztosítja a társadalmi-gazdasági befogadást és az adaptív optimalizálást. Budapest egyedi kihívásainak kezelésével és az innováció felkarolásával a városvezetés egy erős, befogadó és fenntartható iskolabusz-rendszert hozhat létre.

Források

- Budapesti Közlekedési Központ (2014), Budapesti közforgalmú autóbuszvonalon vállalkozásban üzemeltetendő autóbuszokra vonatkozó műszaki leírás. <https://bkk.hu/magunkrol/kozerdeku-adatok/downloads/165>
- Budapest Közlekedési Központ (2023), Korszakváltás: 50 új elektromos busz érkezik Budapestre, <https://bkk.hu/hirek/2023/10/korszakvaltas-50-uj-elektromos-busz-erkezik-budapestre-magyarorszagon-most-eloszor-indul-ekkora-elektromosbusz-beszerzes.11077/>
- Budapest Közlekedési Központ, Ingyenes közösségi közlekedés 14 éven aluliaknak, <https://bkk.hu/jegyek-es-berletek/14-even-aluliak-ingyenes-utazasa/>
- ENSZ, Fenntartható fejlődési célok. https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html
- European Council, Paris Agreement on climate change, <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/climate-change/paris-agreement/>
- Fleetroot (2019), Top 17 Important Benefits Of Choosing School Buses For Students, <https://www.fleetroot.com/blog/top-17-important-benefits-of-choosing-school-buses-for-students/>
- UNESCO, Inclusive education in action. <https://www.inclusive-education-in-action.org/background?target=18>
- UNICEF (2021), A gyermekjogi egyezményről. <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmenyrol>
- Órsi Gergely (2023), II. kerületi iskolabusz, https://www.facebook.com/orsigergely2kerulet/posts/832564642204379?ref=embed_post
- Wolters Kluwer, 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról, <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

Budapest school buses – New perspectives for urban mobility

Abstract

This text explores the intricacies of the lack or need for school buses in Budapest, framing it as a quintessential urban challenge arising from the complex interplay of demographic, spatial, and socio-economic factors. It emphasizes the heightened importance of a reliable transportation infrastructure in densely populated urban areas, focusing on Budapest's unique characteristics. The essay highlights the impact of traffic congestion on daily life and student punctuality, underscoring the potential benefits of introducing a school bus system to reduce individual vehicle traffic. Furthermore, it discusses Budapest's environmental sustainability goals and the role of school buses in curbing emissions. The text suggests that with its distinct challenges, Budapest can draw inspiration from global models while tailoring solutions to its specific needs, ultimately fostering an inclusive, sustainable, and efficient school bus system.

A fővárosi tömegközlekedés és elővárosi közlekedés fejlesztésének konfliktusai a fővárosi önkormányzat és a kormány között 2023-ban

Taraczközi Anna

Előzmények

1873 és 1945 között Budapest főpolgármestere a közigazgatásban olyan szerepet töltött be, mint a vidéki főispánok, tehát a kormány nevezte ki és a kormányzat képviselőjeként vezette a fővárost. Az 1990. évi rendszerváltás után azonban, nyugati mintákat követve, a magyar főváros főpolgármesterét a budapesti polgárok választják meg.¹ Az esszé témáját adó konfliktusos helyzethez ez a változtatás vezetett, ugyanis így könnyen előállt az a helyzet, hogy a főpolgármesteri tisztséget betöltő politikus nem a kormánypárt képviselője. Ez nem egyedi jelenség Európában, nem is kell messze mennünk, hogy találjunk példát erre a különbözöségre, elég csak a Visegrádi négyekre tekinteni. Egyáltalán nem meglepő, hogy az ország legnagyobb városában, ahol a nemzetköziesedett, az átlaghoz képest több felsőfokú végzettséggel rendelkező, progresszívebb lakosok élnek, inkább a konzervativizmust hirdető kormánnyal ellentétes képviselő kerül megválasztásra. Azonban felmerül a kérdés, hogy meddig lehet hatékonyan kormányozni és fejleszteni egy ellenzéki vezetésű, független szigetet egy olyan országban, ahol a kormánynak abszolút többsége van minden közigazgatási szervben.

Ez az esszé egy olyan példát kíván bemutatni, amely egy főváros szempontjából kulcsfontosságú. Magyarországon 2023-ban pattanhelyzet alakult ki, nyilvánosság előtti napi sárdobálások, amiből egyelőre senki nem látja a kiutat. Ebben az évben közlekedési kérdésekben volt hangos a sajtó a főváros és a kormány vitáitól. A főszereplők: egy határozott baloldali szociológus főpolgármester, egy hirtelen menesztett szakértő államtitkár és egy frissen miniszteri székbe került vidéki földesúr. A következő pár oldalban a kialakult konfliktust, az

¹ PestBuda, 2022.

oda vezető utat és a lehetséges kiutakat kívánom bemutatni a déli körvasút, az RRF és a Budapest bérlet példáin keresztül.

Az elemzés rámutat arra, hogy a közlekedés területén kialakult viták már nem szakmai kérdések mentén zajlanak, nem valódi, jól átgondolt álláspontok ütköznek egymással. A kormányzat és a szakterület képviseletében Lázár János mindent megtesz, hogy a fejlesztések ne valósuljanak meg Budapesten egy ellenzéki vezetésű polgármester irányítása alatt. Ezzel egyidőben a közlekedési miniszter fokozatosan elveszíti az irányítást az évtizedes elmaradással küzdő MÁV és Volán felett, aminek tünetei a budapesti fejlesztésekben is kiütköznek. A harmadik fontos folyamat, amely negatívan befolyásolja a helyzetet, a magyar kormány és az Európai Bizottság közt zajló jogállamisági vita, amely miatt a közlekedési fejlesztési források és a helyreállítási alap pénzeinek elköltése még nehezebb, így az EU-s pénzből megvalósuló budapesti közlekedési fejlesztések is érzékenyebb kérdéssé váltak. A megoldást nehéz megjósolni, az elemzés szerint vagy a 2024-es önkormányzati választás eredménye, vagy a tárgyalópartnerek valamilyen szintű kicserélődése tudja kimozdítani a jelenlegi konfliktust a tehetetlen állóháborúból.

A rendszerváltás után 20 éven át a főpolgármesteri székben ülő Demszky Gábort Tarlós István követte 2010-től 2019-ig, aki élvezhette a kormányzat teljes támogatottságát. Főpolgármestersége alatt kiemelt figyelmet fordított a város rendezettségére, különös tekintettel az aluljárók rendjére, biztonságára és tisztaságára. 2013-ban módosította a fővárosi taxirendeletet, egységesítve a tarifákat és a taxik műszaki követelményeit. A városvezetés megállította Budapest eladósodásának folyamatát, a kormány pedig átvállalta a főváros adósságállományát. Több infrastrukturális fejlesztés is megvalósult a vezetése alatt, többek között a negyedik metróvonal megépítése, Budapest fontos gyűrűirányú villamosvonalainak felújítása és a budai fonódó villamoshálózat kiépítése.²

Karácsony Gergely 2019-ben lett Budapest főpolgármestere, miután megnyerte az előválasztást, amelyen az ellenzéki jelöltek között dőlt el, ki legyen Tarlós István közös ellenzéki kihívója. Ez az előválasztás példa nélküli volt a magyar politikában, mivel több ismert párt is részt vett benne. A választás eredményeképpen Karácsony lett a

2 Lencsés, 2015.

főpolgármester. A választás nyomán felállt fővárosi közgyűlés tagjai közé tartoztak a huszonhárom kerület polgármesterei, kilenc kompenzációs listás jelölt, valamint a főpolgármester maga. Karácsony Gergely határozott tervekkel kezdte el Budapest fejlesztését, hasonló múlttal és feltételekkel rendelkező Nyugat-európai történelmi fővárosok mintájára a fenntarthatóságot, a környezetvédelmet, a szociális szolgáltatások fejlesztését tűzte ki célul, azonban elődjével ellentétben ehhez nem élvezhette a kormány támogatását. Míg Tarlós István esetében a kormány átvállalta Budapest adósságát, addig Karácsony Gergely főpolgármesteri mandátuma alatt a kormány lépten nyomon igyekezett pénzügyileg ellehetetleníteni a fővárosi fejlesztéseket.

A közlekedés mint Budapest Achilles-sarka

A Budapesti közlekedés fenntarthatóságának kérdésével Tarlós István is aktívan foglalkozott. A 2014-ben meghirdetett Balázs Mór Terv például kiemeli az autósforgalom kiszorítását, a biciklis közlekedés ösztönzését és a kötöttpályás tömegközlekedés fejlesztését. Tarlós vezetése alatt százmillió forintokat fordítottak a kerékpárosbarát fővárosi közlekedés fejlesztésére. Ő szorgalmazta a buszsáv kerékpáros használatát, amely változás a Budapesti Közlekedési Központ együttműködésével valósult meg, számos nemzetközi példa alapján. Több mint száz egyirányú utca kétirányúsítása történt meg, amelyeket kerékpárok is használhatnak. Ez a változtatás a parkolás módosításával is járt, például a halszállás parkolási rendszer bevezetésével, ami javítja a láthatóságot a kerékpárosok számára.³ Karácsony Gergely 2019-ben hasonló elvek mentén állt hozzá a Budapesti közlekedés fejlesztéshez, így felmerül a kérdés, hogy miért nincs egyetértés a kormánypárthoz tartozó Tarlós és a fővárosi önkormányzat között?

Lázár János

A közlekedésfejlesztéssel való, kritikát nem tűrő kísérletezését Lázár János először polgármesterként, majd miniszteri biztосként Hódmezővásárhelyen már kicsiben elkezdte. 2021-ben fejeződött be az akkor már országos figyelmet élvező Tramtrain projekt, ami

³ Lencsés, 2015.

nem zárult olyan kitörő sikerrel, amint azt évekkel korábban beharangozták.⁴ Azonban a projekt megadta a legitimitást Lázár Jánosnak arra, hogy a közlekedéspolitikában is lehessen valaki. Erre gondolhatott a kormányfő, amikor 2022-ben a közlekedési szaktárcát odaadta Lázár Jánosnak mint újonnan visszatért miniszternek. Lázár kinevezése óta állandó konfliktusban áll a Fővárosi Önkormányzattal és a főpolgármesterrel. Ez senki számára nem volt meglepetés, ő ugyanis régóta nyíltan "Budapest ellenes" politikus. Lázár korábban a Fideszes polgármesterrel, Tarlós Istvánnal is összerúgta a port, gyakran ütköztek és nyíltan kritizálták egymást. A Tarlós és Lázár közötti vita már 2011 környékén elindult, amikor Lázár János javaslatával, miszerint Budapest költségvetéséből 10 százalékot lehetne megtakarítani, felbosszantotta a volt főpolgármestert.⁵ Lázárnak 2022-es kinevezése óta a MÁV igazgatóságával is sikerült összevesznie, aminek szintén a sajtón keresztüli üzengetés lett a következménye. Az általa javasolt beuházási törvény több mint egy éven keresztül nem ment át saját kormányán, és már a második törvényjavaslata kapcsán összetűzésbe került a saját pártjából kikerült államfővel is; a miniszter végül ismét a média eszközhöz nyúlt, hogy üzenjen Novák Katalinnak.⁶ Úgy tűnik, Lázár János személyisége majdnem mindenki számára megosztó. Tarlós István egy 2023-as interjúban úgy fogalmazott róla, hogy „a bibliai személyiségek szimbolikus sorában néha nem a pontos helyre sorolja magát”.⁷

Az Építési és Közlekedési Minisztériumot sokan kritizálják azzal kapcsolatban, hogy több fejlesztési projektet a tervezési fázisban megszakított. Ezt a gyakorlatot pazarlásnak minősítik, mivel a budapesti pályaudvarok, a Nyugati–Déli vasúti alagút, a Kőbánya felső és Rákos közötti vasúti szakasz fejlesztése, valamint a Déli Körvasút projekt tervezési munkái már milliárdokba kerültek, így azok leállítása a kritikusok szerint nem csupán egyszerű megtakarítást, hanem felesleges költségeket eredményez.⁸ Az uniós forrásokból finanszírozott tervezéseket leállítva elveszhetnek a projektek előkészítésére fordított erőfeszítések és kiadások, a beruházások fi-

4 Szűcs, 2021.

5 ATV, 2023.

6 Balizs, 2023.

7 Szabad Európa, 2023.

8 B.L., 2023.

nanszírozása támogatás nélkül a magyar adófizetőkre fog hárulni. E megközelítés szerint a projektek leállítása nem költségmegtakarítást, hanem többletkiadást eredményez, és az eddig elkölthetetlen pénzek a tervezési fázisban kárba veszhetnek, amit a Galvani híd beruházásának leállítása is jól szemléltet.⁹

A közlekedési miniszter személye a konfliktusos helyzet gócpontja. Magyarországon sajnos elmúltak már azok az idők, amikor a szakpolitikai döntések szakmai megalapozottság alapján születtek. A jelenlegi kormánytól az sem várható, hogy menesszen egy szakpolitikust akkor, ha felháborodást kiváltó vagy kudarcot eredményező döntéseket hoz. Pedig a legutóbbi kormányalakítás után a közvélemény azt érezhette, hogy a közlekedéspolitika hozzáértő ember kezében van, aki nagy tervekkel rendelkezik Budapest fejlesztésére. De mi történt?

Vitézy Dávid

Vitézy Dávid közlekedési és város-mobilitási szakértő, korábbi közlekedésért felelős államtitkár, a Budapesti Közlekedési Központ (BKK) alapító vezérigazgatója, megszűnéséig a Budapest Fejlesztési Központ (BFK) vezérigazgatója, majd 2022 májusától szakterületi államtitkárként a szervezet jogutódjának, a Nemzeti Közlekedési Központnak (NKK) a megbízott vezérigazgatója.¹⁰ De mit keres ebben a történetben egy elbocsátott államtitkár? Vitézy Dávid szerepe az elmúlt egy évben jelentkező konfliktusok tükrében felértékelődött. Az év végére Vitézyre a közvélemény és a sajtó szakértőként hivatkozik. Azt látjuk, hogy a kormány részéről a teljes kivéreztetésen és lejárataison átesett volt BFK-igazgatónak nem lehetett teljesen elvenni a kedvét a budapesti közlekedési ügyekkel való foglalkozástól, aktívan figyeli az eseményeket és rendszeresen megosztja a véleményét. Míg korábban a Déli körvasút kapcsán a főváros és a helyi önkormányzat ellen fogalmazott meg éles kritikákat, amióta nem vállal hivatalt, azóta egyre többször mond ki a kormányt számonkérő véleményeket is. A közlekedési miniszter és a MÁV között kialakult konfliktus kapcsán azt nyilatkozta, hogy „Lázár János tavaly novem-

⁹ Telex, 2023.

¹⁰ Bereznay, 2022.

ber óta közlekedési miniszter, a MÁV körüli problémák pedig sokasodnak”.¹¹ A Budapest-bérlet kapcsán több alkalommal is kifejtette álláspontját a közösségi média oldalain és a sajtónak is nyilatkozott: “Évtizedes léptékű visszalépés formálódik és ebben a megoldásért, a megállapodásért való felelősség közösen terheli Karácsony Gergely főpolgármestert és Lázár János közlekedési minisztert a hatályos törvények szerint”.¹²

Déli körvasút

A Déli Körvasút tervezett bővítése, amely a Ferencvárostól Kelenföldre húzódik és a Dunát is átszeli, különösen az újbudai Hamzsabégyi sétány és környéke számára jelentős vasúti fejlesztést hoz. Ez a projekt azonban széles körű ellenállást váltott ki a helyi lakosság körében. A lakók nem az utasforgalom fejlesztését kifogásolták, hanem azt, hogy úgy érezték, félrevezették őket. Sokáig nem voltak tisztában azzal, hogy a projekt, amely látszólag az elővárosi közlekedés javítására irányul, valójában a teherforgalom növekedését hozná magával a területen. Ezért 2022 elején helyi civil szervezetek a lakosok támogatásával megtámadták a beruházás környezetvédelmi engedélyét. A stratégia sikeresnek bizonyult, ugyanis a Fővárosi Törvényszék két alkalommal is megsemmisítette a Fővárosi Bíróságnak a Déli körvasút nevű, egymilliárd euróba kerülő projekt környezetvédelmi engedélyét és új eljárásra kötelezte a hatóságot és az alpereseket.¹³ A beruházásért felelős Budapesti Fejlesztési Központot ekkor még Vitézy Dávid vezette, aki hangot adott véleményének és vitába kezdett a civil képviselőkkel. Úgy tekintenek erre a beruházásra, mint kormányzati beruházás Budapesten, de ezt kivételesen a Főváros is erősen támogatja.¹⁴ A példa azért érdekes, mert ebben az esetben az látszott, hogy helyi civilek megálljt tudtak parancsolni a kormánynak egy beruházás kapcsán, ami mostanában nem szokott megtörténni. Azt látjuk, hogy ha a kormány részéről valamit eldöntenek, akkor nincs az a jogszabály, főpolgár-

11 Magyar Narancs, 2023.

12 Vitézy, 2023.

13 Greenfo, 2022.

14 Mester, 2022.

mester, vagy Európai Bizottság, amely ezt meg tudja akadályozni. Végül a kormánynak sikerült megtalálnia a „kreatív megoldást” a helyzetre, ugyanis miután a beruházás a civil vita és a környezetvédelmi engedély hiánya miatt pár hónapig szünetelt, a Déli körvasút fejlesztését végül 2022 októberében egy kormányrendeletben katonai célú beruházássá nyilvánította.¹⁵ Ez a konfliktus és annak lezárása az agresszív „csakazértis” politika egy jellemző példája.

RRF HÉV-projekt

A MÁV-HÉV Zrt. december elején arról értesítette a Budapesti Közlekedési Központot, hogy 2024 januárjától a HÉV-járatok száma csökkenni fog. Jelenleg naponta 78 járművet állítanak forgalomba, de ezt a számot 74-re fogják mérsékelni. A döntés hátterében az áll, hogy a forgalomban tartható járművek száma csökkent, ami indokolja a járatok ritkítását. Felmerülhet a kérdés: vajon ezt nem lehetett előre látni és megelőzni? Itt ismerős szereplők jönnek megint a képbe. Vitézy Dávid a BFK igazgatójaként elérte, hogy az elővárosi vasúthálózat kapacitásbővítésének projektje bekerüljön az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Alapjának (*Recovery and Resilience Facility*, RRF) magyar tervébe. A projekt számára biztosított összeg a 2022-es tanácsi határozat alapján 345,577 milliárd forint, a projektnek 2026 végéig el kell készülnie. Azonban 2021 óta Vitézy kikerült, Lázár pedig bekerült a kormányba, ami a HÉV-projektre is hatással volt. Az új közlekedési miniszter világossá tette, hogy az állami és uniós forrásokat inkább vidéki projektekre kívánja fordítani.¹⁶ A Népszava információi szerint a helyreállítási terv eleve nagy kihívásként kezelte a közlekedési beruházások időbeni befejezését az uniós előírások szerinti határidőre. Ennek ellenére a projekt gyakorlatilag megállt. Habár a szentendrei, ráckevei, gödöllői és csepeli HÉV-vonalak fejlesztése kiemelt állami beruházássá vált, és egy kormányhatározat is született 830 millió forintos vágányátépítési költségekről, a Népszava által megkérdezett források szerint a projekt már nyolc hónapja áll. Budapest Főváros Brüsszeli Képviselőtének vezetője beszámolója alapján a kormány az Európai Bizott-

¹⁵ Átlátszó, 2022.

¹⁶ 24.hu, 2023.

sággal való tárgyalásokon már felvetette a HÉV-projekt törlését az RRF-ből, ezt azonban az Európai Bizottság nem engedélyezte, ugyanis a tervben már nevesítették a fővárosi projektet, így a pénz másra nem költhető.¹⁷ Az RRF HÉV-projekt esete olyan példát mutat be, amelyben a kormány és a közlekedési miniszter úgy próbál ellehetetleníteni egy budapesti közlekedési fejlesztést, hogy nem teljesíti a vállalását és erről némán hallgat.

Költségvetési problémák

A 2022-es év végére Budapest nehéz gazdasági helyzetbe került, mivel a kormány nem bocsátott rendelkezésre olyan pénzügyi forrásokat, amelyek 2010 óta évente támogatták a város működését. A fővárosi önkormányzat fizetési képességének fenntartásához három kulcsfontosságú támogatás hiányzott, amelyek mindegyike a kormány döntésétől függött: először, az energiakompenzáció, amelyben a főváros kedvező árú áramot kért az állami feladatok ellátásához; másodsor, a buszokhoz szükséges üzemanyag hatósági árkorlátja, hasonlóan a lakossági fogyasztókhoz; harmadszor, a városvezetés hosszú idő óta várt a kormány jóváhagyására a szükséges beruházási hitelek felvételéhez. A közösségi közlekedés állami normatív támogatása, amely évek óta változatlan összeggel rendelkezett, szintén fontos szerepet játszott, ami viszont a kormány és főváros közötti múlt évi nézeteltérés után most halkan rendeződött. Bár a fővárosi pénzügyekért felelős politikus örömmel fogadta a 12 milliárd forintos támogatást, csupán kevesebb, mint 5 milliárd forint maradt a BKV-nál. Budapest városának 7,26 milliárd forintot kell visszafizetnie az államnak agglomerációs hozzájárulás címen. Ez az összeg még a 12 milliárd forintos állami támogatásnál is kevesebb, ami az államnak befizetett áfa-tartalmát is magában foglalja a bérlet- és jegyárbevételekből. Tarlós István főpolgármesterként, külső nyomás nélkül, az állam kezébe adta az agglomerációs járatok üzemeltetését. Akkor úgy vélte, hogy a HÉV-járatok és a fővárost elhagyó buszok évente 10 milliárd forintos veszteséget okoznak, és legalább 100 milliárd forintba kerülne a pályák felújítása és az új járművek beszerzése, amire azóta sem került sor. Tarlós nem gondolta, hogy a kor-

17 Népszava, 2023.

mány valaha pénzt kérne az agglomerációs járatok fővároson belüli üzemeltetéséért, mivel korábban az állam sem támogatta ezt.¹⁸

Az Orbán-kormány már Tarlós idején évi 2,16 milliárd forintot kért a buszokért és 4,42 milliárdot a HÉV-ekért. A Tarlós-féle megállapodás 2020 végén lejárt, és 2021-ben a kormány egyoldalúan döntött úgy, hogy 2021-től a közszolgáltatás költségeinek 50%-át kéri a fővárostól, ami évi 1,71 milliárd forintos emelkedést jelentett. A főváros elutasította ezt az ultimátumot, erre a kormány megtagadta a 12 milliárd forintos normatív támogatást. Az Orbán-kormány végül elfogadta a korábban fizetett összeget azzal a feltétellel, hogy 2023-ban új megállapodást kell kötni.¹⁹ A Főváros kiszolgáltatott helyzetbe került, ami miatt a mindennapos fenntartási költségeket is nehéz fedezni, nemhogy még ezen felül fejlesztésre is maradjon elegendő pénz. Márpedig a 2023-ban Magyarországot sújtó rekord infláció miatt minden szolgáltatás megrágult. Erre hivatkozott a közlekedési miniszter, amikor 2023 végén közölte: ha Budapest nem fizet többet, megszűnik a Budapest-bérlet.

Budapest-bérlet – hadüzenet

Karácsony Gergely szerint „A Budapest-ellenes politika vonatán nincsen fék”.²⁰ Kormányzati források a 2023. december 31-én lejáró, úgynevezett hibrid modell megszüntetéséről számoltak be az Indexnek. Ez a modell a HÉV-vonalak és az agglomerációs buszjáratok üzemeltetését érinti. A jövőben ezekre a szolgáltatásokra kizárólag a MÁV vagy a Volán által kiadott jegyekkel és bérletekkel lehet majd utazni Budapesten és környékén. Ez a változás a 2016. október 28-án létrejött megállapodás következménye, amely az agglomerációs közlekedési feladatok és finanszírozási feltételek meghatározására jött létre az Építési és Közlekedési Minisztérium (ÉKM) jogelődje és Budapest Főváros Önkormányzata között.²¹

A felek nem tudtak megállapodni a 2022-es év elszámolásában. A sajtóban megjelent információk szerint az ÉKM azt állítja, hogy

18 Szalai, 2022.

19 Szalai, 2022.

20 Molnár, 2023.

21 ATV, 2023.

Budapest Főváros Önkormányzata körülbelül 2 milliárd forinttal adós az állami közszolgáltatónak. Az önkormányzat nem fogadta el az ÉKM ajánlatát, így a 2022-es és 2023-as év pénzügyi zárása nem valósult meg.²² Az, hogy a Budapest-bérlet tárgyalása elő fog kerülni, 2024-ben nem volt meglepetés, ugyanis már régóta tudjuk, hogy Lázár János elkezdte az új tarifarendszer előkészítését.²³ Azt azonban senki nem várta, hogy a felek látszólag minimális tárgyalás után úgy állnak fel az asztaltól, hogy nem születik megegyezés. A sajtóhírek egymással ellentétes eseményekről számoltak be, a Közlekedési Minisztérium szerint a BKK vezetői miatt nem született megállapodás,²⁴ a Fővárosi Önkormányzat a minisztériumra mutogatott.²⁵ Ez a konfliktus újabb példát mutat be a közlekedési konfliktusok kezelésének eszközrendszeréről, ebben az esetben a módszer a pénzügyi ellehetetlenítés és a mellébeszélés.

Tendenciák

A fent ismertetett példák jól illusztrálják, hogy az elmúlt néhány évben milyen dinamikák mentén alakult a fővárosi közlekedési beruházások sorsa. Néztünk példát a mellébeszélésre, az elhallgatásra, a pénzügyi ellehetetlenítésre, a „csakazértis” attitűdre és a hanyagságra. Nehéz helyzetet teremtett Lázár János miniszteri kinevezése, aki nemcsak politikai ellenségeivel könnyörtelen, de nyíltan Budapest ellenes politikát folytat. Érthető magatartás a fővárosi önkormányzat részéről, hogy nem enged a kormány és a miniszter újabb és újabb követeléseinek és zsarolásának, azonban ezt az ellenállást a budapesti közlekedési fejlesztések szenvedik meg.

Az esszé megírásának idején még nem tisztázott a Budapest-bérlet és az RRF fejlesztések sorsa, de naiv kijelentés lenne azt mondani, hogy ezek zökkenőmentesen és érdeksérelem nélkül fognak lezajlani. Úgyszintén nem tudunk olyan eseményt jósolni, amely segítene a főváros pénzügyi nehézségein és anyagi függésén, ezért a közeljövőben nem kerül majd a fővárosi önkormányzat

²² Cseke, 2023.

²³ Portfolio, 2023.

²⁴ Fekete-Szalóky, 2024.

²⁵ Nagy, 2024.

olyan helyzetbe, hogy a kormány támogatása nélkül finanszírozzon fejlesztéseket. A közlekedési miniszter körül kialakult konfliktusok alapján vannak, akik azt jósolják, hogy Lázár János nem fog mandátuma végéig hivatalban maradni, azonban az elmúlt évek tendenciái alapján erre sem lehet fogadásokat kötni. 2024 júniusában önkormányzati választások lesznek Magyarországon, aminek kimenetele befolyással lehet a fennálló konfliktusos helyzetre. Ha Karácsony Gergelyt ismét megválasztják Budapest főpolgármesteri tisztségére, elengedhetetlen, hogy valamilyen módon alkupozícióba kerüljön a kormányzattal szemben a budapesti közlekedési kérdésekben.

Jelen esszében a budapesti közlekedési fejlesztések körül az elmúlt években kialakult konfliktust mutattam be. Először ismertetem a fontos szereplőket és a helyzetüket, majd három konkrét példán keresztül elemeztem azt, hogy miként végződnek azok az ellentétek, amelyek a fővárosi önkormányzat és a kormány között merülnek fel a közlekedési beruházások kapcsán. Összességében elmondható, hogy a 2023-as évben visszalépések és lassulások tapasztalhatóak a budapesti közlekedési fejlesztésben, amely tendencia várhatóan a következő években is folytatódni fog.

Hivatkozások

- ATV: Karácsony Gergely: A kormány a középkorba süllyesztené Budapest közlekedését, 2023. december 21. <https://www.atv.hu/belfold/20231221/karacsony-gergely-budapest-kozlekedes-hev-kozepkor-kormany>
- ATV: Tarlós István nem Kímélte Lázár Jánost, kőkeményen kiosztotta a minisztert, 2023. november 10. <https://www.atv.hu/belfold/20231110/tarlos-istvan-lazar-janos-beszolas-hodmezovasarhely>
- Balázs Benedek: Lázár János odaszúrt Novák Katalinnak, majd meghallgatást kért az Alkotmánybíróságtól, Index, 2024. január 5. <https://index.hu/belfold/2024/01/05/lazar-janos-novak-katalin-kastelytorveny-alkotmanybirosag/>
- Bereznay István: Palkovics László után államtitkára, Vitézy Dávid is távozik, Index, 2022. november 15. <https://index.hu/belfold/2022/11/14/vitezy-david-kozlekedesert-felelos-allamtitkar-lemondas-palkovics-laszlo-technologiai-miniszter/>
- B.L.: Vitézy Dávid pontokba szedte, milyen vasúti fejlesztések álltak le Budapesten. Index, 2023. december 11. <https://index.hu/belfold/2023/12/11/vitezy-david-vasut-budapest-praga/>
- Bozzay Balázs: Vitézy Dávid szerint közösen terheli felelősség Karácsonyt és Lázárt, hogy ne legyen évtizedes léptékű visszalépés a budapesti tömegközlekedésben, telex, 2024. január 2. <https://telex.hu/belfold/2024/01/02/tomegkozlekedes->

- vitezy-david-budapest
- Cseke Balázs: Újabb fordulat: a MÁV szerint legkésőbb március 1-jén mégis megszűnik a Budapest-bérlet. telex, 2023. december 31. <https://telex.hu/belfold/2023/12/31/budapest-berlet-mav-hev-volanbusz-atmeneti-megoldas-marcius-1-jeig>
- Domonkos Csaba: Budapest első főpolgármestere 125 éve hunyt el, 2024. január 8. https://pestbuda.hu/cikk/20220730_budapest_elso_fopolgarmestere_125_eve_hunyt_el
- Fekete-Szalóky Zoltán: Nem a kormány, hanem Karácsony Gergely és Draskovics Tibor fúrta meg a Budapest-bérletet.” Index, 2024. január 4. <https://index.hu/belfold/2024/01/03/budapest-berlet-karacsony-gergely-draskovics-tibor-lazar-janos-vitezy-david/>
- Greenfo: Második zöld győzelem a déli körvasút perében, 2023. május 2. <https://greenfo.hu/hir/masodik-zold-gyozelem-a-deli-korvasut-pereben/>
- Lencsés Csaba: Tarlós visszacsínálná a saját közlekedés-fejlesztéseit? Vezess, 2015. december 15. <https://www.vezess.hu/magazin/2015/12/15/tarlos-visszacsinalna-a-sajat-kozlekedes-fejleszteseit/>
- Magyar Hang: Lázár János tárgyal Karácsony Gergellyel, de a részleteket még nem árulja el, 2022. december 12. <https://hang.hu/belfold/lazar-janos-targyal-karacsony-gergellyel-de-a-reszleteket-meg-nem-arulja-el-149527>
- Magyar Narancs: Vitézy Dávid: „Lázár János tavaly november óta közlekedési miniszter, a MÁV körüli problémák sokasodnak, magyarnarancs.hu, 2023. szeptember 7. <https://magyarnarancs.hu/belpol/vitezy-david-lazar-janos-tavaly-november-ota-kozlekedesi-miniszter-a-mav-koruli-problemak-sokasodnak-261621>
- Molnár Kristóf: Karácsony Gergely: A Budapest-ellenes politika vonatan nincsen fék, 444, 2023. december 21. <https://444.hu/2023/12/21/karacsony-gergely-a-budapest-ellenes-politika-vonatan-nincsen-fek>
- Nagy Bálint: BKK-vezérigazgató a Budapest-bérletről: velünk csak azt közölte a minisztérium, hogy ennek itt vége, telex, 2024. január 4. <https://telex.hu/belfold/2024/01/04/budapest-berlet-karacsony-gergely-draskovics-tibor-bkk-levelezes>
- Portfolio.hu: Nagy reformra készül a kormány, 2023. december 14. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20231214/nagy-reformra-keszul-a-kormany-657619>
- Szabó Gyula: Drámai bejelentés jöhet, megszűnhet a Budapest-bérlet egy elszámolási vita miatt, Index, 2024. január 4. <https://index.hu/gazdasag/2023/12/20/budapest-kozossegi-kozlekedesf-ovaros-kormany-dontes-bkk-volan-mav/>
- Szalai Anna: Három forrás helyett egyet kap meg Budapest az Orbán-kormánytól, ezzel az év végéig működőképes maradhat, Népszava, 2023 szeptember 22. https://nepszava.hu/3170025_bkv-budapest-kozossegi-kozlekedes-allami-normativa-fovarosi-kozgyules
- Szalai Anna: Karácsony Gergely: Ez az Orbán-kormány hadüzenete, a középkorba csúszik vissza a főváros közösségi közlekedése, Népszava, 2023 december 21. https://nepszava.hu/3219608_karacsony-gergely-budapest-kozlekedes-budapest-berlet-hev-volan-haduzenet-kozepek
- Szűcs Dániel: Hatvan éve megszüntették volna, most az egész ország várja indulását. telex, 2021. november 28. <https://telex.hu/belfold/2021/11/28/hatvan-eve-megszuntettek-volna-most-az-egesz-oroszag-varja-indulasat>

- Tóth Gábor: 300 milliárd forintot bukik az ország, ha nem épül fel a déli körvasút, [vasarnap.hu](https://vasarnap.hu/2023/05/02/deli-korvasut-vitezy-david-fovaros-kozlekedesfejlesztes/), 2023. május 2. <https://vasarnap.hu/2023/05/02/deli-korvasut-vitezy-david-fovaros-kozlekedesfejlesztes/>
- Török László: Karácsony Gergely: Ostobaságból és kicsinyességből kicsesznek sok százezer budapesti és környékbeli emberrel, [24.hu](https://24.hu/belfold/2023/12/21/mav-hev-volan-budapest-berlet-karacsony-gergely-lazar-janos/), 2023. december 21. <https://24.hu/belfold/2023/12/21/mav-hev-volan-budapest-berlet-karacsony-gergely-lazar-janos/>
- 24.hu: 289 milliárd forint EU-s támogatás veszhet el, amiből a HÉV-vonalak felújítását tervezték [24.hu](https://24.hu/fn/gazdasag/2023/01/26/289-milliard-forint-europai-unio-tamogat-as-hev-vonal-felujitas-rrf-helyreallitasi-alap/), 2023. január 26. <https://24.hu/fn/gazdasag/2023/01/26/289-milliard-forint-europai-unio-tamogat-as-hev-vonal-felujitas-rrf-helyreallitasi-alap/>

Conflicts of mass transport and suburban transport in Budapest between the City Council and the government in 2023

Abstract

Between 1873 and 1945, the Chief Mayor of Budapest played a role in the administration like that of the provincial chief bailiffs. So, he was appointed by the government and ran the capital as a representative of the government. After the 1990 change of regime, however, following Western models, the Lord Mayor of the Hungarian capital is elected by the citizens of Budapest. This change led to the conflict that is the subject of this essay, as it made it easy for the politician who holds the office of mayor to be a representative of a political party other than the governing one. This is not a unique phenomenon in Europe, and one does not have to look far to find examples of this divergence, e.g. the Visegrad Four. It is not at all surprising that in the country's largest city, where the population is more internationalised and more progressive than the average, and has a higher education level, a representative who is opposed to the government's preaching of conservatism tends to be elected. However, the question arises as to how long is it possible to effectively govern and develop an independent 'island' led by the opposition in a country where the government has an absolute majority in all administrative bodies.

This essay aims to present the example of Budapest, the capital city of Hungary, which in 2023 is still in a state of stalemate, with daily public mudslinging and a situation from which no one can see a way out. This year, the press has been full of arguments between the capital and the government on transport issues. The protagonists were first, the Mayor, a determined left-wing sociologist; second, a suddenly sacked State Secretary, outstanding expert of transport; and third, the newly appointed Minister of Transport, a 'rural landlord'. I describe the conflict that has developed, the way to it and the possible ways out, using the examples of the Southern Circular Railway, the RRF and the Budapest Pass. The analysis shows that the debates in the field of transport are no longer based on technical issues, or on well-based real positions clashing with each other. The government, and personally the Minister of Transport, János Lázár, is doing his utmost to ensure that developments are not carried out in opposition-led Budapest. At the same time, the Minister is gradually losing control of MÁV and Volán, which have been lagging behind for decades, and the symptoms of this are also visible in the developments in Budapest. A third important process that is negatively affecting the situation is the ongoing rule of law dispute between the Hungarian government and the European Commission, which has made it even more difficult to spend transport development funds and the recovery fund, making the transport developments in Budapest, funded by the EU, a more sensitive issue.

ENERGIA, KÖRNYEZET

Az energiaközösségek lehetőségei és előnyei Budapesten

Pintér Dániel

Az energetikai megoldások, valamint az informatikai rendszerek fejlődésével a zöld energiára való átállás nehézségei csökkennek – még ha a megújuló energiák nem is válnak könnyen elérhetővé. A technológia fejlődésével azonban a zöld energia nemcsak olcsóbb lett, de egyre bonyolultabb rendszereket is létre tudunk hozni és működtetni különböző érdekek mentén. Az energiaközösségek koncepciója három érdek átfedésébe esik, ezek: a zöld átmenet támogatása, a közvetlen demokrácia erősítése és a szegénység csökkentése. A következőkben az energiaközösségek magyarországi megvalósítását járom röviden körül.

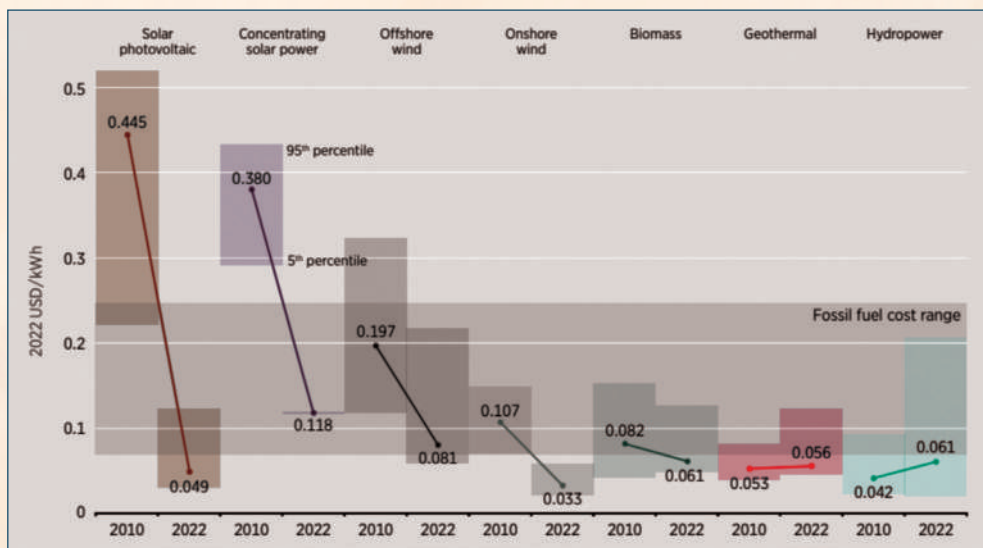
Az energetikai rendszerek fejlődése

A megújuló energiák folyamatos térnyerése nem kizárólag a globális klímaváltozás által megkövetelt célkitűzéseknek és irányelveknek, hanem a technológiák árának csökkenésének köszönhető.

A közüzemi szintű, napelemes fotovoltaiikus energia, valamint a szárazföldi szélenergia költségei 2022-re elérték, sőt meg is előzték a fosszilis tüzelőanyaggal működő megoldásokat, sorrendben 29%, valamint 52%-kal. A koncentrált napenergia és a tengeri szélerőműparkok költsége is jelentősen csökkent az elmúlt 12 évben, habár ezek a magyarországi megvalósítás szempontjából nem, vagy kevésbé relevánsak (1. ábra). A költségcsökkenésben szerepet játszott a fosszilis megoldások drágulása is.¹ Fontos megjegyezni, hogy az LCOE² nem tartalmazza a szállítási és elosztási, a rezsit, a

¹ IRENA 2023.

² LCOE - levelized cost of electricity. Egy adott technológia LCOE-je az élettartam költségeinek és az élettartam alatti villamosenergia-termeléshez viszonyított aránya, mindkettőt egy közös évre diszkontálva egy olyan diszkontrátával, amely az átlagos tőkeköltiséget tükrözi. (IRENA 2023)

1. ábra A megújuló energiatermelés versenyképességének változása országoként a globális súlyozott átlagos LCOE alapján (Forrás: IRENA 2023)

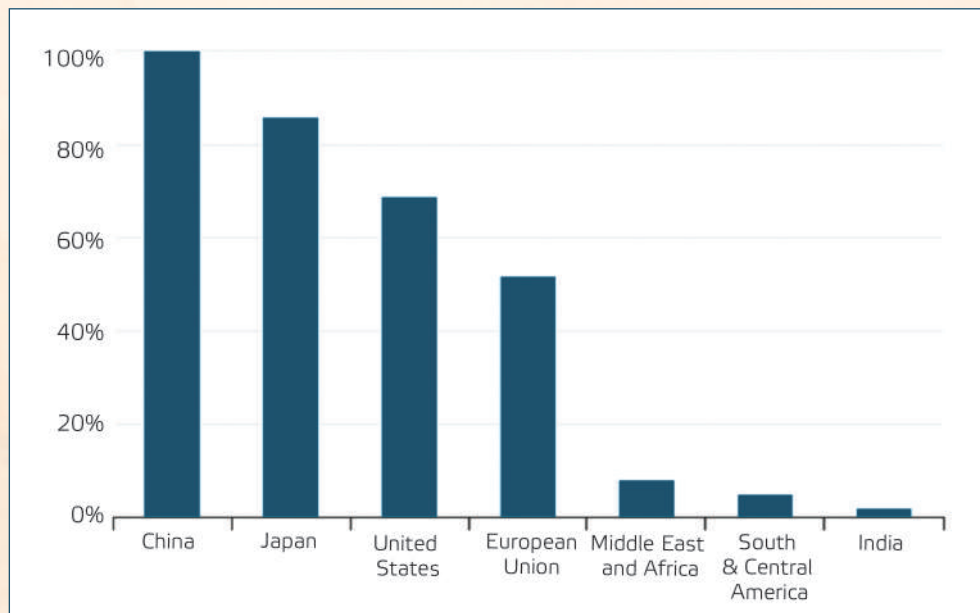
tárolási, a megújuló energiatermelés okozta pazarlásból adódó és a tartalék villamosenergia-termelő üzemek költségeit, valamint a folyamatban résztvevők profitját.

A mérőpontot követő (*behind-the-meter*) tárolás ma még drágának számít, azonban támogatási rendszerek kidolgozásán keresztül elérhetővé lehet tenni azt szélesebb rétegek számára is.³ Mindezek mellett az Amerikai Egyesült Államok közüzemi szintű akkumulátorkapacitása közel megduplázódott 2023-ban, 18GW-ra nőtt, míg 2024-ben várhatóan 32GW-ra fog nőni.⁴

A termelési és tárolási technológiák mellett szükséges továbbá az irányítási rendszerek fejlesztése is, mivel a korábbi központosított termelési modellről az elosztott termelési rendszerre (*distributed energy resources* – DER) történő átállás az erőforrások összehangolását teszi szükségessé a rendszer stabil és biztonságos üzemeltetése végett. Ehhez segítséget nyújtanak a már régóta létező fejlett adatelemzési módszerek és az olyan fejlődő technológiák, mint

³ Bowen és Gokhale-Welch, 2021.

⁴ Thomson, Hardin és Sanborn, 2023.

2. ábra A lakossági intelligens fogyasztásmérők eddigi bevezetése, 2021 (Forrás: IEA 2023)

a generatív AI is.⁵ Az elosztott termelésben, kiegyenlítésben vagy tárolásban aktívan részt vevő végfelhasználók így válnak maguk is termelővé, tehát termelő-fogyasztó⁶ szereplőjévé az értékláncnak (*prosumer*⁷ vagy *self-consumer*⁸).

Az energiaközösség fajtái

Fontos kiemelni, hogy nem minden közösség számára a legjobb választás az általam bemutatott működési modell. Ennek oka az

5 Guille és Zech, 2016.

6 Termelő-fogyasztó: "olyan végső fogyasztó, aki, illetve amely meghatározott területen lévő saját ingatlanján vagy – amennyiben a tagállamok engedélyezik – valamely más ingatlanon belül saját fogyasztásra megújuló villamos energiát termel és azt tárolhatja vagy értékesítheti, amennyiben – a nem háztartásnak minősülő termelő-fogyasztók esetében – az említett tevékenységek nem a fő kereskedelmi vagy szakmai tevékenységét jelentik." European Union, 2018.

7 EEA, 2022.

8 European Union, 2018.

is, hogy az energiaközösségek évtizedes múltja tekintenek vissza, azonban az Európai Bizottság 2019-es döntésével, a Tiszta Energia Csomag (*Clean Energy Package*, CEP) megalkotásával emelte be az európai uniós jogba a négy új aktív felhasználói szerepkört:⁹

- aktív felhasználó és aktív felhasználók;
- együttesen eljáró termelő-fogyasztók;
- helyi energiaközösségek (CEC);¹⁰
- megújulóenergia-közösségek (REC).¹¹

1. táblázat. *A két energiaközösség-modell összehasonlítása*

CEC	REC
–	A részvényesek a szóban forgó jogi személy tulajdonában álló és általa fejlesztett megújuló energia-projektek közelében találhatók.
Tagjai természetes személyek, helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat vagy a kisvállalkozásokat is.	Részvényesei, illetve tagjai természetes személyek, kkv-k vagy helyi hatóságok, ideértve az önkormányzatokat is.
Elsődleges célja nem a pénzügyi haszon-szerzés, hanem hogy tagjai, vagy részvényesei, vagy a működése alá tartozó helyi területek számára környezeti, gazdasági és szociális közösségi előnyöket biztosítson.	Elsődleges célja nem profit termelése, hanem az, hogy környezeti, gazdasági, szociális-közösségi szempontból részvényesei, tagjai, illetve működési területének környéke javát szolgálja.
Részt vehet energiatermelésben, beleértve a megújuló forrásokat, az energiaelosztásban, az energiaellátásban, az energiafogyasztásban, az aggregálásban, az energiatárolásban, az energiahatékonysági szolgáltatásokban, az elektromos járművek feltöltésére irányuló szolgáltatásokban, vagy egyéb energetikai szolgáltatásokat nyújthat tagjai vagy részvényesei számára.	–

Forrás: European Union 2018 és European Union 2019

9 European Commission, d.n.

10 European Union, 2019.

11 European Union, 2018; valamint Dr. Kaderják - Dr. Szolnoki, 2022.

Az európai jog hazai kodifikációja, az új felhasználói szerepkörök magyar jogrendbe emelése 2021. január 1-jén megtörtént a Villamosenergia törvény (VET) módosítása révén. A két energiaközösség szerepköre a résztvevők és a rájuk vonatkozó szabályok tekintetében eltér egymástól, de mind a két forma olyan jogi személy, amely önkéntes és nyitott részvételen alapul, és amelyet ténylegesen a tagok vagy részvényesek irányítanak. Mind a CEC, mind a REC tehát olyan állampolgári kezdeményezésen alapuló szervezet kell, hogy legyen, amely nem profitorientált, hanem a helyi értékkeremtésben érdekelt (ez lehet pénzügyi jellegű értékkeremtés is). Az energiához kapcsolódó vállalat, vagy egyáltalán nagyvállalat nem vehet részt, így akadályozva a kidolgozott irányelvtől való eltérést.

Az energiaközösségek előnyei

Az energiaközösségek tömeges megjelenése társadalmi és (várhatóan) gazdasági szempontból is előnyös lenne több szereplőnek: az önkormányzatnak, a helyi közösségeknek, a helyi vállalkozóknak. Azzal, hogy emberek egy csoportja társasházi vagy nagyobb lépték esetén városrészre kiterjedő energiaközösséget hoz létre, a bevalóttan nehéz, hosszadalmas és bonyolult folyamat során megvalósított közös munka segít közösséget szervezni, megismerni a másikat, valamint erősíti a közvetlen környezet iránt érzett felelősséget is a részvételen keresztül. Habár egy energiaközösségnek nonprofit módon kell működnie, optimálisan nyereséget fog termelni (a saját felhasználást meghaladó energia értékesítése révén), amelyet a helyi közösség saját döntés alapján tud visszaforgatni a környezete javítására.¹²

Az alacsony energiaárak az energiaszegénység csökkentésében is szerepet játszhatnak az áram kedvezményes áron történő biztosításával. A projekt által támasztott kihívások azonban nemcsak a közösséget tudják erősíteni, hanem a helyi vállalkozói réteget is, hiszen az összetett folyamat során tudás halmozódik fel, valamint bevétel is képződik, az üzemelési időszakban pedig az üzleti partnerek közüzemi költségei is csökkenhetnek. A Magyar Természetvédők Szövetsége szerint „a közösségi energia projektek 2–8-szor

¹² Magyar Természetvédők Szövetsége, 2023.

több helyi bevételt termelnek, mint a külső szereplők által megvalósított beruházások (legalább is napenergia és szélenergia projektek esetében).¹³

Minden közösség érdeke, hogy helyi szinten megfelelő környezetben tudjanak élni. Magyarországi városi környezetben a tiszta energiatermelést elsősorban a napenergia révén tudják megvalósítani és ezzel mind a tágabb (szén- vagy gázermű részleges kiváltása), mind a szűkebb környezet javulását (otthoni, funkcionális tüzelés kiváltása). Amennyiben egy közösségi energiaberuházás külön ügyel az energiatudatosságra történő figyelemfelkeltésre, azzal energiamegtakarítást érhet el a jövőben, így is csökkentve a környezeti terhelést vagy javítva a kezdeményezés profitabilitását. Ezek együttesen pedig akár nemzetstratégiai fontosságú célt is szolgálhatnak megfelelő penetráció elérése esetén, mivel csökkentik a lakosság és gazdaság kitettségét az energiainport ingadozó árával szemben.

Az energiaközösség előtt álló kihívások

Nemzetközi kitekintés

Az energiaközösség okozta hátrányra vonatkozóan nem találtam bizonyítékot kutatásom során, azonban a kihívásokra Magyarország és különböző európai országok szintjén igen. Németországi gyakorlatot vizsgáló kutatás alapján elmondható, hogy az energiaközösség által generált pozitív hatások potenciálisan legnagyobb kedvezményezettjének tekinthető „alulreprezentált csoportokat (alacsony jövedelmű háztartások, energiaszegény háztartások, fiatal családok, migrációs háttérrel rendelkező háztartások, nők) nem sikerül bevonni az energiaközösségekbe”.¹⁴ A profit visszaforgatása szintén problémás lehet a finanszírozási és szabályozói környezetből adódó költségek nyereségcsökkentő hatása miatt. Az energiaközösségek létrehozása erőforrásigényes, azonban a tradicionális üzleti modelttől való eltérésük megnehezíti a piaci forráshoz való jutást, míg a nemzeti szinten eltérő vagy hiányos európai

¹³ u.o.

¹⁴ Hanke és Guyet, 2023.

irányelvek implementációja a más pénzügyi támogatási eszközök közötti koordinációt nehezíti meg vagy lehetetlenné teszi el.¹⁵

Magyarországi kihívások

A „Nemzeti Energiastratégia 2030” a decentralizált, helyi megújuló erőforrásokra támaszkodó energiatermelés legfontosabb feladatának az energiaközösségek támogatását jelöli meg, azt tűzve ki célul, hogy 2030-ig járásonként legalább egy (összesen tehát 175) jól működő megújuló energiaközösség jöjjön létre,¹⁶ amit megerősít a 2023-ban felülvizsgált változat is, aláhúzással, hogy „kifejezett cél az energiaközösségek létrejöttét és működését segítő jogszabályok finomhangolása és a hőtermelő tevékenységet folytató energiaközösségek létrehozásának lehetővé tétele”,¹⁷ azonban szabályozási szinten továbbra sem történt meg a szükséges előrelépés, illetve áttörés.

A Községi Energia Szolgáltató nKft továbbá megjelölte problémaként, hogy kevés az okosmérő, nincs DSO (*Distribution System Operator* – a kiszolgáltatású átviteli-rendszer üzemeltetője) elszámoló rendszer, valamint „nincs lehetőség rezsicsökkentett áron szerződni a lakossági termelő-fogyasztó tagoknak a közösen meg nem termelt áramra”.¹⁸ Az okosmérők hiányából adódó problémákat oldhatja majd meg a magyar Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervben szereplő okosmérő-beruházási vállalat, amely több mint 800 000 darab telepítését tűzi ki célul 2026-ra (a Nemzeti Energiastratégiaában rögzített 1 000 000 darab időarányos részét).¹⁹ A megfelelő szabályozás hiányára hívta fel szintén a figyelmet Holoda Attila.²⁰ A hálózatra való csatlakozás kialakításának költsége terhelheti az energiaközösség projektjét, mivel a DSO nem kívánja kiépíteni azt.²¹

15 Arnould és Quiroz, 2022.

16 Innovációs és Technológia Minisztérium, 2020.

17 Energiaügyi Minisztérium, 2023.

18 Szalkai-Lőrincz, 2023.

19 Magyarország Kormánya, 2023.

20 Sarkadi-Illyés, 2023.

21 Magyar Természetvédők Szövetsége, 2023.

Példák megvalósult energiaközösségekre Európában

Som Energia

Spanyolországban 150 magánszemély alapította 2010-ben a Som Energia nevű nonprofit szervezetet, amely elsőként lépett fel az energiapiacra a tagok érdekében mint közvetítő, majd később saját napelemparkokat hozott létre. A tagok száma hét év múlva már elérte 47 000-et, manapság pedig közel 70 000-et.²²

Coopernico

A portugált szövetséget 16 lakos alapította 2013-ban Nuno Brito városában azzal a céllal, hogy kisebb naperőrművet hozzanak létre. Tagsága az elmúlt időszakban már 1800 főre nőtt, valamint 28 naperőrművet hoztak létre 1,7 millió euró értékben. Az üzleti modell érdekessége, hogy közintézmények tetőfelületét veszi bérbe napelemek telepítéséhez, az energiát pedig vagy a hálózaton keresztül, vagy közvetlenül a tagjai számára értékesíti.²³

Bürger EnergieGenossenschaft – Freisinger Land eG

A 2013-ban alapított szervezet célja nap- és szélenergia részvétele e-autó töltő projektekben. Nagyságrendileg másfélezer tagot számlál, ebből 21 önkormányzat, 3 egyházszövetség, de vannak bankok, kkv-k és magánszemélyek is.²⁴

Rózsa 48. társasház, Veszprém

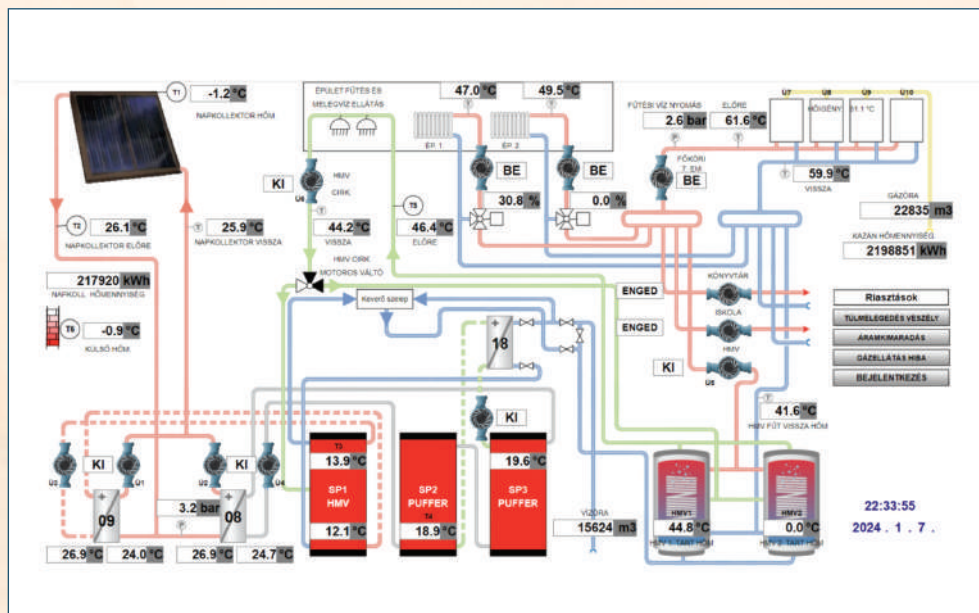
A szervezet tagja a társasház 72 lakástulajdonosa, valamint az önkormányzat. Három pályázaton elnyert összesen 140 millió forint támogatásból energetikai korszerűsítéseket végeztek el, napelemeket szereltek fel, valamint szolgáltatásokat automatizáltak.²⁵ A ház gépészetének működése előben követhető bárki által online (3. ábra).

²² u.o.

²³ u.o.

²⁴ Szalkai-Lőrincz, 2023.

²⁵ Közösségi Energia Tudástér, 2022.

3. ábra: A Rózsa 48. társasház, Veszprém gépészetének weboldala
(Forrás: Rózsa 48. társasház, Veszprém)

Budapest által tett lépések a közösségfejlesztés és zöldenergiára való áttérés érdekében

Budapest rendelkezik Budapesti Klímastratégia és Fenntartható Energia- és Klíma Akciótervvvel, amely szerint a bázisévnek tekintett 2015-ben a CO₂-kibocsátásért túlnyomórészt az önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények, a szolgáltató (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények és a lakóépületek voltak felelősek, tehát az épületek energetikai korszerűsítése mellett megfelelő célt szolgálna az energiaközösségen keresztüli megújuló termelés is. Ezt erősíti meg az Akcióterv, amely jelentős növekedést lát mind a beépített teljesítmény, mind a betáplált energia szintjén, valamint kimondja, hogy a lakosság részéről fogadókészség tapasztalható.²⁶

²⁶ Tatai et al, 2021.

A dokumentum akcióként fogalmazza meg „Az épületek, az ipari termelő és szolgáltató létesítmények energiahatékonyságának javítása, valamint a megújuló energiaforrások részarányának növelését”, valamint kimondja, hogy „a napelemes fejlesztéseket a Fővárosi Önkormányzat az M3 intézkedésnél feltüntetett eszközök segítségével, illetve saját épületeiben, létesítményeiben, saját beruházások, pályázati projektek keretében (M1 intézkedés) tervezi előmozdítani. Az intézkedés megvalósításához elengedhetetlen a különböző szereplők (Fővárosi Önkormányzat, kerületi önkormányzatok, állam, gazdasági szereplők) hatékony együttműködése”, azonban csak kétszer tesz említést az energiaközösségekről, megújuló energia-közösségekről pedig nem ír. Látható azonban, hogy rendelkezik mélyebb tudással az energiaközösségekről, mint ahogy Ámond Ada is említi ezeket a kezdeményezéseket prezentációjában,²⁷ valamint ugyan ezen a konferencián beszélt róla Dr. Gajdics Ágnes is, aki a támogató keretrendszer kialakítására, valamint a kerületeken átnyúló energiaközösségi projektekre tesz ajánlást. Úgyszintén Dr. Gajdics készített tanulmányt „A napelemek elterjedésének jogi és adminisztratív akadályai és a megoldás lehetőségei Budapesten” címmel.²⁸

További lehetőségek

A megújuló energia használatának elterjedését is támogatja a Zöld Budapest kezdeményezés. A Nyitott Budapest célja, hogy növelje a városi polgárok részvételét összességében, kiemelkedő példaként hozva a Közösségi költségvetést. Az Esélyteremtő Budapest pedig a rászorulóknak szociális és lakhatási kérdéseivel foglalkozik.²⁹ Az energiaközösségek és főként a megújuló energia-közösségek ezen célok metszetében találhatók: segítik a globális klímaváltozás hatásának mérséklését, a lakók aktivitásának növelését és optimális esetben az energiaszegénység mérséklését is. Jelenleg nem látható azonban olyan kezdeményezés Budapest Főváros Önkormányzatától, amely lépéseket tenne ezen szervezetek létrehozásának és működtetésének megkönnyítése érdekében.

²⁷ Ámond, 2021.

²⁸ Dr. Gajdics, 2021.

²⁹ Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal, 2023.

Az eddig megszerzett információk alapján így három ajánlást tudok tenni az előrelépés érdekében:

- **Az országos és budapesti szabályozói környezet megváltoztatása:** bár a Főváros Önkormányzatának sem az Országgyűlésre, sem a kerületekre nincs közvetlen ráhatása, jogalkotói munkát elvégezve és lobbizva tudná előmozdítani a kérdést.
- **A lakosság felé történő kommunikáció az energiaközösségekről:** mivel historikusan nincsen hagyománya ezen szervezeteknek, így már a tájékoztatás is előremutató lehet.
- **Már folyamatban lévő projektek felhasználása az energiaközösségek tesztelésére:** a Balázs Béla utca 27/B alatti házat maga a kerület újítja fel, és teszi szociális bérlakástömeggé, mely alapján megfelelő támogatással és jogszabályi környezettel mintaprojekt lehetne az energiaközösségre.³⁰

Hivatkozások

- Amon Ada, 2021. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású beruházások akadályainak elhárítása Budapesten. Budapest – Nappal hajtva. Budapest.
https://budapest.hu/Documents/nappal_hajtvva/1_Budapest_Nappal_hajtvva_nyito_AmonAda_210624.pdf.
- Arnould, Jasmine – Quiroz, Diana, 2022. Energy communities in the EU: Opportunities and barriers to financing. Amsterdam: Profundo. <https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2022/09/Energy-Communities-in-the-EU-opportunities-and-barriers-to-financing.pdf>.
- Bonfert, Bernd, 2024. 'We like sharing energy but currently there's no advantage': Transformative opportunities and challenges of local energy communities in Europe. Energy Research & Social Science 107.
 doi:<https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103351>.
- Bowen, Thomas – Gokhale-Welch, Carishma, 2021. Behind-The-Meter Battery Energy Storage: Frequently Asked Questions. FAQ, National Renewable Energy Laboratory, National Renewable Energy Laboratory.
<https://www.nrel.gov/docs/fy21osti/79393.pdf>.
- Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal. 2023. Budapest.hu. 12 10. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://uj.budapest.hu/>.
- Dr. Gajdics, Ágnes, 2021. A napelem-beruházások jogi háttere. Budapest - Nappal hajtva. Budapest. https://budapest.hu/Documents/nappal_hajtvva/3_EMLA_Nappal%20hajtvva_Bp%20projekt_vegleges.pdf.

³⁰ Vincze, 2023.

- Dr. Gajdics, Ágnes, 2021. A napelemek elterjedésének jogi és adminisztratív akadályai és a megoldás lehetőségei Budapesten. Tanulmány, Budapest: Fővárosi Önkormányzat. https://budapest.hu/Documents/Budapest_Nappal_hajtv_Jogi_elemzes_2021.pdf.
- Dr. Kaderják Péter – Dr. Szolnoki Pálma, 2022. Szabályozási javaslatok a közösségi energia szerveződések magyarországi elterjedésének támogatására. Összefoglaló, Zéró Karbon Központ.
- EEA, 2022. Energy prosumers in Europe Citizen participation in the energy transition. Copenhagen: European Environment Agency.
- Energiaügyi Minisztérium, 2023. Magyarország Nemzeti Energia- és Klímaterve - felülvizsgált változat társ. egy. felülvizsgálás, Energiaügyi Minisztérium.
- European Commission, (dátum nélk.) Energy communities. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/energy-communities_en.
- European Union, 2018. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council. Strasbourg, 12 21.
- European Union, 2019. Directive (EU) 2019/944 of the European Parliament and of the Council. Brussels, 06 05.
- Guille, Christophe – Zech, Stephan, 2016. How Utilities Are Deploying Data Analytics Now. 08 30. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://www.bain.com/insights/how-utilities-are-deploying-data-analytics-now>.
- Hanke, Florian – Guyet, Rachel, 2023. The struggle of energy communities to enhance energy justice: insights from 113 German cases. Energy, Sustainability and Society. doi:<https://doi.org/10.1186/s13705-023-00388-2>.
- IEA, 2023. Deployment to date of residential smart meters, 2021. 07 10. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/deployment-to-date-of-residential-smart-meters-2021>.
- Innovációs és Technológia Minisztérium, 2020. Nemzeti Energiastratégia 2030, kitekintéssel 2040-ig. 01. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. https://www.mmk.hu/dokumentumok/20200117_nemzetienergiastrategia2030.
- IRENA, 2023. Renewable Power Generation Costs in 2022. Annual report, Abu Dhabi: International Renewable Energy Agency. https://mc-cd8320d4-36a1-40ac-83cc-3389-cdn-endpoint.azureedge.net/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Aug/IRENA_Renewable_power_generation_costs_in_2022.pdf?rev=cccb713bf8294cc5bec3f870e1fa15c2.
- Közösségi Energia Tudástér, 2022. Rózsa 48. társasház, Veszprém. 12 16. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://tudaster.kozenergia.hu/best-practices/multiapartment-house-in-veszprem/>.
- Magyar Természetvédők Szövetsége, 2023. Közösségi Energia Kézikönyv. https://mtvsz.hu/uploads/files/MTVSZ_kozossegienergia_teljes_KESZ.pdf.
- Magyarország Kormánya, 2023. Repowereu terv. Helyreállítási és ellenállóképességi eszköz (RRF). 09 01. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://archive.palyazat.gov.hu/helyreallitasi-es-ellenallokepessegi-eszkoz-rrf>.
- Rózsa 48. társasház, Veszprém. dátum nélk. A társasház gépészetének működése. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <http://veszpremrozs48.dyndns.org:8080/>.
- Sarkadi-Ilyés Csaba, 2023. Holoda Attila: Most már a kormányon múlik, mikor lesz szuperolcsó áramunk. 11 25. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://www.economx.hu/gazdasag/holoda-attila-aram-repowereu-aram-okosmero.780972.html>.

Szalkai-Lőrincz Ágnes, 2023. Közösségi Energia Szolgáltató nKft - A közösség ereje. 04 05.

2023. Nemzetközi kitekintés - Hogyan lehetne...? Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. https://mtvsz.hu/uploads/files/04_Szalkai_International%20outlook_Nemzetkoezi%20kitekintes_SzLA.pdf.

Tatai Zsombor, Bódi-Nagy Anasztázia, Orosz István, Becsák Péter, Pető Zoltán, Szabó Krisztián, 2021. Budapesti klímastratégia és fenntartható energia- és klíma akcióterv. Budapest: Budapest Főváros Önkormányzata.

Thomson, Jim – Hardin, Kate – Sanborn, Suzanna, 2023. 2024 power and utilities industry outlook. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/power-and-utilities/power-and-utilities-industry-outlook.html>.

Vincze Miklós, 2023. Építési törmelék helyett szociális bérlakáscsoporttá válik két rosszállapotú, összenőtt ferencvárosi ház. 11 26. Hozzáférés dátuma: 2024. 01 07. <https://24.hu/kultura/2023/11/26/ismeretlen-budapest-marton-utca-8-ferencvaros-onkormanyzat-zsuffa-es-kalmar-epitesz-muterem-felujitas-szocialis-berhaz-berlakas-lakas-lakasepites-urbanisztika/>.

Feasibility and advantages of energy communities in Budapest

Abstract

In my thesis, I explore the topic of energy communities with the aim of demonstrating that it is an applicable model in Budapest as well. Firstly, the technological background and types of energy communities are presented. Following this, the advantages, disadvantages, and challenges of the organizational structure are discussed. The thesis then progresses to the current situation in Budapest through examples of successful implementations elsewhere, concluding with recommendations.

„Cool city”. Nemzetközi innovációk a nyári hőség leküzdésére

Schermann Fruzsina

*A bővebb információkért köszönetet mondok
Mihálik Edvinnek, Szeged „Zöld város”
programért felelős tanácsnokának.*

Közös megélés

A globális klímaválság okozta egyre szélsőségesebb időjárás következtében a nyári hőség világszerte mind elviselhetetlenebbé kezd válni. Magyarország se kivétel, míg 2010-ben 24, addig 2022-ben 46 hőségnap¹ volt számolható, ez közel a duplájára nőtt, és a hőhullámmal érintett napok száma² is több mint másfélszeresére emelkedett:³ míg 2010-ben 10 volt, addig 2022-ben 16. Budapesten fokozottan figyelhető meg ez a jelenség, hiszen a fővárosi hőségnapok száma rendszerint meghaladja az országos átlagot, sőt hőhullámmal érintett napok esetében 2022-ben itt egyenesen a kétszerese, 32 volt.

Ez a változás többek közt egy mikroklimatikus jeliséggel, a városi hősziget-hatással magyarázható.⁴ Mivel a sötétebb, burkoltabb felületek több napsugárzást nyelnek el, s azt megtartják, illetve hő formájában sugározzák vissza, a sűrűn beépített területek hőmérséklete több fokkal magasabb a zöldfelületeknél. Ez az oka, hogy a belvárosi kerületekben akár 20-25°C-al is melegebb lehet a felszín, mint a zöldőbb városrészekben. A hőhatást tetézi, hogy a városban koncentráltabban van jelen az emberi tevékenységből – járművekből, épület hűtéséből, fűtéséből – származó hőkibocsátás. Bár tagadhatatlan, hogy a melegedés egész kontinenseket érint,

1 Azoknak a napoknak a száma, amikor a napi maximumhőmérséklet 30 °C vagy annál nagyobb volt.

2 Azoknak a napoknak a száma, amikor a napi középhőmérséklet legalább három napon keresztül elérte vagy meghaladta a 25°C-ot.

3 KSH.

4 <https://greendex.hu/varosi-hosziget/>

az intenzitása miatt a hőség kifejezetten városi, vagy akár fővárosi problémaként is aposztrofálható. A 2018-ban kiadott Budapesti Klímastratégiában⁵ a klímaközpontú problématerképen is az egyik legjelentősebb kitettség a növekvő éghajlati sérülékenységi volt, ami a hőhullámok veszélyeit is magába foglalja. A hőhullámok a teljes budapesti lakosságot érintik, különös tekintettel a 65 év felettiekre. Amellett, hogy ez a hatás a mindennapi életünket teszi nehezebbé, elsődleges egészségügyi következményei a szív- és érrendszeri tünetek, hőség, kiszáradás lehetnek.

A hősugárzás elleni legjobb védekezés a parkosítás, fasorok, zöld felületek kiépítése, vagy a vízfelszín arányának növelése, ezért a város növényállományának bővítése, karbantartása és állapotának javítása elsődleges eszköz.⁶ Mindezekre természetesen szükség van, azonban kialakításuk idő- és helyigénye miatt sokszor unortodox megoldásokat kell alkalmazni, amelyek hiánypótló, illetve kiegészítő eszközeivé tudnak válni egy átfogó zöldstratégiának. Dolgozatomban célja, hogy a nemzetközi gyakorlat innovációiból inspirálódva Budapest számára is alkalmazható, fenntartható megoldásokat vessek papírra, potenciálisan kiegészítve Budapest Klímastratégiájának hőkezelésre vonatkozó fejezeteit, elősegítve ezzel, hogy fővárosunk egy zöldebb, „Cool City”-vé válhasson.

Nemzetközi innovációk

A nyári hőség globális jelenség, s a városok más-más fegyvernemet választottak az ellene való küzdelemben, de sok az átfedés is. Az elsődleges célkitűzések a zöldítés és a széndioxid kibocsátás visszafogása, de az azonnali gyakorlati megoldásokra, „tüneti kezelésre” is számos kreatív példa akad. Mivel a már meglévő hőséget nehéz kezelni, a módszerek preventív módon főként azt járják körbe, miként lehet megakadályozni, hogy a napsugarak a betont vagy az épületeket ériék.

Európa egyik legélhetőbb városában, Bécsben például könnyen elérhető támogatások igényelhetők sötétítő és napellenzők be-

⁵ Budapest Klímastratégiája, 2018.

⁶ Radó Dezső, 2021.

szerzésére. Emellett környezetvédelmi zónák kialakításával,⁷ parkokkal és zöldítéssel védekeznek a hőség ellen. 2009 óta erőteljesen népszerűsítik a kereskedelmi és lakóépületek oldalán vagy tetején kialakított zöldfalat. Magyarországon ezt a megoldást a ZÉOSZ (Zöldtető- és Zöldfal Építők Országos Szövetsége)⁸ képviseli, bár sajnos a módszert hatékonysága és sajátos esztétikai megjelenése ellenére kevés helyen hagyják érvényesülni.

Az arizónai *Phoenix*-ben, ahol egy nyáron akár 300 halálos áldozata is lehet a hőségnek, a sötét beton okozta hővisszaverődést szeretnék szabályozni. Ehhez egy szürke, a nap sugarait kevésbé elnyelő anyagot használnak az úttest bevonására.⁹ A „hűvös járda” (*cool pavement*) használatával akár 10-12°C-kal is hűvösebb lehet az aszfalt felszíne, ezzel csökkentve a hőség okozta egészségügyi károkat és visszafogva az életveszteséggel járó esetek számát.

Szingapúrban az ERS (*Estate Renewal Strategy*)¹⁰ keretein belül valósult meg egy sétány rendszer, amelynek segítségével a gyaloglásra használt közterületek közel fele még a napsütéses órákban is árnyékolva van. A sétányok a város gyalogos úthálózatán belül összefüggő rendszert alkotnak, megkönnyítve ezzel a nyári közlekedést.

Tel-Avivban egy különleges árnyékoló segítségével sikerül hűvösebbé tenni a forró napos órákat és világosabbá tenni a sötét éjszakát (1. ábra).¹¹ A LumiWeave névre hallgató innovatív napvitorlák eltérő konstellációban, különböző dizájnban helyezhetők olyan közterekre, ahova fa ültetése komoly bonyodalomba ütközne, így ezeken a jellemzően napsugárzásnak kitett nyílt területeken is hűsítő árnyékot tud adni. Ez azért fontos, mert így akár 8.3°C-kal csökkenthető a hőérzetet. Emellett a polimer szalagokból készült lap LED-ekkel van felszerelve, amelyek fényt bocsátanak ki, ennek köszönhetően a napközben gyűjtött napenergiát éjszaka világításként hasznosítja. Tel-Avivban egy külön munkacsoport elemezte a város hőtéskéjét az árnyékindex használatával, hogy a legmegfelelőbb helyekre tudják kihelyezni ezt a saját

7 <https://www.kornyezetvedelmimatricak.hu/becs-es-kornyeko-kornyezetvedelmi-ovezet-also-ausztria/>

8 <https://zeosz.hu/>

9 CBS NEWS, 2022 július 22.

10 Pan Jie, 2020.

11 Shemer, Sinoma, 2022.

tos technológiát. Az Anai Green tervező által megalkotott szövetbe szerves fotovoltaikus¹² napelemeket építettek be, így nem igényel elektromos infrastruktúrát és költséget takarít meg. A cég közleménye azt állítja, hogy a szabványos világítás infrastruktúrájának kiépítésének költségeiből legalább 50 százalékat takarít meg, az áramköltségeknek pedig 100 százalékat,¹³ mindemellett akár három napig is képes éjszakai világítást biztosítani napfény nélkül. A LumiWeave használatával nemcsak zöldenergia segítségével lehet gondoskodni az éjszakai világításról, de napközben is környezetbarát alternatívával lehet helyettesíteni a fák árnyékát. Spanyolországban, *Córdobában* is számos utcán és köztéren jelenik meg napvitorla, ami náluk „*toldos*”-ként közismert (2. ábra). *Egyiptomban* Elnabawai és Hamza is a napvitorlát használja a hőség elleni küzdelem egyik bástyájaként.¹⁴

A képen (3. ábra) látható egyszerűbb, letisztultabb napvitorlával Szeged városa 2022 márciusa óta is kísérletezik,¹⁵ a város Európa-Nostra díjas sétálóutcája, a Kárász utca felett, az épületsor homlokzatait nem kitakarva, középen feszítettek ki a város stílusába illeszkedő színű napvitorlákat, hogy Szeged egyik legforgalmasabb

1. ábra. Tel-Aviv LumiWeave

2. ábra. Cordobai toldos

¹² A fotovoltaikus energia olyan technológia, mely képes a napsugárzásból származó energiát átalakítani elektromos energiává félvezető anyagok, például szilícium segítségével

¹³ Shemer, Sinoma, 2022

¹⁴ Fabbri, Kristian – Antonini, Ernesto és Marchi, Lia, 2023.

¹⁵ A koncepció először a SzegedVision-ban jelent meg: <https://szegedvision.hu/>

3. ábra. Szegedi napvitorla

4. ábra. Pécsi napvitorla

helyén így enyhítsék a nyári meleget. A megbízott tervezői csapat a Károlyi utcába „tető” alakú árnyékolókat javasolt, mivel a mediterrán típusnál jóval szélesebb utcát statikai szempontból lepel szerű, egybefüggő vászonnal nem lehet árnyékolni.¹⁶ A tapasztalatok ezt a megoldást hatékonynak mutatják: a napsütötte 46 C fokos díszburkolat és az utca árnyékos oldala között nyáron akár 20 fokos különbséget is lehetett mérni.¹⁷ Egy szegedi felmérés szerint¹⁸ a válaszadók 71%-a elégedett a napvitorlával, amelyek 81%-a szerint jól illeszkednek a városképbe. Ezt elősegíti, hogy a műemlékvédelem alá eső homlokzatok is láthatóak maradtak. A válaszadók igen magas százaléka támogatja a kezdeményezés valamilyen irányú helyi bővítését (a Károlyi utca középső szakaszán 78%, a Kölcsey utca felén 65%) vagy új helyszínen (a Széchenyi tér és a Klauzál tér között 75%). A tervezést végig kísérte a folyamatos szakmai

együttműködés a tervtanáccsal, ami a napvitorla elfogadottságát is biztosította.¹⁹ Szintén említésre méltó a Szeged példájául szolgáló

16 Mihálik Edvin, személyes megkeresés.

17 <https://szeged.hu/cikk/a-szegedieknek-tetszenek-a-karasz-utcai-napvitorlak>

18 Mihálik Edvin, Facebook 2022.

19 Mihálik Edvin, személyes megkeresés.

pécsi napvitorla,²⁰ amely 2014 óta teszi modernebbé, vidámbabbá a város képét napvitorlával, ami az évek alatt szinte hagyománnyá is vált (4. ábra).

Nemzetközi szerződések, kötelezettségek, stratégiák

Magyarország több zöldegyezmény aláírója, így Budapestre is számos zöld kötelezettség vonatkozik. Ezek az egyezmények főként a karbonlábnyom csökkentését és a megújuló energiaforrások használatát tűzik a zászlójukra, mint például a Párizsi Megállapodás, a Kiotói Jegyzőkönyv, vagy az Európai Zöldmegállapodás. Ez utóbbi az Európai Unió klímasemlegességét 2050-re tűzi ki, a megvalósítását pedig holisztikus és ágazatközi megközelítés keretében tervezi, amelyben minden releváns szakpolitikai terület hozzájárul a végső éghajlatpolitikai cél eléréséhez. Ehhez az éghajlatpolitika, a környezetvédelem, az energetika, a közlekedés, az ipar, a mezőgazdaság és a fenntartható finanszírozás területét tervezi összehangolni. Ebben a tágabb kontextusban az általam taglalt téma ugyan marginális kérdésnek számít, azonban még így is számos egyezményben esik szó a különböző technológiai, gyakorlati megoldásokról és a klímaváltozáshoz történő adaptációról. Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC) is tárgyalja a klímaváltozás városokra gyakorolt hatását és a káros hatások minimalizálását. A Polgármesterek Szövetségéhez²¹ való csatlakozás is önkéntesen vállalt kötelezettségeket rótt Budapestre az ellenállóképességének és felkészültségének növelésére az éghajlatváltozás káros hatásaival szemben.

Mindemellett a napvitorlák kihelyezése összhangban van az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaival, különösen a fenntartható városokról és közösségekről szóló 11. számú céljával,²² valamint illeszkedik az Egészségügyi Világszervezet (WHO) koncepciójába is a globális felmelegedés okozta egészségügyi kockázatok visszafogására és az emberi kitettség csökkentésére vonatkozóan.²³ Mindezekén túl

20 Korb Zoltán, 2014.

21 Európai Bizottság.

22 Egyesült Nemzetek Szövetsége.

23 Egészségügyi Világszervezet.

Budapestnek számos együttműködési és tanulási lehetősége van, ahol zöld megoldások tapasztalatairól tudhatna meg többet. Ilyen az ICLEI (*Local Governments for Sustainability*),²⁴ amelynek keretében 25 lokális vagy regionális vezetés valósít meg fenntartható zöld projekteket a közösségi közlekedés, a fenntartható gazdasági fejlődés és a dolgozatom számára is releváns emberközpontú városfejlesztési témakörökben.

A Trinity College Dublin által koordinált *Connecting Nature* egy szintén Budapest csatlakozására érdemes szervezet. A természet alapú, környezet- és emberbarát városfejlesztési módszerek népszerűsítésével és megvalósításával foglalkozó kezdeményezésben már 16 európai országból vannak résztvevők. A *Connecting Nature* a klímaadaptációt országokkal, városokkal, lokális közösségekkel együttműködve képzei, így a kiválasztott területeken a helyszín sajátosságainak megfelelő, a városképbe illeszkedő megoldásokat dolgoznak ki közösen.²⁵

Budapesti alkalmazás

A fenti példákból megállapítható, hogy a napvitorlák hatékony eszközei a hőszabályozásnak a nyári forróságban, emellett a városképbe illeszkedő módon is kihelyezhetők. Számos konstrukció létezik, a szűk utcákon az épületek közé kifeszítve, Szingapúr példáját követve gyalogos utak mentén lehet több kilométeres árnyék-sétányokat létrehozni, Tel-Aviv nyomába lépve nyílt terepen önálló tereptárgyként lehet elhelyezni. Az sem elhanyagolható, hogy a napvitorlának létezik vízáteresztő, illetve a vizet felfogó verziója is, továbbá a napelemes típus éjszaka világítást is ad. Az is kirajzolódni látszik, hogy számos platform van, ahol szakmai vagy finanszírozásbeli segítség vehető igénybe a hosszútávú klíma-adatpációt segítő várostervezéshez, így már csak egy kérdés maradt: hol és hogyan használhatja ezt Budapest?

Elsődlegesen a hőség által leginkább érintett területeken lenne érdemes kihelyezni a helyszínhez leginkább illő napvitorlát. Ezeknek

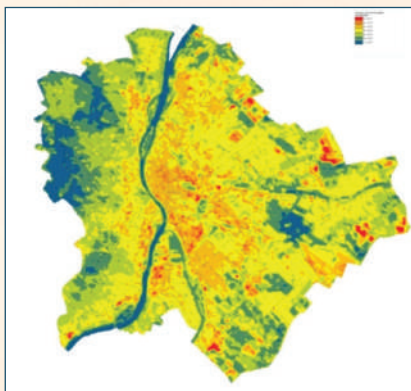
24 Eredeti nevén: International Council for Local Environmental Initiatives, lásd ICLEI – Sustainable Mobility, 2024.

25 Dr Connop, Stuart – Dr. Nas, Caroline, 2020.

a helyszíneknek a pontos megállapításához várostervező szakemberek szükségeltetnek, de elsődleges segítségként a főváros térképét és hőtérképét hívhatjuk. A budapesti Városháza által is közzétett műholdfelvételek 2016. augusztus 31-én 11 és 12 óra között készültek, így az időjárási tendenciákat figyelembe véve megalapozottan feltételezhető, hogy a városi hőség csak fokozódott.

A képeken (5. ábra)²⁶ látszik, hogy Budapest belvárosa jelentősebb mértékben terhelt, mint a legtöbb külvárosi kerület, itt az áthaladó forgalom és a hőség által érintettek száma miatt fokozottan indokolt a hőszabályzás megkezdése. A külvárosban a XVI. és XVII. kerületben is megfigyelhetőek kiugróan forró területek, a belvárosban pedig a V., VI., VII. és IX. kerületekben vehető észre a legnagyobb kiterjedésű magas hőmérsékletű terület. A hőségtől legnagyobb biztonságban a budai hegyvidék és a pesti kertváros erdős területei vannak.

A belvárosban néhány gócpont is megfigyelhető: A Nagy Vásárcsarnok, a Könyves Kálmán körút – Hungária körút, de kitűnik még a térképről a Széll Kálmán tér és a Puskás Aréna – Aréna Pláza által közrefogott terület is. Emellett említésre méltó, hogy a Duna gyakran emlegetett hűsítő hatása nem szembeötlő, így a rakpart valamely szakaszára is érdemes végleges vagy ideiglenes napvitorlák kihelyezéséről gondolkodni. A Nagy Vásárcsarnok árnyékosításánál nagyobb figyelmet kell szentelni a forgalmat Budára engedő oldalra, mivel annak ellenére, hogy fásítva, parkosítva van, nagy területű, a nap sugarait fölerősítő betonfelület van szabadon, így ezt vagy árnyéksétány, vagy Tel-Aviv-típusú napvitorlák kihelyezésével lehetne enyhíteni. A Széll Kálmán térre is hasonló következtetések

5. ábra. Város és hőtérkép

²⁶ Saját szerkesztés: hőtérkép (Budapest Zöldinfrastruktúra Konceptiója 2017) és várostérkép.

vonatkoznak a nagy területű betonfelülete miatt. A rakpart bizonyos szakaszain közösségi funkciókat is figyelembe lehet venni, így a LumiWeave típusú napvitorla az esti órákban is megfelelő közösségi helyszínt biztosítana a fényével.

Finanszírozás

Mivel a Fővárosi Közgyűlés az önkormányzat költségvetésének elfogadásakor a bevételeit 407.766.184 ezer forintban, kiadásait pedig 465.327.392 ezer forintban állapította meg,²⁷ így a főváros anyagi helyzetét tekintve külső források bevonását is számításba kell venni. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA)²⁸ az uniós tagállamok közti egyenlőtlenség csökkentését, a fenntartható fejlődést és a környezetvédelmi kihívások kezelését tűzte zászlajára. A jelenlegi, 2021-2027-ig tartó ciklusban is allokáltak lehívható forrásokat fenntartható városfejlesztésre, különös tekintettel a környezeti és éghajlati kihívások kezelésére, így mind a jelenlegi, mind a 2028-tól kezdődő ciklusban lehetne forrást lehívni. Emellett a szintén EU-s szintű Európai Városfejlesztési Kezdeményezés²⁹ specifikusan az újszerű városfejlesztési tervek támogatására jött létre. Kritérium, hogy legalább 50.000 lélekszámmal rendelkező városvezetés jelentkezzen innovatív, praktikus és eredményét tekintve mérhető projekttel, aminek a gyakorlata akár Európa szerte átvethető és alkalmazható.

Javaslatok

Budapest városvezetésének javaslom az alábbiakat:

- *A napvitorlák budapesti elhelyezésének tervezetét összeállítani* több potenciális helyszínre vagy egy próbaprojektre (Nagy Vásárcsarnok, Széll Kálmán tér, rakpart), a város rengeteget profitálna belőle.
- *Kooperáció Szeged és Pécs városvezetésével:* a városdiplomácia nemcsak Magyarországon kívül értelmezendő, fontos a hason-

27 MTI, 2023.

28 EUR-LEX, 2021.

29 European Urban Initiative.

ló szemléletű hazai városvezetések közti kapcsolat ápolása, az együttműködés.

- *A nemzetközi zöld innovációk tanulmányozása:* a dolgozatomban említett példák szinte bármelyike átemelhető és önkormányzati szinten tesztelhető.
- *Nemzetközi zöld platformokhoz való csatlakozás* segít a nemzetközi példák pontosabb megismerésében és a szakszerű adaptációban.
- *Európai források lehívása* klímatudatos városfejlesztési célokra (ERFA, EVK).

Hivatkozások

Budapest Klímastratégiája 2018

https://budapest.hu/Documents/Bp_Klimastrategi%C3%A1ja_v2.0_tarsadalmi_egyeztet%C3%A9sre.pdf

Budapest Zöldinfrastruktúra Konceptiója 2017 <https://budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/II.%20k%C3%B6tet%20-%20Koncepti%C3%B3.pdf>

CBS NEWS 2022 július <https://www.cbsnews.com/news/phoenix-arizona-heat-coating-streets-gray-sealant/>

Dr. Connop, Stuart – Dr. Nas, Caroline 2020. <https://connectingnature.eu/sites/default/files/images/inline/Tech%20Solutions.pdf>

Egészségügyi Világszervezet https://www.who.int/health-topics/climate-change#tab=tab_3

Egyesült Nemzetek Szövetsége https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html

EUR-LEX, 2021. <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/european-regional-development-and-cohesion-funds-2021-2027.html>

Európai Bizottság <https://eu-mayors.ec.europa.eu/hu/FAQs>

European Urban Initiative https://budapest.hu/Documents/Bp_Klimastrategi%C3%A1ja_v2.0_tarsadalmi_egyeztet%C3%A9sre.pdf

Fabbri, Kristian – Antonini, Ernesto – Marchi, Lia, 2023. sustainability-15-13033-v2.pdf

ICLEI – Sustainable Mobility, 2024 <https://sustainablemobility.iclei.org/ecomobility-alliance/#Alliance%20Cities>

Korb Zoltán, 2014. <https://www.pecsma.hu/pecs-aktual/oazisek-a-pecsi-belvaros-ban/>

KSH https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/hu/kor0037.html

Mihálik Edvin, Facebook 2022. https://www.facebook.com/photo.php?fbid=480033874125723&set=a.291300752999037&type=3&ref=embed_post

Pan Jie, 2020. <https://www.ricemedia.co/culture-life-one-roof-covered-walkway-conquered-singapore/>

Radó Dezső, 2021. https://budapest.hu/Documents/Rado_Dezso_Terv_2021.pdf 39. old, 103. old.

Shemer, Sinoma, 2022. <https://nocamels.com/2022/04/lumiweave-tel-aviv/>

SzegedVision <https://szegedvision.hu/>

<https://greendex.hu/varosi-hosziget/>

https://www.facebook.com/budapestmindenkie/photos/a.144003053758697/373356077490059/?type=3&ref=embed_post

<https://www.kornyezetvedelmimatricak.hu/beccs-es-kornyeke-kornyezetvedelmi-ovezet-also-ausztria/>

<https://www.urban-initiative.eu/about-innovative-actions>

<https://zeosz.hu/>

Tárgyalási csoportfeladat megvitatása

“Cool City”. International innovations to mitigate summer heat

Abstract

Worldwide the increasing extreme weather patterns caused by the global climate crisis are making summer heat more unbearable. Hungary, including Budapest, is no exception, it is rather an extreme example due to urban heat island (UHI) effect. The heatwave-affected days are increasing, in the inner city the surface temperatures are much higher than in the greener or more shadowy part of the capital. Heatwaves not only make daily life more difficult, and discourage the people to be at public places, but they are also posing primary health risks. While global warming affects entire continents, the intensity of heat makes it a distinct urban or even capital-specific issue.

Mitigating the effects of heat radiation on the long term involves increasing green spaces, tree-lined avenues, and expanding water surfaces. Enhancing and maintaining the city's plant life is paramount, though the time and space required often necessitate unconventional solutions. The aim of this work is to draw inspiration from international innovations and propose sustainable interventions applicable to Budapest. These 'symptomatic treatments' could potentially complement the city's Climate Strategy, fostering Budapest's transformation into a greener, more resilient Cool City.

For this essay, I analysed several cities with inspiring examples and found that many of them (cool pavement, canopy walkways, sun soil) could be used in Budapest, too. To integrate environmentally friendly and people centred urban development and to take one of the first steps on the road of becoming a Cool City I advised to start experimenting with the variety of sun sails in cooperation with the more experienced Hungarian cities of Pécs and Szeged. I also advised to join more green forums like Local Governments for Sustainability and Connecting Nature, and to use international funds like ERDF (European Regional Development Fund) and EUI (European Urban Initiatives) to accomplish the Cool city plan.

City Diplomacy between Budapest and Singapore for Urban Green Energy Production Sharing Experiences in the Utilization of Sewage Sludge

Alex Toth

Urban diplomacy as means to learn

Participation in urban diplomacy plays an increasingly important role in the life of cities as a response to various global challenges. In this context, the city of Budapest can find numerous opportunities to build relationships with other cities and collaborate in areas such as energy production. The essay explores the recent consideration by the Budapest city leadership of sewage sludge-based energy production, drawing insights from international examples. The writing delves into the potential establishment of a Budapest delegation or working group (or a joint delegation with Visegrad Group capitals) in collaboration with the Singaporean Centre for Liveable Cities. This institution serves as an international hub with a clear mission of disseminating Singapore's urban development experiences and maintaining global exchanges in similar domains, exemplified by organizing events like the World Cities Summit. The aim of this essay is to examine the benefits of this stage of urban diplomacy, with particular attention to the relationship between Budapest and Singapore in the field of energy production.

Urban diplomacy is pivotal in city life, facilitating global connectivity, economic development, and sustainable practices. Cities engage in cultural exchange, attract foreign investment, and collaborate on environmental initiatives. Diplomacy aids crisis management, supporting disaster response and pandemic preparedness. It enriches social and cultural experiences through events and festivals, while also advancing good governance and policy exchange. Urban diplomacy enhances tourism, projecting soft power, and encourages education and research collaboration, making it an indispensable tool for cities navigating the challenges and opportunities of our interconnected world.¹

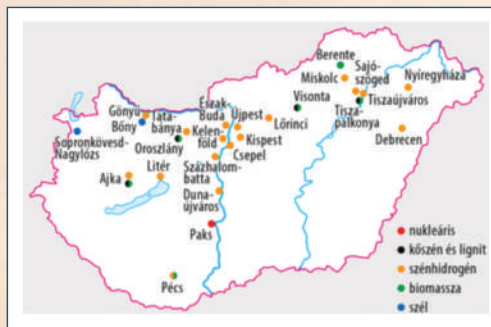
1 Brucker (2023).

Energy production is a critical urban issue with far-reaching implications for sustainability and resilience. Urban areas are major consumers of energy, and their choices in energy production significantly impact the environment and the well-being of residents. The potential of urban diplomacy in this context lies in stimulating collaboration and knowledge exchange between cities. Diplomatic efforts can facilitate the sharing of best practices, technological innovations, and policy frameworks related to energy production. Collaborative initiatives can address common challenges, promote sustainable practices, and contribute to the development of resilient and energy-efficient urban environments. Urban diplomacy is key to creating a collective and impactful response to the complex energy needs of cities.

Budapest and the energy from sewage sludge

Budapest faces distinctive challenges in urban energy production due to its dense layout, historic architecture, and reliance on the Danube. Meeting high energy demand by adapting aged infrastructure, transitioning to renewables, and engaging the community in sustainable practices are specific hurdles.² Budapest's unique regulatory and cultural considerations add complexity, necessitating tailored solutions. Modernizing district heating systems and securing financing for energy projects are pivotal tasks. Balancing the preservation of Budapest's historical charm with the imperative for a resilient and sustainable energy future requires collaborative efforts and innovative strategies.

Fig. 1. Major energy production facilities in Hungary³

2 Tatali (2021).

3 NAT (2012).

Fig. 2. Budapest sewage treatment facilities⁴

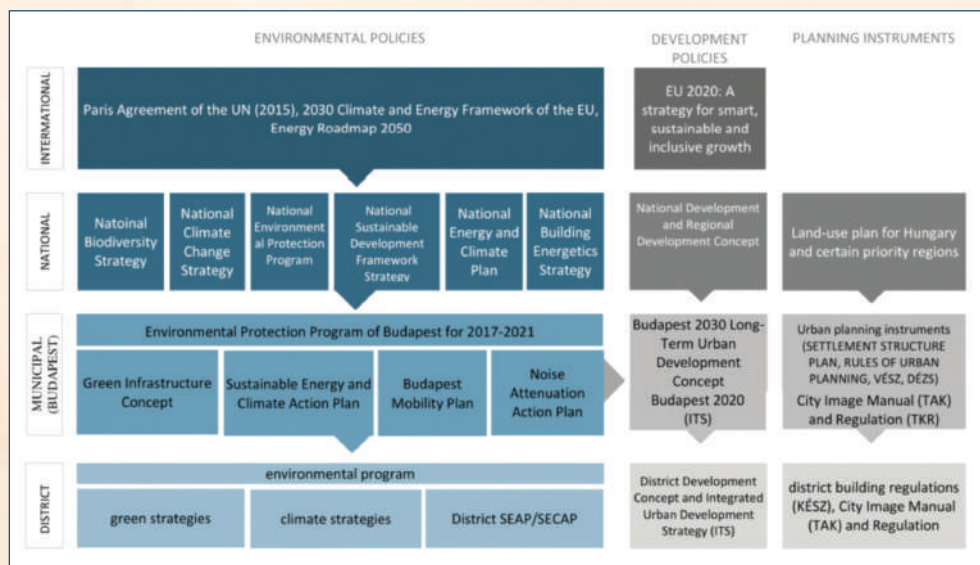
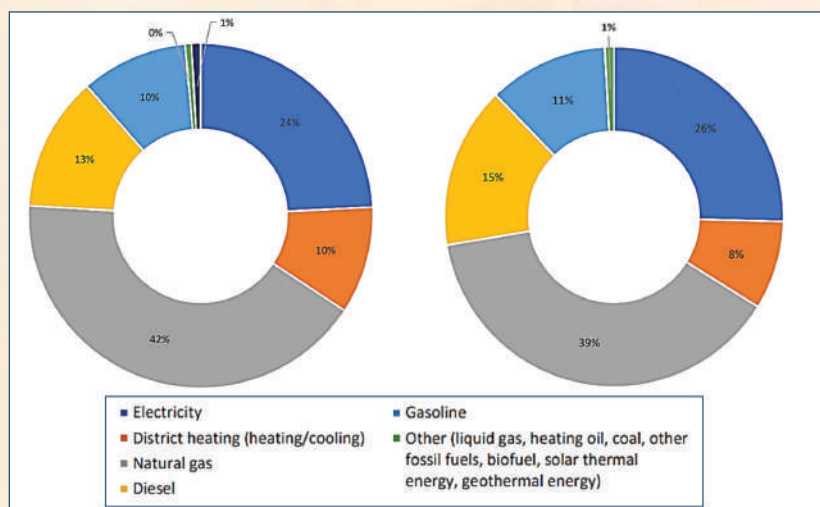
Mayor Gergely Karácsony has repeatedly highlighted the opportunity for Budapest to achieve energy independence. This emphasis underscores a commitment to exploring sustainable solutions for the city's energy needs. However, following the Mol concession (MOHU), the utilization of municipal waste has become more complex.

The intricacies post-Mol concession suggest a need for strategic planning and innovative approaches to address waste management challenges. Additionally, the recent repurchase of the *Fővárosi Vízművek* (Budapest Waterworks)⁵ indicates a pivotal development in the city's infrastructure. This move not only signifies increased local control over essential services but also presents an opportunity to align water management practices with broader sustainability goals. As Budapest regains ownership of critical utilities, it opens avenues for localized decision-making and strategic initiatives that prioritize environmental considerations, contributing to the city's overall resilience and green transition.

4 Sali (2015).

5 Szalai (2023).

Fig. 3. Examination of strategic points of connection⁶Fig. 4. Budapest energy consumption and CO₂ emissions statistics⁷⁶ Tatai (2021).⁷ Tatai (2021).

Sewage sludge, often deemed waste, holds vast potential for energy production. Through anaerobic digestion, it generates biogas for electricity or heating (depending on the purity). Thermal processes like pyrolysis create syngas or biochar, contributing to heat and power. Co-incineration in power plants reduces environmental impact, managing waste while producing energy. Advanced technologies refine biogas into biomethane, suitable for grids or vehicle fuel. Extracting nutrients for agriculture assists circular economies. Integrated energy recovery in wastewater treatment plants enhances efficiency. Utilizing sewage sludge for energy mitigates environmental burdens and supports sustainable waste management, offering a diverse and localized approach to renewable energy.

Budapest has undertaken significant efforts in energy production, emphasizing sustainability. Past initiatives include a focus on district heating systems, leveraging geothermal energy from the city's thermal waters. Investments in renewable sources like solar and biomass have diversified the energy mix. Additionally, wastewater treatment plants could harness biogas from sewage sludge for power generation.⁸ Collaborations with international partners aim to adopt innovative technologies, enhancing energy efficiency. Budapest's commitment to reducing carbon emissions and promoting green infrastructure reflects a proactive approach to secure a resilient and sustainable energy future for the city, setting a foundation for ongoing progress in urban energy initiatives.

Singapore as a leader in green technologies

Singapore has spearheaded notable initiatives in green urban development, establishing itself as a global leader in sustainability. The city-state integrates cutting-edge technologies and innovative urban planning to create eco-friendly spaces. Singapore prioritizes energy efficiency, with advancements in smart buildings and sustainable architecture. Robust public transportation systems reduce reliance on individual vehicles, promoting eco-friendly commuting. The city's commitment to water sustainability and waste reduction further underscores its dedication to a green future. Singapore's

8 Gabnai and Gál (2014).

holistic approach to urban development serves as a model for environmentally conscious and resilient cities worldwide.⁹

Fig. 5. Wastewater-to-energy system at Nexus – illustration (biogas-based)¹⁰

The city has achieved notable success in sewage sludge-based energy production, showcasing innovative solutions for sustainable waste management. From its opening in 2025, The Tuas Nexus Integrated Waste Management Facility exemplifies this success the best, using advanced technologies to convert sewage sludge into biogas for electricity generation.¹¹ The facility integrates waste treatment, water reclamation, and energy production, marking a pioneering step in urban sustainability. The National Environment Agency's efforts to leverage sewage sludge for energy align with Singapore's commitment to a circular economy. These success stories highlight Singapore's ability to transform a traditionally challenging waste product into a valuable resource, contributing to both energy security and environmental stewardship.

⁹ Rouija (2021).

¹⁰ NEA (2020).

¹¹ NEA (2019).

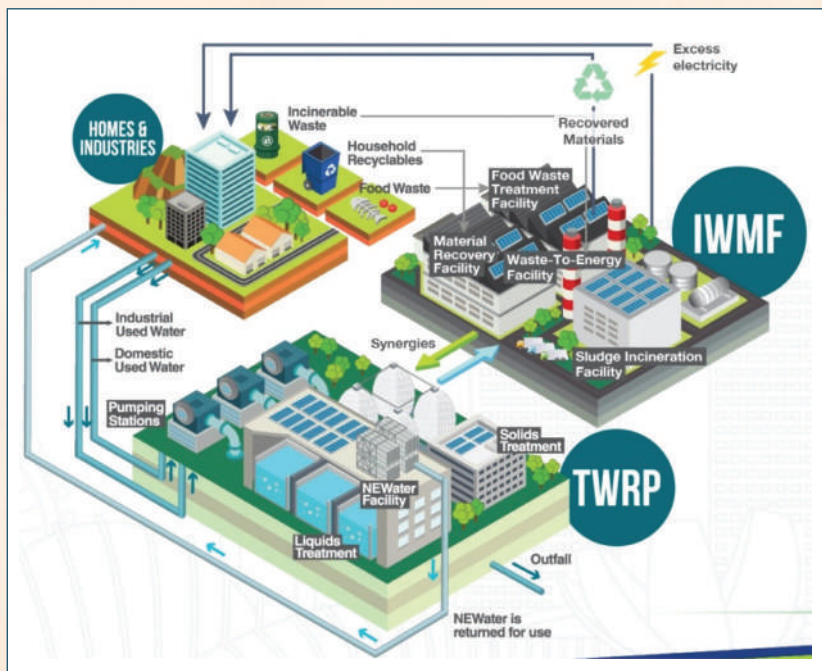

Fig. 6. Tuas Nexus plant structure and facilities

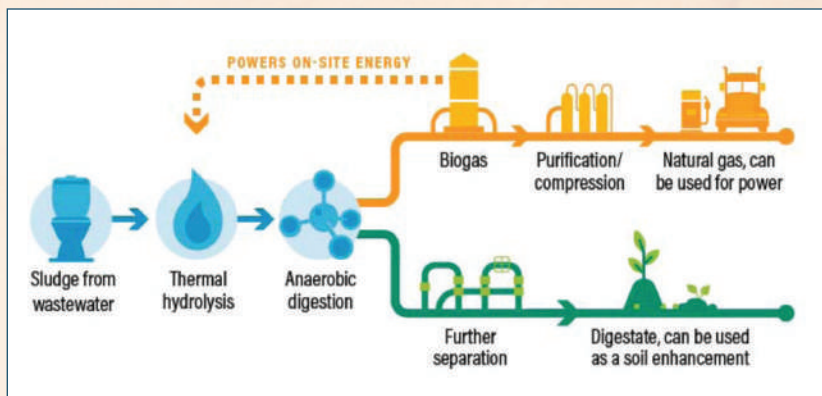

Fig. 7. Wastewater-to-energy system illustration (biogas-based)¹²

¹² Tapia (2019).

The “Lion City” strategically forges urban diplomacy connections in the energy sector, positioning itself as a global leader in sustainable development. Through entities like the Centre for Liveable Cities, Singapore shares expertise in clean energy technologies, urban planning, and policy frameworks. Collaborative ventures, exemplified by the Singapore International Energy Week,¹³ facilitate dialogues and knowledge exchange. The city-state actively engages in international organizations, further solidifying its diplomatic ties in the energy sector. Singapore’s commitment to green initiatives, coupled with the Centre for Liveable Cities’ role in promoting liveability and sustainability, underscores its dedication to promoting global collaborations for a sustainable urban energy future.

Potential international network

The Centre for Liveable Cities (CLC) in Singapore is a research and knowledge centre that focuses on urban development and sustainability. It was established in 2008 under the Ministry of National Development and the Ministry of the Environment and Water Resources in Singapore. The primary mission of the CLC is to distil, create, and share knowledge on liveable and sustainable cities. It collaborates with local and international experts, government agencies, and the private sector to develop solutions and strategies for urban challenges.¹⁴ The centre aims to contribute to the creation of vibrant, people-friendly, and sustainable cities by organizing several events and programs such as:

- World Cities Summit (Budapest is already an invitee and participant);
- Mayor Forum;
- Science of Cities Symposium;
- CLC Lecture Series and
- CLC Webinar Series.

The CLC conducts research, organizes events, and provides a platform for dialogues and collaborations on various aspects of urban development. This includes areas such as urban planning,

¹³ SIEW (2023).

¹⁴ CLC (2023).

design, governance, and environmental sustainability. The centre also engages in capacity building by offering training programs and workshops for urban practitioners.¹⁵

Budapest City Council can strategically propel green energy production from sewage sludge by prioritizing three pivotal options.

Firstly, initiating exchange programs for experts between Budapest and Singapore could foster a dynamic knowledge exchange platform. Local experts, researchers, and policymakers can gain valuable insights and best practices, enhancing Budapest's understanding of sewage sludge-based energy production. This collaborative learning approach facilitates the implementation of innovative technologies tailored to Budapest's urban context, leveraging international expertise to navigate challenges effectively.

Secondly, organizing technology showcases and site visits could be instrumental in providing hands-on experiences for local stakeholders. Professionals in Budapest can witness successful sewage sludge-based energy production facilities in Singapore, gaining practical insights into operational efficiencies and environmental impact mitigation. Direct exposure to cutting-edge technologies promotes the adoption of best practices, ensuring Budapest stays at the forefront of sustainable urban energy initiatives.

Thirdly, hosting expert workshops and seminars creates a collaborative space for profound knowledge exchange. By bringing together experts from both cities, the Council can facilitate comprehensive discussions on challenges, innovations, and policy approaches. These events not only promote a shared understanding but also catalyze the development of tailored solutions and strategic planning. Expert workshops could serve as a foundation for building a network of professionals committed to advancing green energy initiatives in Budapest, cultivating ongoing collaboration for sustained progress.

Financial resources

Budapest City Council can tap into the Global Covenant of Mayors for Climate & Energy (GCoM) for vital funding in its urban green pro-

15 CLC | What We Do (2023).

ject centered on sewage sludge-based energy production. GCoM's Expert Exchange Program, designed for 20 cities, offers financial and organizational backing for exchanges focusing on Climate Action Plan implementation themes. This initiative facilitates collaboration and knowledge sharing among paired GCoM signatory cities, enabling experts to visit counterparts facing similar challenges. Budapest's engagement in this program provides opportunities for enhanced environmental resilience and urban livability, aligning with GCoM's commitment to global climate and energy goals.¹⁶

The Pact of Free Cities could provide a unique opportunity for Budapest, Warsaw, Prague, and Bratislava to unite in addressing shared challenges, particularly in sustainable urban development and green energy projects.¹⁷ By leveraging the pact's financial support and emphasizing joint initiatives, these cities can collaborate on organized sessions, visits, and programs. Together, they can share insights, pool more resources, and address common regional issues, creating a robust platform for knowledge exchange and co-operative solutions.

Recommendations for Budapest city leadership

To fortify urban diplomacy in the energy sector between Budapest and Singapore, the organization of expert visits from Budapest to Singapore, with a focus on the Tuas Nexus site, can be seamlessly facilitated through the Centre for Liveable Cities. Establishing a specialized task force under the guidance of the Centre ensures efficient coordination and collaboration between energy experts and city officials. This task force can work closely with its Singaporean counterparts to create a comprehensive itinerary, incorporating guided tours, workshops, and interactive sessions at the Tuas Nexus site.

By leveraging the Centre for Liveable Cities, Budapest's experts gain exclusive access to insights and advanced technologies, encouraging a meaningful exchange of knowledge. The Centre can further facilitate networking opportunities, allowing Budapest's dele-

¹⁶ GCoM (2023).

¹⁷ Eurocities (2022).

gation to engage with Singaporean experts, nurturing collaboration beyond the visit. This collaborative approach not only strengthens urban diplomacy but also positions the Centre as a pivotal hub for fostering sustainable practices and innovations in sewage sludge-based energy production. The insights gained from this visit, guided by the Centre for Liveable Cities, will serve as a catalyst for future collaborative projects and reinforce the commitment to a greener and more resilient urban future.

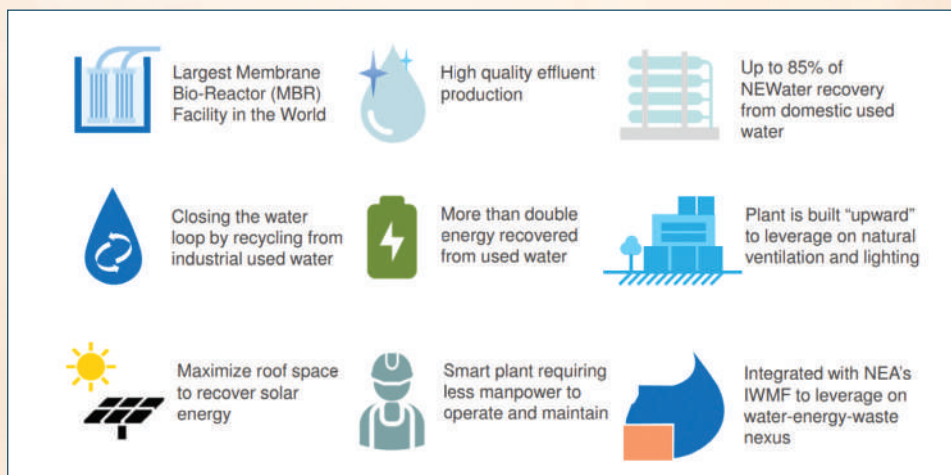

Fig. 12. Outstanding characteristics of the future Tuas Nexus Project¹⁸

¹⁸ Milton (2022).

References

- Brucker, Balázs: Budapest szerepe a nemzetközi politikában sokkal fajsúlyosabb, mint gondolnánk – Portfolio.Hu. Accessed 12 December 2023. <https://www.portfolio.hu/krtk/20231206/budapest-szerepe-a-nemzetkozi-politikaban-sokkal-fajsulyosabb-mint-gondolnank-656097>.
- Centre for Liveable Cities (CLC). Accessed 02 December 2023. <https://www.clc.gov.sg/>
CLC| Overview. Accessed 05 December 2023. <https://www.clc.gov.sg/events/overview>
CLC What We Do'. Accessed 05 December 2023. <https://www.clc.gov.sg/who-we-are/what-we-do>
- Eurocities: City Diplomacy in Action – Eurocities, 28 September 2022. <https://eurocities.eu/latest/city-diplomacy-in-action/>
- Gabnai, Zoltán and Balázs Sándor Gál (eds.): A szennyvíziszap-hasznosítás energetikai és egyéb lehetőségei. Journal of Central European Green Innovation, 4, 2014. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.232915>.
- GCoM – Global Covenant of Mayors: Cities Meet Cities – Expert Exchange Program: Apply Now, 8 February 2023. <https://www.globalcovenantofmayors.org/press/cities-meet-cities-expert-exchange-program/>
- Milton, Emma: Tuas Nexus. Binnies, 28 June 2022. <https://binnies.com/project/tuas-nexus/>
- NAT: Gazdasági élet magyarországon – hazánk energiagazdasága, 2012. Accessed 02 December 2023. https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/foldrajz_8/lecke_03_005
- NEA – National Environment Agency Singapore: Co-digestion of food waste and used water sludge enhances biogas production for greater energy generation, 29 January 2019. Accessed 22 December 2023. <https://www.nea.gov.sg/media/news/news/index/co-digestion-of-food-waste-and-used-water-sludge-enhances-biogas-production-for-greater-energy-generation>
- NEA – National Environment Agency Singapore: Tuas Nexus – Singapore's first integrated water and solid waste treatment facility begins construction, 08 september 2020. Accessed 20 December 2023. <https://www.nea.gov.sg/media/news/news/index/tuas-nexus-singapore-s-first-integrated-water-and-solid-waste-treatment-facility-begins-construction>
- Roujia Qui – Jonathan Zhiqiang Lee – Laetitia Ingabire: Resource and water recovery solutions for singapore's water, waste, energy, and food nexus. Part I, resource recovery from wastewater and sludge, 2021. Wageningen: Wageningen Food & Biobased Research, 2021. <https://doi.org/10.18174/554528>
- Sali, Emil (Főmterv): Budapest szennyvíz-elvezetési és -tisztítási programja, 18 August 2015. Accessed 14 December 2023. https://innotekamelyepites.hu/cikk/budapest_szennyviz_elvezetesi_es_tisztitasi_programja.7.html
- SIEW 2023. Accessed 20 December 2023. <http://www.siew.gov.sg>
- Szalai, Anna: Kiss Ambrus főpolgármester-helyettes az Orbán-kormánynak: Köszönjük el egymástól. Népszava, 07 December 2023. Accessed 26 December 2023. https://nepszava.hu/3217972_kiss-ambrus-budapest-koltsegvetes-2024-orban-kormany-interju
- Tapia, Carlos – Menger, Pierre – Bianchi, Marco –Pegoraro, Arianna: Innovation for Sustainable Development at Local Level: Instruments and Examples to Get Started, 2019.
- Tatai, Zsombor et al.: Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve, 2021. Accessed 15 December 2023. https://budapest.hu/Documents/klimastrategia/BP_klimastrategia_SECAP_egyeztetesi_anyag.pdf.
- Tatai, Zsombor et al.: Budapest Climate Strategy and Sustainable Energy and Climate Action Plan', 2021. Accessed 12 December 2023. https://budapest.hu/sites/english/Documents/BP_klimastrategia_SECAP_EN_final.pdf

Városdiplomácia Budapest és Szingapúr között a városi zöldenergia termelésében Tapasztalatcsere a szennyvíziszap felhasználásában

Összegzés

Ez az esszé Budapest fenntartható energiatermelésének további fejlesztését vizsgálja, különös tekintettel a szennyvíziszap alapú zöldenergiára egy Szingapúrral potenciálisan kialakítható együttműködésen keresztül. Karácsony Gergely főpolgármester és kabinetje hosszútávú energetikai tervei az energiafüggetlenség felé elmozduló Budapestről egybevágóan Szingapúr ezen a területen elért fejlesztéseivel, amelyeket a jövőbeli Tuas Nexus létesítmény remekül szemléltet. A *Centre for Liveable Cities* (CLC) kiemelkedik mint kulcsfontosságú globális partner, szakértői cserelehetőségeket kínálva. Az esszé javasolja, hogy Budapest vegyen részt a *Global Covenant of Mayors for Climate & Energy „Expert Exchange”* programjában, amely pénzügyi támogatással kecsegtethet, a Szabad Városok Szövetségével pedig akár közösen is együttműködhetnek, hogy egy fontos urbánus problémára hatékony megoldást találjanak. Egy stratégiai partnerség, amelyet a CLC segíthet megvalósítani, számos szakértői látogatásra, technológiai bemutatóra és műhelymunkára adhat lehetőséget már a közeljövőben. Ilyen irányú lépésekkel egyre közelebb kerülhetünk egy zöldebb és ellenállóbb Budapest megalapozásához.

OKTATÁS, IFJÚSÁG

Tartózkodási helyem: Budapest

Devecseri Máttyás

Budapest lakossága, mint minden világvárosé, folyamatosan cserélődik, ki- és beköltöznek emberek. A város évről-évre rengeteg új lakóval gyarapszik, akik javarészt vélhetően a jobb oktatási és munkalehetőségek miatt döntenek a fővárosba költözés mellett. Az állam és az önkormányzatok a maguk jogi eszközeivel igyekeznek nyomon követni ezt a változást, de vajon igyekeznek-e az állampolgárok is bejelenteni azt? Van-e, ami hátráltatja őket ebben?

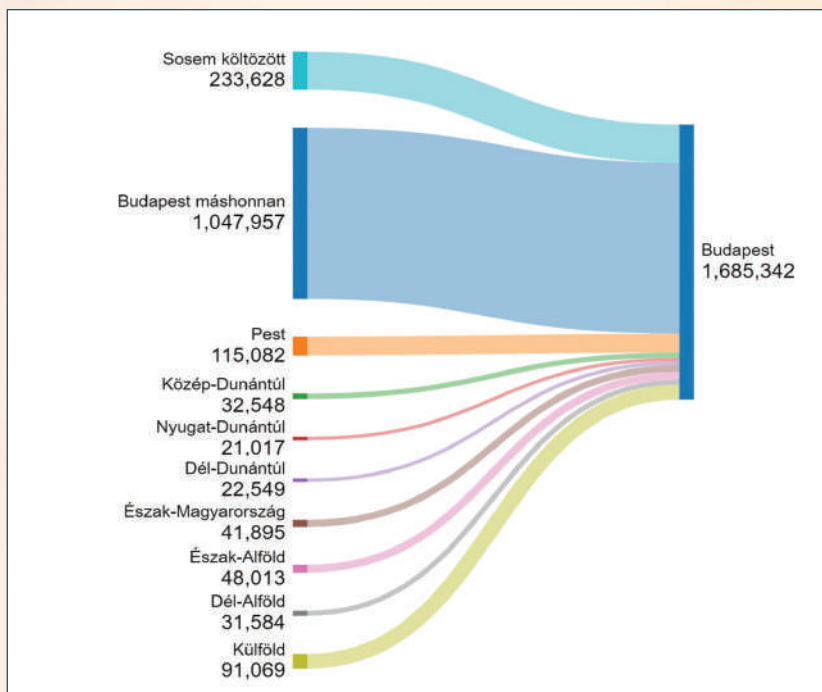
Az, hogy a lakosok rendelkeznek-e az adott településen legalább tartózkodási címmel, az egészségügyi ellátástól a parkoláson, kedvezményeken át az önkormányzati választásokon való részvételig elég sok következménnyel jár. Más helyzetben vannak a magyar és a külföldi állampolgárok, azon belül is az európai uniós állampolgársággal rendelkezők. A lakóhely szerint speciális a helyzetük azoknak, akik nem saját ingatlanban, hanem albérletben vagy kollégiumban élnek.

Ha valaki külföldre költözik, előre tájékozódik arról, hogy milyen kötelezettségei lesznek a lakcím bejelentésével kapcsolatban: állandó, vagy tartózkodási címet kell-e és érdemes-e kérnie? Hogy melyiknek milyen előnyei és hátrányai vannak, azzal blogbejegyzések, közösségi média fórumok is foglalkoznak, kevés szó esik azonban arról, hogy ha az országon belül költözünk, akkor mit jelent a tartózkodási cím megváltoztatása.

A népszámlálási adatok szerint Budapest lakosságának több mint egyötöde érkezett másik településről. A nem saját ingatlanban élők, például kollégisták tartózkodási helyet jelenthetnek be, ami számos előnnyel jár részükre és a városvezetés részére egyaránt, legyen szó egészségügyről, parkolásról, lakhatásról, vagy választási részvételtől. A dolgozat ezeket a témákat járja körül, és javaslatot tesz a városvezetésnek egy kommunikációs kampány indítására a tartózkodási hely nagyobb arányú bejelentése érdekében.

Budapestre költözés

A népszámlálási adatok alapján Budapest lakossága 2022-re 2,5%-kal csökkent a 2011-es adatokhoz képest.¹ Az adatbázis a migráció részletesebb vizsgálatára is lehetőséget ad. Számunkra érdekes lehet, hogy a fogyás ellenére a beköltözők milyen nagyságrendet jelentenek, és honnan érkeznek. Az arányokat tekintve az itt élők mindössze 13,9%-a, aki sosem költözött, 62,2%-a a városon belül költözött (sajnos a kerületközi mozgást nem ismerjük), ami viszont a téma szempontjából érdekes, hogy 24%, vagyis több mint az itt élők ötöde új lakó Budapesten. (A földrajzi megoszlást az 1. ábrán szemléltetem.) Ezek az adatok önbevalláson alapulnak, tehát nincs arra vonatkozó hozzáférhető ismeretünk, hogy a beköltözők rendelkeznek-e lakcímkártyával.

1. ábra: Budapesti népesség előző lakóhelye. Adatok forrása: KSH

¹ Központi Statisztikai Hivatal, 2022.

Magyarországon a lakóhely és a tartózkodási hely fogalmát a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény a következőképp rögzíti: „A polgár *lakóhelye* annak a lakásnak vagy szállásnak (a továbbiakban együtt: lakás) a címe, amely a polgár állammal, továbbá a természetes és jogi személyekkel, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel való hivatalos kapcsolattartása, valamint lakóhelyhez kötött jogai és kötelezettségei megalapozásául szolgál. A polgár *tartózkodási helye* annak a lakásnak a címe, ahol a polgár – a lakóhely-változtatás szándéka nélkül – három hónapnál hosszabb ideig tartózkodik.”

A meghatározások 2022-től változtak meg, az erről szóló 2021. évi CXIX. törvény indoklásából érdemes pár részt kiemelni: „Az figyelhető meg napjainkban, hogy a lakcímbejelentések egy része nem a valós viszonyokat tükrözi, vagyis az emberek egy része valójában nem ott él, ahová a lakcímbejelentése szól. A hatályos szabályozás szerint ez jogjogilag egy jogellenes állapotot eredményez, továbbá a nem valós helyzetet tükröző bejelentés még büntetőjogi következményeket – pl. intellektuális közokirat-hamisítás – is felvet. E jelenség mögött számos okot lehet azonosítani. Ezek között említhető a családi kötődésen alapuló vagy valamely jogosultsággal kapcsolatos bejelentkezés, illetve általánosságban a társadalmi mobilitás erősödése. (...)”

A javaslat a jelenségre azt a szabályozási választ adja, hogy a korábbi szabályozáshoz képest megszünteti azt a követelményt, hogy a polgárnak életvitelszerűen a lakóhelyként bejelentett lakásban kell élnie. A módosítás értelmében a lakóhely az a lakás, amelyet a polgár és az állam közötti kapcsolattartás érdekében ekként bejelentenek. E bejelentés alapozza meg a lakóhelyhez kapcsolható jogok gyakorlását. A lakóhellyel ellentétben a javaslat tartalmi szempontból nem változtatja meg a tartózkodási hely hatályos fogalmát: a tartózkodási hely továbbra is az a lakóhelytől eltérő lakás, ahol a polgár három hónapot meghaladó időtartamban tartózkodik.²

A 2022 előtt hatályban levő törvény szerint tehát az állandó lakcímen, azaz a lakóhelyen életvitelszerűen ott kellett tartózkodnia annak, akinek nem volt tartózkodási helye, azaz ideiglenes lakcíme. Jelenleg azonban a lakcím-törvény módosításának köszönhetően már nem kell életvitelszerűen ott tartózkodni, ahova a polgár állandó lak-

2 2021. évi CXIX. törvény indokolás.

címét bejelentette. Tehát a lakcím bejelentési jogszabály megváltozása abban is áll, hogy a lakóhely, azaz állandó lakcím kapcsolattartási címnek minősül, és nem kell életvitelszerűen ott tartózkodni.

Bejelentés

A lakcím bejelentésének és a lakcímgazolvány birtoklásának alapvető célja, hogy mindenki hitelesen igazolni tudja a lakhelyét. A már fentebb is hivatkozott 1992. évi LXVI. törvény rendelkezik a lakcím-bejelentéssel összefüggő kötelezettségekről. Ez kimondja, hogy ha a lakcímbejelentésre költözéssel összefüggésben kerül sor, a bejelentést a beköltözéstől vagy a kiköltözéstől számított három munkanapon belül kell megtenni. Tehát a törvénytisztelő állampolgár minden vélt vagy valós kedvezménytől függetlenül is be kell, hogy jelentse a tartózkodási címét, ha új helyre költözik.

Az állandó lakcímmel szemben a tartózkodási helyet annak létesítésétől számított öt éven belül ismételten be kell jelenteni. Az ismételt bejelentés hiányában az érintett tartózkodási helye a törvény erejénél fogva megszűnik. Ez a dátum érvényességi időként a lakcímkártyán is szerepel. A bejelentés az okmányirodákban megtehető a szükséges okmányok bemutatásával.

Aki nem saját ingatlanba (vagy olyanba, aminek haszonélvezője) kíván bejelentkezni, azok esetén a bejelentőlapot a szállásadónak is alá kell írnia saját kezűleg. Ez sok albérletben élőnél hátráltatja a bejelentést. Ennek egyik oka az lehet, ha a tulajdonos nem hajlandó aláírni ilyen bejelentést, például attól való félelem miatt, hogy nemfizetés esetén sem tudja kilakoltatni a bérletet. A másik ok az elsőnek a feltételezése a bérlet részéről, aki ezért meg sem kérdezi a lakás tulajdonosát.

Sokak számára ismeretlen azonban az a szabály, hogy szállásadó hozzájárulására nincs szükség, ha a bejelentkező olyan érvényes, teljes bizonyító erejű magánokirattal vagy közokirattal rendelkezik, amely a lakás használatára feljogosítja. Ebben az esetben az okiratot a lakcímbejelentő lappal együtt kell a járási hivatalnak benyújtani.³ Ilyen magánokiratnak számít a bérleti szerződés, amely nemcsak akkor bizonyító erejű, ha közjegyző ellenjegyezte, hanem

3 Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság.

elegendő az is, ha két tanú aláírásával ellátta. A tartózkodási hely bejelentése és ennek nyomán a lakcímigazolvány kiállítása illetékmentes.

Fontos viszont, hogy a fentiek csak a tartózkodási hely bejelentésére vonatkoznak. Annak, aki kiadja a lakását, vagy ingatlanát, joga van megtagadni, hogy a kiadott ingatlan címe állandó lakcímként szereplejen a bérlő lakcímkártyáján. A tulajdonos a bérleti szerződésbe is beleírhatja, hogy nem adja hozzájárulását ahhoz, hogy a bérlő az ingatlant állandó lakcímként jelentse be. Nincs viszont joga megtagadni, hogy a bérlő a lakcímnyilvántartásba tartózkodási helyként bejelentse az albérlet címét.

Lehetőségek tartózkodási címmel

Bárki, aki próbálkozott a lakhelyétől eltérő helyen egészségügyi szolgáltatást igénybe venni Magyarországon, futott már kellemetlen meglepetésekbe. A kollégistákat a háziorvosok, járóbeteg-szakellátások „bemondásos” alapon általában igyekeznek ellátni, azonban a várólisták növekedésével az igénybevevők és az ellátók közös érdeke volna, hogy a statisztika fehéredjen. A tartózkodási helyet ugyanis a területi ellátási kötelezettség alapján nem utasítják el az ellátást végzők. A háziorvosi ellátás feltételeinek megteremtése, az ellátandó terület meghatározása (utcajegyzék) jelenleg az önkormányzat feladata, tehát a városvezetésnek is érdeke az, hogy tisztán lássa a területén ellátandók számát. A betegutak további állomásainál is számít, hogy van-e tartózkodási hely, mert elsődlegesen a beteg bejelentett lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint ellátásra kötelezett járóbeteg-szakellátásra, illetőleg fekvőbeteg-gyógyintézetbe kell beutalni a beteget.⁴

Felkapott budapesti téma az autóhasználat és a (közterületen) való parkolás. Az elmúlt évek változtatásaival, az autók számának növekedésével több kerületben is szigorították parkolási engedély, vagyis a lakossági várakozási hozzájárulás kiadását, egyben a díjak is emelkedtek (vagy az engedmények csökkentek). Pozitív elmozdulásra mutat viszont példát a XI. kerület, ahol a tartózkodási hellyel bérelt lakásban élők részére megjelent a bérlői várakozási hozzájárulás.

4 Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, 2023.

ulás, ami abban az esetben váltható ki, ha a lakásra vonatkozóan a tulajdonos egyúttal lemond a második autóra vonatkozó engedélyről.⁵

A közösségek általában előnyben részesítik a régebbi tagjaikat a kívülről érkezőkkel szemben, ami a szűkös önkormányzati lakáspiac miatt a lakhatási támogatások, bérlakáspályázatok esetén is megjelenik a legtöbb kerület pályázatai kiírásában. Nincs könnyű dolga annak, aki beköltözőként szeretne igénybe venni szociális helyzetéből fakadóan kedvezményt úgy, hogy újonnan érkezik a fővárosba. Habár kerületenként más feltételek vannak, ahol nem előírás, ott is előny, ha valaki évek óta él egy kerületben. Ennek bizonyítására egyes helyeken a tartózkodási hely is elegendő, ezért érdemes azt minél előbb bejelenteni.

Politikai következmények az újbudai kollégisták példáján keresztül

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény 102. § * (1) kimondja, hogy egy választópolgár csak egy szavazóköri névjegyzékben szerepelhet. Az országgyűlési választásokra vonatkozóan a 250. § rendelkezik az átjelentkezés lehetőségéről. Ez csak annyit jelent, hogy fizikailag a lakcímnek megfelelő névjegyzéktől eltérő helyen adhatjuk le a szavazatunkat, de ugyanazon indulók közül választhatunk, akik az állandó lakóhelyünkön indulnak. A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választására vonatkozóan viszont szerepet kap a tartózkodási hely, amit a 307/A és 307/B §-ok szabályoznak. Ezek alapján a tartózkodási helyünk szerinti szavazókörbe kérhetjük az átjelentkezésünket. Ez azonban csak kérésre történik, vagyis nem automatikus. A szavazatunkkal ekkor a tartózkodási helyünkön indulók egyikét tudjuk támogatni. A tartózkodási hely megszűnése esetén a választó visszakérül a lakóhelye szerinti szavazókörbe.

Az önkormányzati választások névjegyzékét így nagymértékben tudja befolyásolni az, hogy melyik településen és annak melyik részén hány olyan ember él, aki rendelkezik tartózkodási címmel, és úgy dönt, hogy állandó lakóhelye helyett itt kíván szavazni. Ez természetesen nemcsak azon a helyen okoz változást, ahová átjelent-

5 Újbuda Parkolászemeltető Nonprofit Kft., 2023.

keznek a választók, hanem azokon a helyeken is, ahonnan „hiányzik” majd a szavazatuk. Bonyolultabb a helyzet az időközi választások esetén, amikre a 307/C §. vonatkozik. Ilyen esetben ugyanis csak akkor szavazhat egy itt tartózkodó, ha már a megelőző választáson is az adott választókerületben szerepelt szavazóköri névjegyzékben. Tehát ahogy időben távolodik egy időközi választás az azt megelőző rendes helyi önkormányzati választástól, annál nagyobb lesz azoknak a száma, akik bár a választókerületben élnek, akár évek óta, mégsem tudnak a szavazáson részt venni. Ennek akár extrém mértékű megjelenését jól szemlélteti az újbudai kollégisták helyzetének vizsgálata.

Újbudán közel 6500 felsőoktatási kollégiumban élő hallgató tartózkodik. A jogszabályok értelmében nekik a beköltözésük után három napon belül tartózkodási helyet kellene létesíteniük a kollégium címén. Azonban az, hogy az ehhez szükséges igazolásért folyamodjon egy kollégista, meglehetősen ritka. Ennek megfelelően nincsenek nyilvános adatok arról, hogy hány hallgató él ezekben a kollégiumokban, csupán a felsőoktatási kollégiumok férőhely számai mentén lehet becsülni. Kivételt képeznek a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) kollégiumaiban élők, akik számára a 2010-es években egyetemi döntés alapján is kötelezővé tették a tartózkodási hely felvételét, és elvárják a lakcímkártya elkészítését és bemutatását. Ez Újbudán hét kollégiumot jelent a kerületben található 19-ből, férőhely tekintetében pedig durván 4000 főt. A földrajzi elhelyezkedésük főleg az egyetem északi kampusza közelében van, ami azt jelenti, hogy a hétből öt kollégium a legutóbbi választási körzetkiosztás alapján egy körzetbe esett. A férőhelyek száma ebben az öt kollégiumban 3744 fő. Lágymányos választókerület névjegyzékében 2019-ben 6257 fő volt. Látható tehát, hogy amennyiben a kollégisták, akik biztosan rendelkeztek tartózkodási hellyel, úgy döntöttek, hogy átjelentkeznek, azzal nagymértékben befolyásolhatták a körzetben szavazók számát, demográfiáját, preferenciáját és így a választás eredményét.

A körzetben három évvel később, 2022-ben időközi választást kellett kiírni. Új átjelentkezésre a kollégistáknak nem volt lehetőségük, tehát azok, akik 1. 2. vagy 3. évfolyamukat járták az egyetemen, így nem tudtak szavazni. Azok, akiknek költözés miatt új tartózkodási címük lett, vagy az ötéves időkorlát miatt megszűnt a tartózkodási

helyük, szintén kikerültek a névjegyzékből. A névjegyzék 504 fővel 5753 főre csökkent, vagyis 8%-os csökkenés következett be, ami egyértelműen meghaladja a körzetben élők nettó változását a hároméves időtávon. A körzetben mind a hat szavazókörben csökkent a névjegyzék nagysága, a legkiugróbb adatot viszont a 16-os szavazókörben találjuk, vagyis az 1054 férőhelyes Schönherz Kollégium szavazókörében: itt 141 fővel, vagyis 14,1%-kal kevesebben voltak a névjegyzékben három évvel a 2019-es választás után. A példát persze nem lehet az egész városra kiterjeszteni, hiszen becslések szerint a fővárosban összesen is csak 14 ezer kollégiumi hely van (országosan pedig 56 ezer).⁶

A pártoknak, választáson indulóknak bizonyos körzetekben tehát biztosan megéri kampányolni az átjelentkezés mellett, azonban városi szinten is érdemes lenne foglalkozni ezzel. A demokratikus részvételnek a választás kiemelkedő eseménye, de a hétköznapiakban is tudatosabb jelenlétet eredményezhet, és a beköltözők jobban magukénak érezhetik a várost, ha társadalmilag is alkotóelemeivé, építőköveivé válnak. Ez lehetővé teszi az igényeik, véleményeik szervezettebb becsatornázását, hiszen aki itt kezd tanulni, az várhatóan több éven át lakosa lesz a fővárosnak. További előny, hogy azt a gyakorlatot is csökkentheti, hogy párhuzamos társadalmak alakuljanak ki egymás mellett élő állandó lakosok, valamint az éveken át itt élő kollégisták és más tartózkodók között, ahol a képviselők csak azoknak politizálnak, akik biztos részei a névjegyzéküknek, míg a többi városlakó véleményét figyelmen kívül hagyják.

Összefoglalás, javaslatok

A témában a nemzetközi összehasonlítás nehéz, különböző területeként is más és más országos, vagy akár tartományi előírások szabályozzák a tartózkodókat. Az Európai Unión belül általános elvárás, hogy a 90 napnál hosszabb tartózkodás helyét regisztrálja be a lakos a hivatalnál, illetve ugyanezt elköltözés esetén is tegye meg, 90 napnál rövidebb tartózkodás esetén azonban nem várható el a bejelentkezés.⁷ Nincs az unión belül közös bejelentési lehetőség

⁶ Eduline, 2023.

⁷ Europa.eu: Students – residence rights.

vagy terület, ezt az adott ország hivatalos szerveinél kell elvégezni. A regisztrálásnak Magyarországtól eltérően több országban is díja van, így például Ausztriában⁸ és Szlovákiában⁹ is. A választásokra vonatkozó gyakorlat is országonként eltérő. Az Egyesült Királyságban helyi önkormányzati és polgármesteri választáson például dönthet úgy egy diák, hogy az állandó lakcíme szerinti, a tartózkodási helye szerinti, vagy mindkét címe szerinti választáson részt vesz.¹⁰ Ausztriában ezzel szemben csak az állandó lakcím szerinti választáson lehet részt venni.¹¹

Összefoglalásként elmondható, hogy a Budapestre beköltözőknek különböző okokból mindenképpen érdekük, hogy tartózkodási helyet regisztráljanak, de érdeke lehet a városvezetésnek is, hiszen az erőforrások elosztása így könnyebben tervezhető, miközben több aktív állampolgárra lehet számítani. A részletezett szűk réteg, vagyis a felsőoktatási intézmények kollégistái mellett ez vonatkozik a bentlakásos intézmények, középfokú oktatási intézmények kollégistáira is, akik között szintén vannak választókorúak, továbbá a munkásszállók lakóira és a fővárosban élő külföldi állampolgárookra. A tartózkodási hely bejelentésének, vagy épp elmulasztásának a fentebb kifejtett következményei csak kiragadott példák, amik mellett számos egyéb is felkutatható lenne. Azt azonban már ezek is alátámasztják, hogy a főváros vezetésének érdemes foglalkoznia a városba beköltözőkkel.

Fontos lépés lenne kampányt folytatni a tartózkodási hely létesítésének jelentőségéről. Ennek részeként meg lehet szólítani az ideköltözőket, akár hagyományos, akár közösségi médián, vagy közvetítő szervezeteken keresztül. Egyetemisták esetén a hallgatói önkormányzatok, külföldi diákokat segítő mentorszervezetek jelenthetnek kapcsolódási pontot, külföldi állampolgároknál pedig a nagykövetségek. Nyitottságra lehet felhívni a lakásukat bérbeadó tulajdonosokat is, valamint párbeszédet kezdeményezni a kollégiumokkal és egyéb szállásadó intézményekkel, hogy a BME jó példáját követve belső szabályzatukban tegyék kötelezővé a tartózkodási hely bejelentést. A Budapesten élő külföldi állampolgárok felé talán

8 City of Vienna Mandatory residence registration, 2023.

9 How to arrange temporary residence? internetes cikk, 2022.

10 The Electoral Commission, internetes összefoglaló.

11 oesterreich.gv.at, Local elections and mayoral elections.

elsőként Terézváros vezetése kezdeményezett célzott kommunikációt a helyi önkormányzati újságban, hiszen a külföldi lakók aránya itt eléri a 25%-ot.¹²

Azokkal, akik először jelentkeznak be budapesti tartózkodási helyre, érdemes lenne megtalálni a módját a direkt kommunikáció kezdeményezésének (amennyiben az adatvédelmi jogszabályok ezt lehetővé teszik). Ennek egy ceremoniális, befogadási vetülete is van, hiszen egy más helyről érkező embert hivatalosan is üdvözlő az új városa, a több mint 150 éves Budapest. Ennél kevés aktus illeszkedne jobban a jelenlegi városvezetés szlogenjéhez: „Budapest mindenkié”.

Hivatkozások

- Népszámlálás 2022, KSH: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/>
 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról
 2021. évi CXIX. törvény indoklás - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)
 Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság
https://nyilvantarto.hu/hu/lig_tartozkodasi
 Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, 2023 https://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/ellatas_magyarorszagon/egeszsegugyi_ellatasok/jarobeteg_ellatas
 Újbuda Parkolászüzemeltető Nonprofit Kft., 2023, <https://parkolas.ujbuda.hu/index.php/2022/10/11/berloi-engedelyek/>
 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról
https://eduline.hu/campus_life/20230824_A_tavalyinal_is_nagyobb_lehet_a_kollegiumokba_a_tuljelentkezes_az_alberletarak_pedig_egyre_huzosabbak
 Europa.eu: Students - residence rights <https://www.electoralcommission.org.uk/voting-and-elections/who-can-vote/students>
 City of Vienna Mandatory residence registration, 2023, <https://www.wien.gv.at/english/living-working/registration/>
 How to arrange temporary residence?, internetes cikk, 2022, <https://www.nehnutelnosti.sk/magazin-o-byvani/1770-ako-vybavit-prechodny-pobyt/>
 The Electoral Commission, internetes összefoglaló, <https://www.electoralcommission.org.uk/voting-and-elections/who-can-vote/students>
 Local elections and mayoral elections, https://www.oesterreich.gv.at/en/themen/leben_in_oesterreich/wahlen/5/Seite.320621.html
 Terézváros Special Issue, 2023 <https://terezvaros.hu/terezvaros-portal/methods/fmFrontendControl/getFile?key=Gr0itivOO2r3ndUEzyCFQSZ2bPm14Ds7Zg6wn4vwAhHmtMbV1Y>

12 Terézváros Special Issue, 2023

Residing in Budapest

Abstract

According to census data, more than a fifth of Budapest's population moved in the city from other settlements. People who do not live in their own property, such as students, can register a temporary residence, which has many benefits for them and for the city administration, whether it is health, parking, housing or voting. The essay explores these issues and proposes a communication campaign to the city administration to increase the rate of residence registration.

Kommunikációs csoportfeladat megoldása

How can cities help youth to manage their careers?

Emese Andrea Fülöp

The transition from school to work is a crucial step in young people's lives. It is a time when there are high expectations from everybody, including parents, society, and young people themselves. All eyes are on them to be judged on how fast one can find a well-paid job. This feeling may be even worse for those with a diploma because there is the pressure to find a job in the field one has studied to justify the years and money spent on education. In many situations parents are not well equipped to assist their children in this process because of generational differences and the changes that lots of parents cannot keep up with. There is a cruel competition between young people to impress in a system that still takes advantage of naivety and lack of experience.

The significance of youth employment on cities' agenda

As of the latest available data, youth unemployment rates across OECD countries have exhibited a concerning trend. In 2021, the average youth unemployment rate among OECD countries was 13.7%, a significant increase from the pre-pandemic levels of 11.6% in 2019. The global economic downturn resulting from the COVID-19 pandemic has exacerbated existing challenges in the job market, disproportionately affecting the younger demographic.¹ Thus, it is crucial to look at youth employment as an issue that needs to be actively dealt with to ensure that the future generation can work and that they have a purpose. The latter is important as well because mental health issues among the youth have skyrocketed in the last years.² Helping youth manage their careers can positively influence their well-being as work is an essential part of our life that we study and prepare for most of our lives.

1 OECD Data, Youth unemployment rate.

2 UNICEF, Increase in child and adolescent mental disorders.

Furthermore, recognizing youth as a fundamental asset to our society becomes imperative, given that our collective future hinges on the skills and mindset that young people bring to the table. However, the transition from school to work is laden with difficulties for several reasons. Primarily, the scarcity of entry-level jobs for young individuals offering a fair wage poses a significant hurdle. Many young people have already faced financial challenges in navigating their way through university, making it untenable to seek additional financial support from parents for internships. The prevailing system tends to favour those with substantial financial means, perpetuating a cycle wherein internships and low-paid positions become more accessible to those who can afford them. This exacerbates social inequalities, reinforcing the notion that opportunities are often dictated by economic privilege rather than merit.

Addressing these challenges necessitates a collective effort, with a re-evaluation of societal structures, policies, and corporate practices to create an inclusive environment where the transition from education to gainful employment is not dictated by financial circumstances but rather by individual talent and potential. Another issue is still favouritism and lack of transparency. It is very common that the positions advertised on different websites have already been filled but posted anyway to keep the illusion of transparency and equal opportunity. These issues are very complex and hard to solve in a short-term period because society got used to taking advantage of those who seek employment and the desperation of young people to get a job to start their career. Nonetheless I strongly believe that it is an issue that is getting worse, and local administration should put it on the agenda. In this case however, the faster and more achievable solution would be to teach young people about the sad truth of our current system and prepare them for rejection and patience in finding a good job, as well as guide them through this process.

The issue of youth employment is complex and requires attention from all actors of our society such as companies, local governments, and state governments. However, this is particularly important to big cities and capitals such as Budapest because these are the places where most jobs are available and where young people are moving to create a better life for themselves. Thus, cities should

feel more responsible to create better working conditions and proper services, which focus on the issues the city is struggling with. Budapest is by far the largest city in Hungary and a very popular choice for young people all around the country, thus the issue of youth employment is very significant.

The case of Budapest

Although the employment of all people in our society is important, securing our future by helping the next generation is crucial. In this part of the essay, we will go through the possibilities that young people have in Budapest and whether there is any useful tool that can be used.

To have a clear picture of what services young people in Budapest can access, let's first look at the national program on youth employment. The European Union introduced in 2014 the Youth Guarantee Program, which was committed "to ensure that all young people under the age of 30 receive a good quality offer of employment, continued education, apprenticeship or traineeship within a period of four months of becoming unemployed or leaving education".³ All EU countries have committed to this program, which means that Hungarians can also benefit from this opportunity. Almost ten years have passed since its introduction, and currently some of its parts such as the internship program or the career advice program are no longer available. Moreover, some of the support is only available in Budapest.⁴ Researchers from the Centre for Economic and Regional Studies⁵ identified some issues that hinder the efficiency of the program in Hungary. First, they wrote that more than half of young people who register as unemployed and looking for jobs do not go through the program after registering in the system. They also highlighted that most beneficiaries were young people with higher education, who have better chances of securing a job anyway. An important issue that was raised, and which I argue needs the most attention, is lack of mentorship and education, which may have more

3 European Commission, The reinforced Youth Guarantee.

4 Ifjúsági Garancia Program.

5 J. Krekó et al (2018).

positive impact in the long-term. Although the possibilities of internships and financial aid are important as well,⁶ the focus should be on how to teach young people navigate the system, to understand the challenges so that they benefit from this knowledge long-term and be able to look for jobs without fear and in need for constant help. This process should start early on, and not when young people are already desperate to search for any job just to make ends meet.

Besides the Youth Guarantee Program, there is no other active program or service that local administrations have in Budapest to help young people in their career. This makes it clear that there is an urgent need for action by the Budapest Municipality and its local administrations to create services in this area. In the next part of the essay, we shall look at other big cities around the world, which recognized youth employment as an important issue that the city needs to deal with and do more efficient work as state programs can often be slow and harder to reach.

Youth employment programs in cities around the world

The Youth Labour Employment Agency *Hamburg (Jugendberufsagentur)* is a great example that now serves as a model in other regions in Germany. The focus of the Agency is prevention and intervention by offering a wide range of services including counselling and establishing relevant connections early on. Besides finding a suitable apprenticeship or education, the Agency also helps young people manage their personal difficulties, which shows that they recognized the importance of mental health and its impact on the success of finding jobs or opportunities. The Agency's policy is "one-stop-shop", which means that it aims to gather and work with all public institutions to help young adults start their career.⁷ In this system, resources are split between the partners. This is a great example of cooperation between state, local and the private sector, which in the case of Budapest might be hard to achieve. This example serves to see a model that prioritizes the well-being of

⁶ Ifjúsági Garancia Program.

⁷ Jugendberufsagentur Hamburg.

citizens through cooperation and does not let political differences get in the way. This model is something to aspire to in the future and to fight for a more united system between the actors.⁸

Another good example is *Barcelona Activa*, a program created by the local administration as a development agency to respond to issues of employment. Its goal is to become the centre for information and reference for youth. This is why they offer services such as personalised advice, guidance in professional changes or to offer employment plans. Among the partners of the program are Barcelona Education Consortium, Barcelona Social Services Consortium, Youth information point and other private entities. Barcelona Activa uses social media platforms such as TikTok to reach out to young people and works to understand the current struggles.⁹ The program was first introduced in 1986 and focused more on the private sector to boost economic development in the city,¹⁰ but now has recognized that young people need more help. Therefore, it reshaped its goals and now aims to target all youth in Barcelona to improve their employability.¹¹ This example shows that the needs of a city and young people change, and local administrations should keep up with the changes and update their services accordingly.

Another great solution was created by the *Birmingham City Council*, which works together with charities to provide therapeutic support using EU funds.¹² The Youth Promise Plus helps young people who struggle with keeping up with job applications, managing emotions and boosting confidence.¹³ Additionally, the Birmingham City Council provides careers guidance and support to young people aged up to 19 and up to 25 for those with additional needs,¹⁴ as well as has an employment advice page on its website.¹⁵ All this shows the city's commitment to help youth manage their careers and offer help locally.

8 CEDEFOP, JBA.

9 OECD, Youth Employment Service.

10 Urban Agenda Platform.

11 Barcelona Activa.

12 Birmingham City Council, Youth Promise Plus.

13 Better Pathways.

14 Birmingham City Council, Birmingham Career Service.

15 Birmingham City Council, Young people.

What can Budapest do?

The three examples presented above show that cities are trying to help young people in their careers in different ways. Cities such as Hamburg see cooperation as the best way to ensure that every relevant actor is included in the process. The example of Barcelona shows that a city tries to keep up with the changes in our society, and what young people need in the current landscape, as well as how they can be reached. Lastly, Birmingham showed to be a city that is concerned about the mental health of its young population and joined forces with charities to provide the therapeutic assistance that youth may need in this critical and often challenging times. These are all examples that Budapest can follow.

The first step for the Budapest Municipality should be however, to recognize youth unemployment and the need for mentorship and education as priorities for the city as the future of a prosperous capital city depends on it. The key should be the prevention of unemployment and education of young people about the changes in the market and the different professions that are needed. The dual system of Budapest and its political differences will always make the municipality's work harder when it comes to education, however lobbying in this matter may be beneficial for everybody and it is worth trying to find a solution. In addition, Budapest can find other partners to take some positive steps forward. Besides big companies and charities, Budapest can partner up with universities to better educate people about the work system and the possibilities they may have after school, as well as to promote creating career management skills.

A long-term project would be the creation of a Budapest Career Centre that focuses on the education and guidance of young people in employment with educators and psychologists. The creation of a place where young people learn how to write a CV, how to prepare for an interview, which are the main portals to use, at which companies, non-profit organizations or state institutions can somebody work and what to expect from an entry-level job can be important topics. This can help reduce the number of youth unemployment, the number of young people changing jobs frequently and to increase the confidence of young employees for them not to be taken for granted. All this is important to come from experts who can be

trusted and not social media and other unknown sources which can manipulate and do more harm than good.

Summary

Youth employment has become a global concern, with OECD data indicating a worrisome trend, particularly exacerbated by the economic downturn caused by the COVID-19 pandemic. Cities play a crucial role in addressing youth employment issues, recognizing the significance of young people as assets to society. Budapest lacks active programs or services specifically addressing youth employment, highlighting the need for urgent action by the city and its local administrations. Examining global examples, cities like Hamburg, Barcelona, and Birmingham have implemented successful youth employment programs, and these are just a few examples of many initiatives in the world.

For Budapest, the path forward involves recognizing youth unemployment and mentorship as priorities. The city can learn from successful models and implement preventive measures, emphasizing education and guidance. Collaborations with universities and the creation of a Budapest Career Centre, focusing on expert-led education and guidance, could be long-term solutions. Such initiatives aim to empower young people with essential career management skills, reducing unemployment rates and enhancing confidence among the youth.

Sources

Barcelona Activa

<https://www.barcelonactiva.cat/en/joves>

Better Pathways, A fresh outlook on life

<https://www.betterpathways.org.uk/youth-promise-plus/a-fresh-outlook-on-life/>

Birmingham City Council, Birmingham Career Service

<https://www.birminghamcareersservice.co.uk/>

Birmingham City Council, Young people

https://www.birmingham.gov.uk/info/20143/young_people

Birmingham City Council, Youth Promise Plus https://www.birmingham.gov.uk/directory_record/352994/youth_promise_plus

CEDEFOP, JBA – youth labour employment agency <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/resources/jugendberufsagentur-jba-youth-labour>

European Commission, The reinforced Youth Guarantee <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

Ifjúsági Garancia Program
<https://ifjusagigarancia.gov.hu/ifjusagi-garancia-program>

Jugendberufsagentur Hamburg, Infoportal: What the JBA can do for you
<https://www.jba-hamburg.de/English-71>

Krekó, Judit – Molnár, Tamás – Scharle, Ágota: 2018. Fiataloknak nyújtott aktív munkaerőpiaci eszközök és az Ifjúsági Garancia Program
https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2019/12/mt_2018_hun_104-108.pdf

OECD, Youth Employment Service, Barcelona, Catalonia, Spain <https://www.oecd.org/cfe/leed/Youth.pdf>

OECD Data, Youth unemployment rate
<https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>

UNICEF, Increase in child and adolescent mental disorders spurs new push for action by UNICEF and WHO <https://www.unicef.org/press-releases/increase-child-and-adolescent-mental-disorders-spurs-new-push-action-unicef-and-who>

Urban Agenda Platform, Best Practice: Barcelona Activa <https://www.urbanagendaplatform.org/best-practice/barcelona-activa-economic-development-agency-barcelona-city-council-inclusive>

Hogyan segíthetnek a városok a fiataloknak a karrierjük kezelésében?

Összegzés

A fiatal munkaerő foglalkoztatása globális szinten komoly aggodalomra ad okot, amint azt az OECD adatai is mutatják. A városoknak kulcsfontosságú szerepük van a fiatalok foglalkoztatási kihívásaival való megbirkózásban, hiszen itt található a legtöbb munkahely és a legtöbb fiatal a nagyvárosokban keresi a munkát és a lehetőségeket. Budapesten jelenleg hiányoznak olyan aktív programok és szolgáltatások, amelyek a fiatalok karrierfejlesztésével foglalkoznak, ezért ez a téma különösen releváns. Ebben az esszében három külföldi példát mutatok be, amelyek a fiatalok munkanélküliségének megelőzésére fókuszálnak, olyan szolgáltatásokat nyújtva, amelyek megfelelő mentorálással és támogatással szolgálnak. Ugyanakkor olyan javaslatokat tettem, amelyek rövid távon megvalósíthatók, hosszú távon pedig pozitív hatással lehetnek a következő generációk szempontjából.

MŰVÉSZET

Fesztiválfőváros. Budapest nemzetközi, városdiplomáciai szerepe a fesztiválok tükrében

György Anna

Magyarországon, úgy tűnik, időnként már félnapos helyi rendezvényekre is – amelyeket korábban falunapnak, ifjúsági találkozóknak vagy főzőversenynek neveztek – divatosan fesztiválként hivatkoznak annak ellenére, hogy van erre magyar szavunk, az „ünnep”. A fesztivál kifejezés azonban az ünnephez képest önálló jelentést kapott hazánkban.¹ A fesztivál latin eredetű szó (*festum*), amely francia közvetítéssel került az angol nyelvbe (*festival*),² a magyar nyelvben pedig a helyesírás szabályainak megfelelően a kiejtés szerinti írásmóddal használjuk. A *Cambridge Dictionary* szerint az angol *festival* elsődlegesen egy (jellemzően vallási okokból kijelölt) ünnepi napot vagy időszakot jelent, és csak másodlagosan egy olyan szervezett programsorozatot, ahol például a zenéé a főszerep,³ így az angol nyelvben a magyarral ellentétben ugyanaz a szó utal az ünnepekre és a fesztiválokra.

A legtöbb magyar embernek manapság a fesztivál szóról elsőként a Sziget Fesztivál jut eszébe. Aki még soha nem vett és nem is szándékozik részt venni zenei fesztiválon, a Szigetről valószínűleg egy olyan megfizethetetlen, elérhetetlen és távoli – fizikailag azonban igencsak közeli – rendezvényre gondol, ahol részeg holland fiatalok, drogok, sátrazás, lopás, az óbudai lakosok életét minden augusztusban megkeserítő tömeg és a külföldi előadók jóvoltából Óbudától Újpestig bömbölő zene⁴ dominálnak.

Fesztiválon ma a köznyelvben elsősorban az olyan többnapos szabadtéri rendezvényeket értjük, amelyekben közös, hogy zömmel fiatal felnőttek vesznek részt rajtuk kikapcsolódás és szórakozás

1 Fesztivál, A magyar nyelv értelmező szótára: Akadémiai Kiadó, Budapest 1960.

2 Festival, Wiktionary, the Free Dictionary, 2023. december 4.

3 Festival, Cambridge Dictionary, 2024. január 7.

4 Sziget Fesztivál, Wikipédia, 2023. december 2.

céljából, akik sátrakban alszanak, továbbá gazdag zenei program jellemzi napi több, egymást követő koncerttel és akár egy rendezvényhez kapcsolódóan a fesztiválterületen több színpaddal, illetve egyéb kisebb helyszínnel. A rendezvény zenés részét kísérhetik civil programok, egyéb kapcsolódó kulturális workshopok, családi és gyerekfoglalkozások is.

A fesztivál jelentése az utóbbi évtizedekben kibővült és már nemcsak a könnyűzenei fesztiválokat, dalversenyeket vagy könyvünnepeket soroljuk ide, hanem beleértünk számos kulturális vagy gasztronómiai rendezvénysorozatot, egy-két napos, koncertekkel is bővített szabadtéri vagy zárttéri zenés-táncos rendezvényt, sőt kötetlenebb programelemeket is tartalmazó konferenciát, szabadegyetemet, ifjúsági találkozót,⁵ amennyiben az fesztiválként hivatkozik magára. Gyakorlatilag tehát fesztivál bármi lehet, amit annak neveznek, és a programelemek széles skálán mozoghatnak a kulturálistól a tudományosig. Manapság közös mindegyikben, hogy a napközbeni programokat este legalább egy kiemelt zenés-táncos esemény, koncert vagy buli zárja.

Nem állítom, hogy a főként a hazai zenei fesztiválokkal összefüggésben elterjedt előítéletek teljesen alaptalanok, mégis az emberekre az információfeldolgozás pszichológiai jellegzetessége és evolúciós okok miatt (a túlélésre rendezkedtünk be) jellemző, hogy a negatív történések gyakoriságát túlbecsülik. Dolgozatomban a fesztiválok sokszínűségét és az ilyen jellegű rendezvényekben rejlő lehetőségeket, előnyöket és kihívásokat kívánom bemutatni Budapest fejlődése és mindennapi működése szempontjából.

Budapest a fesztiválok tükrében

Budapest bizonyos szempontból bulifőváros,⁶ az éjszakai élet nemzetközi szinten is híresnek számít és sok turistát vonz az év bármely időszakában, így hagyományos városi problémákat is előtérbe helyez.⁷ Ahogy Magyarország a területén megrendezésre kerülő nagyszámú, fesztiválként identifikált rendezvény okán a „fesztivál-

5 Fesztivál, Wikipédia, 2022. december 17.

6 Bede Márton, 2013.

7 Kovács Bendegúz - Jelinek Anna, 2024.

lok földje”, Budapest is fesztiválfőváros, minthogy a különböző, változatos tematikájú fesztiválok egy jelentékeny része itt található.

Budapest számos különböző fesztiválnak ad otthont szinte egész évben, többségüket jellemzően a tavasztól ősziig terjedő időszakban rendezik meg. A fesztiválok között vannak egy-egy kerületet érintő, jellemzően ingyenesen látogatható helyi rendezvények, amelyeket általában az adott önkormányzat vagy egy civil közösség szervez, elsősorban a helyi lakosság számára, napközben általában kulturális, családi és kézműves programokat, este pedig koncerteket kínálva. Ilyen kerületi fesztiválok például a belváros-lipótvárosi Belvárosi Fesztivál, a ferencvárosi Bakáts Feszt, a terézvárosi TE! Feszt vagy az újbudai Bartók Feszt, azonban ezek is bárki számára nyitottak és látogathatóak. Vannak továbbá valamivel nagyobb fesztiválok, amelyek kerületeken is átívelő programmal, több helyszínen várják a látogatókat, és ahol a programok egy része vagy egésze csak belépőjegy megvásárlása ellenében látogatható, illetve van, ami alapvetően díjmentes, de adománnyal támogatható.

A Budapesten megrendezésre kerülő fesztiválok közül a kulturális és művészeti programok közé tartozik például a Budapesti Tavasz Fesztivál, a Budapesti Táncfesztivál, a Zsidó Kulturális Fesztivál vagy az Ars Sacra Fesztivál, a zenei fesztiválok közé sorolható a JazzFest Budapest vagy a Sziget Fesztivál, a gasztronómiai és mezőgazdasági fesztiválok sorát színesíti a Gourmet Fesztivál, a Budapest Borfesztivál vagy a Belvárosi Sörfesztivál és a könyvfesztiválok sorát gazdagítja az Ünnepi Könyvhét vagy a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál.

A Sziget Fesztivál mint a könnyűzene képviselője, a Brain Bar mint a tudományé és az Ars Sacra Fesztivál mint a keresztény kultúráé három teljesen különböző kategóriába sorolható és különböző programmelemekkel jellemezhető, azonban mindegyikben közös, hogy bár Budapesten kerülnek megrendezésre, nemzetközi vonatkozásaik is vannak, ezért városdiplomáciai szempontból is vizsgálhatók. Ezek kiválóan alkalmasak arra, hogy reprezentálják, milyen gazdag és kulturális szempontból sokféle rendezvénynek ad otthont Budapest, ha önmagában csak a fesztiválokat nézzük. Annak elemzésére is jó példák, hogy a fesztiválok márkaként miként vehetnek részt a városimázs alakításában, a városok közötti versengésben, illetve hogyan járulhatnak hozzá az olyan globális, a városokat kifejezetten

érintő kérdések és kihívások megoldásához, mint a klímaváltozás, a környezettudatosság, a közlekedés és a társadalmi változások.

Sziget Fesztivál

A Sziget Fesztivál Magyarország leghíresebb és legszélesebb programkínálattal rendelkező, egyben Európa egyik legnépszerűbb könnyűzenei fesztiválja.⁸ Az eredetileg Diáksziget névre hallgató rendezvényt elsőként 1993-ben rendezték meg az Óbudai-szigeten. A produkció változott, a tulajdonos cserélődött, de az esemény a kezdetek óta töretlen, sőt növekvő népszerűségnek örvend: több százezer belföldi és külföldi látogatót vonz minden évben, ami a fesztivál szervezőin túl közvetett módon a főváros számára is jelentős hasznot eredményezhet. Az angolul *Island of Freedom* néven is hivatkozott rendezvény 2012-ben elnyerte a *YOUROPE – European Festival Association* (Európai Fesztiválszövetség) díját a legjobb nagyfesztivál kategóriában.⁹

A fesztivál a számos színpadon megrendezett különféle műfajú koncert mellett széles kulturális program-repertoárt is kínál a látogatóknak: cirkuszi előadások, táncelőadások, kiállítások, workshopok, családi programok formájában, továbbá számos, társadalmunkat érintő ügy kapcsán is leteszi a voksát.¹⁰ A Sziget Fesztivál elkötelezett a befogadás mellett azzal, hogy mindenki számára megközelíthető programokat kínál. Nagy hangsúlyt fektet arra is, hogy akadálymentesen elérhetővé váljon: dedikált kempinggel, szállító szolgálattal, jelnyelv tolmáccsal, látássérült személyek kíséretével, kerekesszék bérleti lehetőséggel, a nagyszínpadnál elhelyezett emelvénnel segíti a speciális igényű „szitizeneket”.¹¹ A családbarát programok mellett külön kempinget biztosít a gyermekkel fesztiválozók számára. A Magic Mirror színpadnál LMBTQ-témákkal foglalkozó előadások, panelbeszélgetések és szórakoztató műsorok várják az érdeklődőket. A *Think For Tomorrow* nevű rendezvényhelyszín tudományos témákban való elmélyülésre kínál teret angol nyelven zajló, gondolatébresztő pódiumbeszélgetésekkel, előadásokkal,

8 Sziget Fesztivál, Sziget-élmény.

9 A Sziget a legjobb fesztivál Európában, Index, 2012. január 12.

10 Sziget Fesztivál, Love Revolution.

11 Sziget Fesztivál, Akadálymentes Sziget.

dokumentumfilmvetítésekkel. A Civil Szigeten megismerhetünk számos civil szervezetet, akik bemutatják munkájukat, aktív részvétellel invitálnak, vagy egy elmélyült beszélgetésre hívnak az általuk képviselt fontos ügy kapcsán.¹²

A fesztiválokon rengeteg szemét keletkezik, így a rendezvény ösztönözni igyekszik a látogatókat a környezettudatosságra. 2018-ban a Sziget Fesztiválon is bevezették a repohár-rendszert, továbbá a fesztivál Green Sziget pontjain nemcsak a poharakat válthatják vissza a látogatók, hanem környezettudatos tevékenységekben vehetnek részt, cigarettacsikk tartót, illetve alumínium- és műanyag hulladékgyűjtőzsákot kapnak, aki pedig távozáskor bemutatja vagy leadja a sátrát, a következő évben kedvezménnyel válthatja meg a jegyét.¹³ A fesztivál finanszírozása alapvetően a jegyárbevételekből történik, emellett a rendezvény sikeres lebonyolítását több ezer önkéntes közhasznú munkája is segíti.¹⁴

Brain Bar

A 2015 óta minden évben megrendezett *Brain Bar Budapest* Európa legnagyobb jövőfesztiváljaként hirdeti magát, amelynek célja, hogy a világ kiváló gondolkodói összegyűljenek és a közönséggel megvitassák, merre tartunk.¹⁵ A rendezvény alapvetően egy szórakoztató műsorelemekkel gazdagított nemzetközi, multidiszciplináris tudományos konferenciának tekinthető, amely egy fesztivál jellegzetességeit is magán hordozza: számos előadás, az előadásokat kísérő kulturális programok, panelbeszélgetések jellemzik napindító reggeli jógával, *foodtruck*-okkal és a napot záró esti zenés-táncos rendezvénnyel. A rendezvényt kiállítópартnerek is színesítik, ami kiváló lehetőséget teremt az álláskereső számára a cégek megismerésére.¹⁶ A rendezvény finanszírozása a jegyárbevételekből történik, nyitott a partneri együttműködésekre, továbbá tanároknak és diákoknak ingyenes belépést biztosít. A fesztivál kérdőívének kitöltését követően díjmentes jeggyel díjazzák az érdeklődőket, hogy anyagi akadályok ne gördülhessenek a jövőről elmélkedni, eszme-

12 Sziget Fesztivál, Programfüzet.

13 Sziget Fesztivál, Green Sziget.

14 Sziget Fesztivál, Önkéntesek a Szigeten!

15 Brain Bar, Rólunk.

16 Brain Bar, Partnerségi együttműködések.

cseréket folytatni, kapcsolatokat építeni és tanulni kívánó fiatalok és oktatóik elé.¹⁷

A magyar mellett számos előadás angol nyelvű, így nemzetközi vendégek is gond nélkül csatlakozhatnak a jövőnket és a jelenünket érintő kérdések közös megválaszolásához. A fesztivál kérdőíve segít felmérni a szervezőknek a közönség érdeklődését, amit a későbbi rendezvények megszervezésekor figyelembe tudnak tenni. A rendezvényen a legváltozatosabb témák kerülnek terítékre a hagyományos tudományoktól a városi mindennapjainkat érintő problémákig, a pszichológiától a fenntarthatóságon át a városi közlekedésig, melyeket ismert hazai és külföldi szakértők tárgyalnak. A *Brain Bar* okoseszközökre telepíthető alkalmazásának funkciói segítik a programválasztást, a helyszíni tájékozódást, a kiállítópartnerek megismerését és a kapcsolatépítést is azáltal, hogy a felhasználói regisztrációt követően „virtuális névjegykártyát” hozhatunk létre és a többi résztvevő számára elérhetővé tehetjük magunkat, illetve a személyes beszélgetés során saját QR-kódunkat felmutatva a későbbiekben könnyebben felvehetjük a kapcsolatot.

Ars Sacra Fesztivál

A 2007 óta minden szeptember harmadik hetében megrendezésre kerülő Ars Sacra Fesztivál¹⁸ egy alapvetően a keresztény vallást és kultúrát népszerűsítő, egyedülálló rendezvénysorozat, amely ökumenikus szemléletű és felekezeti hovatartozástól, vallási meggyőződéstől függetlenül mindenki számára nyitott és díjmentesen látogatható. A fesztivált a zenei programok mellett kiállítások, előadások és a Nyitott Templomok Éjszakája során vezetett templomlátogatások is kísérik. A Közép-Európában megrendezett többi hasonló vallási fesztivál általában specifikusan a vallási zene ünneplésére összpontosít, így talán nem várnánk egy keresztény fesztiváltól, hogy az az egyházi zenén túl mással is foglalkozzék, azonban az Ars Sacra Fesztivál azon túl, hogy a különböző művészeti ágak révén bemutatja a szakralitást, előadásai keretében olyan társadalmi kérdésekkel is foglalkozik, mint a társadalmi egyenlőtlenségek, a társadalmi igazságosság, háború és béke, egészség és betegség.¹⁹

17 Brain Bar, Student and Teacher Registration for Brain Bar 2024.

18 Ars Sacra, Az Alapítvány.

19 Ars Sacra Alapítvány, Fesztivál programok.

Bár a fesztivál legtöbb rendezvényének helyszínéül Budapest szolgál, számos település csatlakozhat a maga rendezvényeivel és csatlakozik is országosan és a határon átvélően a Kárpát-medence távolabbi részeiről is, például Kolozsvár, illetőleg Bécs. Ilyen szempontból tehát a rendezvény már önmagában nemzetközi aspektussal bír, a keresztény kultúrán keresztül összekötve a magyarságot. A fesztivál finanszírozására az Ars Sacra Alapítvány szolgál, amelyet adományaival bárki támogathat,²⁰ továbbá a partnerek és támogatók listáján a Nemzeti Kulturális Alap mellett megtalálhatók kerületi önkormányzatok, például a budavári, az erzsébetvárosi és a ferencvárosi önkormányzat is.²¹

A fesztivál a Római Katolikus Anyaszentegyház néhai vezetője, II. János Pál pápa 2003-as „Az egyház Európában” kezdetű enciklikájának²² hatására jött létre, amelyben a pápa megújulásra szólította fel Európa nagyvárosait, hogy a jelen kihívásait figyelembe véve mutassák be a keresztény hitet. Bécs, Párizs, Lisszabon, Brüsszel és Budapest bíborosai létrehozták a városmissziót és a „Nemzetközi Kongresszus az Új Evangelizációért” kezdeményezést, ahol a nemzetközi irányítócsapat munkáját az Emmanuel Közösség fogta össze.²³ A nemzetközi együttműködés keretében 2003-tól 2007-ig minden évben más város és ország adott otthont a városmisszióknak és a kongresszusnak, amelynek célja a katolikus értékrend bemutatása volt előadások, konferenciák, kerekasztal-beszélgetések és liturgikus események formájában. Budapestre 2007-ben került rá a sor, hogy megrendezze a városmissziót, így jött létre az első Ars Sacra fesztivál, amelynek sikere hatására a fesztivált országos, majd határon túli szintűre bővítették és azóta is minden évben megrendezik.

Miért érdemes a fesztiválokkal foglalkozni?

A fesztiválok kérdésköre egyértelműen városi probléma, mivel számos olyan kihívást és lehetőséget hoznak magukkal, amelyek közvetlen hatással vannak a városi életre és működésre. Ezek a

20 Ars Sacra, Adomány.

21 Ars Sacra, Ars Sacra Fesztivál.

22 II. János Pál pápa: Az Egyház Európában, 2023.

23 Városmisszió – Bécs, Párizs, Lisszabon, Brüsszel, Budapest, 2005.

rendezvények nagymértékben befolyásolják a városi infrastruktúrát, gazdaságot, társadalmat és környezetet. A fesztiválok erősítik mind a belföldi, mind a nemzetközi turizmust, ami számos gazdasági előnnyel járhat a főváros számára. A kerületi fesztiválok nem vonzanak külföldi tömegeket, azonban a nagyobb fesztiválok, mint amilyen a Sziget Fesztivál és a *Brain Bar*, számos neves nemzetközi előadót vonultatnak fel, angol nyelvű kínálatukkal nemzetközileg is versenyképpessé téve a rendezvényt. A keresztény Ars Sacrának pedig mind értékrendje, mind programjai országhatárokon átívelőek, a különböző országok városaiban található, ám egyazon rendezvény ernyője alá tartozó programok fokozhatják a városok közötti együttműködést, ami a későbbiekben más városi ügyekre is kiterjeszthető.

A fesztiválok kiválóan alkalmasak arra, hogy a városok közötti versengésben Budapest jó hírnevét erősítsék, így a főváros a saját imázsának alakításában tudatosan törekedhet a területén megrendezett fesztiválok által hozzáadott kulturális, társadalmi értékek hangsúlyozására, hogy bemutassa: Budapest kiváló célpontot biztosít a különböző területeken élményeket keresők számára, akik a művészetek által művelődnének, nyitottak a tudományos újdonságokra, kulináris élvezetekre éhesek, elmélyítenék a hitüket vagy egyszerűen csak jót szórakoznának egy zenei fesztiválon, elvonulva a világ többi részétől. A fesztiválok tudatosan törekszenek a márkaépítésre és a nemzetközi szerepre: hivatalos weboldalaik angol nyelven is elérhetők, aktívan jelen vannak a különböző közösségi médiafelületeken, emellett a *Brain Bar* podcast műsorral is láthatóvá teszi magát, illetve a Sziget Fesztivál saját márkás ruházati termékeivel és egyéb kiegészítőivel is növeli rajongói táborát. Az okoseszközökre telepíthető alkalmazások, illetve digitális programfüzetek által nyújtott kényelem pedig tovább növelik a fesztiválélményt és egyszerűsítik le a fesztivállal kapcsolatos tájékozódást és szolgáltatások használatát.

A Sziget Fesztivál a régióban található hasonló zenei fesztiválokkal verseng a közönségért, mint például az osztrák Nova Rock Festival, az újvidéki EXIT Fesztivál, vagy a kolozsvári Untold Festival; ezeken túl a világ egyik leghíresebb fesztiválja, a belga Tomorrowland ellenében is meg kell mértenie magát a holland turistákért, és a fesztivál időtartamát illetően egyértelműen kiemelkedik a többi közül. A budapesti fesztiválokra ellátogató nemzetközi vendégek gyakran

egy hosszabb, Európa több országát, illetve városát érintő utazás keretében látogatnak el egy-egy magyarországi fesztiválra és városnézéssel is egybekötik az élményszerzést, vagy az itt szerzett jó fesztiválélmény miatt döntenek úgy, hogy később városnézési céllal is visszalátogatnak Budapestre, ami jó lehetőséget teremt a főváros számára azáltal, hogy a fesztiválok révén a vendégek jó tapasztalatai erősíthetik a turizmust és a városok közötti versengésben segíthetnek, hogy a vonzó rendezvények miatt idelátogatók is erősítsék a város nemzetközi jó hírnevét.

A *Brain Bar*-hoz hasonló jövőfesztiválok és rendezvények világszerte egyre népszerűbbek, mivel a technológiai, társadalmi és gazdasági változások előrejelzése és megvitatása mind nagyobb érdeklődést vált ki, Budapest pedig azzal büszkélkedhet, hogy az egyik legnagyobb ilyen európai rendezvényt itt rendezik. A fesztiválon megvitatott témák között számtalan olyan akad, amelyek tovább gondolásából Budapest közvetlenül is profitálhat saját jó gyakorlatainak kialakítása során: az évről-évre felsorakozó szakértő előadók olyan, Budapest mindennapjait is érintő kérdéseket vesznek górcső alá, mint a társadalmi változások, közlekedés, klímaváltozás. A *Brain Bar* olyan innovációs és jövőorientált témákat tárgyal, amelyek lehetőséget adnak városok közötti együttműködések kialakítására a technológia, tudomány és oktatás terén, így a fesztivál nemzetközi diplomáciai platformként is szolgálhat, ahol politikai vezetők és gazdasági szereplők találkoznak. Amellett, hogy a fesztivál jó alapot szolgáltat a városok közötti együttműködésre és a fejlődésre a tudományos eredmények adaptálása, tapasztalatok megosztása, ötletek megvitatása által, a főváros abból is tanulhat, hogy miként mutassa be Budapestet mint márkát és meglévő jó gyakorlatait más városok számára.

A fesztiválok nagy tömegeket vonzanak, ami nyomást gyakorol a városi közlekedési hálózatra, továbbá jelentősen megnehezíti a parkolást a fesztivál helyszíne környékén. A megnövekedett látogatószám miatt forgalmi dugók, tömegközlekedési zsúfoltság is előfordulhat. Az Ars Sacra Fesztivál esetén a számos, különböző kerületekben lévő programhelyszín miatt, amelyeken párhuzamosan futnak a rendezvények, ez a tömeg eloszlik és kevésbé terheli a várost, a Sziget Fesztivál esetén viszont a fesztivál kezdetekor többszázezres tömeg áramlik az Óbudai-szigetre jellemzően a repü-

lőtér, illetve a vasúti pályaudvarok irányából, majd a fesztivál végén vissza. A fesztivál ideje alatt a külföldi vendégek közül Budapest Kártyát váltva sokan élnek a város nyújtotta számtalan lehetőséggel és a turizmust erősítve meglátogatják a város nevezetességeit, ezzel jelentős nyomást helyezve a Budapesti Közlekedési Központ járatai közül elsősorban a H5 jelzésű hévekre és a 100E jelzésű autóbuszokra, illetve nagyobb arányban veszik igénybe a mikromobilitási eszközöket és a taxiszolgáltatásokat, ezzel fokozva a közúthálózat terheltségét. A budapesti közösségi közlekedési szolgáltatók, mikromobilitási eszközök, autómegosztó szolgáltatások és taxik kiegyensúlyozott használata révén azonban a közlekedési káosz jelentősen mérsékelhető. A Sziget Fesztivál kerékpártárolót és hajójáratot is biztosít az érkezőknek, azonban a többség még így is hagyományosan a H5-ös hévvel közelíti meg a rendezvényt, aminek járatkövetési idejét a rendezvény alatt sűrítik és a BKK és a MÁV-HÉV munkatársai már a felszállás előtt segítik a biztonságos és a díjszabási feltételeknek megfelelő utazást.²⁴

A közlekedés, energiahasználat és a szemetelés megnöveli a fesztiválok ökológiai lábnyomát, ami környezeti fenntarthatósági kérdéseket vet fel. A Sziget Fesztiválhoz hasonló rendezvények jelentős mennyiségű szemetet és hulladékot termelnek, aminek megfelelő kezelése komoly városi probléma lehet. A szervezőknek és a városnak fel kell készülniük és tervet kell készíteniük a hulladékszállítás és a fesztiválok utáni takarítás megoldására, hogy biztosítsák a terület gyors és hatékony tisztítását és regenerálódását. Az Óbudai-szigetnek, ahol a Sziget Fesztivált évről évre megrendezik, jelentős része természetvédelmi terület,²⁵ a rendezvény után azonban a megfelelő hulladékkezelésnek köszönhetően a terület regenerálódik és a természet ismét átveszi az uralmat. Budapest élen járhat és megoszthatja tudását és jó gyakorlatait más városokkal a téren, hogyan lehet egy természetvédelmi terület közvetlen közelében fesztivált szervezni és odafigyelni a természeti értékek megóvására egy ilyen nagy rendezvény vonatkozásában. A jövőben érdemes lehet kampányokkal nagyobb hangsúlyt fektetni a fesztiválok ideje alatti zöld módon történő közlekedés lehetőségeire – rollerekkel,

²⁴ A BKK is készül a Szigetre, 2023.

²⁵ Pénzes Dávid, 2023.

kerékpárokkal, gyalogosan. A Sziget esetén a H5-ös hév és környékének közlekedési terheltsége csökkenthető lehet alternatív hajóáratok biztosításával a Batthyányi tér irányából, környezeti terheltsége pedig a fesztiválterület közvetlen környékén és a közelben lévő megállóban ideiglenesen elhelyezett szelektív hulladékgyűjtőkkel.

A több rendezvényhellyel rendelkező, illetve a közönség mozgása vagy a zajhatások révén több területet is felölelő fesztiválok a kerületi önkormányzatok közötti együttműködést is segíthetik egyrészt a helyszínbiztosítás kapcsán, másrészt a felmerülő kihívások megoldása érdekében, mint például a közlekedés, környezetvédelem, hulladékkezelés, zajszennyezés. A Sziget Fesztivál például strandhelyszínt is kínál a látogatóknak az Óbudai-sziget északi csücskében,²⁶ ez a terület azonban csak a fesztivál ideje alatt használható strandként. Budapesten évtizedekig tilos volt a Dunában fürdeni, jelenleg azonban ez két helyszínen lehetséges a nyári időszakban. A Duna vízminőségével szerzett tapasztalatok felhívhatják a figyelmet a környezetvédelem fontosságára és inspirációként szolgálhatnak mind civil szervezetek, mind az érintett önkormányzatok számára a közös cselekvésre: tegyük azért, hogy a fővárost átszelő folyó vízminősége javuljon és a jövőben több helyszínen is biztonságosan lehessen élvezni a díjmentes strandolást.

A legtöbb fesztiválon számos önkéntes is dolgozik, az ő közhasznú tevékenységük is hozzájárul a költségek mérsékléséhez, a rendezvények sikeréhez, színvonalának növeléséhez. A Budapest Városháza által a Budapest Brand keretében szervezett rendezvények kapcsán a jövőben a főváros is elgondolkodhat önkéntesek bevonásán.

Összességében Budapest fesztiváljai a városon belüli szerepüket tekintve és a város működésével összevetve is vizsgálhatók: a felmerülő lehetőségek, kihívások, kérdések legyenek bár infrastrukturálisak, gazdaságiak, környezetiak vagy társadalmiak, mint például márkaépítés, közlekedés, akadálymentesség, biztonság vagy hulladékkezelés, sok párhuzamot mutatnak általános városi ügyekkel, így vizsgálatuk jó alapot szolgáltathat ugyanezen problémák fővárosi szinten való elemzésekor, illetve jó gyakorlatok kialakításakor. Akárcsak a főváros, a fesztiválok is tagjai hazai vagy nemzetközi

26 Sziget Fesztivál, Izgalmas helyszínek, még izgalmasabb előadók.

fesztiválszövetségeknek, továbbá nemzetközi ismertségük és vonatkozásaik által platformként való használatuk a városdiplomácia szolgálatába állítható a városok közötti versengésben és együttműködésben egyaránt.

Hivatkozások

- A BKK is készül a Szigetre, Budapesti Közlekedési Központ, 2023. augusztus 9., <https://bkk.hu/hirek/2023/08/a-bkk-is-keszul-a-szigetre.10669/>.
- A Sziget a legjobb fesztivál Európában, Index, 2012. január 12. http://index.hu/kultur/zene/fesztival/2012/01/12/a-sziget_a_legjobb_fesztival_europaban/.
- Ars Sacra, Adomány. Elérés 2024. január 7. <https://www.ars-sacra.hu/adomany>.
- Ars Sacra, Ars Sacra Fesztivál. Elérés 2024. január 7. <https://www.ars-sacra.hu/>.
- Ars Sacra, Az Alapítvány. Elérés 2024. január 7. <https://ars-sacra.hu/az-alapitvany>.
- Ars Sacra Alapítvány, Fesztivál programok. Elérés 2024. január 7. <https://ars-sacra.hu/fesztival-programok>.
- Bede Márton: Térképen a budapesti bulinegyed. 444, 2013. május 24. <https://444.hu/2013/05/24/bulinegyed-budapest/>.
- Brain Bar, Partnerségi együttműködések. Elérés 2024. január 7. <https://brainbar.com/partnersegi-egyuttmukodesek>.
- Brain Bar, Rólunk. Elérés 2024. január 7. <https://brainbar.com/rolunk>.
- Brain Bar, Student and Teacher Registration for Brain Bar 2024. Elérés 2024. szeptember 23. <https://brainbar.com/en/student-teacher-2024>.
- Festival, Wiktionary, the Free Dictionary, 2023. december 4. <https://en.wiktionary.org/w/index.php?title=festival>.
- Festival, Cambridge Dictionary. Elérés 2024. január 7. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/festival>.
- Fesztivál, A magyar nyelv értelmező szótára. Horváth Ildikó (szerk.), Budapest: Akadémiai Kiadó, 1960. <http://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/f-28F2F/fesztival-2B509/>.
- Fesztivál, Wikipédia, 2022. december 17. <https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Fesztivál>.
- Google Play Áruház, Brain Bar – Alkalmazások a Google Playen". Elérés 2024. január 7. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.guidebook.apps.brainbar.android>.
- II. János Pál pápa: Az Egyház Európában, 2023. június 28. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/hu/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20030628_ecclesia-in-europa.html.
- Kovács Bendegúz - Jelinek Anna: Ahol tízezrek vonulnak éjszakánként – a bulinegyed mélyére merültünk". 444, 2024. január 6. <https://444.hu/2024/01/06/ahol-tizezrek-vonulnak-ejszakankent-a-bulinegyed-melyere-merultunk>.
- Pénzes Dávid: 2022-ben természetvédelmi terület lett az Óbudai-szigetet körbe ölelő galériaerdő. Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat, 2023. január 7. <https://obuda.hu/2022-ben-termeszetvedelmi-terulet-lett-az-obudai-szigetet-korbeolelo-galeriaerdo/>.

- Sziget Fesztivál, Akadálymentes Sziget. Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/akadalymentessziget>.
- Sziget Fesztivál, Green Sziget, 2023. <https://szigetfestival.com/hu/greensziget>.
- Sziget Fesztivál, Izgalmas helyszínek, még izgalmasabb előadók. Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/exciting-venues-of-sziget>.
- Sziget Fesztivál, Love Revolution. Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/love-revolution>.
- Sziget Fesztivál, Önkéntesek a Szigeten! Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/onkentesseg>.
- Sziget Fesztivál, Programfüzet. Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/utlevel>.
- „Sziget Fesztivál”. In Wikipédia, 2023. december 2. https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Sziget_Fesztivál.
- Sziget Fesztivál, Sziget-élmény. Elérés 2024. január 7. <https://szigetfestival.com/hu/experience>.
- Városmisszió – Bécs, Párizs, Lisszabon, Brüsszel, Budapest, Magyar Kurír, 2005. november 8. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/varosmisszio-becs-parizs-lisszabon-bruesszel-budapest>.

Budapest's International Role in City Diplomacy through the Lens of Festivals

Abstract

The city of Budapest, the capital of Hungary serves as home for many festivals with different themes. This paper highlights Budapest's role as a "festival capital", hosting numerous local, cultural, and international festivals throughout the year. These events range from neighborhood-level gatherings to globally renowned festivals such as the Sziget Festival, which is one of Europe's largest music festivals. Other notable events include Brain Bar, a future-focused conference blending science and entertainment, and the Ars Sacra Festival, a religious cultural event with ecumenical outreach.

By examining the diversity of these festivals, the paper analyzes their potential impact on urban development, local economies, and Budapest's international image. It also delves into the challenges and benefits they bring to the city, from tourism and economic growth to environmental concerns and the effects of large crowds on the city's infrastructure. Through this analysis, the paper provides a comprehensive view of how festivals contribute to shaping Budapest's identity and the role they play in urban diplomacy and global issues such as sustainability, climate change, and social transformation.

Civil művészeti kezdeményezések lehetőségei egy nagyváros életében a BudapestPiano példáján keresztül

Demeter Márton

Esszémben a civil művészeti kezdeményezések lehetőségeit vizsgálom a mai Budapest életében és kísérek meg javaslatot tenni ebben a témában, amelyet saját projektem tapasztalataival, kutatásom eredményeivel és külföldi példával támogatok. Civil kezdeményezésnek tekintem esszémben az olyan ötleteket, amelyek függetlenek minden hatóságtól, állami, önkormányzati testülettől, vállalatától, és minden erőforrás, akár pénzügyi, akár tárgyi, privát irányból érkezik; továbbá nem feltétlenül áll az ötlet mögött jogi értelemben vett szervezet, például egy bejegyzett egyesület. Természetesen az intézményrendszertől független működés nem jelenti azt, hogy nem kell megfelelni az aktuális szabályoknak, törvényeknek és előírásoknak.

A művészeti kezdeményezések definíciója nagyon tágan értelmezhető, jelen esszében általánosságban tekintek rá, legyen szó egy köztéri alkotásról, rendezvényről, fesztiválról, koncertről vagy egyéb kulturális aktivitásról. Ezek a kezdeményezések remélhetőleg szintet visznek a városok életébe, növelik az életminőséget, vonzóbbá teszik a várost, tehát összességében civil irányból javítják, fejlesztik a települést.

BudapestPiano – közösségi zongorák Budapesten

A saját művészeti kezdeményezésem a 2021-ben indult BudapestPiano,¹ amelynek keretében közösségi zongorákat helyezek el Budapest belvárosában. A világ számos pontján láttam már köztéri zongorákat: repülőtereken, buszpályaudvarokon, vasútállomásokon, bevásárlóközpontokban, üzletekben, tereken és parkokban. Irigykedve néztem ezekre és azon gondolkodtam, hogy vajon Buda-

1 <http://www.budapestpiano.hu/>

pesten miért nincs ilyen? Mindig örömmel hoztam haza jó példákat, ötleteket és tapasztalatokat külföldről. Így a 2021 óta eltelt két év alatt már hat hangszer kihelyezésre került, és ebből jelenleg három elérhető a BudapestPiano művészeti projektemnek köszönhetően. Jelenleg a Fény Utcai Piac, a Népliget Buszpályaudvar és a Keleti pályaudvar adnak otthon a hangszereimnek.

A BudapestPiano teljes mértékben civil és magán kezdeményezésű, nonprofit művészeti projekt, de mindenhol megvan a megfelelő intézmény írásbeli engedélye. A projektet közösségi finanszírozásból, adományokból, illetve nagyobb részt a saját pénzemből működtetem. Minden feladatot, mint például szállítás, hangolás, karbantartás, engedélyeztetés, közösségi média, én magam végzek és finanszírozok, amikor épp nincs elég adomány.

A BudapestPiano olyan újdonságot alkotott meg Budapesten, amire tartósan korábban nem volt példa, az embereknek nem volt benne tapasztalata és élménye, illetve bebizonyította, hogy minden kétség, bürokratikus akadály és nehézkes szabályozás ellenére van lehetőség saját ötleteket megvalósítani. Ez az egyik legkedvesebb, teljesen civil erőből megvalósult művészeti projekt a városban: több, mint két éve működik, a közösségi oldalakon kiváló elérési számokat produkál és nagyon sok pozitív visszajelzés érkezett. Olyan neves előadók jöttek már el zongorázni, mint például Presser Gábor, Oláh Krisztián, Buka Péter, Kocsis Paulina, vagy más X-faktor résztvevők, Csillag születik résztvevők, Youtuberek, mint például Magyarósi Csaba. Ezen kívül részt vett a projekt a Múzeumok Éjszakáján és a Bach Mindenkinék Fesztiválon is. Folyamatos a szakmai kapcsolat az A38 hajóval, a MÜPÁ-val és a Budapest Parkkal is, amelyek saját területükön meghatározó szereplői Budapest kulturális életének.

A civil projektek, ötletek egy fejlődési görbét futnak be és eljutnak egy olyan pontra, ahol a saját keretek között már nem tudnak működni, vagy minőségileg fejlődni. A civil kezdeményezések legnagyobb kihívása az anyagi feltételek hosszú távú fenntartása. Az ilyen civil projektekre a működési környezet is hatással van, például a szabályozási rendszer mennyire ad teret és lehetőséget a megvalósításhoz és fennmaradáshoz. A civil művészeti kezdeményezések létfenntartási és működési kihívásait a saját példámon keresztül mutatom be. A BudapestPiano eredetileg egyetlen hangszerrel és négy hétre tervezve indult, azóta pedig már hét helyszínen megfor-

dult és együttműködött például a BKV-val, a BKK-val, a Volánbuszszal és a MÁV-val. Tehát az ötlet két év alatt megnőtt és beleszővődött a városba, a további működéséhez már megfelelő jövőkép és stratégia kell. Mindez 70-30% arányban saját forrásból és adományokból/közösségi finanszírozásból történt. Az anyagiak mellett a legnagyobb operatív problémát a zongorák jó állapotának megőrzése jelenti, részben a vandalizmus, részben az időjárás miatt. Egyéb működési nehézség, hogy a BudapestPiano mögött nincs jogi személy, tehát nincs egyesület, alapítvány, cég stb., ezért nem is lehet bármilyen művészeti vagy kulturális pályázatra jelentkezni, így viszont megmarad olyannak, amilyennek a kezdetektől fogva akartam: teljesen egyéni, független és magán kezdeményezésnek.

Kutatómunka – módszertan

Esszémet két módon is megkísérlem alátámasztani: az egyik saját kérdőíves kutatás a BudapestPianoról, a másik írásbeli interjú hasonló kezdeményezések gazdáival Londonban és Bécsben. A kérdőív egy rövid online kérdéssor, amely a demográfiai adatokon kívül 13 egyszerű kérdésből áll.² 15 nap alatt összesen 164 kitöltés történt,³ ezzel számos hasznos adatot szereztem, de a legfontosabbak közülük az utolsó szabad szöveges mezőbe érkezett ötletek, támogatások, kommentek, kritikák és javaslatok. A kérdőív célja az volt, hogy felmérjem a válaszadók körében a projekt és hátterének ismertségét, illetve megismerjem a civil művészeti kezdeményezések megítélését, egyúttal megtudjam a város közösségi tereinek kulturális értékét. Az írásbeli interjúhoz az elmúlt két évben megismert hasonló zenei projektek alapítóit kerestem meg. Ugyanazt a 11 kérdést tettem fel mindenkinek⁴ és célom az volt, hogy felmérjem a tapasztalatokat, kihívásokat, nehézségeket, és ötletekkel gazdagodjak. Ezek mellett különböző médiamegjelenésekből és az adott projekt weboldaláról is igyekeztem tájékozódni.

Mindkét kutatásomat torzíthatja néhány tényező: a kérdőívet lehetőségeimhez mérten, a saját ismeretségi körömben és a

2 BudapestPiano - közösségi zongorák Budapesten (HUN) - Google Forms.pdf

3 BudapestPiano - közösségi zongorák Budapesten (HUN)_valaszok.pdf

4 OpenPianos in Wien - BudapestPiano - public piano initiative in Budapest.pdf

BudapestPiano online közösségében terjesztettem, ezért elképzelhető, hogy a válaszokban a zene- és zongoraszeretők felül vannak reprezentálva, így válaszaik talán túlságosan elfogultak. Valószínűleg kevés az olyan résztvevő, aki a projekt teljes ismerete nélkül választ a kérdésekre. Az interjú is hasonló motivációjú és eltökéltségű művészeti vállalkozókkal készült, így a véleményük érthető módon csakis támogató lehet.

Kutatómunka – eredmények

A 164 válaszból kinyert kvantitatív adatok alapján a válaszadók többsége nő, Budapesten él és a 18-36-os korosztályhoz tartozik. Az egyik legkellemesebb meglepetés számomra, hogy 72%-nak van valamilyen zenei képzettsége és 67% játszik valamilyen hangszeren, és ennek 68%-a tud zongorázni. Ezek az eredmények valószínűleg az említett felülreprezentálást erősítik meg, ugyanakkor a válaszadók 90%-a mondta azt, hogy találkozott már BudapestPiano hangszerrel. Mindenképpen örömteli eredmény bárminemű zenei képzettség. A válaszadók többsége itthon korábban nem találkozott közösségi zongorával, míg sokan láttak már külföldön ilyen utcazene lehetőséget. A zongorák közül a Keleti pályaudvarnál mint legnagyobb forgalmú közlekedési csomópontnál lévő a legismertebb hangszer. Viszont a válaszadók közel fele, 47% nem játszott még BudapestPiano hangszeren, csak találkozott vele személyesen vagy online.

A válaszadók csupán egyharmada osztott meg eddig bármilyen közösségi felületen fotót vagy videót. 77% tudta, hogy a BudapestPiano egy önkéntes alapú művészeti projekt, amely teljesen független minden intézménytől, testülettől, hatóságtól, vállalatától és egyesülettől. 68% tudott róla, hogy a projekt többségében saját forrásomból, kisebb részben adományokból működik. Kis kivétellel majdnem minden válaszadó kifejezte, hogy hisz a civil kezdeményezésekben és egyetért azzal, hogy több független művészeti kezdeményezésre van szükség. Váratlan eredmény, hogy 4 százalékpontnyi különbség van a között, hogy a városvezetés mindenképpen vegye át és karolja fel hosszú távon a civil művészeti kezdeményezéseket megőrzésük érdekében, illetve azon csoport között, akik nem mondják egyértelműen, hogy ez az irány jó vagy sem (51%-55%).

A kitöltők egyértelműen jó ötletnek tartják a közösségi zongorákat, és még nem volt igazán negatív tapasztalatuk velük. Természetesen azok között, akik már zongoráztak valamelyik BudapestPiano hangszerezen, jellemzően nagyobb azok aránya, akik már támogatták a projektet, vagy ismerik a háttérét (függetlenség, anyagi források). Érdekes tapasztalat, hogy azok, akik már támogatták a projektet, 100%-ban egyetértenek azzal, hogy több civil művészeti kezdeményezésre van szükség és nagyon egyetértenek azzal, hogy ezeknek többnyire magán kézben is kell maradniuk, még akkor is, ha a fenntartásuk így nehezebb.

A szabad szöveges mezőben érkezett kérdések, kérések, ötletek, kritikák és javaslatok névtelenségük ellenére meg lesznek válaszolva általános tájékoztatásként a BudapestPiano közösségi oldalain, ezzel is elősegítve a projekt egyik kitűzött célját, az átlátható működést, különös tekintettel a háttérben zajló pénzügyi és engedélyezési folyamatokra. A projektről ezek mellett minden évben rövid beszámoló készül a követőknek az eddigi eredményekről, sikerekről, nehézségekről és természetesen a pénzügyekről. A kérdőív legfontosabb eredménye, hogy a projekt ismertsége és támogatottsága számokkal alátámasztható, továbbá a beérkezett rengeteg pozitív visszajelzés és építő szándékú kritika. A jövőben érdemes lehet egy nem túl hosszú időtávon megismételni a kutatást és megmérni, hogy a jelenlegi megítélés miként alakul például félévvel később.

Kutatómunka – nemzetközi kitekintés

Bécs

Az interjúzott bécsi közösségi zongora projekt az *“Open piano for refugees”* koncepcióval jött létre 2016-ban. A városba érkező menekültek és bevándorlók társadalmi integrációját tűzte ki céljául a zene segítségével: egy szabadon használható hangszernél a zongorázás után kapott pozitív visszajelzés segíthet mind a bevándorlóknak, mind a befogadóknak a zene – mint a nyelvi különbségeket áthidaló eszköz – révén. Elsődleges célom a kapcsolatfelvétellel az volt, hogy hazai példa hiányában külföldön már bejáratott hasonló művészeti kezdeményezést fedezzek föl a tudás és tapasztalat megosztása érdekében. A bécsi projekt megismerése nagyon hasznosnak bizonyult. A legfontosabb, hogy jogi személyiséggel rendelkező

egyesület van az ötlet mögött, így tud jelentkezni támogatásokra, pályázatokra, de mellette több lábon is állnak a bécsiek (saját zeneiskola, koncertszervezés), illetve egészen mások az ausztriai jó-tékonykodási szokások és hozzáállás a támogatásokhoz. Például magánadományként nagyságrendileg 150-szer több pénzt kap a bécsi projekt, mint a budapesti.⁵ A zenei szakma elköteleződése is sokkal nagyobb az ötlet iránt, mint itthon; továbbá a német nyelvi szinergia miatt nemcsak Ausztria a célközönség, hanem Németország és Svájc is, így az adományok tágabb körből is érkeznek. A kapcsolatfelvétel és az interjú egyik pozitív hozadéka, hogy amikor lehetőségünk engedi, találkozni fogunk Bécsben és/vagy Budapesz-ten és megpróbálunk valamilyen közös zenei aktivitást szervezni.

London

Másik külföldi kitekintésként a londoni St. Pancras nemzetközi (vasút)állomás üzemeltetőivel vettem fel a kapcsolatot. A pályaudvar London egyik legnagyobb és legismertebb forgalmi csomópontja, ahol buszok, metrók, vonatok és természetesen nemzetközi járatok találkoznak, gyakorlatilag összenőve a King's Cross állomással. Ma négy zongora található az állomáson,⁶ ezek közül az egyik magának Elton Johnnak az adománya.⁷ A St. Pancras üzemeltetői a kérdéseimre későbbi választ ígértek,⁸ de addig is figyelmembe ajánlották a weboldalaikat, ahol rengeteg információt lehet megtalálni. Természetesen nem szabad egy súlycsoportban összehasonlítani a MÁV-ot és annak létesítményeit a számos angol közlekedési társasággal és a világviszonylatban is jelentős londoni állomásokkal, pályaudvarokkal, de mindenképpen meg kell jegyezni, hogy ott teljesen más a hozzáállás a művészeti és kulturális kérdésekhez, és természetesen mások az anyagi lehetőségeik is.⁹ Az állomás komplexumban 2012-ben helyezték el az első zongorákat közvetlenül a Londoni Olimpia előtt, az úgyne-

5 <https://openpianoforrefugees.com/wp-content/uploads/2023/05/Update-EN-Social-Impact-Report.pdf>

6 Az állomás oldalain kettőt említenek most, de nem sokkal ezelőtti londoni utazásomkor négyet találtam.

7 <https://stpancras.com/news-events/sir-elton-john-s-piano>

8 A válaszok sajnos az esszé leadásáig nem érkeztek meg.

9 <https://stpancras.com/filming-photography-and-events>

vezett *City of London Festival* kulturális programsorozat keretében, amely során 50(!) zongora került a városba.¹⁰ A St. Pancras-en a zongorákat az állomás tartja karban, azokon bárki játszhat, és külön csapat dolgozik azon, hogy rendszeresen profi zenei és játékonysági programokat is szervezzenek a hangszerekhez olyan zenészekkel, mint Elton John, Rod Stewart vagy Paul McCartney. Az állomás folyamatosan otthont ad állandó kiállításoknak, szobrászati alkotásoknak, filmforgatásoknak¹¹ és játékonysági rendezvényeknek, így nemcsak közlekedési csomópontként, hanem egyfajta városi közösségi térként is funkcionál, növelve a városi életminőséget. Londonban a St. Pancras állomás mellett rengeteg helyen található még közösségi zongora: metróaluljárókban, reptereken, bevásárlóközpontokban, múzeumokban, hotelekben, buszpályaudvarokon és irodaépületekben.

Közösségi zongorák nemzetközi adatbázisának építése

Utazásaim során és a BudapestPiano projekt követőinek inputjai alapján összeállítottam egy több, mint 60 tételt tartalmazó adatbázist. Az információkat, adatokat nem lehet a teljesség igényével naprakészen tartani, de így is sok következtetést lehet levonni belőlük. Nyugat-Európában jóval elterjedtebbek a közösségi zongorák. Az itthoni közösségi zongorák használóinál is tapasztalható, hogy külföldi turisták bátrabban használják a hangszereket. Persze egy külföldi turista könnyebben áll meg útközben, mint egy épp a munkahelyére siető helyi polgár. Jellemzően több adomány és fotó/videó megosztás érkezik Nyugat-Európából. Ez azzal is összefügg, hogy Nyugat-Európában nagyságrendileg nagyobb közlekedési csomópontok vannak, legyen szó egy kisebb ország óriási repülőtéréről (Hollandia, Amsterdam-Schiphol)¹², vagy egy nagyobb országban található csúcstartó repülőtéréről (Németország, Frankfurt am Main). Franciaországban¹³ például minden jelentősebb vasútállomáson van az állami vasúttársaság, az SNCF gondozásában közösségi zongora, és a francia projekt is magánkezdeményezésre indult

10 <https://stpancras.com/art-music>

11 <https://stpancras.com/news-events/harry-potter-and-the-flying-ford-anglia>

12 https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_the_busiest_airports_in_Europe

13 <https://www.sncf.com/en/group/culture/station-pianos>

több mint tíz évvel ezelőtt. Tehát a műfaj a nagyobb személyes elérés miatt is sokkal ismertebb lehet. Az adatbázisból látszik, hogy a zongorák 27%-a vasútállomásokon található, kb. 20%-a pedig repülőtereken. Természetesen ez összefügghet a zongorák helyét megosztók utazási szokásaival is, de a trend valószínűleg érvényes. Amennyire felismerhető, a zongorák 55%-a állami vagy közfeladatot ellátó vállalat (vasút, repülőtér) kezdeményezésű, 40%-a pedig magán projekt.

Javaslatok civil vállalkozószelleműeknek és városvezetőknek

Dolgozatom írása során több megállapítás és ötlet született a BudapestPiano projekt összefoglalása, a kérdőív elemzése, az írásbeli interjú, az adatbázis építése és az online kutatómunka vonatkozásában. Remélhetőleg ezek elindíthatnak olyan változásokat, amelyek könnyebbé tehetik a civil művészeti kezdeményezések reagálását a kihívásaikra.

Támogatási lehetőségek egyéneknek, jogi személyiség szükségessége nélkül

Több olyan pályázati, támogatási lehetőség létezik ma (például Otthon melege program), ahol egyéni állampolgári támogatásokra lehet pályázni, tehát nincs szükség jogi személyiségre a szerződéshez, vagyis a műfaj létezik, csak hozzá kell igazítani a civil kezdeményezésekhez jogi, adózási és számviteli szempontból akkor is, ha ez a pályázat kiírójának többletmunkát okoz (például a közösségi költségvetés vagy a Budapest Tuning pályázatoknál).

Utazó kutató

A legenda szerint Széchenyi István azzal a szándékkal utazott Nyugat-Európába, elsősorban Angliába, hogy ott ötleteket gyűjtsön, tapasztalatokat szerezzen és ismeretekkel vértessze fel magát, amelyeket itthon kamatoztathat, jobbá és vonzóbbá téve hazáját, végső soron lakóinak életét. Javaslatom egy olyan researcher/tanácsadó munkakör megalkotása a főpolgármesteri hivatalban, aki többségében nem a hivatali irodájában tölti idejét, hanem ötleteket gyűjtve járja a világot, adott esetben konferenciákon, fesztiválokon,

képzéseken vesz részt, de legfőképpen nyitott szemmel járja az országokat, városokat és tudást, tapasztalatot hoz haza.

Összefoglalás

Az esszé célja, hogy bemutassa a BudapestPiano nevű közösségi zongora projekt példáján keresztül: milyen nehézségei, kihívásai vannak a civil művészeti kezdeményezéseknek és ötleteket adjon, hogy a továbbiakban is sikeresen lehessen (akár külföldön látott) példákat, ötleteket megvalósítani idehaza – minél jobb minőségben. Ebben a mind hivatali, mind lakossági oldalról érkező egyik legnagyobb kihívásnak azt a gördülékenységet, nyitott hozzáállást és elfogadást tartom, amelyet külföldön igen, de itthon kevésbé, vagy csak nehezen tapasztalhatunk, ámbar ez egy olyan szocializációs és kulturális tanulási folyamat, aminek ideális esetben magától kellene megtörténnie. A BudapestPiano projekt immáron több mint két év alatt beleszövődött a város pezsgésébe és tudatába, és már nem olyan idegen, mint a kezdetekor volt, így azt remélem, hogy – talán a BudapestPiano edukációs hatására is – egyre több utcazenés aktivitás születik itthon.¹⁴ Ehhez próbáltam a kérdőív eredményeivel, az interjúk és adatgyűjtések tapasztalataival javaslatokat adni.

14 https://www.instagram.com/reel/C1EhnRCI_6n/

*Opportunities of privately founded art initiatives
in the life of a city through the example of
BudapestPiano – a public cultural initiative*

Abstract

My essay discusses the opportunities of civil art initiatives in today's Budapest. I tried to create an overview by introducing my own art project called BudapestPiano. This public piano project operates as a non-profit, private initiative, relying on community funding, donations, and my personal funds. BudapestPiano has successfully brought a novel concept to the city, allowing people to engage with public pianos and contributing positively to urban life and to the colourful vibe of the city. The essay highlights the challenges faced by civil initiatives, emphasizing the importance of long-term financial sustainability. I shared my experiences and operational difficulties of BudapestPiano, for example the need for a long-term strategic vision for sustained success.

The research methodology involves a questionnaire about BudapestPiano, written interviews and online search. The essay presents quantitative data from the survey, revealing the demographics and attitudes of respondents towards the project and civic art initiatives in general. The international perspective includes insights from Vienna's "Open piano for refugees" project, aiming to aid social integration through music. The London St. Pancras International Station's public piano initiative is also explored. A global database of public pianos has been created. The essay concludes with recommendations both for citizens and Budapest city leaders. It suggests creating support opportunities for individuals without legal entities and proposes the creation of a "travelling researcher" job within the city council to gather ideas and experiences globally.

Kultúra a mentális egészség szolgálatában

Wiseman Noémi

A Covid-19 pandémia és annak hosszú távú hatásai a mai napig rányomják bélyegüket a társadalom tagjainak mindennapjaira, amit tetéznek az egyéb olyan, a kiszámíthatatlansági faktort tovább növelő helyzetek és történések, mint az energiaválság, a háború, a zöld átmenettel járó kihívások és az éghajlatváltozás okozta félelemből fakadó, jövőre vonatkozó aggodalom.

Az Európai Unió területén nagyjából 84 millió (minden hatodik) embert érintett a mentális egészség romlása már a Covid-járvány kitörése előtt is és a számok azóta is növekvő tendenciát mutatnak. A mentális egészség romlása nemcsak az adott személy szintjén hat károsan, hanem ekkora számok mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül a társadalom egészére, majd pedig a gazdaság teljesítményképességére átgyűrűző szerepének mértékét sem. A mentális egészség olyan társadalmi-gazdasági tényező, amelynek hatása akár a bruttó nemzeti össztermék 4 százalékát is elérheti világszerte.¹ A sikeres zöld átmenetért vívott harc közben nem felejtkezhetünk el az emberi tényező fontosságáról, így pedig kiemelkedően fontossá válik a társadalmat elemi szinten alkotó egyes személyek jóllétének a vizsgálata, valamint, hogy fókuszált munka történjen egy egészséges és kiegyensúlyozott társadalom létrehozásának elősegítése érdekében. Ezen a ponton csatlakozik be a kultúra fogalma az értekezésbe, ugyanis a 21. század kezdete óta egyre több olyan tanulmány látott napvilágot, amely ennek a két területnek a pozitív kölcsönhatását vizsgálja.

Magyarországon ugyanakkor sok helyen maga a mentális egészség fogalma is a mai napig tabuként kezelendő, így egyfajta piaci rés felkarolására és egyben vezető társadalmi szerepvállalásra ad lehetőséget a főváros számára az ezen terület mellett történő kiállás, hiszen így önmaga számára is számos kaput megnyithat a városvezetés, mivel ez a holisztikusabb felfogású problémamegoldási irány még mélységeiben feltáratlan és kiaknázatlan.

1 A Magyar Pszichiátriai Társaság Közleménye (2023.10.11.)

A kulturális és mentális egészség kapcsolatának vizsgálata a nemzetközi szervezetek, hálózatok és egyezmények szintjén

Az egészséghez és a kultúrához való jogot több nemzetközi Charta és dokumentum egyértelműen megfogalmazza, még ha nem is teremti közöttük azonnal kapcsolatot maga a szövegezés. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kimondja, hogy mindenkinek joga van szabadon részt venni a közösség kulturális életében, élvezni a művészeteket és részesedni a tudományos fejlődésben és annak előnyeiben.² Az EU Alapjogi Chartája azt hangsúlyozza, hogy mindenkinek joga van a megelőző egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréshez, valamint az igény szerinti orvosi ellátás igénybeviteléhez.³ A mentális egészség és a jóllét szakpolitikai szerepének növekedését jelzi, hogy az elmúlt években egyre fokozódó intenzitással kerül a döntéshozók asztalára a téma, mivel számos nemzetközi szervezet is érzékelte a probléma súlyosbodását, illetve annak a társadalomhoz és gazdasági mutatókhoz kapcsolódó viszonyát.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Európai Regionális Irodája már 2015-ben felkérte a megfelelő szakértőket a két terület összekapcsolásához tartozó tudományos tények áttekintésére és a kultúra és az egészség szoros kapcsolatának bizonyítására, ami azután a WHO globális és európai stratégiai dokumentumában is kiemelt figyelmet kapott. Jelenleg ennek folytatásaként zajlik a WHO Európai Regionális Bizottságának 2022-2027-es periódusra vonatkozó programja, az egészséggel kapcsolatos viselkedési és kulturális ismeretek (*Behavioural and Cultural Insights – BCI*) európai regionális cselekvési keretrendszer.⁴

Az ENSZ 2030-ig szóló Fenntartható Fejlődési Menetrendjében a Fenntartható Fejlődési Célok között a harmadik helyen, külön célként fogalmazódik meg az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának. Az említett Fenntartható Fejlődési Cél (*Sustainable Development Goal – SDG*)

2 Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 27. cikk.

3 EU Alapjogi Charta, 35.cikk.

4 <http://folyoirat.nefi.hu/index.php?journal=Egeszsegefzesztes&page=article&op=view&path%5B%5D=158> 2023.12.15.

célkitűzései között szerepel „2030-ig a nem fertőző betegségekből származó, idő előtti elhalálozás egyharmadával történő csökkentése, megelőzéssel és kezeléssel, valamint a mentális egészség és jóllét elősegítése”. Magyarország és valamennyi uniós tagállam elkötelezte magát a menetrendben foglaltak mellett, amiben többek között fontos szerepet játszottak a romló statisztikai adatok.⁵

A 2019-es adatok alapján az unió területén minden hatodik fiatal (kb. 14 millió ember) mentális egészségügyi problémával küzdött, amit a Covid-pandémia tovább fokozott, ennek hatására „kétszerezése nőtt a depressziós tünetekről beszámoló aránya”.⁶ Mostanra az unióban a fiatalok körében a vezető halálozási okok második helyén az öngyilkosság szerepel, közvetlenül a közúti balesetek után. Az Eurostat 2020-as adatai alapján „az uniós országok közül Litvániában regisztrálták a legmagasabb öngyilkossági rátát 2020-ban, 100 000 lakosra 21,3 halálessel, ezt követi Magyarország (17,1), Szlovénia (17,0) és Észtország (16,3)”.⁷

Mielőtt rátérnénk az uniós szakpolitikákra, fontos kiemelni az UNESCO 2022-es kulturális szakpolitikákról és fenntartható fejlődésről szóló világkonferenciáját, amelynek keretében 150 UNESCO-tagállam, valamint 135 kulturális miniszter vállalta az ún. Mondiacult Nyilatkozatban, hogy a továbbiakban elősegíti a kultúra beépítését a közpolitikákba, beleértve az egészségügyet és az érzelmi jóllétet is.⁸ A fenti adatok tükrében az Európai Unió is zászlajára tűzte a helyzet minél gyorsabb orvoslását, így a különböző elfogadásra szánt tanácsi dokumentumokban is megjelenik a mentális egészség és a jóllét elősegítésére történő törekvés. A teljesség igénye nélkül, az e téren eddig végrehajtott fontosabb uniós cselekvések sorából kiemelkedik az Európai Bizottság által 2018-ban közzétett Új Európai Kulturális Menetrend három stratégiai pillére közül a „Szociális dimenzió – a kultúra és a kulturális sokszínűség erejének hasznosítása a társadalmi kohézió és jóllét érdekében”, amely hangsúlyozza, hogy a kulturális részvétel javítja az egészséget és a jóllétet is. Az Európai Parlament Kulturális

5 Világunk Átalakítása: Fenntarthatósági Keretrendszer 2030, 21-22. o.

6 Tanácsi következtetések a fiatalok mentális egészségéről, 2023.11.30.

7 Eurostat, 2020.

8 <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022>, 2023.12.21.

Bizottsága és az Európai Bizottság 2022-ben közösen szervezte meg „A kultúra: az egészség és a jóllét motorja” című konferenciát, aminek eredményeit egy nyilvános dokumentumban is rögzítették.

2023 nyarán kiadta a Bizottság „A mentális egészség átfogó megközelítése” című közleményét; ez az első olyan uniós mentálhigiénés politikai dokumentum, amelyben a kultúra és a művészetek szerepe is megjelenik a mentális egészség vonatkozásában. A közlemény kultúra-központú szociális előírásokat tartalmaz, valamint kiáll amellett, hogy az EU-ban jelenleg tapasztalható mentális egészségügyi válság kezeléséhez átfogó, ágazatközi megközelítésre van szükség. Már a 2021-2027 időszakra szóló „Kreatív Európa” programba is beépítették annak lehetőségét, hogy az bizonyos mértékig támogathassa az egészséget és jóllétet szolgáló, kultúrára összpontosító projekteket.

A legutóbbi nagyobb megmozdulást a kulturális miniszterek informális ülése jelentette, amelyet spanyol elnökség alatt 2023. szeptember 25-26-án, Cáceresben rendeztek. Ezen a Mondiacult Nyilatkozat mintájára a kulturális miniszterek nyilatkozat formájában ismerték el a kultúra hozzájárulását az egészséghez, valamint a fizikai és mentális jóléthez. Ebbe a folyamatba illeszkedik a „Culture4Health Program”, valamint az EU 2023-2026-ra vonatkozó Kulturális Munkatervének „A kultúra az emberek szolgálatában: a kulturális részvételnek és a kultúra társadalmi szerepének erősítése” című B. prioritásában előírtak. Az utóbbiban foglaltaknak megfelelően 2024-ben kezdi meg a működését egy olyan ügynevezett nyitott koordinációs csoport (*Open Method of Coordination Group* – OMC), aminek a fő fókusz területe a kultúra és a mentális egészség kapcsolatának vizsgálata lesz. A témában az egyes tagállamok küldöttei megosztják egymással az országaik jó tapasztalatait, bevonnak külső előadókat és harmadik felet a végső dokumentum megalkotásához szükséges információk összegyűjtésének érdekében, majd a leszűrt eredményeket tartalmazó dokumentumot és az ajánlásait prezentálják a Tanács részére.⁹

9 <https://culture.ec.europa.eu/nl/news/commission-advocates-for-the-benefits-of-culture-on-mental-health-and-well-being> 2023.12.10.

Budapest szerepe és felelőssége

Mivel a korábbi kutatások nyomán már bizonyítást nyert, hogy kapcsolat fedezhető fel a mentális egészségügyi problémák növekvő száma, az elidegenedés, a depresszió és a fokozódó városiasodás között, így bármely város – főképp lehetőségeiből adódóan a nagyobb városok, vagy a fővárosok – érdekét is szolgálja, hogy megfelelően és időben felkarolja a fenti faktoroknak erősebben kitett társadalmi rétegek ügyét, hiszen jelenünkben a nagyobb városokban erősebben és nagyobb mértékben tetten érhetőek ezen jelenségek, mint az emberi történelem során bármikor.

Fontos lenne, hogy a főváros felkarolja a terület érdekeit, mivel azzal egyrészt támogathatná a mentális egészségük megerősítéséért küzdő lakosokat, miközben platformot biztosít az e területen dolgozó személyeknek és érintetteknek ismereteik átadására, hangjuk hallatására. Ezen túl lehetőséget biztosíthatna a kultúra fogyasztás előnyeinek újbóli felfedezésére az eddiginél szélesebb körben, valamint anyagilag és marketing szempontból is segíthetné a kormányzati intézkedések és elvonások súlya alatt megroskadó, és egyre jobban lelassuló kulturális szcénát (akár minimális anyagi ráfordítással). Mindeközben példát mutat a vidéki városoknak is azzal, hogy egy olyan, nemzetközi téren már felfutóban lévő terület kiaknázását tűzi zászlójára, hazai viszonylatban elsőik között, ami itthon még távolról sem elfogadott, vagy ismert.

A mentális egészség és az arról való tudatos gondoskodás ugyanis a mai napig számos vidéki területen tabunak számít Magyarországon, sőt megesisik, hogy az illetőt azonnal a „bolond” jelzővel illetik, ha nyíltan segítségért fordul, legyen szó iskolapszichológus igénybevételeiről, vagy akár a felnőttekkel foglalkozó szakemberről. Ezeknek a falaknak a lerombolása nagyobb eséllyel tud elkezdődni és kigyűrűzni Budapestről a vidéki városok irányában, mint fordítva. A főváros sokszínűségéből és az ország más területeihez képest magasabb fejlettségi szintjéből adódóan ezen a területen is hatékonyabb eszközrendszerrel és társadalmi támogatottsággal rendelkezik, mint vidéki társai. Továbbá, mivel – mint említettem – a mentálhigiénia kérdésköre és különösen a kultúrával összekapcsolható viszonyrendszerének vizsgálata még uniós szinten is csak most bontakozik ki, a főváros egy a jövőbe mutató, pozitív nemzetközi folyamatba kapcsolódhat be annak felfutásával egyidőben. Ugyanakkor a mentális egészség területének

felkarolása akár egy hídprojekt is lehet az ország és a főváros vezetése között, ahol egy irányba mutatnak az érdekek és a törekvések.

Minthogy a terület nemzetközi szinten is még csak felszínesen kiaknázott, a mentális egészség és kultúra kapcsolatát vizsgáló konferenciák száma mind az unió, mind pedig a tengerentúli területek vonatkozásában felfutó tendenciát mutat. Amennyiben Budapest platformot és lehetőséget biztosít a téma hazai kibontakoztatására, úgy egyúttal önmagának is lehetőséget teremt a konferenciaturizmus felvirágoztatására. Ezáltal tovább javulna a minőségi turizmusból származó bevételek és statisztikai adatok aránya a „buli turizmussal”, valamint a Budapestet egy-két napos olcsó kirándulási célpontnak tekintő tömegekkel szemben. A fővárosnak minden lehetősége és adottsága megvan önmaga megfelelő pozicionálására és a nemzetközi konferencia térképre történő felkerüléshez. A konferenciaturizmusra hosszútávon és kiegyensúlyozott módon fel lehet építeni egy stratégiai rendszert mind fővárosi, mind pedig alacsonyabb szinteken. Az esszé témáját adó mentális egészség és kultúra egymásra hatásának vizsgálatát célzó terület egyrészt presztízs értékkel rendelkezik, jól marketingelhető, valamint számos olyan, már meglévő projektbe be lehet csatornázni, amelyek több éve futnak és összekötik Budapestet számos hasonló gondolkodású nemzetközi partnerrel, például a Szabad Városok Szövetsége, uniós intézmények, nemzetközi szövetségek és társaságok stb.

„Kulturális vény” program a mentális egészség támogatására

Az egészségnek számos olyan társadalmi mozgatórugója van, amit úgynevezett nem-klinikai faktorok is befolyásolnak, mint a szociális-, társadalmi- és politikai tőke, a tömegközlekedéshez, oktatáshoz és kiegyensúlyozott étkezéshez való hozzáférés, a természet közelsége, valamint a kulturális és művészeti hozzáférés mértéke. Utóbbiak esetében kijelenthető, hogy a legtöbb közösség számára valamilyen formában elérhetőek ezek a „rendelkezésre álló eszközök”, és azok pozitív hatása ki is mutatható a közösség tagjainak esetében, mivel a természettel és a kultúrával történő aktív interakciók pozitív hatással vannak mind a mentális, mind pedig a fizikális egészségre, ezáltal elősegítve az általános jóllét és az életminőség javulását.

Maga a „kultúra vényre” program társadalmi szempontból egyedülálló módon köti össze az érintetteket és segíti elő interakció fejlődését közöttük. Miközben egy konzisztensebb és egyre szorosabb kapcsolat az egészségügyi és szociális szolgáltatók között organikusan fejlődik tovább, a programba időarányosan, folyamatában vonódik be mind több helyi művészeti, kulturális és természetvédelmi szervezet is.

A program az adott lokáció adottságainak megfelelően alakítható és a közösség igényeinek megfelelően formálható. Előfordulnak olyan esetek, ahol maga az egészségügyi vagy szociális ellátási szolgáltató írja fel a kliens számára a legmegfelelőbbnek ítélt élményt, szabadidős tevékenységet. Más esetekben a szolgáltatók egy központi koordinációhoz irányítják az illetőt, ahol a munkatársak tisztában vannak az összes rendelkezésre álló szolgáltatással és azok legfrissebb listájával, valamint potenciális egészségügyi előnyeivel. A koordináció a látogatóval szorosan együtt dolgozva felméri igényeit, érdeklődését, majd pedig összeköti a legmegfelelőbb kulturális, művészeti szolgáltatóval. Mindkét esetben az ajánlott szolgáltatások ingyenesek, vagy alacsonyabb, kedvezményes áron elérhetőek a beteg számára.

Az elérhető szolgáltatások listájának kialakítása széles teret nyit a kreatív lehetőségek kiaknázására, akár minimális anyagi ráfordítással, hiszen egy-egy elérhető program lehet a „kulturális vénny” használatán belül egy galéria megnyitón való (számos esetben ingyenes) részvételtől kezdve a természetben eltöltött időn át a budapesti turisztikai helyszínek felkeresésén keresztül, a kisebb-nagyobb független művészeti, színházi, társulati performanszokig számos kulturális forma, nem is említve a főváros ingyenes rendezvényeit, vagy az önkéntesek által szintén ingyenesen nyújtott lehetőségeket. A „kulturális vénny” alá tartozó szolgáltatók mennyiségét és minőségét a megfelelő szervezés és kapcsolati háló kiépítése erősen befolyásolja, ami időigényes folyamat lehet, de a program megkezdése pozitív eredményeket mutat azon országok esetében, ahol már múlttal rendelkezik, így mindenképpen megfontolandó lehetőség lehet a magyarországi tesztelése is.

A „kulturális vénny” eredetileg „szociális vénnyként” indult útjára az 1980-as években a kelet-londoni Bromley by Bow Centerből, ahol a program során a háziorvosokkal együttműködve javasoltak külön-

bőző, helyi szinten elérhető kulturális, művészeti foglalkozásokat és kertészkedési programokat a résztvevőknek. Majd az amerikai Massachusetts-ben életre hívott „CultureRx: Social Prescription Pilot” az angol tapasztalatokat alapul véve fejlesztette tovább a brit törekvéseket, amikhez hasonló programok fejlesztésére azóta számos országban nyílt lehetősége a kutatóknak, többek között Ausztráliában, Kanadában, Írországon, Új-Zélandon, az Egyesült Királyságban, valamint Kínában, Japánban és Szingapúrban.¹⁰ Az Európai Unióban Portugália kezdett hasonló program alkalmazásának vizsgálatába, illetve a Balti-tenger országai az Európai Unióval együttműködésben elindították a saját *Arts on Prescription* projektjüket, amihez az Európai Regionális Fejlesztési Alap 2,81 milliós támogatással járult hozzá.¹¹ A dániai Odense önkormányzatának vezetésével Dániából, Finnországból, Lettországból, Litvániából, Lengyelországból és Svédországból származó szervezetek vesznek részt a projektben, amely 2023-tól 2025-ig tart. Németországot egyedülként Bréma képviseli a projektben, amelyben jelenleg 35 kedvezményezett szervezet és 26 további szervezet vesz részt a nyolc országban.¹² A *pilot project* befejezését követően az akciót a tervek szerint kiterjesztik további városokra és régiókra, amelyek számára online gyakorló útmutatót és egy ún. „szakértő bérlete” programot is biztosítanak. Ezen kívül a projekt párbeszédet kezdeményez a nemzeti hatóságokkal és az egészségbiztosítási alapokkal a „kulturális vény” strukturális támogatásának és finanszírozási lehetőségeinek javítása érdekében. Ez Budapest számára is remek lehetőséget biztosít a csatlakozásra akár önmagában, vagy a Visegrádi országok régiójának megmozgatása és a közös csatlakozás által. A balti tengeri országok társulását és a *pilot project* tapasztalatait alapul véve, nagyobb léptékkel számolva, még a Szabad Városok Szövetségének szintjén is elindulhat a jövőben egy közös együttműködés akár az ezirányú konferenciák szervezésének támogatása, akár a „kulturális vény” elterjedésének elősegítése érdekében, mivel a lehetőségek tárháza ezen intézkedésekre vetítve

10 Tasha L. Golden, *Arts on Prescription*

11 <https://interreg-baltic.eu/project/arts-on-prescription/> 2023.12.23.

12 <https://interreg-baltic.eu/project-posts/aop-in-bremen-an-inclusive-model/> 2023.12.23.

széles skálát kínál mind a főváros, mind pedig a régióval történő együttműködés keretében.

Budapestnek minden lehetősége adott, hogy országos, régiós, de akár uniós szinten is felhívja magára a figyelmet egy ilyen progresszív intézkedés és egyben kulturális és mentálhigiéniai stratégia hazai meggyökereztetésével, amiből akár politikai tőke is kovácsolható a későbbiekben mind helyi, mind pedig nemzetközi szinten. Ezzel felveszi a harcot egy a korunkban népbetegséggé váló jelenség ellen úgy, hogy közben újra értékke teszi a kultúra fogyasztást a társadalom szélesebb rétegei számára és ezáltal milliók életébe hoz valós és látványos változást. A kérdés már csak az, hogy van-e igény a főváros részéről ennek a lehetőségnek a megragadására.

Tanácskozás csoportfeladat megoldásáról

Források

- A Magyar Pszichiátriai Társaság Közleménye a lelkiegészség világnapja alkalmából, (2023.10.11.) <http://www.mptpszichiatra.hu/hirek.aspx?nid=123077&cid=32> 2023.12.15.
- A Tanács állásfoglalása az EU 2023-2026-ra szóló kulturális munkatervéről, (2022.12.17) Az Európai Unió Hivatalos Lapja, (C 466/1) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))
- Cáceres Nyilatkozat, Spanyol Elnökség, (2023.09.26.) <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/caceres-declaration/> 2023.12.22.
- Culture4Health Projekt <https://www.cultureforhealth.eu/about-the-project/> 2023.12.22.
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 27.cikk (1948.12.10.) <https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> 2023.12.10.
- EU Alapjogi Charta, 35.cikk, (2012.10.26.) az Európai Unió Hivatalos Lapja, (2012/C 326/02) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT> 2023.12.20.
- Eurostat, 2020, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20230908-3> 2023.12.21.
- Európai Bizottság: A fenntartható fejlődés kulturális dimenziójáról az uniós intézkedésekben, Brüsszel, 2022.12.9., COM(2022) 709 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0709>
- Európai Bizottság: Get inspired! Culture: a driver for health and well-being in the EU <https://culture.ec.europa.eu/news/commission-and-parliament-discuss-culture-as-a-driver-for-health-and-well-being>
- Tasha L. Golden, Arts on Prescription: A Field Guide for US Communities (2023) https://arts.ufl.edu/site/assets/files/224849/arts_on_prescription_field_guide.pdf 2023.12.10.
- Tanácsi következtetések a fiatalok mentális egészségéről, (2023. 11. 30.) Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C/2023/1337 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:202301337> 2023.12.20.
- Világunk Átalakítása: Fenntarthatósági Keretrendszer 2030, 21-22. oldal <https://ensz.kormany.hu/download/7/06/22000/Vil%C3%A1gunk%20%C3%A1talak%C3%ADt%C3%A1sa%20Fenntarthat%C3%B3%20Fej%C5%91d%C3%A9si%20Keretrendszer%202030.pdf>
- <http://folyoirat.nefi.hu/index.php?journal=Egeszsegfejlesztes&page=article&op=view&path%5B%5D=158> 2023.12.15.
- <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022> 2023.12.21.
- <https://culture.ec.europa.eu/nl/news/commission-advocates-for-the-benefits-of-culture-on-mental-health-and-well-being> 2023.12.10.
- https://kultura.kreativeeuropa.hu/content.php?hle_id=44543 2023.12.21.
- <https://interreg-baltic.eu/project/arts-on-prescription/> 2023.12.23.
- <https://interreg-baltic.eu/project-posts/aop-in-bremen-an-inclusive-model/> 2023.12.23.
- <https://www.bloomberg.org/blog/arts-on-prescription-embracing-a-new-culture-of-health-with-social-prescribing/> 2024.01.03.

Culture serving mental health

Abstract

The objective of this essay is to outline a growing phenomenon of ever-changing socio-economic indicators that affect and change the daily lives of people in modern societies, with a particular focus on the deteriorating mental health situation, which has worsened since the beginning of the Covid 19 pandemic. One of the aims of the paper is to provide the reader with the latest international responses, new initiatives, and policies from the last few decades, both on international and national points of view with a basis of cultural approaches. While the relationship between culture and its impact on mental health is presented as a potential mitigating factor, a proposal is also made to the capital's leadership to harness the potential based on cultural interaction and to properly exploit the opportunities it offers. In doing so, the capital could have the opportunity to be part of an emerging process that is rapidly gaining attention at the international level.

Furthermore, it also wishes to provide an insight into the Arts on Prescription program, which brings together, in a unique way, the various members of the cultural and arts scene, representatives of health and social services and above all, their clients. The Arts on Prescription initiative strives to improve the symptoms for people with mental health problems while reintroducing the wider community to the joy and clinically proven positive effects of culture consumption. In conclusion, this paper provides a brief overview of international developments on the issues, while looking at the international measures taken so far and taking into consideration the possible ways to tackle this challenge for the long term.

Városfejlesztési témák és városdiplomácia

Válogatás az Akadémia
hallgatói csoportjai
által készített tanulmányokból

Az idei és a korábbi egyéni városdiplomáciai esszék sikeres témáit összekapcsolva hallgatói csoportok komplex tanulmányokat készítettek egyes kiemelt témákról. Felvették a kapcsolatot a főváros illetékeseivel és a megfelelő budapesti intézményekkel és a munkába bevonták a korábbi évfolyamok kapcsolódó témákkal foglalkozó hallgatóit.

A kétszintű önkormányzás kihívásai és megoldásai

***Devecseri Mátyás, Igaz-Öhler Katalin,
Korodi-Vass Lóránt, Szelényi Kristóf***

Amikor a budapesti városi szereplő (lakos, turista, cég, egyéb érdekelt) beleütközik egy városi problémába, alapvetően nem érdekli, hogy kinek a dolga annak intézése, csak azt szeretné, hogy minél hamarabb megoldják. A kétszintű közigazgatás, vagyis a feladatok megosztása a fővárosi és a kerületi önkormányzatok között magas szintű bürokráciához vezet. Az ügyintézési útvessző sok esetben akadályozza, lassítja a problémák megoldásának folyamatát, viszont számos jó gyakorlatot találunk ennek leküzdésére akár itthon, akár külföldön. Ez a fajta praktikus integráció történhet információk vagy ténylegesen feladatok átadásával- és átvételével a különböző közigazgatási szinten működő szervek, intézmények, cégek, között. Ez megvalósulhat szerződéses formában, vagy civil szereplők esetén önkéntes módon, szabályozatlanul is.

Tanulmányunkban bemutatjuk a kétszintű önkormányzás történetét és mai problémáit Budapesten. Nemzetközi összehasonlításban fejtjük ki, miért egyedi a budapesti közigazgatás rendszere. Hazai jó gyakorlatokat ismertetünk a bürokrácia nehézségeinek, lassúságának leküzdésére és a kétszintű önkormányzásban elvesző, megtorpanó feladatok leküzdésére. Ismertetjük továbbá az információmegosztást és a közösségi médiahasználatot, valamint javaslatokat teszünk a kerületek és a főváros kommunikációjának tudatosítására és javítására.

A kétszintű önkormányzás története

Budapest 1873-as egyesülése óta többszintű igazgatási struktúrában működik, ami gyökeresen hozzájárul a mai városvezetési- és fejlesztési kihívásokhoz. A dualizmus időszakában Budapest lényegesen nagyobb autonómiával rendelkezett, mint a vidéki városok. A Buda, Pest és Óbuda egyesítéséről szóló fővárosi törvény értelmében (1872. XXXVI. tc) Budapest képviselőtestületének (azaz a 400 tagú törvényhatósági bizottságnak) felét választással, másik felét pedig az 1200 legnagyobb helyi adófizető közül választották ki. Ez

a virilizmusnak nevezett rendszer már a korszakban is heves vitákat váltott ki, mert a hagyományos elitek rovására a polgári közép- és felsőosztályt igyekezett hatalmi helyzetbe hozni.¹

Az egyesített Budapest történetének első évtizedeiben a két-szintűséget a főpolgármester és a polgármester intézménye képviselte. A törvény értelmében a város élén a főpolgármester állt, akit a kormány jelöltjei közül a fővárosi törvényhatósági bizottság közgyűlése maga választott. Mai funkciójától eltérően, lényegében ez a tisztség a főispán megfelelője volt, ő töltötte be a közgyűlés elnöki tisztségét, ő volt a kormány képviselője. Ellenőrizte az önkormányzatot és ügyelt az állam közigazgatási érdekeire.²

A fővárosi önkormányzat adminisztratív vezetője a polgármester volt, ő volt a tanács elnöke, hat évre választották ebbe a nem politikai, hanem kifejezetten hivatali jellegű pozícióba. Budapesten a törvényhatóság végrehajtó szerve fővárosi tanács volt, amely a polgármesterből, a két alpolgármesterből és az ügyosztályokat vezető tanácsnokokból állt.³ A város adminisztratív irányító szerve a közgyűlés, amely szabályrendeleteket alkotott, községi adókról, kölcsönök felvételéről, közmunkák ügyéről, saját tisztviselőinek megválasztásáról döntött, valamint gazdálkodott a város vagyonával és felügyelte az adópénztárakat. A tanács látta el a városgazdálkodás folyamatát, valamint az illeték- és vámszedés jogával is rendelkezett. Ez a testület készítette elő a közgyűlés elé kerülő ügyeket. 1893-tól jelentős szerep jutott a főváros közigazgatásában a kerületi elöljáróságoknak, amelyek élén a tanácsnoki rangban lévő, élet-hosszig választott elöljáró állt. Az elöljáróságok addigi kizárólagos rendészeti szerepe bővült, többek között egészségügyi, bíraskodási, szegénysegélyezési jogkörökkel, de önkormányzati alapon nem váltak függetlenné a fővárosi közgyűléstől és a tanácstól.⁴ Mind a főpolgármestert, mind a polgármestert olyan módon választották, hogy az kizárta, hogy a kormány számára nem megfelelő ember kerüljön ezekbe a tisztségekbe.⁵

1 Bácskai Vera—Gyáni Gábor—Kubinyi András: Budapest története a kezdetektől 1945-ig. Budapest, 2000.

2 Feitl István: A főváros élén: Budapest főpolgármesterei és polgármesterei, 1873-1950. Budapest, 2008.

3 Feitl, 2008. i.m.

4 Bácskai et al., 2000. i.m.

5 Feitl, 2008. i.m.

Míg a dualizmus időszakában a főváros a dualista berendezkedés legmegbízhatóbb támaszának számított, az 1918-19-es forradalmak és Trianon után a Horthy-korszak kormányai szűkítették a "bűnös Budapest" autonómiáját, a főpolgármester a kormány bizalmi embereként főispánokén túlmenő jogköröket kapott. A tanács törvényhatósági tanácsá alakult, a közgyűlés jogköre csökkent, a kerületi előljáróságok a polgármesteri ügyosztály végrehajtó szerveivé degradálódtak. Jellemző az időszakra a baloldali pártok jelentős közgyűlési reprezentációja.⁶

A parlamentarizmus 1945 utáni fokozatos felszámolása nyomán Budapest közigazgatási életében 1950 hozott radikális fordulatot, az 1949. évi XXIX. tc létrehozta ugyanis Nagy-Budapestet hét város és tizenhat község hozzácsatolásával. A kerületek száma ezzel 14-ről 22-re emelkedett, az addigi önkormányzat helyett létrejött a tanácsrendszer, a fővárosi tanács és a kerületi tanácsok.⁷ Polgármesterként a tanács elnöke funkcionált. A fővárosi és kerületi tanácsok között hierarchikus volt a viszony. A tanács a város egészének ügyeivel foglalkozott, beleértve az infrastrukturális fejlesztéseket, az oktatást, az egészségügyet és a közlekedést. A kerületi tanácsok a helyi ügyek kezeléséért voltak felelősek, ám döntéshozatali jogkörük korlátozott volt a központi irányítás miatt. A szocialista időszakban a központosított irányítás és a pártállami kontroll meghatározta az önkormányzati működést, ami sokszor bürokratikus és rugalmatlan döntéshozatalt eredményezett. A Nagy-Budapest koncepció segíthette volna a főváros és a környező települések integráns fejlődését, de ez a gyakorlatban nem valósult meg.⁸

A rendszerváltás után Budapest önkormányzati rendszere jelentős átalakuláson ment keresztül, ami a mai napig meghatározza a város irányítását és működését. Az 1990-es önkormányzati törvény (1990. évi LXV. tv) helyreállította a kétszintű rendszert, amelyben a Fővárosi Közgyűlés és a kerületi önkormányzatok irányítják a várost. A Fővárosi Közgyűlés Budapest legfőbb döntéshozó szerve, amely a város egészére vagy nagy részére kiterjedő ügyekkel foglalkozik. A Fővárosi Közgyűlést 33 képviselő alkotta: a főpolgármester, a kerületi polgármesterek, valamint a kompenzációs listáról mandátumot

6 Bácskai et al., 2000. i.m.

7 Varga László: Várostörténet: 1945-1956, Budapesti Negyed, 20-21. szám, 1998.

8 Demszky Gábor: A nagyvárosok közigazgatása – Budapest közigazgatása, Magyar Közigazgatás, 43. évfolyam 1-12. szám, 1993.

szerzett képviselők. A főpolgármester felelős a városi költségvetés előkészítéséért, a közgyűlés döntéseinek végrehajtásáért, valamint a közszolgáltatások felügyeletéért. Munkáját alpolgármesterek és a fővárosi hivatalok vezetői segítik, akik különböző szakterületekért felelősek. A kerületi önkormányzatok saját jogkörrel rendelkeznek a helyi ügyek kezelésében. A kerületek élén a polgármester áll. A kerületi képviselő-testületek felelősek többek között a helyi közszolgáltatásokért, a kerületi utak karbantartásáért, valamint az oktatási és kulturális intézmények fenntartásáért.

Az 1991-es fővárosi törvény szerint Budapesten két azonos jogállású önkormányzati szint működik, egymással nem állnak hierarchikus viszonyban, mindkét szint rendelkezik az önkormányzatok alapjogaival. Ez a szabályozás nehezíti az egységes települési jelleg érvényesítését.⁹ A fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzatok között jellemzőek a feszültségek és érdekellentétek olyannyira, hogy Csepel például 1993-ban népszavazást rendezett a Budapesttől való leválásról. Egy 2023. decemberi törvénymódosítás értelmében a júniusi önkormányzati választások után a Fővárosi Közgyűlésben nem a kerületi polgármesterek foglalnak helyet, hanem a képviselők listás választási rendszer alapján kerülnek be. A 33 tagú Fővárosi Közgyűlés 32 képviselői helyét a pártlistákra leadott szavazatok arányában fogják kiosztani.¹⁰ Budapest kettős önkormányzati rendszere a kezdetekhez képest kiegyensúlyozottabban működik, de továbbra is forrásviták, lassú, túlzottan bürokratikus működés, érdekellentétek és nehézkes problémamegoldás jellemzik.

Külföldi példák a kétszintű városkormányzásra

A nemzetközi térben számos pozitív példát találhatunk fővárosok kétszintű kormányzására, amelyekben a kapcsolatok a városvezetés és a kerületi önkormányzatok között kölcsönösen jól működnek.

Bécs

Bécs városának közigazgatási szerkezete tökéletes példával szolgálhat. Bécs sajátos kétszintű önkormányzati rendszert működtet, amely nagyban különbözik Budapest városáétól. Bécs önkormány-

⁹ Demszky, 1993. i.m.

¹⁰ 2023. évi XCV. tv.

zati berendezkedése biztosítja, hogy a város egésze és az egyes kerületek sajátos igényei is megfelelően kezelve legyenek. Bécs városvezetése egy tartományi jogállással is rendelkező önkormányzat, ami azt jelenti, hogy egyszerre látja el egy város és egy tartomány feladatait. A városi szintű vezetés három legfőbb szerve a következők. A bécsi közgyűlés (*Gemeinderat*¹¹) a felelős testület a városi törvények és rendeletek elfogadásáért, valamint a város költségvetésének meghatározásáért; a közgyűlés tagjait közvetlenül választják. A Városi Tanács (*Stadtsenat*¹²) az a testület, amely az operatív döntéshozatalért felelős, és a polgármester vezetésével működik. A városi tanács tagjai a közgyűlés által választott tanácsnokok (*Stadträte*¹³), akik különböző területekért felelnek (pl. oktatás, közlekedés, egészségügy). Végül, de nem utolsó sorban a polgármester (*Bürgermeister*) a város első számú végrehajtó hatalmi szereplője, aki a városi tanács munkáját irányítja és a várost képviseli; őt is a közgyűlés választja meg.¹⁴

Kerületi szinten Bécs 23 kerületre oszlik, amelyek mindegyike saját önkormányzattal rendelkezik. A kerületi önkormányzatok két főbb szervekből állnak. A kerületi képviselőtestületből (*Bezirksvertretung*), amely felelős a kerületi szintű döntéshozatalért és a helyi ügyek kezeléséért. A kerületi képviselőtestület tagjait közvetlenül választják meg az adott kerület lakói. A kerületi előljáró (*Bezirksvorsteher*) a kerület vezetője, akit a kerületi képviselőtestület választ. Ő képviseli a kerületet a városi szintű testületekkel szemben és felelős a kerületi ügyek koordinálásáért.¹⁵

A városvezetés és a kerületek közötti kapcsolat szorosan szabályozott és együttműködő jellegű. A főváros–kerület viszonyrendszer az osztrák rendszerben jóval egyszerűbb a magyar fővároshoz képest, ugyanis a kerületek szervei a főváros szerveibe integráltak,

11 Stadt Wien: Gemeinderat Als Organ Der Stadt Wien - Funktion Und Aufgaben, Sitzungen, Stadt Wien, 2010.

12 Stadt Wien: Stadtsenat Als Organ Der Gemeinde Wien - Wahl, Funktion, Sitzungen, Stadt Wien, 2013.

13 Stadt Wien: Wiener Stadtregierung – Amtsführende Stadträtinnen Und Stadträte, Stadt Wien, 2019.

14 Hilbert Bálint: Szempontok a városi kormányzási elméletekhez Budapest, Bécs, Prága és Varsó közigazgatási helyzetének összehasonlítása alapján, Tér és Társadalom 32. évf., 2. szám, 2018.

15 Hilbert 2018. i.m.

azoknak alárendeltek. Az egyes kerületek tehát nem jogi személyiségek, hanem Bécs város részei. Ezt a kapcsolatot kiegyenlített hálókörmegosztás jellemzi, ugyanis míg a városi szint a stratégiai és nagyobb volumenű ügyekért felelős, mint például a városi infrastruktúra, közlekedés, egészségügyi ellátás és oktatás, a kerületek ennél specifikusabb, helyi ügyekkel foglalkoznak, például parkok fenntartása, kisebb közlekedési projektek, közösségi programok szervezése. Együttműködés és koordináció tekintetében a kerületi elöljárók rendszeresen egyeztetnek a városi tanács tagjaival és a polgármesterrel annak érdekében, hogy a kerületi szintű ügyek és problémák a városi szinten is megfelelő figyelmet kapjanak. Ez biztosítja, hogy a helyi igények és prioritások integrálva legyenek a városi politikákba. Finanszírozás szempontjából a városi szint biztosítja a kerületek számára a szükséges pénzügyi forrásokat. A kerületek költségvetését a városi közgyűlés hagyja jóvá, ami lehetővé teszi a kerületek számára, hogy a helyi projekteket és szolgáltatásokat finanszírozzák.¹⁶

Összességében a bécsi kétszintű önkormányzati rendszer hatékonyan működik annak érdekében, hogy a város egészének és az egyes kerületeknek is megfelelő irányítási és szolgáltatási struktúrát biztosítson. Bár Bécs centralizáltabb, mint Budapest, a bécsi kerületi önkormányzatok vétőjoggal rendelkeznek,¹⁷ így a döntéshozatalban mégis kiegyenlítettebb szerep látszik a városvezetés és a kerületek között, mint Budapesten, mivel ez a kapcsolat folyamatos párbeszédet eredményez az aktorok között.

Varsó

A következő nemzetközi példa Varsó városa. Varsó kétszintű önkormányzati rendszerében a város vezetése a Fővárosi Tanács (*Rada m.st. Warszawy*)¹⁸ és a polgármester (*Prezydent m.st. Warszawy*) kezében összpontosul. A fővárosi tanács a legfőbb döntéshozó testület, amely meghatározza a város stratégiai irányvonalát és költségvetését. A tanács tagjait közvetlenül választják a varsói polgárok, és ezek a tagok különböző politikai pártokat képviselnek. A

¹⁶ Hilbert, 2018. i.m.

¹⁷ Tosics Iván: Nagyvárosi kormányzás: A város és környéke együttműködése. Külföldi példák és a hazai relevancia, *Tér és Társadalom*, 1., 3-25. o.

¹⁸ m.st. Warszawa: Warsaw City Council, City of Warsaw.

tanács dönt a város fejlesztési terveiről, nagyobb beruházásokról, valamint jóváhagyja a város költségvetését. A polgármester a város végrehajtó hatalmának vezetője, aki felelős a fővárosi tanács döntéseinek végrehajtásáért. A polgármestert szintén közvetlenül választják, ő irányítja a városi adminisztrációt, felügyeli a város szolgáltatásait és képviseli Varsót nemzeti és nemzetközi szinten. A polgármester munkáját alpolgármesterek és egyéb tisztviselők segítik. Varsó 18 kerületre (*dzielnice*) van felosztva, mindegyik saját kerületi tanáccsal rendelkezik. A kerületi tanácsok tagjait a helyi lakosok választják. A kerületi tanácsok feladata a helyi ügyek intézése, amelyek közé tartoznak például az oktatási intézmények, kulturális és sportlétesítmények, valamint a helyi utak és infrastruktúra karbantartása. A kerületi polgármesterek (*Burmistrzowie dzielnic*) a kerületi tanácsok által kinevezett tisztviselők, akik a kerületi ügyek végrehajtásáért felelősek. Feladatuk a kerület működésének irányítása, a helyi közszolgáltatások biztosítása, valamint a kerületi költségvetés kezelése.¹⁹

A városvezetés és a kerületek közötti kapcsolatot alapvetően hierarchikus struktúra jellemzi. Bár a kerületek bizonyos autonómiával rendelkeznek, a fővárosi tanács és a polgármester határozza meg a város egészére vonatkozó irányelveket és stratégiákat, amelyek mentén a kerületek működnek. A város költségvetését a fővárosi tanács állapítja meg, amely a kerületek számára biztosított forrásokat is tartalmazza. A kerületek ezekből a forrásokból gazdálkodnak, de nagyobb beruházásokhoz a fővárosi tanács jóváhagyása szükséges. A kerületi polgármesterek rendszeresen egyeztetnek a város polgármesterével és az alpolgármesterekkel, hogy biztosítsák az egységes városfejlesztési tervek megvalósulását és a közszolgáltatások hatékony működését. Varsóban kiemelt hangsúllyal bír a szubszidiaritás elve, tehát hogy a döntéseket a lehető legközelebbi szinten kell meghozni. A kerületek önállóan kezelhetik a helyi ügyeket, amennyiben azok nem igényelnek központi beavatkozást. A varsói kétszintű önkormányzati rendszer mondhatni teljesen decentralizált, mivel lehetővé teszi, hogy a helyi lakosok közvetlenül befolyásolják mind a városi, mind a kerületi szintű döntéshozatalt.

19 Kmak, Małgorzata: The Municipal Council in the Polish Local Government Structure: Selected Aspects, 2020.

Ez a struktúra biztosítja a helyi ügyek hatékony kezelését és a város egészének egységes fejlődését, miközben a kerületek autonómiáját is megőrzi.²⁰

London

A londoni kétszintű önkormányzás az egyik legösszetettebb és legjobban szervezett önkormányzati rendszer Európában. Két fő szinten működik, az egyik ezek közül a *Greater London Authority* (GLA) a másik pedig a helyi kerületi önkormányzatok. A GLA, amely a londoni régió egészét irányítja és számos központi feladatot lát el, két fő szereplőből áll. Ezek közül az első a londoni polgármester (*Mayor of London*), aki a város legfőbb végrehajtó hatalma, őt közvetlenül választják meg négyéves időszakra. A polgármester felelős a város stratégiai irányításáért, beleértve a közlekedés, a rendőrség, a tűzoltóság, a lakásépítés és a környezetvédelem kérdéseit, emellett jelentős szerepet játszik a gazdasági fejlesztésben és a város nemzetközi képviseletében. A másik fő eleme a GLA-nak a londoni közgyűlés (*London Assembly*). A közgyűlés 25 tagból áll, akik közvetlenül választott képviselők. A közgyűlés feladata a polgármester munkájának ellenőrzése és a döntések megvitatása. A közgyűlés biztosítja, hogy a polgármester hatékonyan és átláthatóan működjön, valamint jóváhagyja vagy módosítja a polgármester költségvetését. London 32 kerületre (*boroughs*) oszlik, amelyek mindegyike saját helyi önkormányzattal rendelkezik. Ezek a kerületi önkormányzatok számos helyi ügyet kezelnek, többek között az iskolák működtetését és fenntartását, illetve a szociális szolgáltatásokat, mint az idősek és rászorulóknak támogatását. A helyi infrastruktúra és közszolgáltatások terén a kerületi önkormányzatok felelőssége a közutak karbantartása, a hulladékgyűjtés és újrahasznosítás. London kerületi önkormányzatainak hatáskörébe tartozik még a helyi szociális lakásprogramok irányítása, illetve a közösségi szolgáltatások, így a könyvtárak, sportlétesítmények és parkok fenntartása.²¹

A GLA és a kerületi önkormányzatok közötti kapcsolat fontos szerepet játszik a város hatékony működésében. A polgármester és

²⁰ Kmak, 2020. i.m.

²¹ Gowman, Alison: *How the City of London Works*, Alderman Alison Gowman - alisongowman.org. 2019.

a GLA által meghatározott stratégiák és irányelvek gyakran kihatnak a kerületi önkormányzatok munkájára, mivel ezek az irányelvek a teljes városra vonatkoznak. Ugyanakkor a kerületi önkormányzatok jelentős autonómiával rendelkeznek a saját területükön, és a helyi lakosok igényeihez igazodva működnek. Jó példa a közlekedési rendszer, ahol a *Transport for London* (TfL) – amely a GLA irányítása alatt áll – központi szerepet játszik a városi közlekedés irányításában, de a kerületi önkormányzatok is részt vesznek a helyi közlekedési tervek és infrastrukturális fejlesztések végrehajtásában. A londoni kétszintű önkormányzati rendszer tehát egy összetett, de jól szervezett struktúra, amely lehetővé teszi a nagyvárosi szintű stratégiai döntéshozatalt, miközben biztosítja a helyi szintű irányítást és szolgáltatásnyújtást. Ez a rendszer biztosítja, hogy London hatékonyan működjön, és hogy a helyi közösségek igényeit is megfelelően kielégítsék.²²

Zürich

Zürich városának kétszintű önkormányzati rendszere jól példázza a svájci decentralizált kormányzási struktúrát, amely lehetővé teszi a helyi közösségek számára, hogy autonóm módon irányítsák ügyeiket. A két szint: a városi szint (*Stadt Zürich*) és a kerületi szint (*Kreise*). A városi szinten a Zürichi Városi Tanács (*Stadtrat*) és a Városi Parlament (*Gemeinderat*²³) felelős a döntéshozatalért. A *Stadtrat* végrehajtó szerepet tölt be, míg a *Gemeinderat* törvényhozó és ellenőrző funkciókat lát el. A *Stadtrat* kilenc tanácstagból áll, tagjai Zürich város kormányzásának legmagasabb szintű képviselői. Ők felelősek a város különböző igazgatási területeiért, például a közlekedésért, a közszolgáltatásokért, a pénzügyekért és a szociális ügyekért. A tanácstagokat négyévente választják meg a városi lakosok. A *Gemeinderat* Zürich városi parlamentje, amely 125 tagból áll. Ez a testület törvényhozói funkciókat lát el, például helyi rendeletek megalkotása, a városi költségvetés jóváhagyása és a városi kormányzat munkájának ellenőrzése. A képviselőket szintén négyévente választják meg. Zürich városa 12 kerületre (*Kreise*) oszlik, amelyek további negyedekre (*Quartiere*) bonthatók. A kerületek

²² Greater London Authority: How we work for London, London City Hall. 2023.

²³ Stadt Zürich: Gemeinderat, 2023.

nem rendelkeznek saját végrehajtó vagy törvényhozói testülettel, de léteznek kerületi tanácsok (*Kreiskommissionen*) és különböző helyi bizottságok, amelyek a városi tanács irányítása alatt működnek. Ezek a bizottságok tanácsadói szerepet töltenek be, és a helyi lakosok érdekeit képviselik. Rendszeres kapcsolatban állnak a városi tanáccsal és a különböző városi szolgáltatásokkal, hogy biztosítsák a helyi ügyek megfelelő kezelését. Ezek a helyi bizottságok különféle speciális területekre összpontosítanak, mint például az oktatás, a közlekedés vagy a kulturális események; közvetlen kapcsolatban állnak a helyi lakosokkal és gyakran szerveznek nyilvános találkozókat, hogy megvitassák a helyi problémákat és javaslatokat tegyenek a városi tanácsnak.²⁴

A városi és kerületi szintek közötti kapcsolatot a decentralizált rendszer biztosítja, amely lehetővé teszi a helyi közösségek számára, hogy aktívan részt vegyenek a döntéshozatalban. A kerületi tanácsok és bizottságok rendszeresen konzultálnak a városi tanáccsal és javaslatokat tesznek a helyi igények és problémák kezelésére.²⁵ Ez a rendszer biztosítja, hogy a döntéshozatal közelebb kerüljön a lakosokhoz, és hogy a városi szintű politikák jobban tükrözzék a kerületek sokszínű igényeit. Összességében Zürich kétszintű önkormányzati rendszere példamutatóan integrálja a helyi közösségek részvételét és a központi városi irányítást, biztosítva a hatékony és a helyi igényekhez igazodó kormányzást.

Jó gyakorlatok a kétszintű kormányzás problémáinak megkerülésére

Hét olyan hazai példát mutatunk be, amelyek építenek a Főváros és a kerületek együttműködésére és egyben a városlakók szempontjából előremutató jelentőségűek, hiszen az életüket olyan módon könnyítik meg, hogy nem is kell tudniuk a mögöttes egyezségekről, folyamatokról. A gyakorlatok akár más kerületekben is alkalmazhatók, vagy új területekre, szektorokra adaptálhatók.

24 Stadt Zürich: Politics & Law, Politics & Law - City of Zurich. 2023.

25 Stadt Zürich: Participation Procedure concerning the Interface between the City of Zurich and its Quarters, Stadt Zürich. 2022.

Köztéri hulladékgyűjtők: kerületi feladatátvétel a Fővárostól

A közterületek takarításának problematikája abból adódik, hogy bár a járókelő szabadon közlekedik egy területen, akár pár méterenként is átléphet olyan láthatatlan határokat, ahol más és más a terület tulajdonosa és/vagy fenntartója. Klasszikus példa, ha eldobunk egy almacsutkát, kinek a dolga lesz azt feltakarítani? Ha főútra esik, a fővárosé, mellékutcákon a kerületé, ha a járdán marad, a házé, de a buszmegállóba gurulva a BKV-nak adunk teendőt.

Újbudán több mint 2500 kuka található, amelyeket hetente legalább kétszer, de a forgalmasabb területeken naponta ürítenek.²⁶ A kerületben legalább négy cég foglalkozik a közterületek rendbentartásával. A Móricz Zsigmond Körtér fővárosi fenntartású közterület, így a szemetesek ürítése a Fővárosi Közterület-fenntartó feladata (amelynek 2021. szeptember 1-től a BKM Budapesti Köz-művek Nonprofit Zrt. a jogutódja). A téren található szemetesek kis mérete és szükségesnél ritkább ürítése sok problémát okozott a helyieknek és a kerületi önkormányzatnak is, akikhez a leghamarabb fordulnak ilyen esetben a lakók. 2021-ben ráadásul költségoptimalizáció miatt a főváros jelentős mennyiségű kukát szerelt le.

Újbuda önkormányzata ezért saját hatáskörben nagy méretű, 110 literes hulladékgyűjtőket helyezett ki a körtéren a főváros kezelésében lévő kukák helyett. A saját kezelésű közterületen korábban jó fogadtatásuk volt a nagyméretű, vandál- és varjúbiztos kukáknak, ezért ugyanez a típus került a körtérre is, fővárosi tulajdonosi döntés után. Természetesen a kihelyezés maga után vonta, hogy az ürítés költségét is vállalja a kerület. A lakók ebből viszont annyit éreztek, hogy tisztább lett a körtér, amin napjában többször áthaladnak.

Részvételi költségvetés: fővárosi finanszírozás „a kerületnek”

A 2019-es önkormányzati választások óta a Fővárosban és több budapesti kerületben is elindultak a részvételi demokráciát segítő programok, mint például a nagyobb fejlesztéseket megelőző közösségi tervezés vagy a közösségi költségvetés. A fővárosi városvezetés 2020-ban indította el Budapest közösségi költségvetését, amelyet nemzetközi tapasztalatokra építve minden évben biztosí-

26 Újbuda: Nagyobb kukák, tisztább utcák, 2022.

tani kíván a budapestieknek. A Fővárosi Önkormányzat évente egy-milliárd forintos keretből gazdálkodva, a város lakóinak javaslatai alapján valósítja meg a szavazásra bocsátott ötletek közül a legnépszerűbb, közérdekű lakossági kezdeményezéseket.²⁷

A közösségi költségvetés módszere évről évre fejlődik. Az ötletekkel kapcsolatban van pár alapszabály, ami minden esetben feltétel, ilyen például, hogy a javasolt projekt a Fővárosi Önkormányzat törvény alapján kötelező, vagy önként vállalt feladatának ellátását kell szolgálja és nem ütközhet jogszabályba; fejlesztés kell, hogy legyen, nem pedig karbantartás, vagy szabályozás; illeszkednie kell a városfejlesztési célokhoz, és nem tűzheti ki célul valamely meghatározott művészeti alkotás létrehozását. A számunkra leginkább fontos szempont azonban a következő: önkormányzati tulajdont érintsen. „Állami vagy magántulajdonra nem költhető a forrás, így például társasházakra vagy állami fenntartású iskolákra sem. Fővárosi vagy kerületi tulajdonú közterületeket, ingatlanokat érintő ötleteket lehet beadni, utóbbi esetben a kerületi önkormányzat hozzájárulására is szükség van, amit a Főváros az ötletfeldolgozás során szerez be.”²⁸ Vagyis a Főváros a saját költségvetéséből az ötlet befogadása és a nyertesek közé szavazása esetén forrást biztosít kerületi tulajdonban lévő közterületek fejlesztésére is. Ezt a gyakorlatot azért tartottuk fontosnak kiemelni, mert az ötletet beküldő és az arra szavazó lakosok számára irreleváns az, hogy a fejlesztés milyen önkormányzati területre esik, valójában nem a kerület az élvezője a fejlesztésnek, hanem az azt megszavazó lakosság. Sajnos a kerületi költségvetések fejlődése nem jutott még el arra a pontra, hogy az elv kölcsönösen érvényesüljön: a korábban jó példaként szereplő Újbuda esetén a kerületben lévő, de fővárosi tulajdonú területeket érintő ötletek egyelőre nem kerülhetnek be a szavazási körbe. A Transparency International Magyarország tanulmánya²⁹ alapján Óbuda-Békásmegyeren és Szentendrén hasonlóan járnak el.

Érdekes lehet azon is elgondolkodni, hogy a résztvevők számára valójában érdekes-e az, hogyha a fejlesztési ötlet helye nem köz-, hanem magánterületre esne, hiszen ha a szavazási körbe tovább-

²⁷ Szász T. Zsombor, 2022.

²⁸ Budapest Főváros Önkormányzata, 2023.

²⁹ Transparency International Magyarország, 2022.

engedve tömegek szavazatát tudja elnyerni az ötlet, akkor joggal lehet azt közérdekűnek tartani. Ez azonban számos további nehézséget vetne fel mind a beruházás, mind a fenntartás tekintetében.

BP Fatár: közös adatbázis és mobilalkalmazás

A BP Fatár alkalmazás az üzemeltető Főkert megfogalmazásában: Budapest folyamatosan bővülő, zöld vagyonleltára. A Fatár egy nyilvános, térképes adatbázis és mobil applikáció, amely a zöldfelületek megóvását, fenntartását és fejlesztését segíti. Az alkalmazás nemcsak a szakmai felhasználóknak hasznos, hanem bárki számára elérhető. A fák, parkok, természetvédelmi területek mellett az újonnan bekerült erdő adatok között minden terület pontos földrajzi elhelyezkedése és fényképes ismertetője megtalálható. Az egyes területek leírása tartalmazza azok jelenlegi állapotát, természeti értékeit, a veszélyeztető tényezőket és esetenként a felmérésekben feltárt rövid távú kezelési feladatokat. 2021 decemberében a fakataszterben 47 ezer, a fővárosi kertészeti társaság által kezelt fa adatlapja volt elérhető, köztük 100 nevezetes fa rövid történetével.

A folyamatos bővítés során először három kerület (a VI., XIII. és XIV.) további 90 ezer fájának adataival gazdagodott az adatbázis.³⁰ 2022 februárjában az I. kerületi zöldleltár bekerülésével 1987 db fával és 77 243 m² parkterülettel lett gazdagabb a budapesti zöld adatbázis.³¹ Ötödikként 2024. elején 42 000 fa és 938 000 m² parkfelülettel csatlakozott a XI. kerület.³² Az integrált adatbázis az érdeklődő lakosoknak és a városüzemeltetőknek egyaránt hasznos anélkül, hogy a parkok, erdők, fasorok fenntartási feladatai gazdát cserélnének.

MOBI: egységes design a Fővárostól, egyedi helyek a kerületektől

A MOBI pontok egységes budapesti szabályozása 2022. június 1-jén lépett hatályba. A Főváros még éppen időben cselekedett, hiszen a bérelhető rollerek számának növekedésével arányosan a lakossági panaszok is gyakoribbá váltak, aminek hatására a kerületek már elkezdték a saját területükön szabályozni, vagy éppen tiltani a mikromobilitási eszközöket, ez azonban egységes szabályozás

30 Budapesti Közművek, 2021.

31 Ittlakunk, 2022.

32 Főkert, 2024.

nélkül hamar káoszhoz vezetett volna. A szabályozás tulajdonképpen egy keretrendszer, amelyben az együttműködésben részt vevő önkormányzatok (először a belső kerületek és a Főváros) hatósági szerződéseket köthetnek a kerékpár- és rollermegosztó szolgáltatókkal és ezekben rendezik a mikromobilitási pontok használatának feltételeit. Járművenként havi 500-800 forintos alapdíjat fizethetnek majd a közösségi parkolók igénybevételéért, a forgalmasabb területeken ezt maximum 2-3-szoros szorzó terhelheti. Önkormányzati döntés alapján a különböző feltételek vállalása és teljesítése esetén kedvezményeket is kaphatnak (például a zéróemissziós logisztika vagy a kiterjedt adatszolgáltatás a közlekedésszervező felé).

Budapest külső kerületeiben az illetékes önkormányzat döntése alapján engedélyezhető a megosztott kerékpárok és rollerek szabadon letehető rendszerű használata, de igény esetén külső kerületközpontokban is lehet majd mikromobilitási pontokra korlátozni az ilyen járművek parkolását.³³ Az egységes keretrendszer óriási előnye az előző példákhoz hasonlóan az, hogy a mikromobilitási eszköz felhasználója nem kell, hogy tudjon arról, melyik kerületben, milyen fenntartású úton közlekedik, vagy akár éppen parkolni. A rá vonatkozó szabályokról az általa használt mikromobilitási szolgáltató alkalmazásában megkap minden szükséges információt. Emellett a Mobi-pontok a teljes városra kiterjedően, egységes adatbázisban megtalálhatók és közös térképen kereshetők.

BUBI: kerületi állomás, fővárosi flotta

Jó példa a városi szintű rendszerre a Mol Bubi közösségi kerékpár. A zöld közbringákat mindenki látta már, aki járt Budapesten. Az üzemeltetést a BKK végzi, ebben a kerületek nem vesznek részt, azonban mindenki lobbizik, hogy terjeszkedjen a rendszer a saját területe felé. Az együttműködés éppen a rendszer bővítése kapcsán érhető tetten. A BKK a MOL Bubi-állomások telepítését nemcsak önkormányzati forrásokból, hanem partneri megállapodásokon keresztül is finanszírozza, így 2024 tavaszán öt új állomás a XI. kerületi önkormányzat, míg egy XIII. kerületi helyszín az EY (korábbi nevén Ernst & Young) hozzájárulásával jött létre.³⁴

³³ Budapesti Közlekedési Központ, 2022.

³⁴ MOL Bubi, 2024.

Közterületi parkolás: lépések az egységesítés felé

A korábbi 27 féle parkolási zóna helyett 2022. őszétől átlátható, négy zónatípusból álló egységes parkolási rendszert vezetett be a Fővárosi Önkormányzat. Az egységes rendszer célja, hogy az autóval közlekedők könnyen értelmezhető zónarendszert használhassanak. Az új rendszerben egységes kinézetű információs táblák jelzik a zónák jellemzőit, amelyek könnyebben és gyorsabban felismerhetők.³⁵ Az új rendszer bevezetésével a parkolási díjak is növekedtek, ezek továbbra is a közterület tulajdonosa számára jelentenek bevételi forrást. A jogszabályok a parkolás üzemeltetést a kerületi önkormányzatok feladatkörébe sorolják, a fővárosi tulajdonú területeken is a kerületek végzik ezt a tevékenységet 2013 óta. A bevételeket a Fővárossal kötött egyedi megállapodások alapján számolják el, levonva a parkolóhelyek üzemeltetési kiadásait.

A parkolási rendszer változtatása nem nyújtott megoldást azokra a problémákra, amit az autók növekvő száma okoz. A forgalmas belvárosi területeken és a fizető-nem fizető zónák határán megfigyelhető a lokális túlhasználat, ami a helyi lakosok közterületi parkolásból való kiszorulását okozza. Az idő előrehaladtával ezért olyan további kiegészítő szabályok kezdenek terjedni, mint a kizárólagos lakossági parkolóhelyek kijelölése, elsőként a VI. kerületben (már az egységesítés előtt), és azóta a II, IV, V, VII, VIII, IX, XIII és teszt jelleggel 2024. tavaszától már a XI. kerületben is. Ezek a kerületi szabályok visszahozzák azt a problémát, hogy a kerülethatárokon átlépve a parkolni szándékozótól egyedi szabályok és jelzésrendszerek ismeretét várják el. Ha a kizárólagos lakossági parkolóhelyek arányszámát nem is, az időbeli hatályukat és jelölésüket a jövőben szintén érdemes lehet az egységesítés irányába mozdítani.

„Járókelő”: civil megoldás az integrációra

Hetedik jó gyakorlatunk kilóg a sorból, hiszen nem kerületi és nem is fővárosi kezdeményezés. A „Járókelőt” a civil szféra hívta életre, nem a bürokrácia lebontására, hanem annak láthatatlanná tételére. A Járókelő.hu weboldal egy közterületi hibabejelentő oldal, amely segít a városlakóknak abban, hogy bejelenthessék a kátyúkat, leszakadt szemeteseket, lekopott zebrákat, összetört megállókat,

35 Budapest Portál, 2022.

az elhagyott autókat és sok más problémát, amelyet közterületen tapasztalnak. „Ne nézz át a problémán! Jelezd nekünk, és segítünk, hogy a panaszod, a kérésed eljusson a megfelelő illetékeshez. Légy részese a megoldásnak, te is tehetsz a környezetedért!”³⁶

Az oldal sikeressége abban áll, hogy úgy járulhat hozzá a város-lakó környezete jobbátételéhez, hogy az utánajárás bonyodalmaitól megkíméli magát. A problémás terület tulajdonosát, fenntartóját az oldal üzemeltetői keresik meg. A ticketing rendszerben a folyamat a beküldő számára is végig nyomon követhető. Az oldal kiemelt hasznosságát a főváros és a kerületi vezetések (pl. I. II. VII.) egyaránt felismerték,³⁷ így a „Járókelő” erős támogatást és együttműködést élvez részükről. Egyes kerületek saját hibabejelentő portált is üzemeltetnek, ezek integrált használata segít elkerülni a párhuzamos működést. Éppen ezért 2023-ban Újbuda önkormányzata együttműködési egyezséget kötött a Járókelő Közhasznú Egyesülettel, amely az észrevételek továbbítása mellett beszámolókkal, adatelemzésekkel segíti az önkormányzatot a hatékony és naprakész problémamegoldásban. A megállapodás révén a „Járókelőn” bejelentett újbudai problémák közvetlenül ahhoz az intézményhez és szakembergárdához kerülhetnek, ahova tartoznak.³⁸

Kétszintű kormányzás és közösségi kommunikáció

A kétszintű közigazgatásban a hatékony kommunikáció és információmegosztás kiemelten fontos, ebben pedig a közösségi média kulcsszerepet játszik, ugyanis meghatározott célcsoportok számára közvetíthetők alapvető információk. Jelenleg mind a fővárosi, mind a kerületi önkormányzatok saját kommunikációs csatornákat üzemeltetnek, amelyek párhuzamosan működnek, különösen az utóbbiak esetén figyelhető meg az a tendencia, mintha teljesen eltérő településekről beszélnének. Ezeket a platformokat érdemes lenne stratégiaileg összehangolni a hatékonyabb működés érdekében. Az önkormányzatok feladata a lakossággal való kommunikáció, és erre napjainkban a közösségi média kínálja a legátfogóbb lehető-

36 Járókelő, 2024.

37 Járókelő Blog, 2020.

38 Újbuda Online, 2023.

séget, amely gyors, hatékony és célzott tájékoztatást tesz lehetővé. A továbbiakban bemutatjuk, hogy milyen esetekben kötelező, lehetséges vagy ajánlott ezekhez a digitális kommunikációs csatornákhöz fordulni. Ideális esetben a fővárosi önkormányzat általában átfogóbb, stratégiai szintű információkat oszt meg, míg a kerületi önkormányzatok a helyi közösségek speciális igényeire és érdekeire koncentrálnak. Ezáltal a lakosok mindkét szinten naprakész és releváns információkhoz jutnak, ami növeli az önkormányzatok átláthatóságát és a lakosság tájékozottságát. A kétszintű közigazgatás közösségi médián keresztüli kommunikációja több összefüggésben is releváns lehet a városlakók számára:

Általános kommunikáció és információmegosztás

Fővárosi szinten:

- Városi hírek és események közvetítése: a hivatalos közösségi média profilokon keresztül a fővárosi önkormányzat megosztja a teljes várost érintő híreket és eseményeket. Ide tartozik a nagyobb városi rendezvények, kulturális események, sportesemények, ünnepek, fesztiválok hirdetése, valamint olyan projektek bemutatása, mint az „ÉnBudapestem”.
- Politikai döntések és fejlesztések ismertetése: a közösségi médián keresztül tájékoztatják a lakosságot a várost átfogó releváns politikai döntésekről, városfejlesztési projektekről és infrastrukturális beruházásokról. Ha például egy új villamosvonal építése kezdődik, vagy jelentős közlekedési változások lépnek életbe, részletes tájékoztatást nyújtanak ezekről.
- Közszolgáltatások és közérdekű információk megosztása: a városi önkormányzat a közösségi médiát használja a közszolgáltatásokkal kapcsolatos információk terjesztésére, mint például víz- és áramszolgáltatás, közegészségügyi intézkedések, oltási kampányok, vagy szociális szolgáltatások elérhetősége.

Kerületi szinten:

- Helyi események és rendezvények promóciója: a kerületi önkormányzatok közösségi média csatornáikon hirdethetik a helyi eseményeket, mint például közösségi találkozók, helyi piacok, valamint sport- és kulturális programok. Így közvetlenül elérhetik a kerület lakosait, és növelhetik az érdeklődést és részvételt a helyi rendezvényeken.

- Helyi közszolgáltatásokkal kapcsolatos tájékoztatás: a kerületi önkormányzatok információkat oszthatnak meg a helyi közszolgáltatások működéséről, mint például szemétszállítás, parkfenntartás, útjavítások és közbiztonsági intézkedések. Ez segít a lakosoknak naprakész információkat szerezni a közvetlen környezetüket érintő ügyekről.
- Vészhelyzeti és rendkívüli tájékoztatás: a kerületi önkormányzatok a közösségi médián keresztül gyorsan értesíthetik a lakosokat vészhelyzetekről vagy rendkívüli eseményekről, mint például útlezárásokról, közlekedési balesetekről vagy természeti katasztrófákról. Az ilyen információk gyors és széleskörű terjesztése segíthet a lakosoknak időben reagálni és megfelelően felkészülni.

Kétirányú kommunikáció

A lakosok és az önkormányzatok közötti kommunikációnak kétirányúnak kell lennie. A közösségi média és a modern technológia lehetőséget ad a lakosoknak, hogy közvetlenül kapcsolatba lépjenek az önkormányzati szervekkel, véleményt nyilvánítsanak, javaslatokat tegyenek és problémákat jelezzenek. Hogyan vonhatók be a lakosok ebbe a folyamatba?

- Lakossági részvétel és visszajelzés: a fővárosi és a kerületi önkormányzatok a közösségi média platformokon keresztül gyűjthetnek visszajelzéseket, amelyeket a döntéshozatal során felhasználhatnak. Ugyanezeket a csatornákat használhatják a részvételi költségvetések népszerűsítésére és megvalósítására is.
- Közösségépítés és helyi identitás erősítése: a kerületi önkormányzatok a közösségi médiát arra is használhatják, hogy erősítsék a helyi közösségeket és identitást. Helyi események, történetek és sikerek megosztása segíthet a lakosok összekovácsolásában és a helyi öntudat növelésében.
- Válságkommunikáció: krízishelyzetekben a fővárosi önkormányzat átfogó, stratégiai információkat közölhet, míg a kerületi önkormányzatok specifikus, helyi intézkedésekről és segítségnyújtási lehetőségekről tájékoztathatják a lakosokat.

A média és az adatok integrálása a kétszintű közigazgatásba

A közösségi média ma már nélkülözhetetlen eszköz, amelyet szervesen be kell építeni a kétszintű közigazgatás kommunikációs és

digitális stratégiájába. Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a buktatókat sem, hiszen az állampolgárok szempontjából jelentős kihívásokkal szembesülünk. A főváros kommunikációját nem célszerű kizárólag a közigazgatási egységek és az adminisztrációs logika mentén felosztani, mivel a fővárosi lakosok nap mint nap átlépik a kerületi határokat, de ritkán érintik mindegyik kerületet. Például egy átlagos család a mindennapi élete során az alábbi hét helyszínt járja be: otthon, munkahelyek, iskola, bevásárlás, szabadidős tevékenységek, közlekedés és barátok látogatása. Így minden mikroközösség számára más és más Budapest-térkép releváns.

Adataalapú és valós idejű vizualizációval fel lehetne ismerni a legfrekvenciáltabb területeket, és nem csupán a közösségi közlekedés adatait figyelembe venni. Ennek fényében a közigazgatási egységek szerint lebontott kommunikációs és digitális stratégia nem mindig felel meg a lakosság igényeinek, hiszen a kerületek nem terrárium-szerűen zárt rendszerek, és nem jelentik a lakosok kizárólagos életterét. Ugyanakkor a fővárosi adminisztráció sem kell, hogy minden egyes lakoshoz ugyanúgy szóljon. A központi és kerületi önkormányzatok információáramlása kettős célt szolgál: egyrészt a lakosságtól érkező problémák és javaslatok feldolgozása, másrészt a hivatal részéről történő kommunikáció. Mivel eddig nem született olyan kezdeményezés a hivatalok által, amely e problémára megfelelő választ kínálna, a kerületek saját fejlesztésekbe kezdtek, számos weboldal és applikáció jött létre. Ez remek lehetőség a helyi lakosok aktivizálására és politikai marketing célokra, de nem oldja meg a lakosok mozgásstruktúrájával kapcsolatos problémákat, és a kerület határain élők számára indokolatlanul bosszantó lehet egy ún. "kétlaki élet". A civil szférából érkező egyik gyakorlatias megoldás a korábban említett „Járókelő” platform. Ennek a platformnak a működési elveit, logikáját és integrációját minden fővárosi kerületnek érdemes lenne átvennie és alkalmaznia. Ez a típusú összekapcsolás nemcsak az állampolgárok részvételét és elkötelezettségét növelné, hanem a közösség számára is átláthatóbbá és elérhetőbbé tenné a közszolgáltatásokat.

Megoldás és javaslatok

A problémára egyik lehetséges megoldás egy digitális platform létrehozása, amely webes felületen vagy mobilapplikáció formájában

is elérhető. Ez a platform lehetővé tenné a lakosok számára, hogy egyénileg kijelölhessék azt a fent említett mozgásterületet, amelyről rendszeres információkat szeretnének kapni adott témákat illetően. Így az érintett területekre vonatkozó újdonságok és információk célzottan jutnának el a megfelelő emberekhez és korcsoportokhoz, a bejelentett problémák pedig a megfelelő kezelőkhöz kerülnének, megelőzve a haszontalan oda-vissza levelezéseket.

Fontos szempont, hogy ez a megoldás nem zárja ki a főváros és a kerületek önálló kommunikációját. A közösségi kötődést és összetartozást, valamint a lakosok bevonását erősítve, továbbá az elköteleződés javítása érdekében egy szakmailag megalapozott digitális stratégiát kell követni. Ahhoz, hogy a digitális korban megfelelő válaszokat nyújtsunk, elengedhetetlen az adatok elemzése és a kommunikációs stratégia kialakítása.

- **Analitika:** létfontosságú, hogy a célirányos platform mellett a közösségi média által kínált analitikai eszközöket is használjuk elemzések céljából. Az így megszerzett adatok alapján tovább finomítható a stratégia, és az esetleges problémák is hamar megmutatkoznak. Fontos, hogy ezek az elemzések mindig platformspecifikus tartalmakon alapuljanak, amelyek egy periodikus és következetes tartalomgyártás eredményeként, egy előre ismert és felismerhető tartalomnaptár szerint készülnek. A rendszeres posztolás és kapcsolattartás nagyban növelheti ugyanakkor a tartalomgyártó népszerűségét.³⁹ Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyors kommunikációt igénylő kérdésekben vagy vészhelyzetekben azonnal lehessen lépni.
- **Helyi influenszerek bevonása és/vagy egy fővárosi karakter felépítése:** érdemes együttműködni helyi influenszerekkel és közösségi vezetőkkel, hogy szélesebb közönséget érjünk el. Ők segíthetnek a fontos üzenetek terjesztésében és a lakosság bevonásában. Emellett a fővárosi önkormányzatnak is lehet egy jól felépített karaktere, amely közvetlenebb légkört teremt, és a márkákhoz hasonlóan a főváros arca lehet a lakossággal való kommunikációban.

39 Kassai Kamilla: A közösségi média jelentősége a városdiplomáciában, a budapesti kerületek közösségi média használati szokásai, 2023.

- Interaktív tartalmak létrehozása: szavazások, kérdőívek és Q&A ülések indítása a közösségi médián keresztül lehetőséget ad a lakosoknak, hogy aktívan részt vegyenek a döntéshozatalban és visszajelzéseket adjanak. Ezáltal a lakosok jobban bevonódnak a közösségi ügyekbe, és a döntéshozók is közvetlenebb kapcsolatot tarthatnak fenn a lakossággal.

Összefoglalás

Az egyesített Budapest közigazgatásának történetében eltérő formákban, de mindig jelen volt a kétszintűség. A feladatok megosztását a főváros és a kerületek között a mai napig az állandó változás jellemzi, ami sokszor forrásvitákkal, lassú bürokratikus működéssel és érdeellentétekkel párosul. A fővárosi képviselőtestület megválasztásának legutóbbi, 2023 decemberi változtatása is új dinamizmust hoz (vissza?) az együttműködésbe.

Európai nagyvárosok igazgatásának áttekintésén keresztül mutattuk be, mennyire meghatározza a rendszer működése a potenciális nehézségeket, és hogy nincs két egyforma város, így Budapest működésének optimalizálásához sem lehet egy kitaposott utat követni. Az elmúlt évekből számos olyan jó gyakorlatot ismerünk fővárosunkban, amelyek a kétszintű közigazgatáson jogszabályi változtatások nélkül átlépve kiküszöbölik annak nehézségeit, vagy pótolják hiányosságait. A kezdeményező felet tekintve fővárosi, kerületi és civil oldalról is bemutatunk példákat, amelyek kiterjesztését javasoljuk a város további részeire, vagy adaptálását más területekre, így szolgálva a városi polgárok érdekeit.

A kétszintű közigazgatás átláthatóvá és gördülékennyé tételében kiemelt szerep jut a hatékony kommunikációnak, ezen belül is a közösségi média szerepének. Ezen a területen általános javaslatot adtunk az információmegosztás fővárosi és a kerületi szint közötti szétválasztására, valamint arra, hogy egyes témákban a városlakók életvitele és mobilitása miatt célszerű a közigazgatási felosztás és adminisztrációs határok logikáján túllépni a kommunikációban. Erre egy adatalapú, személyre szóló, kétirányú kommunikációt biztosító konkrét platform formájában tettünk javaslatot.

Források

2023. évi XCV. tv.

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2300095.TV>

Bácskai Vera—Gyáni Gábor—Kubinyi András: Budapest története a kezdetektől 1945-ig. Budapest, 2000.

Budapest.hu <https://budapest.hu/>

Budapest Főváros Önkormányzata: Bővebben a közösségi költségvetésről, 2023. <https://otlet.budapest.hu/oldal/bovebben-a-kozossegi-koltsegvetesrol>

Budapesti Közlekedési Központ: Mikromobilitási pontok - Mobi-pontok, 2022.

<https://bkk.hu/utazasi-informaciok/aktiv-kozlekedes/megosztott-roller-es-kerekpar/mobi-pontok/>

Budapesti Közművek: 309 hektárnyi erdőterülettel bővült a BP Fatár adatbázisa, 2021. <https://www.budapestikozmuvek.hu/hirek/309-hektarnyi-erdoterulet-rel-bovult-bp-fatar-adatbazisa>

Budapest Portál: Egységes parkolási rendszert vezet be a Fővárosi Önkormányzat, 2022. <https://archiv.budapest.hu/Lapok/2022/egyseges-parkolasi-rendszert-vezet-be-a-fovarosi-onkormanyzat.aspx>

Demszky Gábor: A nagyvárosok közigazgatása – Budapest közigazgatása, Magyar Közigazgatás, 43. évfolyam 1-12. szám, 1993

Feitl István: A főváros élén: Budapest főpolgármesterei és polgármesterei, 1873-1950. Budapest, 2008

Főkert: Újbuda a legújabb, 2024. <https://www.fokert.hu/ujbuda-a-legujabb/>

Greater London Authority: How we work for London, London City Hall. 2023. <https://www.london.gov.uk/who-we-are/how-we-work-london>

Gowman, Alison: How the City of London Works, Alderman Alison Gowman - alisongowman.org. 2019. <https://www.alisongowman.org/how-the-city-of-london-works.html>

Ittlakunk: Térképen az első kerület fái, 2022. <https://1.kerulet.ittlakunk.hu/termeszet/220207/terkepen-az-első-kerulet-fai>

Járókelő: Mire jó a Járókelő, 2024. <https://jarokelo.hu/rolunk/mire-jo-a-jarokelo>

Járókelő Blog: Végre budapesti önkormányzatok is támogatják a Járókelőt!, 2020. https://jarokelok.blog.hu/2020/11/17/vegre_budapesti_onkormanyzatok_is_tamogatjak_a_jarokelot

Kassai Kamilla: A közösségi média jelentősége a városdiplomáciában, a budapesti kerületek közösségi média használati szokásai. 2023.

Kmak, Małgorzata: The Municipal Council in the Polish Local Government Structure: Selected Aspects. 2020. <https://www.ejournals.eu/pliki/art/18385/>

m.st. Warszawa: Warsaw City Council, City of Warsaw. <https://en.um.warszawa.pl/-/warsaw-city-council>

MOL Bubi: Újabb MOL Bubi-állomásokat telepít a BKK, 2024.

<https://molbubi.hu/hu/hirek/ujabb-mol-bubi-allomasokat-telepit-a-bkk/>

Stadt Wien: Gemeinderat Als Organ Der Stadt Wien - Funktion Und Aufgaben, Sitzungen, Stadt Wien, 2010. <https://www.wien.gv.at/verwaltung/organisation/koerperschaft/gemeinde/gemeinderat.html>

- Stadt Wien: Stadtsenat Als Organ Der Gemeinde Wien – Wahl, Funktion, Sitzungen, Stadt Wien, 2013. <https://www.wien.gv.at/verwaltung/organisation/koerperschaft/gemeinde/stadtsenat.html>.
- Stadt Wien: Wiener Stadtregierung – Amtsführende Stadträtinnen Und Stadträte, Stadt Wien, 2019. <https://www.wien.gv.at/kontakte/stadtregierung/>.
- Stadt Zürich: Gemeinderat, 2023 https://www.stadt-zuerich.ch/portal/de/index/politik_u_recht/gemeinderat.html
- Stadt Zürich: Participation Procedure concerning the Interface between the City of Zurich and its Quarters, Stadt Zürich. 2022. <https://www.stadt-zuerich.ch/prd/en/index/urban-development/interface/information.html>
- Stadt Zürich: Politics & Law, Politics & Law - City of Zurich. 2023. https://www.stadt-zuerich.ch/portal/en/index/politik_u_recht.html
- Hilbert Bálint: Szempontok a városi kormányzási elméletekhez Budapest, Bécs, Prága és Varsó közigazgatási helyzetének összehasonlítása alapján, Tér és Társadalom 32. évf., 2. szám, 2018.
- Szász T. Zsombor: Részvételiség Budapesten és a nagyvilágban, 2022.
- Tosics Iván: Nagyvárosi kormányzás: A város és környéke együttműködése. Külföldi példák és a hazai relevancia, Tér és Társadalom, 1., 3–25. o.
- Transparency International Magyarország (Zeisler Judit): Közösségben a közösségi költségvetésért, 2022.
- Újbuda: Nagyobb kukák, tisztább utcák, 2022. <https://www.ujbuda.hu/ujbuda/nagyobb-kukak-tisztabb-utcak>
- Újbuda Online: Szorosabb együttműködés az önkormányzat és a Járókelő.hu között, 2023. <https://ujbudaonline.hu/2023/07/31/szorosabb-egyuttmukodes-az-onkormanyzat-es-a-jarokelo-hu-kozott/>
- Varga László: Várostörténet: 1945-1956, Budapesti Negyed, 20-21. szám, 1998.

Challenges and solutions of two-level self-governance

Abstract

In the history of the administration of united Budapest, the two-tier governance system has always been present in different forms. The division of tasks between the capital and its districts is still characterised by constant change, often coupled with resource disputes, slow bureaucratic functioning and conflicts of interest. This essay summarises the history of the governance of Budapest and through examples of major European cities it highlights how the system works and determines the potential difficulties. As all the cities are different, there is no single path to follow to optimise Budapest's functioning.

There are several good practices from recent years in Budapest that can overcome the difficulties or fill the gaps of the two-tier administration without legislative changes. The study presents examples and good practices which could be extended or adapted at higher levels or at other parts of the city to serve the interests of the citizens. Effective communication, including the role of social media, is a key element in making the two-tier public administration transparent and smooth. We suggest a general idea to separate information sharing between the city and district levels, and to go beyond the logic of administrative division and administrative boundaries in communication on certain issues, given the lifestyle and mobility of citizens.

Fenntartható városok

***Havasi Dávid, Oláh Marcell, Pintér Dániel
Sándor Petra, Wiseman Noémi***

Az urbanizáció fokozódása, valamint a világban zajló klímaváltozás nyomán a nagyvárosok egyre inkább szembesülnek azzal a problémával, hogy a korábbi működésük több okból sem fenntartható. Kiemelten fontosak az olyan kérdések, mint hogy mihez kezdünk a városokban lévő burkolt és zöld felületekkel, hogyan lehet a városi környezetben kihasználatlan energiaforrásokat felhasználni, de a sűrűsödő és bővülő városokban olyan további kihívások is megoldást igényelnek, mint a mindennapi komfortot biztosító hűtés és fűtés, vagy a hulladékkezelés.

A hulladékkezelés kilátásai

Társadalmunk fejlődése, az urbanizáció megjelenése egyidős a szemét, a hulladékkezelés szükségességének problematikájával. A városok mindig is központi szerepet játszottak a hulladékgyűjtés és -kezelés terén, a kezdetleges módszerektől a korszerű rendszerekig, amelyek követték a társadalmi változásokat és technológiai fejlesztéseket. Történelmileg az ókori városokban, mint Athén és Róma, a hulladékkezelés egyszerű módszerekkel zajlott, például a szemét városfalakon kívüli lerakásával. A középkorban a hulladék gyakran az utcákon halmozódott fel, ami járványok kialakulásához vezethetett. Az ipari forradalom jelentős fordulópontot hozott, mivel a gyors urbanizáció és a megnövekedett hulladéktermelés szervezett hulladékgyűjtési szolgáltatások kialakítását eredményezte. A 19. században olyan városok, mint London és New York, úttörő szerepet játszottak a modern higiéniai gyakorlatok bevezetésében, rendszeres hulladékgyűjtéssel, utcatakarítással és hulladéklerakók létesítésével.¹

Napjainkban a világ népességének közel 60%-a él városokban, míg Magyarországon a városlakók teljes populációhoz viszonyított

1 Commercial Zone: A Brief History Of Waste Management

aránya megközelíti a 71 százalékot.^{2,3} Nem kérdés, hogy a nagyarányú urbanizáció mind a nemzetközi, mind a hazai viszonyokat szemlélve jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy a városok hulladékkezelése kiemelt fontosságúvá váljon a fenttarthatóbb jövő elérése céljából. Evégett ez az esszé áttekintést ad Budapest hulladékkezelésének állapotáról, kiemelt hangsúlyt fektetve az utóbbi néhány év fejleményeire, nevesül a hulladékkezelés monopolizációjára, amely a MOHU MOL Hulladékgazdálkodási Zrt. létrehozásával történt meg.

Az Európai Unióban évente átlagosan 2,2 milliárd tonna hulladék keletkezik.⁴ Ennek több mint egynegyede (27%) kommunális eredetű: az önkormányzatok által összegyűjtött és kezelt mindennapi hulladék, amely főként a háztartásokból származik. A keletkező hulladékmennyiség tükrében nem csoda, hogy a hulladékkezelés globális problémája számos nemzetközi szervezet figyelmét felkeltette, és számos jelentős egyezmény is született a hulladékkezelést szabályozandó.

Az ENSZ több alszervezetén és egyezményén keresztül foglalkozik a hulladékkezeléssel. Az UN-HABITAT által indított *Waste Wise Cities* program célja, hogy a globális hulladékkezelési válság megoldásán dolgozzon, ösztönözve a városokat a jó gyakorlatok és stratégiák megosztására.⁵ Az ENSZ 2015-ben elfogadott Fenntartható Fejlődési Célok (*Sustainable Development Goals* – SDG) 11. pontja is foglalkozik a városok fenntartható életvitelével, amely magában foglalja a hulladékkezelést is.⁶

Az Európai Bizottság által már 2008-ban elfogadott *Waste Framework Directive* határozza meg az EU területén történő hulladékgazdálkodás alapelveit.⁷ Ezek az elvek biztosítják, hogy a hulladékkezelés ne veszélyeztesse az emberi egészséget és ne szennyezze a természeti környezetet. A direktíva megfogalmazza, hogy mikor szűnik meg a hulladék hulladéknak lenni, és válik másodlagos nyersanyaggá, valamint bevezeti a „szennyező fizet” elvet is. A direktíva célkitűzései között szerepel, hogy 2020-ra az EU országaiban

2 World Bank: Urban Development

3 KSH: 22.1.2.4. Népesség településtípus szerint

4 Európai Parlament: Hulladékkezelés az EU-ban: trendek és statisztikák

5 UN-Habitat: Waste Wise Cities

6 UN: Sustainable Development Goals

7 Európai Bizottság: Waste Framework Directive

a települési hulladékok legalább 50%-át, 2025-re 55%-át, 2030-ra pedig 60%-át újra kell hasznosítani. A direktívában lefektetett alapelvek kerültek megerősítésre 2020-ban, amikor az Európai Parlament elfogadta a Zöld Megállapodást, amely célul tűzte ki a hulladékgazdálkodás javítását és az újrahasznosítás még magasabb fokának elérését.⁸ Ennek keretében előtérbe került az újrahasznosítható anyagokból készülő termékek piacra dobása és a szelektív hulladékgyűjtés fejlesztése az egész unió területén. A Zöld Megállapodás kapcsán elfogadott egyik legfontosabb cselekvési terv a körforgásos gazdasági direktíva, amelynek célja, hogy csökkentse a természeti erőforrásokra nehezedő nyomást, és biztosítsa, hogy az anyagok minél hosszabb ideig maradjanak az EU gazdaságában.⁹ Emellett elősegíti a fenntartható termékek előállítását, a körforgásos gazdasági folyamatokat és a fenntartható fogyasztást.

Fontos kiemelni, hogy Budapest városvezetése is aktív lépéseket tett és próbál tenni a megfelelő hulladékkezelés elérésének céljából. Köszönhetően annak, hogy Budapesten él a magyar lakosság nagyjából 20 százaléka, a főváros lépései meghatározóak a hulladékfeldolgozás terén is. Budapest az egyik első aláírója volt a Körforgásos Városok Nyilatkozatának, amely célul tűzte ki, hogy elősegítse a körkörös gazdaságra való áttérést Európában, ezáltal egy erőforrás-hatékony, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és társadalmilag felelős társadalom létrehozását.¹⁰ A kezdeményezés lehetőséget nyújt a helyi és regionális kormányzatok számára, hogy kifejezzék elkötelezettségüket a körkörös átmenet támogatása iránt, közös víziót fogalmaz meg a „körkörös város” koncepciójáról, és közösséget hoz létre a tapasztalatok megosztására. A nemzetközi összefogás mellett Budapest a saját okos város keretstratégiájába is belefoglalta a tudatos hulladékgazdálkodás fontosságát.¹¹

2023-ig Budapest hulladékkezelését a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. végezte a régiós normáknak megfelelően, azonban a kormány döntése nyomán ettől kezdve a hulladékkezelést centralizálták és Magyarország kormánya a hulladékkezelést a MOHU

8 Európai Bizottság: Zöld Megállapodás

9 Európai Bizottság: Körforgásos gazdasági cselekvési terv

10 Circular Cities Declaration

11 Smart Budapest: Budapest Okos Város Jövőképe

MOL Hulladékgazdálkodási Zrt kezébe adta koncesszió keretében. A Fővárosi Közgyűlés – más lehetősége nem lévén – 2022. szeptemberben vita nélkül úgy döntött, hogy a Budapesti Közművek Zrt. részvételével közös céget hoz létre a Mollal. Az új cég, a MOHU Budapest Zrt. 2023 júliusától vette volna át a hulladékgazdálkodási feladatokat Budapesten és környékén,¹² azonban jogi folyamatok miatt erre végül csak az év végén került sor olyanformán, hogy az KFK infrastruktúráját vásárolta meg a MOHU Budapest Zrt.¹³

Sajnálatos módon az átállási időszak során a hulladékgyűjtési arányok drasztikusan csökkentek a korábbi évekhez képest, ami különösen az akkumulátorhulladék visszagyűjtésében mutatkozott meg, ahol a begyűjtési arány a 2022-es átlag alig 6%-ára esett vissza. A probléma részben a fémkereskedők számának jelentős csökkenéséből adódott. A MOHU és a kormány a lakossági hulladékgazdálkodás veszteségeit az új EPR-díjakból és a kötelező visszaváltási rendszer (DRS) bevezetéséből kívánja fedezni, bár a DRS rendszer pontos működéséről a gyártók még mindig keveset tudnak. A hulladékgyűjtési arányok csökkenése miatt az energiaügyi tárca az EU-nál a hasznosítási arányok könnyítését kérte, jelezve a koncessziós rendszer problémáit.¹⁴

A MOHU működésének indulásával párhuzamosan elkezdődött a biohulladék házhoz menő begyűjtése is. 2024 januárjától 14 város, köztük Budapest, Miskolc, Debrecen és Székesfehérvár társasházak övezetében indult el a kezdeti stádiumban lévő projekt. A biohulladék begyűjtésének fontosságát több tanulmány is kiemeli, mivel ezzel nem csak az EU-s előírásoknak teszünk eleget, hanem a biohulladék fenntartható energiaforrásként is szolgálhat.^{15 16}

Az utóbbi egy év történései alapján megállapítható, hogy Budapest hulladékkezelése jelentős átalakuláson megy keresztül, aminek hatékonysága egyelőre nem egyértelmű. Ugyanakkor Budapest

12 HVG: Megvan a cég, amelyik elvileg júliustól elviszi Budapesten a szemetet

13 Népszava: Szemétből jut pénzhez a főváros, a BKM tízmilliárdokért adja át kukásautóit és hulladékfeldolgozó üzemait a Mollal közös cégnek

14 HVG: Lesújtó képet mutat a hazai hulladékgazdálkodás, a rendszer elfuserált, az adatok kiábrándítóak

15 MOHU: Januártól elindul a konyhai zöld- és élelmiszerhulladék házhoz menő gyűjtése is

16 Varga Zsófia: Budapest és a globális szemétkezelési válság

vezetésének még mindig vannak lehetőségei, hogy lépéseket tegyen a hulladékkezelés terén. A hulladékkezelés első lépése, ha a hulladék mennyisége kerül csökkentésre, amihez kifejezetten fontos az edukáció. Habár az FKF rendelkezik két Szemléletformáló és Újrahasználati Központtal, ezek számának növelése, vagy egy egységes, a főváros összes oktatási intézményében futó edukációs program előnyös lenne. Továbbá a Főváros kiterjedtebben ösztönözhetné az újrahasznosított építőanyagok alkalmazását, mint például tették azt a VIII. kerületben, ahol műanyag palackok kupakjaiból készült csempékkel burkoltak egy épületet.¹⁷ A biohulladék gyűjtésének teljes bevezetéséig a közösségi komposztálás még nagyobb arányú elterjesztésére is érdemes lenne hangsúlyt fektetni. Habár az újrahasznosítással, vagyis a körkörös gazdálkodás megvalósításával a hulladék mennyisége jelentősen csökkenthető, a szemét társadalmunk velejárója, így a jövőben is lépéseket kell tenni a hulladékkezelés fejlesztése iránt.

Mivel burkoljuk az útfelületeket és a járdákat?

A városok jellegzetes arculati elemei a közlekedés különböző formáinak szánt felületek. Ha az utak, járdák megfelelő minőségűek, kevéssé vesszük figyelembe, hogy milyen anyagból készültek. A közlekedési felületek alapanyagának megválasztása nagyban függ attól, hogy kik, mivel és hogyan fogják használni ezeket az útvonalakat. Napjainkban egyre fontosabbá válik más szempontok figyelembevétele is mint a környezeti hatás, az esztétikai faktor vagy a hőmérséklet befolyásoló hatása. A világ városainak útjait tekintve nagy változatosság látható, mivel a történelem során más-más burkolati anyagok voltak elérhetőek, valamint más közlekedési módokat kellett kiszolgálniuk, mint például a lovas közlekedést, majd később a gépjárműveket. Emellett a földrajzi adottságok, az alapanyagokhoz való hozzáférés is befolyásoló tényező lehet. Athén esetében észrevehető például, hogy a járdák jelentős része mészkőtáblákból vagy mozaikokból van kialakítva, néhány történelmi város pedig a macskaköves utak megőrzésével próbálja fenntartani a történelmi

17 Építészfórum: Rendhagyó, környezettudatos borítást kapott a Déri Miksa utcai csőszház

városrészek arculatát (például Budapesten a Budai Várban vagy a belvárosi kerületekben).

Ha félre is tesszük a történelmi arculat őrzését vagy a hozzáférést a különféle anyagokhoz, akkor sem egyszerű kérdés, hogy milyen felületeket érdemes kialakítani. Napjainkban az autók és a nem kötöttpályás tömegközlekedési járművek esetében az aszfaltos felületek kialakítása az elterjedt. Az aszfalt egyik nagy előnye, hogy sima, egyenletes és megfelelő tapadást nyújtó felület alakítható ki belőle. Származását tekintve a kőolajfeldolgozáshoz köthető maradékfrakció, vagyis az elmúlt évszázadban dominánssá vált fosszilis iparágból könnyen hozzáférhető. Ugyanakkor, akárcsak maguk a fosszilis üzemanyagok, az aszfalt készletei is végesek, és az idő előrehaladtával a költség is növekedni fog. Mivel a különböző lelőhelyekről elérhető kőolajok összetétele igen eltérő lehet, az egyes finomítókból kikerülő aszfaltok minősége, fizikai tulajdonságai is változatosak lesznek. Ez eredményezi például a foltozással javított utak esetében a kinézetbeli különbséget, valamint a későbbi újrakátyúsodást is. Az aszfalthoz használt bitumen meggátolja a víz átszivárgását. Ez részben egy előnye is, hiszen ha a víz nem tud a pórusokba szivárogni, fagyos időszakban kisebb eséllyel fog károsodni az útszakasz. A sűrűn lakott városokban kizárólag az úthálózathoz kialakított csatornahálózat tudja elvezetni az esővizet, ami heves zivatarok esetén nagy terhelést jelent a rendszernek, és villámárvizek alakulhatnak ki, mint például a II. kerület esetében. Az aszfalt egy további jellegzetes problémája a színe, ami nyári időszakban jelentősen tudja befolyásolni a környezeti hőmérsékletet.

Többször a járdafelületek és kerékpárutak, kisebb hányadban a közutak felületkialakítására is használnak betont. A beton az aszfalttal szemben ridegebb anyag, ugyanakkor például víz áteresztésére képes. Előállítását tekintve valamilyen aggregátumra van szükség (homok, sóder), valamint cementre, ami agyagból és mészkőből készül, magas hőmérsékletű égetéssel (tehát itt is számolhatunk környezeti hatással). Általánosságban, ha térköre gondolunk, akkor leginkább a betonalapú, formázott elemek juthatnak eszünkbe, ugyanakkor ide sorolhatunk minden kisméretű burkolati elemet is, mint a macskakő vagy a márvány. Utóbbiak esetében gyakorlatilag a fizikai feldolgozáson kívül nincs szükség másra az előállítás során, az előbbi típus pedig a betonkészítésen alapul – hordozva ezáltal

az oda köthető környezeti terheléseket is. A térkövet az aszfalthoz hasonlóan nagy kopásállóság jellemzi, viszont tipikusan költsége-sebb és lassabb a kivitelezése. Hátrányként azt szokták még emlí-teni, hogy az egyes elemek közötti hézagokban kialakuló növényzet miatt folyamatos gondozást igényel, valamint pótolni szükséges a hézagkitöltő anyagokat. Ugyan minhárom esetben igaz az, hogy ha nem megfelelő minőségben készítik el az út alapozását, akkor ha-mar romlik a felület egyenletessége a terhelés hatására, a térkő a kis darabokból való kialakítás miatt nagyobb problémát jelenthet a közlekedők számára. Gépjárművek esetén fontos figyelembe venni, hogy az egyes útfelületek magukra a járművekre is terhelést jelen-tenek. Ilyen szempontból az aszfalt rugalmas jellege miatt a legkí-méletesebb, míg a beton és a térkő merevsége miatt erőteljesebb hatást fejt ki. A térkő a kis darabos jellege miatt is további terhet jelent, ugyanakkor ez a tulajdonsága forgalomcsillapítási szempont-ból kifejezetten hasznos. Ha figyelembe vesszük az olyan alternatív közlekedési módok, mint a mikromobilitási eszközök terjedését, akkor érdemes olyan szempontból is átgondolni a felületek kialakí-tását, hogy azok mennyiben befolyásolják az utazási komfortot az ilyen eszközök szempontjából. A macsakakó és térkő folyamatos terhelést jelent az utazónak, arányosan a kerék méretével, vagy például ha az eszköz nincs lengéscsillapítóval ellátva – ami a kerék-párok jelentős részére igaz. Ha nem megfelelő az utazási komfort, az eltántoríthatja az utazókat az ilyen közlekedési formáktól, még akkor is, ha alternatív útvonalon lenne lehetőség kényelmes utazás-ra. Mindhárom burkolati mód esetében az tapasztalható, hogy a napsugárzás hatására hajlamosak felmelegedni, a fő eltérés mégis abban látható, hogy az aszfalt a színe miatt többet nyel el, míg a beton és a térkő hosszabb ideig képes tárolni a hőt. Ez a hőmeny-nység egyfelől lokálisan megemeli a városi hőmérsékletet, másfelől nem kerül hasznosításra. A jövőben potenciális energiaforrásként is lehet erre a hőre tekinteni, ami ugyan közvetlen elektromos energiát nem, de a kisebb napkollektorokhoz hasonlóan vízmelegítési lehetőséget tud nyújtani, az útfelületbe épített napelemekre viszont még jó pár évet várni kell.

Általánosan megállapítható, hogy a közlekedési felületekhez al-kalmazott burkolattípusok mindegyikének megvannak a maga elő-nyei és hátrányai, valamint nem létezik egyetlen, univerzálisan alkal-

mazható anyag. Ehelyett fontosabb lenne felmérni, hogy hol, milyen anyag lenne a legideálisabb. Például gyalogosok számára jó választás lehet a térkő, mivel magasabb esztétikai értékkel bír, lehetővé teszi a víz átszivárgását a felületekről, sétánál pedig nem befolyásolja a komfortérzetet különösebben. Mikromobilitási eszközök esetében már jobb megoldást adhat a betonfelület, mivel kellően sík, biztosítja a megfelelő tapadást, ugyanakkor az esővizet is áttereszt. Gépjárművek esetében már összetettebb a kérdés, ugyanis kétségtelen, hogy ha a forgalom gyorsabb, csendesebb áthaladása a cél, akkor az aszfalt a legideálisabb, viszont ha egyes zónákban a forgalomcsökkentés a fontosabb, akkor a térkő alkalmazása segíthet. Napjainkban azonban nem lehet megfelelkezni a költségvonzatról és a javíthatóságról sem, hiszen míg a térkő könnyen karbantartható, de kifejezetten drága, vele szemben a beton és az aszfalt olcsó, viszont nehezen állítható helyre jó minőségben. A városi környezet fejlődése szempontjából ugyanakkor szinte lényegtelen, hogy a közlekedési felületeket mi borítja, sokkal fontosabb, hogy a felszín mekkora hányadát fedi. Ezt mind a járdák, mind az utak esetében is felelősen kell felmérni, és lehetőség szerint növelni a szükséges zöldfelületeket.

Közösségi kertekkel a bővülő zöldfelületekért

Mint minden nagyváros, Budapest is szembesül a városlakók növekvő számával és az ezzel együtt járó infrastrukturális igények változásával jelentkező kihívásokkal, amit csak tetéznek az erősödő globális felmelegedéssel összefüggő folyamatok. Az elmúlt évtizedek során a városokban egyre csökkent a zöldfelületek száma, mivel a lakhatási igény lényegesen nagyobb, mint amit a legtöbb város kezelni tud, így a lakóépületek és különböző beruházások építése érdekében számos esetben a zöld felületeket volt kénytelen az egyes városok vezetése beáldozni.

Budapest városa ennek a folyamatnak a visszafordítása céljából elindította a 2021-ben elfogadott Radó Dezső Tervet, amely a Főváros Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akcióterve. A terv illeszkedik Budapest Hosszútávú Zöldinfrastruktúra Konceptiójába, valamint szorosan kapcsolódik a Zöld Budapest Fejlesztési tervhez és az uniós költségvetési és fejlesztési ciklusokhoz. Ameny-

nyiben sikerül megvalósítani a programban kitűzött célt, úgy Budapest 2030-ra hozzávetőlegesen 226 hektár új parkos és zöldterülettel bővíthet.¹⁸ A terv számos átfogó prioritást és célt határoz meg, mint például „az egészséges várost segítő zöldinfrastruktúra fenntartása, klímatudatos zöldinfrastruktúra üzemeltetése, a biodiverzitás szinten tartása és lehetőség szerinti növelése és az okos zöldinfrastruktúra szolgáltatások bővítése”.¹⁹ Ugyanakkor az együttműködésen alapuló zöldinfrastruktúra fejlesztésén belül a városvezetés külön hangsúlyt kíván fektetni a lakossági pályázatok keretében megvalósuló szabadtéri rekreációs infrastruktúrára, ezen belül is a közösségi kertek rendszerének kiépítésére.

Mivel a zöldfelület fejlesztésnek jelentős az anyagi vonzata, Budapest nem hagyatkozhat csupán a folyamatosan szűkülő fővárosi bevételekre, hanem az önkormányzat mellett szükség van a helyi összefogásra, magántőke bevonására, erősebb lobbitevékenységre és a közvetlenül lehívható uniós források növelésére is. A 2021-27-es uniós költségvetési ciklusban már nagyobb szerepet kap a zöldinfrastruktúra fejlesztése, mint eddig bármikor, mivel a probléma globálisan és uniós szinten is ugyanolyan komoly kihívást jelent. Erre, valamint a közvetlen irányítású uniós források rendszerének megváltozására építkezve a főváros vezetésének mozgástere is lényegesen tágul, hiszen nagyobb anyagi forrásokat lesz képes átcsoportosítani a zöld infrastrukturális célok elérésének támogatása céljából.

A közösségi kertek különösen felértékelődnek a globális éghajlatváltozás és a zöldátállás jelentette kihívások fényében és új alternatívát nyújtanak a természettől elszakadó, betontól övezett városi létezésben mind az ottlakók, mind pedig a kerttel nem rendelkező, de a kertészkedéssel együtt járó meditatív elfoglaltságot élvezni vágyók számára is. A terv javaslata szerint a közösségi kertek létrehozása során figyelembe kell venni az egyes kerületek lakóinak igényét, és lehetőség szerint érdemes több közösségi kertet kialakítani a lakótelepek zöldfelületein, hiszen ez javíthatja a helyi közösség életminőségét, miközben jótékonyan hat a lakók szociális kapcsolataira és pozitívan befolyásolja használóinak stressz szintjét. Ezen túl „a közösségi kertek gondozásába bevonhatók az oktatási

¹⁸ <https://rdt.budapest.hu/> 2024.05.18.

¹⁹ <https://rdt.budapest.hu/> 2024.05.18.

intézmények is a lakók mellett”, így a kerület nagyobb közössége élvezheti a közösségi kert biztosította előnyöket, ami a többszintű ismeretátadás helyszínéül szolgálhat és teret biztosít az iskoláknak, hogy nagyobb hangsúlyt fektessenek a környezeti nevelésre.

Ugyanakkor a lakótelepek mellett a főváros kihasználatlanul fekvő területeit, rozsdasávjait is meg lehet újítani ezen a módon. A kezdeményezésre hatalmas igény van, ami egyrészt megmutatkozik a parcellák megművelésére jelentkezők számában, másrészt a minden év szeptemberének első hetében megrendezésre kerülő Községi Kertek Éjszakája kulturális és gasztronómiai program megszervezésében is. A globális felmelegedés következtében és az egymás után következő válságok hatására kialakuló kiszolgáltatottság érzésének növekedésével párhuzamosan újra reneszánszát éli az önellátás és a saját gazdaságok iránti, valamint a természet közelségéhez való visszavágyás igénye. A közösségi kertek alapításával kiszolgálható az erre irányuló igény, illetve felvehető a harc az ételpazarlás ellen a tudatosságra nevelés, valamint az egészséges és tudatos életmód kialakításának promótálása által. A kertek akár bevéelteremtési lehetőséget is kínálhatnak a közösség számára, miközben elősegítik és megkönnyítik a generációk közötti interakció javulását. „Egy önkormányzat számára költséghatékony beruházás létrehozni egy közösségi kertet, hiszen komoly értékteremtés jön létre viszonylag kis összegből. Egyszer kell megépíteni, és működik tovább. Csak az amortizációra kell költeni évente, kisebb javítások, és mégis nagyon sok a kedvező hatása.”²⁰

A közösségi kerteket önkéntes civilek csoportja műveli az adott területre kiírt szabályzatnak megfelelően, az előre közösen egyeztetettek szerint, vagy amennyiben a pályázat teret biztosít rá, saját döntés alapján. A közösségi kertekben a résztvevőknek lehetősége van komposztálásra, gyümölcs, zöldség és fűszernövény termesztésre, vagy az igény szerinti virágültetésre. Az első közösségi kert még 2012-ben jött létre a 19. kerületben, napjainkban nagyjából 37 aktív közösségi kert működik a 23 kerületből álló Budapesten.²¹ Jelenleg a második, hatodik és nyolcadik kerület önkormányzatainak

20 Megyesi Éva, Rosta Gábor a Kertszóló 35. Száma - Zöldfelületek, Városi gazdaság (https://thegreencities.eu/wp-content/uploads/2023/10/kozossegi_kert.pdf)

21 <https://kozossegikertek.hu/kertek/> 2024.05.18.

munkájában figyelhető meg nagyobb energia befektetés a közösségi kertek kialakításának rendszerébe, de a sikeres pályázás esélye alacsony a hatalmas túljelentkezés miatt. Sok kerületi lakóhoz nem jut el az információ a pályázás lehetőségéről, de akikhez igen, azok el is érik a jelentkezési küszöböt viszonylag hamar.

Lényegesen nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az egyes kerületeknek és a főváros vezetésének a közösségi kertek és az azokkal járó előnyök hangsúlyozására, valamint a velük kapcsolatos közösségi platformok önkormányzati oldalakon történő megjelentetésére. Ezen túl további kertek kialakítására lenne szükség város szerete, hogy kiszolgálják a növekvő igényt, csökkentsék a folyamatos túljelentkezést a megüresedő parcellákra és biztosítsák azoknak a fentebb említett zöldinfrastrukturális célkitűzéseknek az elérését, amelyeket a tervei szerint 2030-ig tervez megvalósítani a főváros.

Napelemek a város felületein

Budapest napelem kapacitás tekintetében nemzetközi összehasonlításban közepesen teljesít, más európai nagyvárosokhoz képest nem kiemelkedő. A „100 klímasemleges város 2030-ig” uniós kezdeményezés résztvevőjeként Budapest megújuló energia céljainak kulcsfontosságú eszközeként a napenergiát jelölte meg, így a közeljövőben várhatóan ambiciózus napelem fejlesztéseknek lehetünk majd tanúi.²² A 2022-ben bemutatott napelemtérkép²³ hasznos eszköz a háztartások és üzleti szereplők edukálásához és beruházási kedvének ösztönzéséhez. A pénzügyi források szűkében lévő főváros értelemszerűen fontos szereplőnek tartja a lakóépületeket és vállalatokat a kapacitások növelésében. A társasházak eddig csak korlátozott mértékben vettek részt napenergia fejlesztésekben, az EU-s energiaközösségi törekvések és a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal közelmúltbeli nyilatkozatai azonban afelé mutatnak, hogy a közeljövőben megtörténhetnek a megfelelő szabályozási előrelépések,²⁴ ami kifejezetten növelheti a háztartások beruházási hajlandóságát.

²² Eurocities, „Mapping the solar transformation in Budapest.”

²³ Budapest.hu, „Budapest Szolár Térkép.”

²⁴ NKFIH, „Napelemet a lakásban lakóknak is! Jön az új lehetőség!”

Megvannak azonban a kockázatai annak, ha egy városi stratégia nagymértékben a háztartásokra alapozza a fejlődési céljait, hiszen a lakosság zöld irányú elkötelezettségét és felújítási szándékát számos, nehezen kiszámítható tényező befolyásolhatja. Ehhez hozzáadódnak az elmúlt évek pályázati kifizetéseinek nehézségei, ami nagyszámú kivitelező céget juttatott válságba (vagy a válság szélére), de számos háztartásnak is komoly anyagi terhet okozott. A tanulmány ezen fejezete alternatív megközelítést mutat be a napelemes kezdeményezésekre. A kormányzat évek óta feltörekvő akkumulátor, és ezzel összefüggésben napelem hatalomként hirdeti Magyarországot. Budapest ebből – magát napelem fővárosként beállítva – akár egyedi lehetőségeket is tudna kovácsolni.

Budapest utcáit járva a külső szemlélő nem sokat észlel a napelemek jelenlétéből, összehasonlításként gondoljunk Barcelona napelemes térkő burkolatára, Brüsszel napelemes utcai szemete-seire, vagy Amszterdam kikötőjének napelemes közvilágítására. Budapest klímacéljaihoz a hasonló jellegű fejlesztések nem feltétlenül járulnának hozzá olyan mértékben, mint egy nagy volumenű háztartási beruházáshullám, és az említett városi pénzügyi helyzet sem engedi példának okáért az összes utcai szemetes lecserélését okos kukákra. Egy-egy modern flagship projekt a frekvenciát több övezetekben azonban kifejezetten erősítené a város „nappal hajtva” arculatát. Budapest a tervezés, költségelemzés, implementáció és tanulságok terén támaszkodhatna városdiplomáciai kapcsolataira, hiszen más városok tapasztalata érdemben tudna segíteni abban, hogy a városvezetés a helyi adottságoknak legmegfelelőbb projektet válassza ki.

Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve²⁵ több olyan célt jelöl meg, amelyekben a relatíve egyszerű implementáció – gyakorlatilag készen kapható termékek – ellenére lassú fejlődés mutatkozik. Ilyen a kültéri parkolók napelemes borítása és a 100 közlekedési megálló napelemessé tétele. Az elkövetkező időszakban a városvezetés fontos feladata lesz az egyéni tárgyalások levezetése olyan lakótelepekkel, áruházakkal, P+R parkolókkal illetve kerületi vezetésekkel, ahol alkalmas terület áll rendelkezésre állványozott napelemek elhelyezéséhez. Lakótelepek esetében érdemes lehet

25 Budapest.hu, „Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve.”

nemcsak az áramtermeléssel, hanem az elektromos autók töltésével is számolni mind az engedélyek, mind pedig az infrastruktúra vonatkozásában.

Az országban telepített napelemek többsége kelet-ázsiai, főként kínai piacokról érkezik, de az Európában gyártott termékek komponenseinek nagy része is importált termék. A nemzetközi piac nehezen tud versenyezni a kedvező árú ázsiai termékekkel, Európában az elmúlt években több hullámvölgynek is tanúi lehettünk. Az ázsiai fejlesztések nagy része hagyományos technológiákra épül, így jelenleg egyre több ország mozdul a tömegtermelési célok helyett a kutatás-fejlesztés és újító, kreatív megoldások felé abban bízva, hogy itt tudják a piaci rést kitölteni.

Nemcsak Budapest, hanem sok más történelmi város is szembe-sül a városkép megőrzésének problémájával. Ez érzékeny kérdés, de a városvezetés már dolgozik a kifejezetten szigorú arculati elemekre vonatkozó szabályozások enyhítésén. A technológiai szektor az aggályokra többféle kreatív megoldással reagált, néhányat említve: áttetsző, ablaküveg helyett beépíthető napelemek; tetőcserép formájú napelemek; könnyű és rugalmas napelemek (pl. járművekre szerelhető); egyedi mintás napelem bevonatok, úgynevezett *solar skin*-ek. Ha Budapest jelenleg nem is képes háztartási napelem pályázatokat finanszírozni, megfontolandó lenne a grafikus bevonatok támogatása, amelyek olyan vékony bevonatok a napelemeken, amik cserépmintát és színt is tudnak utánózni. Így a napelem minimálisan veszít a hatékonyságából, cserébe azonban nincs szükség a háztető cseréjére úgy, mint szolár tetőcserép használatakor. Ez a technológia áthidaló megoldást kínálhat az esztétikai megfontolásokra.

Végül Budapestnek mint európai fővárosnak nagy szerepe van abban, hogy szakmai rendezvények keretében ide vonzza napenergiában tapasztalt városok és innovatív technológiai vállalatok képviselőit.²⁶ A város kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszere és a helyi szövetségekkel való együttműködése fontos eszköze annak, hogy az itteni lehetőségeket prezentálja a nemzetközi színtéren. A nemrég lezajlott XVII. Szolár Konferencia programjában – amely az év legnagyobb napelemes rendezvényeként volt hirdetve – feltűnt, hogy egyetlen régiós és/vagy nemzetközi előadó sem volt jelen.

26 Sailer Eszter, „Budapest fenntartható energiapolitikája. A SEAP-tól a SECAP-ig”

Ebben a példában a konferencia jellege talán nem igényelte a nemzetközi előadókat, ettől függetlenül Budapest vezetésének hasonló jellegű rendezvényeken érdemes lehet aktivizálni magát a szervezők felé tett javaslatokkal, hiszen számos egyéb esetben lehet nagyon is releváns a nemzetközi tapasztalat. Ugyanígy, Budapest képviselőinek ott a helye a napelem témájú külföldi szakmai rendezvényeken, konferenciákon és kiállításokon.

A fejezetben többek között olyan fejlesztésekről esett szó, amelyek intenzív pénzügyi beruházásokat igényelnek, így nagyléptékű megvalósításukra a rendelkezésre álló erőforrások szűkössége miatt egyelőre nem lehet számítani. A város klímacéljainak elérése érdekében az elsődleges megfontolás továbbra is a telepített napelemek számának minél gyorsabb növelése marad. Fontos ajánlás azonban, hogy Budapest a nemzetközi kapcsolathálózatára építve a tradicionális fejlesztések mellett akár kisebb, egyedi projektek útján is szintet lépjen. Ez hozzájárulhat egy igazán modern, innovatív, zöld fővárosi arculat hiteles kialakításához.

Hűtés-fűtés a városban

A globális klímaváltozással a szélsőséges időjárással terhelt napok száma várhatóan Budapesten is nőni fog, így a legfőbb problémát inkább a hűtés fogja okozni, mint a fűtés. Ennek alátámasztásához érdemes megvizsgálni a fűtési (*heating degree day*, HDD) és hűtési (*cooling degree day*, CDD) foknapok számának alakulását: „a fűtési foknap egy adott alaphőmérséklet (15,5°C) mellett a napi minimum-, maximum- és középhőmérséklet figyelembevételével adja meg azt az energiamennyiséggel arányos hőmérsékleti értéket, amely egy adott napra szükséges ahhoz, hogy a belső környezetet egy meghatározott hőmérsékletre melegítse”.²⁷ A legjelentősebb csökkenés a HDD számában a tél két hónapjában, januárban és februárban mérhető az elmúlt 121 év alatt.²⁸

Mindeközben a hűtési foknapok száma országosan nőtt az elmúlt 121 évben, leginkább augusztus, július és június hónapokat érintve. Az ország középső részén, északnyugaton, a Kisalföld te-

27 Bokros et al., 2022

28 Bokros et al., 2022

rületén, a Duna-Tisza közén és az Alföld déli, délnyugati területein volt a legjelentősebb a CDD számának növekedése az elmúlt 121 évben.²⁹ A budapesti belterületek ennek pedig kifejezetten alanyai, mivel a belterületi és külterületi adatokat összehasonlítva észrevehető, hogy az előbbi éves hűtési foknapjai nagyobb növekedést mutatnak, mint a külterületi adatok. Habár a Párizsi Megállapodásban résztvevő országok célja, hogy az „a globális éves átlaghőmérséklet emelkedését az iparosodást megelőző szinthez képest jóval 2°C alatt tartják, és erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy az emelkedés mindössze 1,5°C legyen”,³⁰ 2100-ra a nagyvárosok átlag hőemelkedése elérheti a 4°C-ot is.³¹ Ez az emelkedés nem tűnhet riasztónak, azonban a hőhullámok számos, ma is érezhető negatív hatással járnak. A 35°C feletti hőmérséklet már megterhelő az emberi szervezet számára, ezáltal az egészsége károsodhat és romolhat a termelékenységé. Emiatt 2030-ban 80 millió teljesállású munkahelynek megfelelő munkahely szűnhet meg, ami 2,3 billió dollár gazdasági veszteséget jelenthet majd.³²

A hőség ellen bevetett hagyományos hűtési rendszerek (klímák) tovább rontják a jövőbeli lehetőségeket. Habár rövid távon segítenek kezelni az extrém melegekből származó hátrányokat, azonnali, közvetlen környezetet érintő negatív hatással bírnak. Hosszabb ideig tartó hőség esetén, városi környezetben a légkondicionálók akár több fokkal is képesek emelni a környezeti hőmérsékletet.³³ Ezen túlmenően ezek a berendezések és az elektromos ventilátorok már ma is a világ épületeiben felhasznált villamos energia közel 20%-át teszik ki.³⁴ Az eszközök számával azok fogyasztása is együtt fog növekedni, amire nem minden város és ország energiahálózata van felkészülve, így akár áramkimaradásokhoz, -szünetekhez vezethetnek.³⁵ Az ENSZ Környezetvédelmi Programja szerint a városok hőmérsékletére leghatékonyabban rendszerszintű válaszok adásával lehetünk hatással: zöld és vizes felületek létrehozásával és meg-

29 Bokros et al., 2023

30 Az Európai Unió Tanácsa, 2024-05-20

31 Zhao et al. 2021

32 ILO 2019

33 Khatsenkova, 2023

34 IEA, 2018

35 UNEP, 2021

óvásával, a széláramlás természetes elősegítésével, a hulladék hő csökkentésével, valamint a tulajdonival szemben meghatározott szolgáltatói modellek erősítésével, így csökkentve a kevésbé hatékony, egyedi megoldások számát.

A rendszerszintű szemlélet kialakítása és működtetése számos kihívást jelent az intézményrendszer számára. Hiányzik az ehhez szükséges társadalmi tudatosság, a támogató és megengedő szabályozás, továbbá a beruházási költségek magasak, és hiányzik az összetett szabályozáshoz és ellenőrzéshez szükséges készség és szakismeret, valamint a felelősségi körök sem egyértelműek.³⁶ Budapest számos nagyváros példájából szerezhethet legjobb gyakorlatokat a hősziget hatás megelőzése vagy csökkentése érdekében. A közösségi infrastruktúra legjellemzőbb példái közé tartoznak a közösségi hűtőközpontok, a hűtött tömegközlekedési állomások és a nyilvános vízfelületek. Azonban nem csak a fizikai infrastruktúra létrehozása vagy megléte a meghatározó, hanem a közösség tájékoztatása, a velük való kapcsolattartás. Ennek jegyében Budapest ki tudna építeni egy olyan rendszert, amely korai előrejelzőként szolgál a megfelelő időben, csatornákon és üzenettel. Ehhez szükséges az átláthatóság megőrzése a bizalom kiépítéséhez és fenntartásához, valamint a közösségek ismerete. Emellett érdemes lehet München városát is példaként venni, ahol a város és a tartomány együttműködésében valósították meg az Isar folyó helyreállítását annak érdekében, hogy az jobban szolgálja a város érdekeit: csökkentve a folyó áradásából adódó kockázatokat, miközben lehetővé téve a helyi lakosoknak a folyóban fürdést, ezáltal közelebb hozva a természetet is hozzájuk.³⁷

Összegzés

Budapest esetében jelenleg ugyan nem látszik folyamatos népességnövekedés, ugyanakkor tapasztalhatóak az urbanizáció, a klímaváltozás és a változó életmód hatásai. A hulladékok keletkezése a városokban elkerülhetetlen, ugyanakkor minél inkább sikerül az újrahasznosítást és a biohulladékok hasznosítását integrálni a városi hulladékkezelésbe, annál kevesebb ténylegesen elhelyezendő

³⁶ UNEP, 2021

³⁷ UNEP, 2021

szemét keletkezik. Budapest ugyan nem szenved nagyon gyors ütemű hulladékteremelésről, de fontos már most a jövőre felkészítő gondolkodás és kezelő rendszer kialakítása. A megváltozott mobilitási szokások, például a fenntarthatóbb közlekedési módok megjelenése, valamint más faktorok, mint a vízátteresztés miatt célszerű a lokális szempontokat kiemelten figyelembe venni. Fontos az is, hogy lehetőség szerint növeljük a zöldfelületek arányát, például közösségi kertek kiépítésével, ezáltal javítva egyrészt az emberek közérzetét, másrészt a levegőminőséget és csökkentve a hőhatásokat. A talajszinttől eltekintve a városok egyéb felületei kiemelten nagy energetikai potenciált hordoznak a napenergia szempontjából, viszont jelenleg a felületek döntő része igen kihasználatlan. A napelemek jelentősen hozzájárulhatnak egy város önállóbb energia-rendszerének kialakításához, így fontos az ebben rejlő lehetőségek kiaknázása. A városok energiaellátása, hőhasznosítása, valamint a kialakított felületei fogják meghatározni, hogy a jövőben hogyan tud reagálni a szélsőséges időjárási jelenségekre, mint hőhullámok és villámárvizek.

Források

Az Európai Unió Tanácsa, 2024-05-20

Bokros, K, Lakatos M., (2022) Fűtési fóknapok alakulása a múlt század elejétől napjainkig https://www.met.hu/ismeret-tar/erdekessegek_tanulmanyok/index.php?id=3238&hir=Futesi_foknapok_alakulasa_a_mult_szazad_elejetol_napjainkig, megnyitva 2024-05-20

Bokros, K, Lakatos M., (2023) Hőhullám után és előtt: a hűtési fóknapok alakulása a változó éghajlatban https://www.met.hu/ismeret-tar/erdekessegek_tanulmanyok/index.php?id=3332&hir=Hohullam_utan_es_elott:_a_hutesi_foknapok_alakulasa_a_valtozo_eghajlatban, megnyitva 2024-05-20

Budapest.hu, Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve.

Budapest.hu. „Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve.” Hozzáférés: 2024. 05. 10. https://archiv.budapest.hu/Documents/klimastrategia/BP_kl%C3%ADmastrat%C3%A9gia_SECAP.pdf

Budapest.hu. Budapest Szolár Térkép. Hozzáférés: 2024. 05. 12. <https://budapest.hu/zold-budapest/klima-es-kornyezetvedelem/nappal-hajtv/szolar-terkep>

Circular Cities Declaration Hozzáférés: 2024.05.19 <https://circularcitiesdeclaration.eu/>

Commercial Zone: Brief History Of Waste Management. Hozzáférés: 2024.05.19 <https://www.commercialzone.com/a-brief-history-of-waste-management/>

Építészforum: Rendhagyó, környezettudatos borítást kapott a Déri Miksa ut-

- cai csőszház. Hozzáférés: 2024.05.19 <https://epiteszforum.hu/rendhagyokornyezettudatos-boritast-kapott-a-deri-miksa-utcai-csoaszhoz>
- Eurocities, Mapping the solar transformation in Budapest. Hozzáférés: 2024. 05. 10. <https://eurocities.eu/stories/mapping-the-solar-transformation-in-budapest/>
- Európai Bizottság. Körforgásos gazdasági cselekvési terv. Hozzáférés: 2024.05.19 https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en
- Európai Bizottság. Zöld Megállapodás. Hozzáférés: 2024.05.19 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu
- Európai Bizottság: Waste Framework Directive. Hozzáférés: 2024.05.19 https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en
- Európai Parlament: Hulladékkezelés az EU-ban: trendek és statisztikák. Hozzáférés: 2024.05.19 <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20180328STO00751/hulladekkezeles-az-eu-ban-trendek-es-statisztikak-infografika>
- <https://kozosseghertek.hu/kertek/> 2024.05.18.
- HVG: Lesújtó képet mutat a hazai hulladékgazdálkodás, a rendszer elfuserált, az adatok kiábrándítóak. Hozzáférés: 2024.05.19. https://hvg.hu/360/20231120_hvg_hulladek_hulladeggazdalkodas_mohu_mol_nem_minden_szemet
- HVG: Megvan a cég, amelyik elvileg júliustól elviszi Budapesten a szemetet. Hozzáférés: 2024.05.19 https://hvg.hu/360/20230615_hvg_mohu_budapest__martha_imre_atkari_janos_mol_koncesszio_hulladeggazdalkodas
- IEA (2018), The Future of Cooling, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/the-future-of-cooling>
- International Labour Organization (2019). Increase in heat stress predicted to bring productivity loss equivalent to 80 million jobs. https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_711917/lang-en/index.htm.
- Khatsenkova, Sophia (2023) Fact-check: Is air conditioning making cities hotter? <https://www.euronews.com/green/2023/08/30/fact-check-is-air-conditioning-making-cities-hotter>, megnyitva 2024-05-20
- KSH: 22.1.2.4. Népesség településtípus szerint. Hozzáférés: 2024.05.19 https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0037.html
- Megyesi Éva, Rosta Gábor a Kertszőlő 35. Száma - Zöldfelületek, Városi gazdaság https://thegreencities.eu/wp-content/uploads/2023/10/kozossegi_kert.pdf
- MOHU: Januártól elindul a konyhai zöld- és élelmiszerhulladék házhoz menő gyűjtése is. Hozzáférés: 2024.05.19 <https://mohu.hu/media/hirek/januartol-elindul-a-konyhai-zold-es-elelmiszerhulladek-hazhoz-meno-gyujtese-is.html>
- Népszava: Szemétből jut pénzhez a főváros, a BKM tízmilliárdokért adja át kukásautóit és hulladékfeldolgozó üzemait a Mollal közös cégnek. Hozzáférés: 2024.05.19. https://nepszava.hu/3226864_oktatasi-hivatal-felsooktatasi-kutatasi-egyetemi-hallgatok-magyarorszag-kulfoldi-munka
- NKFIH, „Napeletem a lakásban lakóknak is! Jön az új lehetőség!”
- NKFIH. „Napeletem a lakásban lakóknak is! Jön az új lehetőség!” Hozzáférés: 2024. 05. 11.

- <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/online-sajto/napelemet-lakasban>
Sailer Eszter, „Budapest fenntartható energiapolitikája. A SEAP-tól a SECAP-ig”
Sailer Eszter. „Budapest fenntartható energiapolitikája. A SEAP-tól a SECAP-ig.”
Budapesti Várospolitikai Akadémia, Hozzáférés: 2024. 05. 10. <https://bvdakademia.hu/1043-2/>
- Smart Budapest: Budapest Okos Város Jövőképe. Hozzáférés: 2024.05.19.
https://archiv.budapest.hu/Documents/V%C3%A1ros%C3%A9p%C3%ADt%C3%A9si%20F%C5%91oszt%C3%A1ly/Smart%20Budapest_HUN_web.pdf
- UN: Sustainable Development Goals. Hozzáférés: 2024.05.19.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- UN-Habitat: Waste Wise Cities. Hozzáférés: 2024.05.19.
<https://unhabitat.org/waste-wise-cities>
- United Nations Environment Programme (2021). Beating the Heat: A Sustainable Cooling Handbook for Cities. Nairobi. <https://www.unep.org/resources/report/beating-heat-sustainable-cooling-handbook-cities>
- Varga Zsófia: Budapest és a globális szemétkezelési válság. Hozzáférés: 2024.05.19.
<https://bvdakademia.hu/1043-2/>
- World Bank. Urban Development Hozzáférés: 2024.05.19.
<https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview>
- Zhao, L., Oleson, K., Bou-Zeid, E., Krayenhoff, E.S., Bray, A., Zhu, Q. et al. (2021). Global multi-model projections of local urban climates. Nature Climate Change 11, 152-157. <https://doi.org/10.1038/s41558-020-00958-8>

Sustainable cities

Abstract

While Budapest does not currently show signs of continued population growth, it is experiencing the effects of urbanisation, climate change and changing lifestyles. Waste generation in cities is inevitable, but the more recycling and bio-waste recovery is integrated into urban waste management, the less waste is actually generated for landfill. While Budapest does not suffer from a very rapid rate of waste generation, it is important to start thinking and developing a management system now to prepare for the future. Changing mobility habits, including electric transportation, and other factors such as water permeability, make it important to focus on local aspects. It is also essential to increase the amount of green surfaces where possible, for example by developing community gardens, which can improve people's well-being, help improve air quality, and reduce heat effects. Apart from the ground level, other urban surfaces have a particularly high energy potential for solar energy, but most of them are currently underused. Solar panels can make a significant contribution to a more self-sufficient energy system in a city, and it is important to exploit their potential. The energy supply and heat recovery of cities, as well as the surfaces they develop, will determine how they are able to cope with extreme weather events such as heat waves and rapid floods in the future.

Budapest rejtett kincsei: Kulturális és politikai tematikájú séták a városban

***Bagyánszki Alexa, Demeter Márton, Fülöp Emese Andrea,
Nagy Roxána Afrodité, Schermann Fruzsina***

A „Budapest rejtett kincsei” című kezdeményezés egy innovatív programot javasol Budapesten, amely egy digitális platformon keresztül széleskörű kulturális, irodalmi, képzőművészeti, zenei, történelmi és politikai sétákat kínál az érdeklődőknek. A program célja, hogy létrehozzon egy széles választékú digitális „séta adatbázist”, amely Budapest különböző részein kulturális és történelmi tematikájú programok lehetőségét kínálja, rugalmasságot és elérhetőséget biztosítva ahhoz, hogy az érdeklődők a saját időbeosztásuknak megfelelően vehessenek részt a sétákon, akár idegen nyelven is.

Az interaktív élmények gazdagítására audio- és videófelvételek, interaktív térképek, kvízek és elmesélt történetek szolgálnak, amelyekkel még élvezetesebbé és tanulságosabbá válik a séta minden korosztály számára. Az elképzelés nagy hangsúlyt fektet a tartalom gazdagságára, hogy Budapest kulturális öröksége és sokszínűsége méltó módon kerüljön bemutatásra. A program személyre szabott élményeket kínál, hogy minden résztvevő megtalálhassa az érdeklődési köréhez illeszkedő sétát. A folyamatos technológiai fejlesztések révén a program mindig friss és vonzó lehet a résztvevők számára. Ez a pártpolitikától mentes kulturális kezdeményezés családbarát programokkal és közösség szervezésével kiemelten fontos a gyermekek és az ifjúság kulturális környezetének kiterjesztése szempontjából. A program minden korosztály számára nyitott és elérhető, magyarok vagy külföldiek, budapestiek vagy nem budapestiek egyaránt megtalálhatják benne a szórakozásukat.

A „Nem pénz, hanem kultúrát termel!” alapelvet követve a cél a közművelődés innovációjának elősegítése, Budapest imázsának erősítése és az idegenforgalom bevételi forrásainak növelése. Az együttműködés kialakítása a kerületekkel, városrészekkel, múzeumokkal, galériákkal és más kulturális intézményekkel hozzájárul a program gazdagításához és szélesebb körű eléréséhez. Cél az is,

hogy a program hatékony marketingstratégiák kidolgozásával és promóciós tevékenységekkel minél több embert vonzzon, növekedjék a láthatósága és elismertsége mind helyi, mind nemzetközi szinten. Összességében a kezdeményezés egy pezsgő, aktív Budapest kialakítását tűzi ki célul, amely mindenki számára könnyen elérhető és vonzó kulturális élményeket kínál.

Digitális séta kínálata

Egy utazást vagy városlátogatást sok készülék, olvasás és jegyzetelés előz meg. Rengeteg weboldalt találhatunk különböző ajánlásokkal és listákkal, ami sokszor kimerítő és összezavaró. A gyorsaság és technológia világában olyan szolgáltatásokat kell létrehozni, ahonnan minden szükséges információt megkapunk egy helyen, gyorsan és frissített tartalommal. Budapest számára fontos lehet egy olyan szolgáltatás kialakítása, amely elősegíti a „Budapest” márka promócióját, valamint növeli az idegenforgalom bevételi forrásait. Ehhez innovatív megoldásokat kell kínálni a látogatóknak, hogy ne csak a jól ismert helyszíneket, hanem Budapest rejtett kincseit is felfedezzék.

Egy ilyen kultúrában gazdag város, mint Budapest nehezen átlátható azoknak, akik nem szeretnek napokig az után kutakodni, hogy mi lenne számukra a legérdekesebb látványosság vagy helyszín. Ezért egy applikáció, amely személyre szabott és sokoldalú tartalmat kínál, különösen hasznos lehet a látogatók számára. Elképzelésünk szerint az applikáción belül a felhasználó szűrőkkel tudná kiválasztani, hogy milyen tematikájú sétákat szeretne, valamint hogy melyik városnegyedben vagy milyen közelségben kívánja ezeket meglátogatni. Attól függően, hogy mi érdekli, választhatna Budapest irodalmi, zenei, képzőművészeti, történelmi vagy éppen politikai vonatkozású helyszínei közül. Ennek megvalósításához egy széles választékú „séta adatbázis” szükséges létrehozni, amely kategóriákra bontva tartalmazza Budapest összes híres és kevésbé híres látványosságát és kulturális helyszínét.

A cél olyan adatbázis fejlesztése és folyamatos frissítése, amely nemcsak a város leghíresebb helyszíneit tartalmazza, hanem a kevésbé felkapott, de ugyanolyan fontos kulturális színtereket is. Ha a felhasználó nem tematika szerint, hanem lokáció alapján szeretné

megnézni, milyen kulturális helyszínek meglátogatására van lehetőség, a szűrők és a térkép segítségével módja van egy-egy területre szűkíteni a keresést a különböző tematikák kombinálásával. Így hatékonyan térképezheti fel és ismerheti meg a városrészek kulturális és történelmi hátterét. Például, ha az applikációban kiválasztják az „Irodalmi séta Budapesten” opciót, beállítják, hogy a pesti oldal látnivalóit szeretnék megnézni, és megadják a jelenlegi tartózkodási helyüket, megjelennek a térképen azok a turisztikai helyszínek, amelyeket érdemes lehet felkeresni, sőt a legközelebbi is, amellyel megkezdhetik az adott túrát. Ez a sajátosság rugalmasságot biztosít, hiszen a résztvevők bármikor, a saját időbeosztásuknak megfelelően vehetnek részt ezeken a sétákon, amelyek gyorsan és könnyedén tervezhetők. Ugyanakkor az applikáció lehetőséget biztosít arra, hogy egyedül vagy csoportvezető nélkül is bármikor részt vehessenek a látogatók egy jól felépített túrán, amely kimondottan hasznos lehet azok számára, akik a saját tempójukban szeretnek haladni.

Az applikáció különlegességei az interaktív elemek, amelyek egyedivé és érdekessé tehetik a sétákat. Azoknak a látogatóknak, akik nemcsak a hagyományos táblák olvasását vagy az interneten való kutakodást preferálják, hanem innovatív és szórakoztató megoldásokra is nyitottak, az applikáció lehetőséget kínál QR-kódok beolvasására, interaktív térképek használatára, audio- és videó felvételek megtekintésére, valamint kvízek kitöltésére is. A kulturális helyszíneken található QR-kódok beolvasásával a felhasználó az adott attrakcióval kapcsolatos tartalmakat érheti el. Ez a sajátosság biztosítja, hogy a látogató hiteles és frissített információhoz jusson rövid időn belül az adott látnivalónál található táblákon kívül. Ezzel a lehetőséggel pedig nő a valószínűsége annak, hogy a felhasználó sokkal több információval gazdagodik, mint a hagyományos módszerekkel.

Ahhoz, hogy hiteles és szórakoztató tartalmat biztosítson az applikáció, fontos olyan partnerekkel dolgozni, akik elsősorban nem pénzt szeretnének termelni, hanem kultúrát ápolni. Ebben az esetben gondolhatunk az önkormányzatokra, múzeumokra, galériákra, nonprofit szervezetekre vagy egyéb kulturális intézményekre, amelyek érdekeltek abban, hogy hozzájáruljanak az applikáció adatbázisának fejlesztéséhez és időnként a tartalmak frissítéséhez és bővítéséhez is. A partnerség mindkét fél számára hasznos, mivel

a kulturális intézmények számára is fontos növelni a láthatóságot és bevonzani a közönséget. Az együttműködés biztosítani fogja a megfelelő imázs és márka kialakítását, valamint a főváros hiteles képviselőjét. Egy másik funkció, amely partnereket vonzhat az applikáció fejlesztésébe, az „Események” aloldal, ahol a partnerek is hirdethetik az általuk szervezett eseményeket, kiállításokat vagy egyéb lehetőségeket, amelyek érdekessé tehetik a látogatók napjait Budapesten. Az aloldal így platformot biztosít a szélesebb körű közönség eléréséhez, a felhasználók pedig nagyobb eséllyel találják meg azokat az eseményeket, amelyek iránt érdeklődnek.

Mivel az applikáció belföldi és külföldi turistákat egyaránt megcéloz, fontos az angol nyelvű tartalmak elérhetősége is. Idővel további nyelvekre is lehet frissíteni, például spanyolra, franciára vagy németre. Az applikáció tehát olyan egyedi megoldás, amely szórakoztató és innovatív módon védi és promotálja Budapest kulturális kincseit. A fejlesztés célja, hogy növelje azoknak a turistáknak a számát, akiket érdekel Budapest történelme és kulturális háttere, és csökkentse a „legénybúcsús” turizmust. Ugyanakkor célja olyan közösség kialakítása, amely rendszeresen használja az applikációt programok keresésére vagy újabb kulturális helyszínek felfedezésére. A séták megszervezése nagyban megkönnyíthetné az iskolák és családok dolgát is, mivel a gyerekek számára innovatív és izgalmas megoldásokat kínál Budapest kulturális kincseinek megismerésére és elsajátítására. Az applikációt tehát minden korosztály használhatja a saját érdeklődési tematikák szerint.

Technológia

A „Budapest rejtett kincsei” kezdeményezés támogatása és az említett digitális program megvalósítása érdekében egy speciális mobilalkalmazás fejlesztése lenne kiváló megoldás. Az ilyen alkalmazás létrehozása lehetővé tenné a felhasználók számára, hogy könnyen és interaktív módon fedezzék fel Budapest kulturális és történelmi értékeit séták formájában. Az applikáció a modern technológia és a tartalmas információk összehangolásával egyedi és személyre szabott élményt nyújthatna minden felhasználónak. Az ilyen alkalmazás lényeges eleme egy átfogó és könnyen navigálható felhasználói felület, ahol a felhasználók számos lehetőség közül vá-

laszthatnának. A séták böngészése tematikus szempontok alapján lenne csoportosítva, így lehetőség nyílna kulturális, irodalmi, képzőművészeti, zenei, történelmi és politikai séták között válogatni. Emellett a helyszín szerinti szűrés lehetősége is kulcsfontosságú, hogy a felhasználók könnyedén megtalálják a legközelebbi vagy éppen legérdekesebbnek tartott sétákat.

Az időtartam és a nehézségi szint kiválasztásával az alkalmazás mindenki számára testreszabott élményt biztosíthatna. Az interaktivitás és az élmények gazdagítása érdekében az applikációban lehetőség lenne audio- és videófelvételek, interaktív térképek, kvízek és elmesélt történetek elérésére. Ezek a funkciók hozzájárulnának a séták még színvonalasabbá és izgalmasabbá tételéhez, valamint segítenének a résztvevőknek mélyebben megismerni Budapest kulturális örökségét. A személyre szabott élmények kiemelt fontossággal bírnának, hiszen minden felhasználó más és más érdeklődési körrel rendelkezik, és az ilyen alkalmazás részleteiben testre szabható sétákkal mindenkit képes lenne megszólítani.

A felhasználóknak lehetőségük lenne arra is, hogy a közösségi funkciók segítségével másokkal is megosszák az élményeiket. Ezáltal az applikáció igazi közösségi élményt nyújthatna, mivel összekötné az embereket a város kulturális értékeinek felfedezése során. Emellett a kulturális intézményekkel, múzeumokkal és partnerekkel való közvetlen kapcsolat segíthetne friss információk és speciális ajánlatok megosztásában a felhasználókkal, ezzel is növelve az élmény gazdagságát és sokszínűségét. A felhasználóbarát felület kialakítása, valamint az egyszerű és intuitív kezelhetőség garantálása kulcsfontosságú lenne a felhasználók elégedettsége és visszatérő használata szempontjából.

A „Budapest rejtett kincsei” projektünk remek lehetőséget kínál a „ÉnBudapestem” applikációval való együttműködésre és integrációra. Ez a budapesti applikáció egy olyan kezdeményezés, amelynek célja, hogy segítse a budapestiek szabadidős életét és kulturális élményeit, tájékoztassa őket aktuális programokról és kedvezményeket nyújtson a főváros intézményeiben, azonban jelenleg ez csak budapesti lakcímmel rendelkező lakosoknak lehetséges. Szükség lenne egy bővítésre az „ÉnBudapestem” applikációjában, hogy ne csak budapesti lakosok férjenek hozzá ezekhez a programokhoz, hanem minden magyar, sőt külföldi, legalább is azokhoz, amelyeket

közösen kínálnánk az érdeklődőknek. A „Budapest rejtett kincsei” kezdeményezés és az említett budapesti applikáció integrációja véleményünk szerint egy nagyszerű együttműködési forma, amely tovább erősítheti Budapest kulturális élményeinek és örökségének népszerűsítését. A két alkalmazás integrációjához fontos lenne közös promóciókat és kedvezményeket kínálni az érdeklődőknek.

A „Budapest rejtett kincsei” sétái és programjai is bekerülhetnének az „ÉnBudapestem” alkalmazás programajánló részébe, így a felhasználók könnyen és egy helyen tájékozódhatnak mind a városi sétákról, mind a kulturális programokról és kedvezményekről. Továbbá a séták interaktív térképei és tematikus túrái könnyedén integrálhatók lennének a másik alkalmazás térkép részlegébe, így a felhasználók egyedi módon fedezhetnék fel Budapest rejtett kincseit és kulturális látnivalóit. Az általunk létrehozott alkalmazásban megosztott élmények és tapasztalatok könnyen tovább oszthatók lehetnének a budapesti applikáció közösségi platformjaival is. Az integráció révén az „ÉnBudapestem” alkalmazás friss információkat, újdonságokat is kaphatna a „Budapest rejtett kincsei” kezdeményezésről, lehetőségekről, hogy mindig naprakész legyen a tartalmakat illetően. Az összevont alkalmazás lehetőséget adna a felhasználóknak arra, hogy visszajelzéseket adjanak, értékeléseket tegyenek mind a rejtett kincseket feltáró sétákról, mind az „ÉnBudapestem” szolgáltatásairól, így a fejlesztők könnyedén láthatnák a felhasználók visszajelzéseit és javaslatait. Az integráció révén mindkét applikáció kínálata tovább bővülne a kulturális és történelmi séták lehetőségével, illetve a „Budapest rejtett kincsei” kezdeményezés szélesebb körben lenne elérhető a már meglévő felhasználók számára.

Az alkalmazás fejlesztése során fontos az olyan szakemberek és cégek bevonása, akik rendelkeznek tapasztalattal a mobilalkalmazás-fejlesztés terén, valamint értenek a városi kulturális és turisztikai tartalmak integrációjához. Olyan partnert kell választani, aki érti és támogatja Budapest kulturális értékeinek népszerűsítését. Ezt követően érdemes szakmai konzultációkat tartani a kulturális szervezetekkel, városi turisztikai szolgáltatókkal és a kezdeményezés érintettjeivel az alkalmazás igényeinek és funkcionalitásának jobb megértése érdekében. Miután ezek megtörténtek, fel kell mérni a „Budapest rejtett kincsei” tartalmainak és tematikájának integrációs lehetőségeit az új alkalmazásba. Ebben szerepelhet séták leírása,

továbbá képanyagok, térképi információk és egyéb kulturális tartalmak. A fejlesztés során folyamatosan tesztelni kell az alkalmazást annak érdekében, hogy megfelelően működjön és jó felhasználói élményt nyújtson. A felhasználók visszajelzései is segíthetnek az alkalmazás továbbfejlesztésében. Az elkészült alkalmazást széles körben kell promotálni a helyi lakosok és turisták körében különböző marketing kampányok, sajtóközlemények és közösségi média aktivitások révén.

Partnerek

Szerteágazó és sokszínű témái révén a „Budapest rejtett kincsei” számos itthoni és külföldi kulturális, állami, fővárosi vagy magánintézmény lehet potenciális fejlesztője, támogatója, akik a projekt tudásbázisának megalkotásában segédkezhetnek, hogy azután a túráink által demokratizáljuk a felhalmozott tudást. A sétákat szeretnénk érdekessé és tanulságossá tenni minél több szempontot érvényesítve különböző korosztályok és társadalmi csoportok számára, ezzel nemcsak szélesítve a látókörüket, de egészségesebb életmód felé terelve őket a rendhagyó kulturálódási formával.

A történelmi túrákhoz a hazai intézmények közül a Magyar Nemzeti Múzeum, a Néprajzi Múzeum, a Budapesti Történeti Múzeum, illetve a Terror Háza potenciális közreműködését várnánk, hogy teljesebb képet kapjunk Budapest történelméről, annak a köztereken való lenyomatáról. Fontos, hogy történelmünk könnyedebb és borongósabb oldalát is górcső alá vegyük, ezért az említett múzeumokkal együtt olyan történelmi jelentőségű szobrokat, tereket, utcákat választanánk ki, amelyek történeteivel, anekdotáival önmagukon túlmutató eseményt, történelmi korszakot vagy történelmi személyiséget mutatnak be.

A kulturális túrák megállóinak kiválasztásához a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria együttműködésére számítanánk, amelyek az államalapítástól napjainkig a jelesebb festők, képzőművészek budapesti vonatkozásait gyűjthetnék össze, majd vetítenék rá Budapest térképére, közelebb hozva és emberibbé téve ezzel a kiemelkedő művészek alakjait, történeteit. Lakásaik, törzshelyeik, egykori galériáik, alkotói helyszíneik mind érdekes túra megállók lehetnek a művészetre nyitott közönség számára.

Budapest magyar irodalmi vonatkozásának bemutatásához a Petőfi Irodalmi Múzeum támogatására számítanánk, hogy minél részletgazdagabban tárhassuk a túrázók elé a Budapestről szóló verseket inspiráló városrészeket, az egykori kávéházakat, ahol aktív irodalmi élet zajlott és neves íróink, költőink lakását, számukra fontos vagy irodalomtörténeti szempontból szignifikáns helyszíneket. Emellett hisszük, hogy az irodalmi szervezeteknek is fontos hozzáadott értéke lehet, így a Fiatal Írók Szövetsége, a Magyar Írószövetség és a Szépírók Társasága is fontos résztvevő lehet tudásbázisunk építésének. Az említett múzeumok és irodalmi szövetségek nemcsak az írókat, költőket, hanem egyéb személyiségeket ábrázoló szobrok ismeretterjesztő és szórakoztató szövegeinek megírásában is fontos szerepet játszhatnak.

Magyarország zeneszerzői a külföldi közönség számára is többnyire ismertek, így ezt a területet sem hagyhatjuk feltáratlanul. Ennek prezentálásában a Zenetörténeti Múzeumot és a Magyar Zene Házát választanánk partnernek. Az utóbbi jellegéből fakadóan nemcsak a tematikus tudásbázis felépítésében, de annak interaktív és szórakoztató bemutatásában is együttműködési potenciált rejt, hiszen a tudást nem csupán elérhetővé, de gamefikációval szórakoztatóvá, befogadhatóvá is kell tenni ahhoz, hogy túránk sikeres legyen. A sétát a különböző intézmények segítségével kiválasztott zenedarabokkal is kísélni, színesíteni lehet.

A budapesti könyvtárak is jelentős mértékben tudnának hozzájárulni projektünkhöz. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, az Egyetemi Könyvtár, a József Attila Művelődési Központ, a Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtár, az Országos Széchenyi Könyvtár és az Országgyűlési Könyvtár olyan összegyűjtött tudással rendelkezik, amely elengedhetetlen a túraútvonalak, túraállomások kiválasztásához, a tájékoztató anyag kidolgozásához.

A múzeumok, kulturális intézmények holisztikus szempontból engednének rálátást fővárosunk történelmileg vagy irodalomtörténetileg jelentős épületeire, helyszíneire, de nem hagyhatjuk ki a potenciális támogatók soraiból a budapesti önkormányzatokat sem, amelyek vezetői behatóan ismerik saját kerületük történelmi változásait, releváns kulturális, művészettörténeti hátterét és annak a városrészben való megjelenéseit. Ebből kifolyólag az önkormány-

zatok fontos kiegészítői, üde színfoltjai lehetnek a múzeumok által megírt ismeretterjesztő szövegeknek.

A hazai kulturális kincsek mellett a Budapesten megjelenő külföldi hatásokkal is foglalkozni kívánunk. Minden olyan helyszín, szobor, épület vagy tereptárgy érdekes lehet, amely betekintést enged Budapest történelmének egy szegletébe. Ehhez a külföldi államok nagykövetségeit tervezzük felkérni, amelyek részletgazdagon ismerik a bilaterális kapcsolatok történelmét, ennek egy része pedig Budapest – és így a túránk – szempontjából is releváns. Magától értetődik, hogy régre visszanyúló kapcsolataink a szomszédainkhoz, vagy a régiókban lévő államokhoz, nemzetekhez fűznek, ennek ellenére nem szeretnénk a túlzott Európa centrikusság hibájába esni. Így közel-keleti, távol-keleti és amerikai hatásokkal is foglalkoznánk nagykövetségeik közreműködésével. Bevonásuk azért is fontos, mert a történelem kényes kérdéseinek megítélésében fontos, hogy mindkét fél számára elfogadható narratíva jelenjen meg, a projekt pedig erősítse, és ne gyengítse a kapcsolatok építését.

Rendhagyó módon az intézmények mellett rövid interjúkat is készítenénk olyan elemzőkkel, kutatókkal vagy volt közéleti szereplőkkel, akiknek rálátása lehetett közeli történelmünk, a Kádár-korszak és a rendszerváltás jelentős alakjainak történetére. Az igazán izgalmas történetek sokszor csak a részletek mélyen ható ismeretével kerülnek felszínre. Célcsoportunk egy része – főleg a fiatalság – pedig sokszor érdeklődik azon események megismerésére, amelyek a mára a legfrissebb hatást fejtették ki, hogy ezzel is jobban megértésük napjaink politikai berendezkedését, kultúráját. Ezért fontos ezt érdekesen, anekdotákkal tűzdelve bemutatni, hogy kedvet csináljunk és újabb kapukat nyissunk történelmünk és kultúránk szélesebb megismeréséhez.

Természetesen, a legszélesebb körű akkor lenne a „Budapest rejtett kincsei”, ha az összes említett intézmény hozzájárulna a kidolgozásához, de látjuk az együttműködés korlátait is. A tudásbázis létrehozásának koordinációja komoly és komplex feladat, így témakörönként, lépésről-lépésre kísérelnénk meg kidolgozni azokat. Az intézmények által birtokolt tudás között pedig átfedés is van, így a projekt akár néhány potenciális együttműködési partner elvesztése mellett is működőképes marad. A megfelelő

tájékoztatás szükséges, de nem elégséges feltétele a tudásátadásnak. Az alkalmas nyelvezet, tálalás és forma is esszenciális ahhoz, hogy a tudás célt érjen, ezért megfelelő szakértők bevonása szükséges az informatív és szórakoztató jelleg egyensúlyának megtartásához.

Finanszírozás

A kezdeményezéshez kapcsolódóan kiemelkedő fontosságú a több lábon álló finanszírozás biztosítása. Ennek érdekében cél a városi és kormányzati támogatások megkeresése, amelyekhez az alábbi lehetőségeket vizsgálандók:

Budapesti Főváros önkormányzatának projektjei: az önkormányzat által támogatott projektek olyan forrásokat biztosíthatnak, amelyek segíthetnek a kezdeményezés finanszírozásában és megvalósításában. A fővárosi turisztikai szolgáltatások digitális fejlesztéseinek projektjei is jelentős lehetőséget rejtenek ebben a kontextusban.

Önkormányzatokat összefogó tevékenység: az önkormányzatok együttműködése és közös célok meghatározása segíthet abban, hogy kapcsolatokat építsünk és még szélesebb körben tájékozódjunk a különböző területeket illetően.

Kormányzati támogatási lehetőségek: a Kulturális és Innovációs Minisztérium egyedi támogatási kérelem beadására ad lehetőséget, valamint a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) pályázatai lehetőséget kínálnak a projekt finanszírozására. Az NKA specifikus kollégiumai nyílt pályázatokat hirdetnek, például a Közművelődés Kollégium felhívása a projekt megvalósítása szempontjából érdekes lehet, de további kérdéseket vet fel, hiszen magánszemélyként egészen más opciók állnak rendelkezésre, azonban valamilyen egyesülettel, szervezettel együttműködve számos lehetőség nyílik még. A projekt irodalmi szekcióját figyelembe véve fontos partner lehetne a Petőfi Irodalmi Múzeum, mert kiemelt irodalmi szervezetként több támogatásban részesülhet, továbbá a Petőfi Kulturális Ügynökség, amely számos pályázatot hirdet.

Felsőoktatás intézmények bevonása: az egyetemi és főiskolai intézmények szakértelme és erőforrásai hozzájárulhatnak a projekt sikeréhez. A képzőművészeti, zenei, irodalmi és történelmi területeken működő intézmények, mint például a Magyar Képzőművészeti

Egyetem vagy az ELTE és a PPKE, fontos partnerek lehetnek a kezdeményezésben.

Magánszemélyek és kutatók támogatása: magánszemélyek és kutatók anyagi és tudásalapú támogatása szintén kiemelt fontosságú. Ez lehetőséget biztosít arra, hogy a projekt szélesebb körű támogatást élvezzen és még sikeresebb legyen.

Végül hangsúlyozni kell a piackutatás fontosságát, ami segíthet abban, hogy a kezdeményezés még hatékonyabban illeszkedjen a piaci igényekhez és lehetőségekhez, valamint növelje annak hosszú távú fenntarthatóságát.

Marketing terv

A „Budapest rejtett kincsei” projektünk egyik kulcskérdése, hogy miként tudja elérni a célközönséget, és a célközönség elérése után hogyan lehet konvertálni az elérést aktív használatná és részvétellé. Szem előtt tartva, hogy Budapest egy európai nagyváros, amely nem maradhat le a nyugati és régiós versenytársaktól a digitalizációban, nélkülözhetetlen, hogy a legmodernebb és aktuális eszközöket használjuk, például az online eszközök széles tárházát, de a legjobban bevált hagyományosabbakat is. Hiába léteznek a séták mint remek programok, ha nem érik el a közönséget és a megannyi budapesti kulturális program közül nem ezt választják az érdeklődők.

Érdemes előzetes piackutatással felmérni, hogy mennyire és milyen formában van igény tematikus sétákra. Ezzel nemcsak azt lehet meghatározni, hogy a vélt célközönség milyen programokon, lehetőségeken venne részt, hanem ez alapján differenciálni is lehet a célközönséget korcsoport és lokáció szerint. Például más programok érdekelhetnek egy idősebb külvárosi helyi lakost, mint a hétvégét a belvárosi bulinegyedben töltő fiatal turistát. Az okostelefonos alkalmazás egyik legfontosabb funkciója lehet az, hogy személyre szabja a lehetőségeket, ajánlatokat.

Számos már kialakult csatorna létezik manapság arra, hogy miként éri el a budapesti programok az érdeklődőket, hiszen a turizmus nagyon jövedelmező ágazat tud lenni a fővárosban, de más módszerek kellenek a helyiek és a külföldiek elérésére. Ma már a reptérre megérkezéskor bombázzák az utazókat papíralapú füzetekkel, szórólapokkal, óriásplakátokkal, vagy digitális kijelzőkön futó

reklámokkal, amelyek jobbnál jobb program lehetőségeket, városnézési opciókat kínálnak.

Akár külföldi, akár helyi érdeklődőről van szó, rengeteg online kommunikációs felületen lehet célzott hirdetéssel elárasztani az online felhasználókat, legyen szó reklám cikkekről utazási oldalakon vagy egyszerű kereső felületi találati optimalizációról. A helyi érdeklődőket legjobban talán az ismert Budapest tematikájú oldalakon (welovebudapest, enbudapestem, funzine stb.) lehet elérni, de praktikus, ha egy ilyen kulturális programlehetőség meg tud jelenni önkormányzati, kerületi honlapokon, vagy olyan gyűjtő oldalakon is, mint a port.hu.

Különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a folyamatos aktív és minőségi tartalomra az ismert közösségi oldalakra (facebook, instagram, tiktok, youtube), amelyekkel egyaránt el lehet érni helyi és külföldi érdeklődőket. Ezeken a csatornákon lehet a legjobban kihangsúlyozni azt is, hogy a séta a napi egészséges testmozgáshoz is hozzá tud járulni. Ezek az eszközök mind megegyeznek azokkal, amelyeket bármelyik másik turisztikai vagy kulturális programszervező is használ, ezért szükség van valami olyan különlegességre, amely megkülönbözteti a „Budapest rejtett kincsei: Kulturális és politikai tematikájú séták a városban” projektünket a többitől – természetesen magán a speciális tematikusság vonzerején kívül.

A kulturális és politikai tematikájú séták szervezése, előkészítése óriási tudásbázist hoz létre, hatalmas információ mennyiség kerül feldolgozásra strukturáltan, amely már önmagában érték, mert a séták kidolgozásához alapos kutatómunkára van szükség. Az okostelefonos alkalmazás szolgálhat ennek a tudásbázisnak a fejlesztésére is, például a séták során készült képek feltöltése, megosztása és gyűjtése egyfajta korlenyomatot tud képezni az évek során, fejlesztve az emlékek megértését és feldolgozását. E mellett ez a hatalmas információ halmaz a mesterséges intelligencia segítségével strukturálttá és kereshetővé válhat, elősegítve azt, hogy a séták és az azokon átadott információk tényleges fejlesztő és edukáló hatással bírjanak. A mesterséges intelligencia képes arra, hogy a felhalmozott információ alapján válaszokat adjon az érdeklődőknek Budapest történelméről, művészetéről, kultúrájáról és lakóinak életéről, így egyfajta digitális kísérője is tud lenni a sétáknak, ami csak erősítené a digitális város koncepciót.

Az egyéni hozzájárulás lehetősége, tehát hogy a sétákat a felhasználók közösségi alapon tudással, képekkel és videókkal tudják kiegészíteni, olyan differenciálást tud nyújtani, amely megkülönbözteti a projektünket más kulturális, turisztikai kezdeményezéstől. Ezen kívül a tudásbázis és annak használata a mesterséges intelligencia segítségével emeli ki projektünket a többi közül. A helyi érdeklődők személyes elköteleződését a kulturális és politikai séták iránt a séták különlegessé tételével is el lehet érni. Ilyen például ismertebb vagy a témához szorosan kapcsolódó személyek felkérése a sétákon való részvételre, a séták koordinálására vagy levezetésére, akik személyükben is hozzá tudnak járulni a séták tartalmához, ezzel érdekesebbé és izgalmasabbá téve azokat. Például érdekes lenne a török kor emlékeit a Budapesti Török Kulturális Központ (*Yunus Emre Enstitüsü*) szakértőivel együtt felfedezni, ahol így konkrét személyes szempontokat is meg lehetne hallgatni a török-magyar kapcsolatokról. Bősze Ádám, az ismert zenekritikus, zenei antikvárium tulajdonos és zenetörténész alapvetően saját maga is szervez zenei tematikájú sétákat országszerte, így például kézenfekvő lenne az ő részvételével sétát rendezni, és így tudását beépíteni a tudásbázisba.

Budapest sok hazai és külföldi filmben jelenik meg helyszínként, persze nem mindig csak Budapestként. Izgalmas lehetne olyan ismert filmrendezőkkel tematikus sétát szervezni, akik filmjeiben emblematisztikus budapesti helyszínek bukkannak fel, bemutatva Budapest akkori képét és a lakóinak életét, mindennapjait. Például Szabó István, Nemes-Jeles László, Reisz Gábor, Deák Kristóf, Török Ferenc és Koltai Lajos egytől egyig olyan ismert és elismert filmes szakemberek, akiknek a filmjei kultikus fővárosi helyszíneken játszódnak, és mindegyikük valószínűleg tudna szolgálni érdekességekkel ezekről, gondoljunk csak a Moszkva térre, a Sorstalanságra, A napfény ízére vagy a Napszálltára. A kulturális és politikai tematikus séták a helyi vállalkozásokat is támogatják, hiszen a résztvevők betérhetnek a séta útvonalán található üzletekbe, éttermekbe vagy kézműves műhelyekbe. Így kézenfekvő, hogy a sétákat helyi kávézókban vagy egyéb vendéglátóhelyeken is érdemes reklámozni, nem beszélve arról, hogy gasztronómiai és vendéglátási tematikájú sétákat is lehet így szervezni.

Összefoglalás, konklúzió

A javasolt „Budapest rejtett kincsei” program digitális platformon kínál kulturális és történelmi sétákhoz Budapesten. A program célja a kulturális örökség bemutatása interaktív élményekkel és személyre szabott programokkal. A program pártpolitikától mentes, nyitott minden korosztály számára, és célja Budapest imázsának erősítése a turizmus fellendítése révén. Egy utazás vagy városlátogatás előkészítése sok kutatást és tervezést igényel, amit egy új, átfogó és naprakész tartalmat nyújtó applikáció egyszerűsíthetne. Budapest számára fontos lenne ilyen szolgáltatás létrehozása, amely elősegíti a város kulturális helyszíneinek és rejtett kincseinek felfedezését, növelve az idegenforgalmi bevételeket.

Az applikáció lehetővé tenné a felhasználóknak, hogy személyre szabott túrákat szervezzenek különböző tematikák alapján, interaktív elemekkel, mint QR-kódok, audio- és videó felvételek, valamint kvízek. A fejlesztésben kulturális intézmények és partnerek közreműködése biztosítaná a hiteles és szórakoztató tartalmakat, növelve Budapest kulturális vonzerejét. A „Budapest rejtett kincsei” projekt az „ÉnBudapestem” nevű városi szervező alkalmazással együttműködve még szélesebb körben népszerűsíthetné programjait, és a budapesti lakosok számára is kedvezményeket kínálhatna. A sétákat számos hazai és külföldi intézmény támogatathatná, mivel a projekt célja, hogy különböző korosztályok és társadalmi csoportok számára érdekessé és tanulságossá tegye Budapest rejtett történelmi, művészeti és irodalmi helyszíneit, interaktív és élvezetes formában. A múzeumok, könyvtárak és nagykövetségek bevonásával a séták révén szélesíteni lehetne a résztvevők látókörét és egészségesebb életmódra ösztönözni őket.

A kezdeményezés sikeres megvalósításához elengedhetetlen a több lábon álló finanszírozás. Ennek érdekében többféle forrás bevonása szükséges, beleértve a városi és kormányzati támogatásokat és felsőoktatási intézmények bevonását. A projekt sikerének kulcsa, hogy elérje és aktivizálja a célközönségét, különösen a legmodernebb online marketing eszközök és hagyományos módszerek kombinálásával. A siker érdekében elengedhetetlen a célcsoport igényeinek piackutatással történő feltérképezése, valamint a programok személyre szabása különféle korcsoportok és helyszínek szerint. Emellett a projekt az egyedi tematikák és a helyi hírességekkel való

együttműködés révén kívánja megkülönböztetni magát, miközben a város kulturális életének és gazdaságának is támogatást nyújt, kiegészítve mindezt esetlegesen a mesterséges intelligenciában rejlő technológiai képességekkel. Összességében a kulturális séták hozzájárulnak a város élénkebbé tételéhez, a helyi értékek megismertetéséhez, a turizmus fenntartható fejlődéséhez és javítanak a városi életminőséget. A séták túlmutatnak az ismert nevezetességeken, feltárva a város rejtett kulturális kincseit, történelmi érdekességeit és hagyományait, ezáltal a résztvevők gazdagabb élményt kapnak.

Nemzetközi tárgyalási szimuláció

Hidden treasures of Budapest.

City tours with cultural and political thematic

Abstract

Our essay presents an innovative initiative: a mobile application offering a comprehensive collection of cultural and political heritage themed walks in Budapest. Designed for accessibility and exploration, our proposal offers tours to all ages in various languages. Users could choose from diverse themes, including history, art, music, and even specific neighbourhoods, immersing themselves in Budapest's rich menu. Interactive features like captivating audio narratives, informative video clips, engaging quizzes, AI-support and integrated maps enhance the walking experience. This program exceeds traditional tourism, fostering a deeper cultural engagement with the city. By prioritizing personalization and flexibility, the app empowers users to explore Budapest's hidden gems at their own pace and in their preferred language. Continuous development and collaborations with cultural institutions ensure fresh content and a constantly evolving discovery journey. Ultimately, this initiative aims to help to boost Budapest into a vibrant hub of cultural exploration, attracting both local residents and international visitors to embrace the city's unique character. Overall, this initiative aims to create an active Budapest that offers easily accessible and attractive cultural experiences for everyone. In total, cultural walks would breathe new life into the city. They transform it from a collection of buildings into a living, pulsating entity with a captivating story to tell. Whether you're a lifelong resident or a curious visitor, these walks offer a gateway to a richer, more lively urban experience. This initiative is hoped to bring new colours to the life of the city, build communities, have an educational impact, make the city more attractive, and therefore improve and develop the settlement as a whole.

TABLE OF CONTENT

The fourth academic year

The role of cities and networks of cities in international relations	7
<i>GERGELY KARÁCSONY</i> , Mayor of Budapest	
European, democratic and peaceful – the city diplomacy message of Budapest	9
<i>JÁNOS KENDERNAY</i> , Head of the City Diplomacy Unit of the Mayor's Office	
Lessons of the 2023-2024 academic year – the increasing role of city diplomacy	11
<i>PÉTER BALÁZS</i> , Director of the Budapest Academy of City Diplomacy	
Students of the 2023-2024 academic year	15
The Council of the Budapest Academy of City Diplomacy	18
Accomplishing the educational programme of 2023-2024	20
Summaries by the students of lectures and visits	29
Evaluation of the year on behalf of the students	40
„The earnings of the Academy”	49
<i>FRUzsINA SCHERMANN</i>	
<i>MÁTYÁS DEVECSERI</i>	

The cities and the World – International relations and experience

A selection of essays written by the students

THE QUALITY OF OUR RESIDENCE	
Housing crisis in Budapest and in big European cities	54
<i>ALEXA BAGYÁNSZKI</i>	
Budapest Revitalised: From Districts to Neighbourhoods	64
<i>PETRA SÁNDOR</i>	
Be smarter: The opportunities for Budapest to become a smart(er) city.	73
<i>MARCELL OLÁH</i>	

Connections between the internationalisation of cities and higher education.....	83
---	----

KATALIN IGÁZ-ÖHLER

TRANSPORT

Organizing urban transportation with human dimensions – Possibilities of urban micromobility	94
---	----

LÓRÁNT KORODI-VASS

Electric micro mobility – its effects and potentials in cities	103
--	-----

DÁVID HAVASI

Budapest school buses – New perspectives for urban mobility	113
--	-----

ROXÁNA AFRODITÉ NAGY

Conflicts of mass transport and suburban transport development in Budapest between the City Council and the government in 2023	123
--	-----

ANNA TARACZKÖZI

ENERGY, ENVIRONMENT

Feasibility and advantages of energy communities in Budapest.....	137
--	-----

DÁNIEL PINTÉR

“Cool City” – International innovations to mitigate summer heat	150
--	-----

FRUZZINA SCHERMANN

City diplomacy between Budapest and Singapore for urban green energy production	162
--	-----

ALEX TÓTH

EDUCATION, YOUTH

Residing in Budapest.....	175
---------------------------	-----

MÁTYÁS DEVECSEI

How can cities help youth to manage their careers?	186
--	-----

EMESE ANDREA FÜLÖP

ARTS

Capital of Festivals – Budapest’s international role in city diplomacy through the lens of festivals.....	194
--	-----

ANNA GYÖRGY

Opportunities of privately founded art initiatives in the life of a city through the example of BudapestPiano – a public cultural initiative.....	208
<i>MÁRTON DEMETER</i>	
Culture serving mental health.....	218
<i>NOÉMI WISEMAN</i>	

Urban development and city diplomacy

A selection of city diplomacy studies completed by students' teams

Challenges and solutions of two-level self-governance	230
<i>MÁTYÁS DEVECSERI, KATALIN IGAZ-ÖHLER,</i>	
<i>LÓRÁNT KORODI-VASS, KRISTÓF SZELÉNYI</i>	
Sustainable cities	254
<i>DÁVID HAVASI, MARCELL OLÁH, DÁNIEL PINTÉR,</i>	
<i>PETRA SÁNDOR, NOÉMI WISEMAN</i>	
Hidden treasures of Budapest: city tours with cultural and political thematics	274
<i>ALEXA BAGYÁNSZKI, MÁRTON DEMETER, EMESE ANDREA FÜLÖP,</i>	
<i>ROXÁNA AFRODITÉ NAGY, FRUZZSINA SCHERMANN</i>	

